

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI
SBKY-YL-2014-0001**

Türkiye'de Terörle Mücadelede Türk Kamu Yönetiminin İşlevleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: PKK Örneği

HAZIRLAYAN

Davut TAŞ

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Halil MUTİOĞLU

AYDIN - 2014

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SBKY-YL-2014-0001**

**Türkiye'de Terörle Mücadelede Türk Kamu Yönetiminin İşlevleri
Üzerine Genel Bir Değerlendirme: PKK Örneği**

HAZIRLAYAN

Davut TAŞ

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Halil MUTİOĞLU

AYDIN - 2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE
AYDIN

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Davut TAŞ tarafından hazırlanan "*Türkiye'de Terörle Mücadelede Türk Kamu Yönetiminin İşlevleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: PKK Örneği*" başlıklı tez, tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u>	<u>Kurumu</u>	<u>İmzası:</u>
(Başkan) Prof. Dr. Yücel BOZDAĞLIOĞLU	ADU
Doç. Dr. Fatma Neval GENÇ	ADU
Yrd. Doç. Dr. Halil MUTİOĞLU	ADU

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla(Tarih) tarihinde onaylanmıştır.

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Davut TAŞ

İmza :

YAZAR ADI-SOYADI: DAVUT TAŞ

BAŞLIK:

**TÜRKİYE'DE TERÖRLE MÜCADELEDE TÜRK KAMU
YÖNETİMİNİN İŞLEVLERİ ÜZERİNE GENEL BİR
DEĞERLENDİRME: PKK ÖRNEĞİ**

ÖZET

Bu Yüksek Lisans Tezi'nin amacı Türkiye'nin önemli bir sorunu olarak karşımızda duran PKK ve ona karşı yapılan mücadelenin Türk kamu yönetiminin işlevleri açısından bir süreç olarak incelenmesi ve terörle mücadele ile terörizme mücadele ekseninde Türk kamu yönetimindeki değişiminin araştırılmasıdır. Temel varsayım Türk kamu yönetiminin terör ve terörizmle mücadelede bir süreç olarak terörle mücadeleden terörizmle mücadele alanına kaydığı ve bunun nedeninin değişen konjonktür, değişen PKK ve kamuoyunun şiddete doyunluğu olduğudur. Üç bölümden oluşan bu tezin ilk bölümünde kavramsal çerçeve dâhilinde araştırmanın temeli olan terör ve terörizm kavramları ve bunların nedenleri, amaçları, unsurları, ayrımları zengin bir literatürle anlatılmıştır. Tezin ikinci bölümünde ise Türkiye'de PKK dışındaki terör örgütleri anlatılmıştır. Tezin son bölümünde ise PKK terör örgütü kökleri, örgüt yapısı ve finans kaynakları ile ayrıntılı bir şekilde anlatılmış ve Türkiye'nin terörle mücadelede kamu yönetiminin işlevleri yasama ve yürütme erklerinin faaliyet ve uygulamaları ile incelenmiş ayrıca Kürt Sorunu ve PKK terörünün bitirilmesi amacıyla ortaya konan belli başlı raporlar özetlenmiştir. Tezin katkısı ile PKK'daki ve Türkiye'nin terörle mücadelesindeki değişimler ve nedenleri ortaya konmuş ve konu bütüncül bir şekilde ele alınmıştır. Tezin bir başka katkısı ise PKK terör örgütünün ulaşılması yasal kendi yazılı kaynakları ile incelenmesi ve nesnel veriler ışığında doğru bir şekilde anlatılmasıdır. Sonuçta bu Yüksek Lisans Tezi ile PKK'daki değişimler bir süreç olarak irdelenmiş ve bunun Türk kamu yönetimindeki değişimler ile nedenselliği ortaya konmuştur. PKK'nın değişim süreci sonunda siyasallaşması ve terörizmi sadece alternatif bir güç haline getirmesi ile Türk kamu yönetiminin terörizmle mücadele ile artık mücadelenin siyasi, ekonomik ve toplumsal yanına ağırlık vermesi durumları arasında bağlar ortaya konarak temel varsayımımız doğrulanmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Terör, Terörizm, PKK, KCK, Terörle Mücadele, Terörizmle Mücadele, Kürt Sorunu, GKK

NAME: DAVUT TAŞ

TITLE:

**AN OVERALL ASSESSMENT ON THE FUNCTIONS OF TURKISH
PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIGHT AGAINST TERRORISM
IN TURKEY: PKK**

SUMMARY

The aim of this Master's Thesis is to study as a process the fight against the PKK and its terrorism that confronting us as a significant problem in Turkey, in terms of the functions of Turkish public administration and to quest the changes in Turkish public administration in the axis of the fight against the terror and the terrorism. Our basic assumption is that in its fight against the terror and the terrorism, Turkish public administration has shifted as a process from the fight against terror to the area of fight against terrorism and the reason for this is the changing environment, the changing PKK and the satiety of public to the violence. In the first section of this thesis consisting of three sections, we described in a rich literature the terror and the terrorism which is the basis of research within the conceptual framework as well as their definitions, causes, purposes, elements and differences. In the second section of the thesis, we explain in details the other terrorist organization in Turkey. In the last part of the thesis, we explain PKK terrorist organization with its roots, organizational structure and financial resources and we analyze the functions of public administration in the fight against terrorism in Turkey as well as the activities and practices of the legislative and executive powers and we also summarizes the major reports set forth in order to inactivate clear up the Kurdish problem and solve the PKK terror. Thanks to this thesis, we put forward the changes in the PKK and the fight against the terror in Turkey as well as their reasons and we deal with the subject in a holistic manner. Another contribution of this thesis is to study the PKK terrorist organization with its own legally accessible written sources and to illustrate it correctly in the light of objective data. As a result, this Master's Thesis researches as a process the changes in the PKK and sets forth the causality of this with the changes in the Turkish public administration. We have validated our basic assumption by putting forward the bonds between the fact that the PKK has become politicized as a result of the process of change and has changed its terrorism into an alternative power and the fact that Turkish public administration has started to give more weight to political, economic and social side of the fight in its fight against terrorism.

KEY WORDS

Terror, Terrorism, PKK, KCK, the fight against the terror, the fight against the terrorism, the Kurdish problem, GKK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
1.1. Terör ve Terörizm Kavramı	4
1.1.1. Terörizmi Tanımlama Sorunu	4
1.1.2. Tarihsel ve Kavramsal Açıdan Terör ve Terörizm	7
1.2. Terörizmin Nedenleri	25
1.3. Terörizmin Amaçları	40
1.4. Terörizmin Unsurları	42
1.4.1. İdeoloji Unsuru	43
1.4.2. Örgütlenme Unsuru	47
1.4.3. Şiddet/Eylem Unsuru	50
1.5. Terörizmde Temel Ayrımlar	54
1.5.1. Öznesine Göre Terörizm: Devlet Terörizmi, Devlet Destekli Terörizm ve Bireysel Terörizm	54
1.5.2. İdeolojilerine Göre Terörizm: Aşırı Sol, Aşırı Sağ ve Bölücü (Ayrılıkçı/Etnik) Terörizm	59
1.5.3. Faaliyet Alanlarına Göre Terörizm: Kır Terörizmi, Şehir Terörizmi, Milli Terörizm ve Uluslararası (Küresel) Terörizm	62

1.5.4. Faaliyet Konularına-Türlerine Göre Terörizm: Narko Terörizm, Kitle İmhasına Yönelik Terörizm, Medyatik Terörizm ve Siber Terörizm	66
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TERÖR ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE

2.1. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Aşırı Sol/Radikal Terör Örgütler	76
2.2. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Aşırı Sağ/Dini Motifli Terör Örgütleri	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TERÖRLE MÜCADELEDE TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN İŞLEVLERİ: PKK ÖRNEĞİ

3.1. PKK'nın (Partiya Karkerên Kurdistan/Kürdistan İşçi Partisi) Tarihçesi, Örgüt Yapısı ve Finansal Kaynakları	83
3.1.1. PKK'nın Kuruluşu Öncesi Dönemsel Özellikler ve DDKO-ADYÖD Dönemi (1970-1975)	87
3.1.2. Kürdistan Devrimcileri/Apocular Dönemi (1976-1978)	98
3.1.3. PKK Dönemi (1978-2002)	103
3.1.4. KADEK, PKK, KONGRA-GEL ve KCK Dönemi ve Geline Süreç (2002-2009)	147
3.1.5. Örgüt Yapısı	164
3.1.6. Finans Kaynakları	173
3.2. Bir Süreç olarak Türkiye'nin Terörle Mücadelede İzlediği Yol ve Yöntem: PKK Örneği	179
3.2.1. Yasama İşlevi	193
3.2.1.1. 12.4.1999 Tarihli 13713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu	193
3.2.1.2. 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu ve 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu	202
3.2.1.3. Taraf Olunan Uluslararası Sözleşmeler	207
3.2.2. Yürütme (Siyasi/İdari) İşlevi	209

3.2.2.1. Askeri Düzenlemeler ve Faaliyetler	211
3.2.2.2. Sosyal ve Ekonomik Düzenlemeler ve Faaliyetler	213
3.2.3. Etkin Kurumlar	216
3.3. Türkiye'de Terörle Mücadelede Kamu Yönetimi Aygıtı Dışındaki Bazı Çevrelerden Çözüm Önerileri	218
3.3.1. Bilge Adamlar Kurulu: Terörle Mücadele Stratejisi	218
3.3.2. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Merkezi: Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır?	236
3.3.3. Ankara Strateji Enstitüsü: Kürt Sorununun Çözüm Mantığını Anlamak	238
3.3.4. Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu: Kürt Sorunu ve Demokratik Çözümü Konusunda Görüş ve Değerlendirmelerimiz	245
3.3.5. Stratejik Düşünce Enstitüsü: Kürt Sorunu Çözüm için Öneriler	247
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	251
KAYNAKÇA	255
EKLER	272
ÖZGEÇMİŞ	275

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Özet Olarak Terörizm Dönemleri.....	17
Tablo 2: Terörizm, Terör, Gerilla Savaşı ve Organize Suçların Karşılaştırılması.....	22
Tablo 3: Türkiye'de Başlıca Terör Örgütlerinin Üye Profili.....	31
Tablo 4: KCK Yapılanması.....	171
Tablo 5: Değişiklik Göstermekle Beraber PKK Bölge Yapılanması.....	172
Tablo 6: Açılan Dava Sayısı.....	202
Tablo 7: Karara Bağlanan Dava Sayısı.....	202

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Terörizmin Nedenlerinin Terör Örgütlerinin Doğuşundaki Etkileri.....	27
Şekil 2: 6158 PKK Terör Örgütü Mensubunun Eğitim Düzeyi.....	30
Şekil 3: PKK'lı Tutukluların Eğitim Düzeyi.....	31
Şekil 4: Toplumsal, Ekonomik ve Siyasal Yapının Etkileşimi.....	34
Şekil 5: Doğrusal Spektrumda Aşırı Sağ ve Aşırı Solun Konumu.....	45
Şekil 6: İdeolojik Gelişim Süreci.....	46
Şekil 7: Terör Örgütü Yapılanma Şeması.....	49
Şekil 8: Schmid'e Göre Terör Örgütlerinin Yapısı.....	50
Şekil 9: Kürdistan Olarak Tabir Edilen Yer.....	107
Şekil 10: 2000 Yılı Sonrası PKK'da Yapısal Değişim ve Geçiş Süreçleri.....	159

KISALTMALAR LİSTESİ

ADYÖD	Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği
ARGK	Artêşa Rızgariya Gelê Kurdistan/Kürdistan Halk Kuruluş Ordusu
ASALA	Armenian Secret Army For The Liberation Of Armenia/Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu
BBC	British Broadcasting Corporation/Britanya Yayın Kuruluşu
BDP	Barış ve Demokrasi Partisi
CIA	Central Intelligence Agency/Merkezi Haberalma Teşkilatı
DDKD	Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri
DDKO	Devrimci Demokratik Kültür Ocakları
DEHAP	Demokratik Halk Partisi
DEP	Demokratik Partisi
DHKP/C	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
DTP	Demokratik Toplum Partisi
ERNK	Eniya Rızgariya Netewa Kurdistan/Kürdistan Halk Kurtuluş Cephesi
GKK	Geçici Köy Koruculuğu
HADEP	Halkın Demokrasi Partisi
HEP	Halkın Emek Partisi
HPG	Hêzên Parastina Gel/Halk Savunma Güçleri
HRK	Hêzên Rızgariya Kurdistan/Kürdistan Kurtuluş Güçleri
JİTEM	Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele

KADEK	Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê/Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi
KARSAZ	Yetikiya Karsazen Kurda Natnetewi/Uluslararası Kürt İşverenler Birliği
KCK	Koma Civakên Kurdistan/Kürdistan Halklar Konfederasyonu/Kürdistan Demokratik Toplum Konfederalizmi
KDP	Kürdistan Demokrat Partisi
KGB	Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti/Devlet Güvenlik Komitesi
KİS	Kitle İmha Silahları
KKK	Koma Komalên Kurdistan/Kürdistan Konfederasyon Topluluğu
KONGRA-GEL	Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê/Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi
KUK	Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları
PAK	Partiya Azadiya Kurdistan/Kürdistan Özgürlük Partisi
PÇDK	Partiya Çaresera Demokrati Kurdistan/Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi
PDK	Partiya Demokrata Kurdistanê/Kürdistan Demokrat Partisi
PJA	Partiya Jinên Azad/Özgür Kadın Partisi
PJAK	Partiya Jiyane Azade Kurdistan/Kürdistan Özgür Yaşam Partisi
PKDW	Parlamana Kurdistanê Li Derveyi Welat/Sürgündeki Kürt Parlamentosu
PKK	Partiya Karkerên Kurdistan/Kürdistan İşçi Partisi
PYD	Partiya Yekitiya Kurdistan/Kürdistan Birlik Partisi

SHP	Sosyal Demokrat Halkçı Parti
TAK	Teyrêbazên Azadiya Kurdistan/Kürdistan Özgürlük Şahinleri
THKP/C	Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi
THKO	Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu
TİKKO	Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TKDP	Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi
TKP/ML	Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist
TMK	Terörle Mücadele Kanunu
TÜDEK	Türkiye Demokratik Ekolojik Toplum Koordinasyonu
YDG	Yekitiya Demokrasiya Gele Kurd/Halk Demokratik Birlikleri
YNDK	Yekitiya Neteva Demokrati Kurdistan/Kürdistan Ulusal Demokratlar Birliğı

GİRİŞ

"Şiddet" bireylerin ve elbette toplumların hayatında önemli bir araç olarak kuşkusuz ilelebet var olacaktır. İnsanlık tarihi de esasında "şiddet" ile devinen olaylar bütünüdür ve şiddet de insanlık ile değişime uğramış devingen bir olgudur. Bu devingenlik ile şiddet araçları ve yöntemleri de değişikliğe uğramış ve insanın yaşamında hem bir tehdit hem de bir var olma aracı olarak yer etmiştir. Bu Yüksek Lisans Tezi'nde araştırmanın temeli de bir şiddet türü olan siyasal şiddetin en önemli içlemi olan "terörizm"e dayanmaktadır.

Terörizmin önemi onun bugün kitlesel şiddetin önemli bir aracı olmasında, küreselleşmesinde ve siyasallaşmasında aranmalıdır. Terörizmin bugün pek çok ülkenin temel sorunu olmasına rağmen hâlâ varlığını sürdürmesi onun siyasi bir kimliğe sahip olması ile açıklanır; öyle ki bu politik yaklaşım ile terörizmin uluslararası arenada kabul edilen bir tanımı dâhi yapılamamıştır.

Terörizmin ortak bir tanımının zorluğu dışında bir başka handikabı terörizmle mücadelede izlenecek yolların ve yöntemlerin meşru sayılıp sayılmaması durumudur. Terörizmin küresel ölçekte özellikle Soğuk Savaş ile ABD ve SSCB tarafından piyonlaştırılması elbette terörizme ve onunla mücadeledeki yol ve yöntemlere de çıkar temelli yaklaşımı zorunlu kılmıştır. Bu nedenle Soğuk Savaş Dönemi'nde kökleri dikilen terörist örgütler bu terörizmi yaratan ya da destekleyen devletlerce haklı sayılmış ve aksine devletlerin terörizmle mücadelesine tepki gösterilmiştir.

Soğuk Savaş Dönemi'nden ortaya çıkan terörizmi siyasi bir rant olarak kullanma politikası 11 Eylül 2001 saldırıları ile derinden değişime uğramıştır. Terörizmin bu saldırılarla gerçek yüzünün ortaya çıkması ile onun artık ortadan kaldırılması gereken şeytani bir güç olarak kabul edilmesi beklenirken durum bu şekilde olmamıştır. Terörizm yine siyasi bir araç olarak varlığını sürdürmüş ve hatta ABD aktörlü devlet terörüne neden olmuştur.

11 Eylül saldırıları ile dünya kamuoyu terörizmle tanışmış gibi gözükse de terörizm, kökleri oldukça eskiye dayanan bir olgudur; fakat günümüz küresel terörizmi şiddet seviyesi ve alanı özellikleri ile artık çok daha farklı bir biçimde karşımızda durmaktadır.

Dünya ve özellikle ABD kamuoyunun 11 Eylül terörizmi ile şoka uğraması bir yana Türkiye terörizmle özellikle 1970'li ve 1980'li yıllarda tanışmıştır. Türkiye'de faaliyette bulunan terörist örgütleri destekleyen devletlerin terörizme tepkisi ise ancak 11 Eylül saldırıları ile ortaya çıkmış ve Türkiye yaklaşık otuz yıl boyunca devlet destekli terörizmle tek başına mücadele etmeye çalışmıştır.

Türkiye'de terörizm 1960'lı yıllardan itibaren çok çeşitli biçimlerde gelişmiş 1980'lerden sonra ise terörizm PKK (Partiya Karkerên Kurdistan/Kürdistan İşçi Partisi) ile anlam bulmuştur denebilir. Bu nedenle terörle mücadele ya da terörizmle mücadele de PKK ile bütünleşmiştir. Burada en önemli iki ayak elbette terörizmi yaratan PKK ile onunla mücadele eden Türk kamu yönetimidir. İşte Yüksek Lisans Tezi'nin amacı Türkiye'nin önemli bir sorunu olarak karşımızda duran PKK ve terörizmine karşı yapılan mücadelenin Türk kamu yönetiminin işlevleri açısından bir süreç olarak incelenmesi ve terörle mücadele ile terörizmle mücadele ekseninde Türk kamu yönetiminin değişiminin araştırılmasıdır.

Temel varsayımımız Türk kamu yönetiminin terör ve terörizmle mücadelede bir süreç olarak terörle mücadeleden terörizmle mücadele alanına kaydığı ve bunun nedeninin değişen konjonktür, değişen PKK ve ayrıca kamuoyunun şiddete doygunluğu olduğudur.

Belirtmek gerekirse terörle mücadele; terörizmin şiddet yanına vurgu yapan, terörizmi ortaya çıkaran nedenleri yadsıyan, mücadelenin güvenlik boyutuna önem veren, askeri mantıkla hareket eden, terörizmin ordu faaliyetlerine cephe faaliyetlerinden daha çok önem veren, genelde antidemokratik faaliyetler içeren, ordunun etkili olduğu bir yöntemdir. Bunun aksine terörizmle mücadele ise; terörizmi ortaya çıkaran nedenlere eğilen, terörizmin ordu ve cephe faaliyetlerine aynı önemi veren, insan haklarına saygılı, demokratik, rasyonel, çoğulcu karar mekanizmasına sahip, istihbarat birimlerinin etkin olduğu, eşgüdüme dayalı bir yöntemdir.

Üç bölümden oluşan bu tezin, ilk bölümünde kavramsal çerçeve dâhilinde araştırmanın temeli olan terör ve terörizm; tanımları, nedenleri, amaçları, unsurları ve

ayrımları ile zengin bir literatürle anlatılmıştır. Bu zengin tanımlar ile ortak noktalar ortaya çıkmış ve terör ile terörizmin tanımı daha net tasavvur edilebilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütlerine ve bu örgütlerin temel özelliklerine değinilmiştir.

Tezin son bölümünde öncelikle PKK terör örgütü kökleri, örgüt yapısı ve finans kaynakları ile ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. PKK ile ilgili bilgiler örgüt kaynaklarından edinilmiş ve bu şekilde bilgilere ilk elden ulaşılmaya çalışılmıştır. Bölümün ilerleyen başlıklarında ise Türkiye'nin terörle mücadelede kamu yönetiminin işlevleri yasama ve yürütme erklerinin faaliyet ve uygulamaları ile incelenmiş ve ayrıca Kürt Sorunu ve PKK terörünün bitirilmesi amacıyla ortaya konan belli başlı raporlar özetlenmiş-değerlendirilmiştir.

Tezin katkısı ile PKK'daki ve Türkiye'nin terörle mücadelesindeki değişimler ve nedenleri ortaya konmuş ve konu bütüncül bir şekilde ele alınmıştır. Tezin bir başka katkısı ise PKK terör örgütünün ulaşılması yasal kendi yazılı kaynakları ile incelenmesi ve nesnel veriler ışığında doğru bir şekilde anlatılmasıdır.

Sonuçta bu Yüksek Lisans Tezi ile PKK'daki değişimler bir süreç olarak irdelenmiş ve bunun Türk kamu yönetimindeki değişimler ile nedenselliği ortaya konmuştur. PKK'nın değişim süreci sonunda siyasallaşması ve terörizmi sadece alternatif bir güç haline getirmesi ile Türk kamu yönetiminin terörizmle mücadele ile artık mücadelenin siyasi, ekonomik ve toplumsal yanına ağırlık vermesi durumları arasında bağlar ortaya konarak temel varsayımımız doğrulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Terör ve Terörizm Kavramı

1.1.1. Terörizmi Tanımlama Sorunu

Sosyal bilimlerde giderek daha sık ele alınan "terörizm" kavramı, öncelikle beraberinde kendi başına bir araştırma konusu olmuş olan "tanımlama sorununu" getirmektedir. Bunun nedeni terör ve terörizm tanımının toplumdan topluma, hükümetten hükümete ve yer yer yazardan yazara farklı anlamlarda tanımlanmasıdır (Çınar, 1997: 197). Bu sorunun temel kaynakları ise şöyle sıralanabilir:

- Terörizmin dinamik bir kavram olarak küreselleşme ve teknolojinin itici gücü ile giderek daha karmaşık bir hâl alması,
- Terörizmin pek çok türünün olması ve değişken bir yapıya sahip olması,
- Terörizmin amaç, yöntem ve yapılanma konularında organize suçlarla giderek daha da benzeşmesi,
- Terör olgusunun ayrılmaz bir parçası olan şiddet kullanma ögesinin, zalim kadar mazlum tarafından da başvurulmuş bir savunma aracı olması (Ergil, 1992: 140),
- Karşıt siyasal görüşteki kişilerin belirli bir şiddet olayını birbirinden tümüyle farklı bir biçimde değerlendirmeleri (Temel Britannica, 1993: 160),
- Konuyu ele alan araştırmacıların araştırma alanlarına göre terörizmi ele almaları,
- Terörizm suçları ile siyasal içerikli suç/siyasal şiddet kavramlarını birbirinden ayırmadaki güçlük,
- Terörizmin temel aktörü olan terör örgütlerinin her ülke tarafından ideolojik, politik, kültürel, etnik ve dini bağlantılarına göre değerlendirilmesi,¹

¹ Aralarında Paul Wilkinson, Walter Laqueur, Yonah Alexander, Robert Kuperman ve Claire Sterling gibi terörizm konusunda sürekli referans gösterilen araştırmacıların da bulunduğu, uzman ve akademisyenlerden oluşan 32 kişilik bir grup üzerinde yapılan bir çalışmada, bu uzmanların % 62,5'inin Amerikan hükümeti ve CIA, % 18,8'inin İngiliz hükümetiyle bağlantılı olduğu tespit

- Devlet baskısına karşı yapılan isyan ile devlete karşı terörizmin buna maruz kalan devlet ve/veya dış devletlerce farklı değerlendirilmesi,²
- Terör/terörizm söyleminin, Batı'nın batılı ol(a)mayan dünya ile ilgili köklü önyargı ve korkularından kaynaklanan sürekli bir olgu olması (Çapçioğlu, 2004: 414),
- Doktrinsel tartışmada, "terörizm" ile "yabancı işgaline karşı" ve "kendi kaderini tayin amaçlı meşru mücadele" arasında bir ayrıma gidilmesi hususunda mutabakat sağlanamaması (mfâ, 2012),
- Teröre maruz kalan ya da terörle mücadele eden devletlerin, hareketlerine meşruiyet kazandırmak için terör ve terörizm kavramlarını kendilerine göre yorumlamaları (Öztürk ve Çelik, 2009: 86),
- Bazı terörist yapılanmaların bazı ülkelerce çıkar amacı ile meşru görülüp gerilla, özgürlük savaşçısı olarak kabul edilmeleri ve terör örgütü sayılmamalarıdır.

Bu gün söz konusu uzman görüşler genel olarak iki öbekte toplanmaktadır (Güzel, 2002: 13):

- Aralarında Paul Wilkinson, Walter Laqueur, Yonah Alexander'ın da olduğu uzmanlara kalırsa, terörizm eylemleri temel olarak Batı'yı, Batılı demokrasileri hedef almaktadır. Bu da üçüncü dünya ülkelerinden, Ortadoğu'dan, bir de Sovyet temelli (günümüzdeki değerlendirmelerde Sovyetler yerini radikal İslamcılara bırakmış gibi görünmektedir) bir "terör ağı"ndan kaynaklanmaktadır. Yine bu uzmanlar, Sovyetler Birliği'ni, Küba'yı, Libya'yı, İran'ı (elbette bugün bunlara Kuzey Kore ile Irak'ı da - Sudan'la Somali de olabilir- ekleyeceklerdir) devlet destekli uluslararası terörizmin başlıca uygulayıcıları olarak görürler,
- Noam Chomsky, Alexander George, Michael McClintock, Richard Falk gibi uzmanlarsa terörün asıl olarak devletler tarafından uygulandığını,

edilmiştir. Bu grubun % 96,9'u devletlere karşı mücadele eden solcu ve isyancı terör üzerine yoğunlaşırken devletlerin terör üzerindeki etkilerine değinmemekte veya çok az değinmektedirler (Aydımalp, 2008: 22).

² Günümüz Suriye'sinde yaşanan iç çatışma bu duruma verilebilecek en doğru örnektir. Suriye Dışişleri Bakanı Velid Muallim, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde yaptığı konuşmada, bazı BM ülkelerini Suriye'de "teröre destek vermekle" suçlamıştır (bbc, 2012b); fakat ABD merkezli devletler (AB ülkeleri, Türkiye, Suudi Arabistan) Suriye'de yaşanan durumu bir devlet terörizmi olarak değerlendirmektedir.

terörizmde Batılı devletlerin, İsrail'in, özellikle de ABD'nin sorumluluğunun çok fazla olduğunu savunurlar.

Hangi örgütlerin terörist hangilerinin özgürlük savaşçısı sayılacağı konusundaki muğlaklık, politiklik ve çıkar temelli yaklaşım konunun nesnel şekilde ele alınmasındaki en önemli engeldir. Terörizmin siyasal bir şiddet türü olarak sahip olduğu politiklik bu kavramın politika ve ideolojiden uzak olarak bilimsel tabanda yorumlanmasına olanak vermemektedir. Özellikle terör örgütlerinin ülkeden ülkeye değişen terörist örgüt olarak kabul edilme sorunsalı literatürde kavramın tanımlanmasında büyük zorluk çıkarmaktadır. Çünkü bir kavramın doğru tanımlanması kapsamının anlaşılması ile mümkündür (Dılmaç, 2011: 80).

Uluslararası alandaki bu yaklaşımın temel nedeni ise ilerde daha ayrıntılı değineceğimiz gibi terörizmin, tarihsel düzlemde gelişimi analiz edildiğinde, devletlerin güç kullanmalarının bir devamı olarak, savaşların sonunda galip tarafın mağlupları cezalandırarak, asker ve sivil halka karşı yaygın bir şekilde şiddet uygulaması (Caşın, 2008: 31) ve terörizmin sıcak savaşlardan daha ucuz ve etkili olup bir devletin sosyal, ekonomik ve politik yapısını kontrol altına alabilecek bir silah olduğu tecrübesidir.³ Devletlerin bu tutumu, terörizmi önleme çabalarını, uluslararası eşgüdümü ve etkili mücadeleyi sekteye uğratmakta ve bu çabaların bölgesel ve aktörlerle sınırlı bir yapının dışına çıkmasına olanak vermemektedir. Elbette uluslararası alanda eşgüdüm ve benzeri ortak eylem planları ile terörizm ile mücadele yöntemleri mevcuttur. Başta Birleşmiş Milletler, NATO ve Avrupa Birliği tarafından alınan kararlar ve 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında başlatılan terörizm ile mücadele bu konudaki en önemli örneklerdir; fakat bunların terörizmi bertaraf ederek dünya güvenliğini sağlayacak bir çapta olmadıkları açıktır. Bunun nedeni ise en başta sözünü ettiğimiz terörizmi tanımlama sorunudur. Öyle ki dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan, dünya liderlerine terörün evrensel tanımı üzerinde uzlaşmaları çağrısı yapmış, Birleşmiş Milletler'e üye ülkelerin liderlerinin New York'ta yapacakları zirvede, bir terörizm anlaşması üzerinde uzlaşmalarını istemiştir (bbc, 2012c).

³ Bunun en açık örneği Türkiye'nin 1960'lardan günümüze dek durmadan patlak veren terörist yapılanmalarla tüm kaynakları ile mücadelesi sonucu Ortadoğu-Avrupa-Kafkasya üçgeninde sadece seyirci olarak kaldığı gerçeğidir.

Devletlerin terörizmi tanımlama çabaları, uluslararası ilişkilerde terörizmin aktör olarak kullanılmasından vazgeçilmesi ile aşılacak bir sorun olarak XXI. asırda da devam ediyor görünmektedir. Bu sorunun aşılması ile öncelikle; devletlerin terörizme dolaylı ya da doğrudan yardım ve yataklıkları engellenecek, terörizmin bir devlet tarafından başka bir devlete yönelik tehdit ve koz olarak kullanımı ortadan kalkacak ve en önemlisi böylece tüm devletlerin kabulü üzerinde uzlaştığı terörist gruplar tüm dünyada kısıpaca alınacaktır. Çünkü ceza hukukunda kanunilik ilkesi gereğince, uluslararası hukukta bir terörizm suçu tanımlanacaksa, bu suçun unsurları açık ve kesin olarak belirlenmelidir (Yargıç, 2009: 102); fakat özellikle Türkiye'nin PKK terör örgütünün başta Avrupa'da olmak üzere pek çok müttefik ülkede hâlâ rahatça faaliyet gösteriyor olması bu konuda iyimser beklentileri engellemektedir. Ayrıca terör uzmanı Laqueur da, terörizmin ortak bir tanımının yapılamadığını ve gelecekte de yapılamayacağını ileri sürmüştür. Ona göre (2002: 99) terörizme ilişkin tüm spesifik tanımlar kusurludur; çünkü gerçeklik her zaman herhangi bir genellemeden daha zengin ya da daha karmaşıktır; kimyasal elementler gibi saf, alaşımsız, değişmeyen tek bir terörizm yoktur; fakat birçok terörizm biçimi vardır.

Terörizmin ortak tanımının yapılması gerekliliğine savunanlar dışında bunun aksini savunanlar da mevcuttur. Bu görüşü paylaşan yazarlar ise, uluslararası terörizmi tanımlamak için harcanan çabaları zaman kaybı olarak görmekteirler; bu yazarlar, tanımın yapılmasının imkânsızlığına işaret ederek, çözümün terörizmi tanımlamak üzerinde yoğunlaşmakla değil çocukları öldürme, rehine alma ve uçak kaçırmaya gibi suç unsurları üzerinde yoğunlaşmakla mümkün olduğuna işaret etmektedirler (Taşdemir, 2006: 11).

Terörizmin ortak bir tanımını bulma çabaları tüm bu nedenlerden dolayı literatürde bizim de kullandığımız gibi belli başlı tanımların karşılaştırması yöntemi ile başlamaktadır. Bu yöntem ile terörizm tanımlarındaki ortak özellikler bulunmakta ve genel geçer bir tanım yapılması mümkün olmaktadır. Böylece terörizmin net bir tanımına ulaşmak mümkün olabilmektedir.

1.1.2. Tarihsel ve Kavramsal Açından Terör ve Terörizm

Terör ve terörizm tanımının bir kaç örnekle yapılması bu kavramların zenginliğinin göz ardı edilmesi demektir. Terörizmin tanım sorununun getirdiği

zengin terör ve terörizm dağarcığı nedeniyle öncelikle bu kavramların tarihsel süreci, etimolojisi, ardından ansiklopedik tanımları verilecek ve daha sonra sırası ile akademisyen ve uzman tanımları karşılaştırılacaktır. Böylece terör ve terörizm tanımlarındaki ortak özellikler belirginleşecek ve genel geçer bir tanım yapılabilecektir.

Tarihi Antik Çağa dek götürülen terör ve terörizm kavramlarının etimolojiye girdiği XVIII. asırdan günümüze dek anlam bakımından iyiden kötüye doğru yol aldığı görülür.

1789 Fransız İhtilali sonrası iktidarı ele geçiren ve genel itibariyle "Jakobenler" olarak anılan Maximilien Robespierre ve arkadaşlarının "karşıdevrimciler"e karşı devrimi korumak adına "Konvansiyon (convention) Dönemi" denen bir dönemde devrim karşıtı olarak kabul ettikleri kesimlere -özetle halka- karşı uyguladığı kanlı dikta, bu dönemin "terör dönemi" olarak tarihe ve literatüre geçmesine neden olmuştur. Bu döneme "Konvansiyon Dönemi" ya da "Ulusal Konvansiyon Dönemi" denmesin nedeni terörün kullanılacağını açıkça ilan eden 1793 tarihli bildirinin "convention" adlı yürütme organı tarafından ilan edilmesi ve uygulanmasıdır. Konvansiyon, Cumhuriyet'in içeride ve dışarıda güvenliğini sağlayabilmek amacıyla, 13 Mart 1793 günü "Olağanüstü Ceza Mahkemeleri" kurduktan sonra, bir dizi sert kanun çıkarmış ve katı bir merkezleşmeye dayalı iktidar oluşturmuştur (Acar, 2012: 101). Böylece politik bir kavram olarak terör, Jakobenlerin devrim mahkemeleri aracılığıyla uyguladıkları baskı döneminde gündeme gelmiştir.

1793-1794'ün "rejime de la terreur" veya sistemi 1789 isyanına takiben ortaya çıkan ayaklanma ve karışıklığın geçici anarşik periyodu boyunca düzen kurmak anlamında benimsenmiştir; terörizmin günümüzdeki genel anlamından farklı olarak, "rejime de la terreur" kurulmuş inkılâpçı devlet tarafından yürütülen idarenin planlı ve bilinçli bir hareketidir (Caşın, 2008: 134, 135).

Robespierre 1794 yılında; "Halk hükümetinin dayanağı, barışta erdem ise eğer, devrim içinde de hem erdem hem de terördür: Gerçekten de, erdem olmadığı yerde terör kıyıcıdır, terörün olmadığı yerde de erdem güçsüzdür. Terör, tetikte duran, sert, yumuşama bilmez bir adaletten başka bir şey değildir" demiştir (Selvi, 2011: 41). İroniktir ki 1789 Fransız İhtilali sonrasındaki bu Konvansiyon

Dönemi'nde iktidardaki devrimci Robespierre ve arkadaşları tarafından rejim karşıtlarına karşı uygulanan terörizm günümüzün aksine Robespierre tarafından doğruluk, adalet ve demokrasi ile birlikte anılmıştır. Her ne kadar Robespierre rejim karşıtlarına karşı uyguladığı şiddeti terörizm başlığı adı altında olumlasa da binlerce kişinin giyotinle idam edildiği ve işkence gördüğü bu dönem günümüzdeki olumsuz anlamı ile devlet terörünün en belirgin örneğidir. Ulusal Konvansiyon'un terör yönetimi, Fransız ordularının savaş alanlarında kazandığı başarılar sonucu, dikta rejimine artık tahammülü kalmayan halkın baskısıyla 1795 yılında yıkılmıştır ve terör dönemi boyunca idam edilenlerin % 8'inin soylu, % 14'ünün burjuva, % 6'sının din adamı ve % 70'inin köylü ve işçi kökenli olması, Konvansiyon rejiminin niteliğini açıkça ortaya koymaktadır (Sander, 2009: 166, 167).

1789 Fransız İhtilali'ni izleyen 1793-1794 Konvansiyon Dönemi'nde Jakoben yönetimce uygulanan sistematik baskı ve şiddet politikası (İşten, 2010: 51) devlet terörizminin en bilindik örneği kabul edilmektedir. Ayrıca, Borgialar dönemine İtalya'da, Cromwell döneminde İngiltere'de ve devrim sırasında Rusya'da gerçekleştirilen sistematik şiddet uygulamaları, devlet terörünün tarihi örnekleri sayılmaktadır (Öktem, 2004: 133). Siyaset ile şiddet ilişkisinde yepyeni bir dönem açan bu süreç, terör ve terörizm kavramını da siyaset, şiddet, etik, hukuk vb. gibi kavramların ortak düzeyi içerisindeki en anlamlı temalardan birisi haline getirmiştir (Ertekin, 2006: 106).

Terörizm her ne kadar Konvansiyon Dönemi'nden sonra hukuk ve siyaset alanında kavram olarak doğsa da günümüzdeki korku ve dehşet yayma gibi olumsuz anlamları ile Antik Çağa dek götürülür. Türkiye'deki ünlü terör uzmanlarından İhsan Bal bir diğer ünlü terör uzmanı Laqueur'dan bu durumu şöyle (2006a: 33) aktarır: "Terör; 'korku ve dehşet' yaymak suretiyle baskı kurmak olarak algılandığında belki günümüzden epeyce eskilere götürülebilir, ancak stratejileri bakımından modern çağın bir ürünüdür."

Terörizmin kavramsal olarak olmasa da taktik ve amaç yönleri ile ilk örneği literatürde genellikle, Filistin'de ortaya çıkan ve Romalıları bu topraklardan atmak amacıyla Romalılara ve bazı Musevilere karşı eylemler düzenleyen Zelotesler⁴ olarak

⁴ Ya da *Zealots, Zealot*.

da bilinen Sicariiler'e⁵ dek götürülmektedir. MS 50-70⁶ yılları arasında tutucu Musevi din adamlarının çok iyi teşkilatlanmış bir dini mezhep olarak kurdukları Sicariiler, kurbanlarına *Sica* denilen küçük bir kılıçla genellikle gündüz ve kalabalık ortamda saldırmışlardır (Caşın, 2008: 229).

Yahudiliğin ırksal ve dinsel bir anlam taşıması bu terör örgütünün bir açıdan etnik terör örgütü olduğu anlamına gelmekle birlikte bu örgütün Roma İmparatorluğu'nun iktidarını reddetmesi onu günümüz anarşist terör örgütlerinin bir benzeri olduğu anlamına gelmektedir.

Yahudi ırkını yücelten Sicariiler'in, kurbanlarını halkın önünde ve gündüz öldürmeleri topluma korku, dehşet yayma gibi terörizmin günümüzdeki temel yöntemlerini kullandıklarını göstermektedir. Bu bakımdan Sicariiler olumsuz anlamı ile günümüz terörizmine Robespierre ve adamlarının Fransız İhtilali sonrası olumlu anlamla tanımladıkları ve kullandıkları XVIII. asır terörizminden daha yakındır.

Terörizmin diğer eski bir örneği ise Hindistan'da XIX. asra dek faaliyet göstermiş bir Hindu tarikatı olan Tuggee ya da Thug terör örgütüdür. Sömürgeci İngiliz Generali William Sleeman tarafından son verilen Thug örgütü de katledecekleri insanlar konusunda fark gözetmemiştir (Yavuz, vd., 2011: 20). Thugların cinayetlerini *Kali* adlı bir tanrıça adına yapmaları ise bu terör örgütünün dini bir nitelikte olduğunu göstermektedir.

Günümüz terörizmine benzer bir diğer terörist yapılanma da XI. asırda İran ve Suriye dolaylarında yaklaşık iki asır faaliyet gösteren, Bâtınlık⁷ tarikatının kurucusu olan ve Fâtımîler tarafından Selçuklu İmparatorluğu topraklarında Şiliği yaymakla görevlendirilen (Özarlan, 2001: 373) Hasan Sabbah/Şeyh El Cebel (1049-

⁵ Ya da *Sicari*.

⁶ Bazı kaynaklarda MÖ 73-66 ya da MS 66-73 yılları olarak da geçmektedir. Bk. Kışlalı, (2006: 41), Karataş ve Sevindik, (2003: 384), Ertekin, (2006: 106), Yavuz ve Şahin, (2011: 17).

⁷ *Bâtınlık/Bâtıniyye: Nasların zahiri (görünür) manalarını kabul etmeyen, gerçek anlamları ancak Tanrı ile ilişki kurabilen masum imam'ın bilebileceği temel görüşünü savunan aşırı (fanatik) fırkaların adıdır. İslam'ın temel hükümlerini bütün Müslümanların anlayışından farklı yorumlayarak inkâr sınırına kadar götüren itikadi farkların yanında son derece gizli bir şekilde teşkilatlanmış örgütler aracılığıyla merkezi otoriteye karşı girişilmiş isyan eylemlerinin başını çeken siyasi gruplara verilen ortak addır. Ehl-i Sünnet ve Mutezile âlimlerine göre Bâtıniyye'nin menşei Mecusilik, Sufilik, Yahudilik gibi eski din ve kültürlerdir. Bâtıniyye bunların karışımından oluşmuş İslam dışı bir inanç, hatta ayrı bir dindir. Bâtıniyye XII. yüzyıldan itibaren siyasi etkisini kaybetse de fikir ve itikadi etkisini sürdürmüş, mutedil (ılımlı) çizgideki bazı mutasavvıflar üzerinde (Hurufilik, Bektaşilik ve Revşeniyeye) etkili olmuş, Şii mezheplerinden Dürziliğe, Nusayriliğe ve Babailiğe etki ederek bir anlamda varlığını sürdürmüştür. Bütün gizli ve yasadışı muhalif toplumsal örgütlerin örgüt modelinin ilk örnekleri olmak bakımından da önemlidir (Özerkmen, 2004: 254).*

1134 ?) önderliğindeki Haşhaşiler'dir.⁸ XIII. asır Moğol istilasma dek varlığını devam ettiren Haşhaşiler de tıpkı Sicariiler gibi din temellidir. Haşhaşiler, Müslüman Şii mezhebine mensup olup, gerçek İslam'ı dejenere ettikleri gerekçesi ile suçlu buldukları Müslüman devlet yöneticileri ve liderlere karşı suikast saldırıları düzenleyen, din adına terör faaliyetlerinin meşru olduğunu savunan, dinsel içerikli terörün temsilcileri olarak tanımlanabilir (Caşın, 2008: 232). Bu gün İngilizceye yerleşmiş olan *assassin* (suikast) kelimesi de Haşhaşiler'den kalmadır.

Örgütün adı olan *Haşhaşi* kelimesi örgüte, örgüt elemanlarının haşhaş kullanması/bağımlısı olması nedeniyle verilmiştir. Pek çok yazar Hasan Sabbah'ı çağdaş anlamı ile terörizmin kurucusu kabul etmektedir. *Kurtarılmış bölgeler* ve *vurkaç* deyimlerini de terörizme kazandıran Hasan Sabbah, kendi başlattığı terörü sürdürebilmek ve ona taban kazandırabilmek için, devleti de halka karşı benzer yöntemler kullanmak zorunda bırakmaya çalışmıştır, amacı ise; devleti halkın gözünde zalim konumuna iterek, kendi yaptıklarını yasallaştırmaktır bu amaçla Haçlı Ordusu'na dahi yardım etmiştir (Kışlalı, 2006: 41).

Şii mezhebinin İsmailiye koluna mensup Haşhaşiler sultan, kral, vezir, komutan gibi güçlü kişilere suikast eylemi düzenleyecek kadar güçlü bir örgüt olmuştur. Haşhaşiler'in bu derece güçlü ve tehlikeli olmasının arkasında ise gerek uyuşturucunun gerekse dini motivasyonun etkisiyle her türlü eylemi yapabilecek militanlara kendi deyişleri ile fedailere sahip olması yatmaktadır. Öyle ki ünlü siyaset bilimci Selçuklu veziri Nizamülmülk ve Selçuklu sultanı Melikşah Haşhaşiler'in kurbanı olmuştur.

Dini terörizmi kurumsallaştıran Hasan Sabbah'ın kurduğu Haşhaşiler bu yönü ile günümüz terörizminin tam anlamı ile en eski örneğidir. Onun bu stratejisi bugün aradan yaklaşık dokuz yüz sene geçmesine rağmen terör örgütlerince kullanılmaktadır.

Tarihte ilk modern terörizm ise ortaya Rusya'nın 1870'lerden I. Dünya Savaşı'na kadar dönemdeki halk hareketleriyle çıkmıştır ve birçok çağdaş terörizm bu hareketin izlediği yolu takip ederek devam etmiştir (Çınar, 1997: 196). Modern terörizmin XIX. asrın ikinci yarısında, tabanca ve küçük bombaların geliştirilmesi ve çeşitli devrimci grupların amaçlarına ulaşmak için terörist eylemlere girişmesi ile

⁸ Ya da *Haşhaşinler*, *Haşişin*, *Haşhaşiyin*.

başladığı söylenebilir, baskıcı polis önlemleri ile ülkeyi yöneten Rus Çarı II. Alexandr'ın, 1881 yılında *Halkın İradesi (Norodyana Volva)* adlı örgütün gerçekleştirdiği bombalı bir saldırı sonucu öldürülmesi ve ayrıca Amerikan İç Savaşı (1861-1865) sonrasında kölelikten kurtulan Siyahları sindirmek için ırkçı beyazların güney eyaletlerde kurduğu, günümüzde de varlığını sürdüren *Ku Klux Klan* adlı terör örgütleri bu dönemin temel örnekleridir (Temel Britannica, 1993: 159). Daha önceden tavandan tabana uygulanan terör, bu dönemde özellikle anarşistlerce⁹ tabandan tavana uygulanan bir şiddet türüne dönüşmüştür (Yargıç, 2009: 6). 1881 yılında Londra'da toplanan anarşist kongresinin, kurulu düzenin kral, bakan, papaz, polis, sanayici, kim olursa olsun herhangi bir temsilcisini öldürmeyi meşru sayan bir karar alması (Güzel, 2002: 9) anarşist terörün zirveye çıkmasına neden olmuştur. Bunlara ek olarak bu asırda Karl Heinzen ve Johann Most, terörün nedeni ve amaçlarına dair oldukça detaylı bilgi vermişlerdir; örneğin, bu isimlere göre bombanın felsefesi, "ölü üzerinden propagandaya" dayanır (habertürk, 2012b).

Terörizmin XIX. asırdaki bu gelişimi dolayısıyla bu dönem, terörizmi üç dalgaya ayıran Bal tarafından terörizm I. Dalgası olarak kabul edilmiştir. Bal'ın bu ayrımını incelersek (2006b: 7):

I. Dalga; XIX. asır işçi hareketleri ve anarşistler içerisinde teröre sapanlar,¹⁰

II. Dalga; XX. asırda bağımsızlık mücadelelerinde terörü bir araç olarak kullananlar ile Soğuk Savaş Dönemi terör eylemleri ve terörizm stratejileri,

III. Dalga; günümüzde etkin olan küresel terördür.

XX. asrın ilk yarısı ise devlet terörünün en saf örneklerinin yaşandığı bir asır olarak tarihe geçmiştir. Devlet terörü, belirli sınırlar içerisinde hüküm süren devletin siyasi, ideolojik ya da dinsel amaçlarla kendisine vatandaşlık bağı ile bağlı ya da bağlı olmayan, kendi sınırları ya da başka sınırlar içerisinde yaşayan kişi ya da

⁹ *Anarşizm*: Kelime kökeni itibarıyla eski Yunancada olumsuzluk bildiren *an* öneki ile kral, yönetici güç anlamına gelen *arche* kelimelerinin birleşmesinden meydana gelen *anarşi* terimi yöneticisi olmayan toplum yapısını tanımlamak için kullanılmaktadır (Uğur, 2010: 137). *Anarşizm* bu toplum yapısını öngören ideolojidir.

¹⁰ Esasında Marksizm ile Anarşizm aynı amacı paylaşırlar; ikisinin de amacı sosyal sınıfların ve devletin kalkması ve böylece özgür, eşit bir toplumun yaratılmasıdır; fakat Marksistler bu amaca devlet aygıtını kullanarak proletarya diktatörlüğü gibi aşamalarla gelinmesini savunurken anarşistler devlet aygıtının ortadan kaldırılması için devlet aygıtının kullanılmasına karşıdırlar. Dolgoff (1998) kitabında Anarşizm babası olarak bilinen ve ayrıca kolektivist Anarşizm kuramcısı Rus devrimci Mihail Aleksandroviç Bakunin'in (1814-1876) Marksizm'e eleştirilerini "Enternasyonal ve Karl Marx" başlığı altında toplamıştır.

gruplara kolluk kuvvetleri gibi kendine bağlı aygıtlarla uyguladığı hukuki dayanaktan yoksun şiddet eylemlerinin tümüne verilen addır. Özellikle Marksizm-Leninizm,¹¹ Maoizm/Maoçuluk,¹² Faşizm,¹³ bu asrın ilk yarısında devletler tarafından uygulanan terörün ideolojileri olmuşlardır. Örneğin, Hitler, iktidarı boyunca (1933-1945) kurmuş olduğu kamplarda on-on iki milyon kişinin ölmesine neden olmuştur (Cırhinlioğlu, 2004: 140) ayrıca Mao Dönemi Çin Halk Cumhuriyeti'nde elli milyon kadar kişi ölmüştür.

Terörizm kavramının yükünü üzerinde taşıyan komünist ideolojinin kurucularından olan Lenin tarafından terör kavramı, bilinen şeklinin dışında ele alınarak; "savaşın belirli zamanlarında, güçlerin belirli bir durumunda, kesin savaşın varlığında, yararlı ve hatta esas mücadele olabilecek olan askeri eylem biçimlerinden birisi" olarak ifade edilmiştir (Dilmaç, 2012). Stalin Dönemi'nde yaşananların da sistematik şekilde yapılan devlet terörü olduğu artık genel olarak kabul edilmiştir (Khairmukhanmedov, 2007: 170).

Devlet terörünün başlıca örneklerini Adolf Hitler liderliğindeki Nazi Almanyası, Benito Amilcare Andrea Mussolini liderliğindeki İtalyan Sosyal Cumhuriyeti, son faşist diktatör olarak kabul edilen Francisco Franco y Bahamonde liderliğindeki İspanya, Stalin ve Lenin Dönemi SSCB ve Mao Dönemi Çin Halk Cumhuriyeti oluşturmaktadır.

Bu döneme damgasını vuran bir başka terör örgütü ise açılımı İsrail Ulusal Askeri Örgütü olan Irgun'dur. 1931 yılında Filistin'de kurulan ve 1948 yılında İsrail'in kurulması ile İsrail ordusuna katılan örgüt hem Filistinli Araplara hem de Büyük Britanya'ya karşı eylemci bir siyaset yürütmüş, Temmuz 1946 yılında Kudüs'te King David Otelinin dinamitlenmesi sonucu 96 ve Arap köyü "Deyri

¹¹ *Marksizm-Leninizm*: 1840'larda Marx ve Engels'in felsefi, ekonomik ve sosyo-politik görüş yöntemini içeren doktrindir, Marksizm, bu ideolojiyi Rusya koşullarına göre ilk defa uygulayan Lenin'in adı ile anılır (Acar, 2012: 121). Marks, Lenin ve Engels, Marksizm'in bir ideoloji olduğunu kabul etmezler. Onlara göre Marksizm; topluma doğaya, insana ve tarihe bir bakış yöntemi ve ekonomik, toplumsal ve politik güçleri çözümleyiş biçimidir (Beşikçi, 1991: 96).

¹² *Maoizm*: Mao Zedong/Tse Tung'nun Komünizme geçiş aşaması olarak Sosyalizmi Çin sosyo-ekonomik yapısına göre şekillendirdiği düşünsel yapıdır. Maoizm, kısaca Çin'in bir doğu toplumu olarak kitlesel köylü sınıfına sahip olması nedeniyle, devrimi kırdan şehirlere ve köylü sınıfına dayandıran bir Marksizm pratiğidir.

¹³ *Faşizm*: Anti-rasyonalizme, çatışmaya, karizmatik liderliğe, elitizme ve aşırı milliyetçiliğe inanca dayanan bir ideolojidir (Heywood, 2007: 596). Faşizm kavramı ele alınırken dikkat edilmesi gereken ayrım, bu kavramı tek bir başlık altında incelemekten ziyade iki başlık altında incelemektir: Birinci başlık totaliter bir düzeni hâkim kılmaya çalışan Nazi Faşizmi, ikinci başlık ise totaliterlik denemelerinde tam anlamıyla başarılı olamayan Mussolini Faşizmidir (Eser ve Yüksel, 2012: 185).

Yasin'e karşı düzenlenen saldırıda da 250 kişinin ölmesine neden olmuştur (Acar, 2012: 105). 1954 yılında İsrail'in, Suriye'ye ait bir sivil uçağı, Suriye'nin casuslukla suçlayıp tutukladığı adamlarını serbest bırakması için kaçırmaması (Güzel, 2002: 11) İsrail'in nitelik açısından önemli bir devlet terörizmi örneğidir.

Faşist ideolojiye dayanan devletlerin II. Dünya Savaşı sonrası yıkılması ile devlet terörü, yerini iki kutuplu dünyanın oyuncuları olan ABD ve SSCB tarafından inşa edilen devlet destekli teröre bırakmıştır. Bunun nedeni ABD ve Sovyetlerin terörizmi uluslararası mücadelede stratejik olarak kullanmasıdır. Özellikle 1960 ile 1980 yılları arasında Sovyetler Birliği, batılı kapitalist ülkelerde Marksist-Leninist ve sol örgütleri Batı'ya karşı kışkırtırken, ABD başta olmak üzere Batılı ülkeler de Sovyet dostu üçüncü dünya ülkelerinde istikrar bozucu terör örgütlerini desteklemişlerdir, bu örgütlerin en ünlüleri Almanya'da Baader-Meinhof, Fransa'da Doğrudan Eylem (AD), İspanya'da ETA, İngiltere'de İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), Japon Kızıl Ordusu, Kızıl Tugaylar, Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri (FARC) ve Türkiye'de DEV-SOL, PKK gibi örgütlerdir (Yıldırım, 2010: 60).

1960 ile 1980 yılları arasındaki yirmi yıl boyunca dünyanın hemen her yerinde, "demokratik ve sanayileşmiş" ülkelere kadar her yerde, çeşitli ideolojilerde, başka başka amaçları olan -bir kısmı bugün de var olan- pek çok terör örgütü kurulmuş ve eylemde bulunmuştur; ASALA, Aydınlık Yol, Baader-Meinhof, Bask Bağımsızlık Hareketi (ETA), Doğrudan Eylem, Eelam Tamil Kurtuluş Kaplanları, Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), Filistin Halk Kurtuluş Cephesi, İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA), Japon Kızıl Ordusu, 17 Kasım, Kara Eylül, Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF), Kızıl Tugaylar, Kolombiya Devrimci Silahlı Kuvvetleri (FARC), PKK, Tupamaros bu dönemde kurulmuş belli başlı örgütlerdir; bu örgütlerin bir kısmı anarşist, bir kısmı emperyalizm karşıtı, bir kısmı Marksist-Leninist, bir kısmı Maoocu, bir kısmı ulusalcı, bir kısmı ayrılıkçı ideoloji ile amaçlar taşımaktadır ve yine bu örgütler ya özgürlük savaşçısı ya da terörist olarak adlandırılmıştır (Güzel, 2002: 10, 11). Bunun nedeni iki kutuplu dünyada ABD'nin başını çektiği Batı Bloku ile Sovyetlerin başını çektiği Doğu Bloku'nun tüm gerginliğe rağmen asla sıcak savaşa girme niyetinde olmaması; fakat psikolojik savaşı en üst seviyeye çıkarmalarıdır. Böyleyken bloklar içerisindeki terörist

yapılanmalar karşı bloktan destek almıştır. Soğuk Savaş Dönemi'nin belirleyici aktörleri (SSCB ve ABD) arasındaki mücadele tarzı, bu dönemde yaşanan terör olaylarının adlandırılması ve savaşın niteliğini belirlemesi bakımından "Soğuk Savaş Dönemi Terörü" olarak literatürdeki yerini almıştır (Bal, 2006b: 10).

Terörizmi kullanan ve kısa vadede kendisine çıkar sağlayan devletler, psikolojik operasyon malzemesi olarak kullandığı konuların ve/veya teröristlerin uzun vadede kendisine de zarar vereceğini tahmin edemez; SSCB'nin Afganistan'ı işgal ettiği dönemde "mücahit Usame bin Ladin" bir süre sonra "terörist Usame bin Ladin" olarak size dönebilir (Acar, 2012: 73). XXI. asır ABD'si terörizmin bu "bumerang etkisi"nin tipik bir örneğidir.

Sovyetlerin yıkılmasından sonrası dönemde terörist örgütlere verilen devlet desteğinin giderek azalması terörist örgütlerin yeni gelir kaynakları olarak uluslararası illegal faaliyetlere başlamalarına ayrıca devlet desteği ve kontrolünden yoksun olmaları nedeniyle daha serbest ve kontrol edilmez hale gelmelerine neden olmuştur. Bu dönem Bal tarafında (2006b: 7) III. Dalga yani Küresel Terör Dönemi olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde terörizm artık daha küresel, kitlesel ve tehlikeli hale gelmiştir.

11 Eylül saldırıları da göstermiştir ki, terör eylemcileri artık sanıldığı gibi sadece klâsik usuller ile çalışmamaktadır; tam aksine modern teknolojinin, üstelik ABD'nin temel olarak geliştirdiği yüksek düzeydeki teknolojik olanakları kullanarak üstünlük sağlamaya çalışmaktadırlar (Cırhınlioğlu, 2004: 189).Terörün bu nitelikleri ise ancak 11 Eylül saldırıları sonucu idrak edilebilmiştir.

11 Eylül 2001 tarihi dünyanın terörizme bakışında köklü değişiklikleri beraberinde getirmekle beraber ABD tarafından iki kutuplu bir dünya tekrar meydana getirilmeye çalışılmıştır. ABD bu yeni düzende karşı kutba devlet destekli ve uluslararası terörizmi almakla birlikte ayrıca bu teröre destek sağladığını iddia ettiği ülkeleri¹⁴ hatta İslam dinini koymuştur. Soğuk Savaş Dönemi'nde baş düşman olarak Komünizmi belleyen CIA, 11 Eylül sonrası, İslam üzerine yoğunlaşmıştır; bu bağlamda Samuel P. Huntington'un yazdığı "Medeniyetler Çatışması" ile Soğuk Savaş Dönemi'nde Komünizme karşı hummalı bir kültürel mücadele başlatan

¹⁴ Devlet destekli teröre büyük önem veren ABD'ye göre (state, 2012) teröre destek veren ülkeler şunları: Küba, İran, Sudan, Suriye'dir.

istihbaratların yeni hedefinin İslam ve İslami hareketler olduğu belirtilmiştir (Akar, 2007: 166). Nitekim "yeni dünya düzeni"ne yönelttiği eleştiride Noam Chomsky Amerikan reel politikasını şu şekilde resmetmektedir: "1980'ler boyunca Ruslar bir biçimde sahneden çekilirken, bazı yeni düşmanlar bulmak için gösterilen umutsuz çabalara tanık olmak ilginç bir duyguydu: Uluslararası terörizm, Latin Amerikalı uyuşturucu kaçakçıları, İslami fundamentalizm ya da Üçüncü Dünyanın 'istikrarsızlığı' ve genelde ahlaksızlığıydı bu düşmanlar" (Sarıbay, 2004: 48).

11 Eylül saldırılarının, ABD'nin Soğuk Savaş sonrası inşa etmeye çalıştığı dünya sistemini adım adım gerçekleştirirken ABD'ye mutlak ve meşru şekilde tüm devletlere müdahale hakkı tanınması bazı kesimlerin ciddi şekilde, 11 Eylül saldırılarının bir ABD kurmacası olduğuna dair komplo teorileri kurmalarına neden olmuştur; çünkü 11 Eylül ABD'ye Doğu Hazar bölgesine Pakistan-Afganistan üzerinden uzanmak ve Rusya'nın etkinliğini kırmak için uygun bir fırsat yaratmıştır (Kaynak ve Gürses, 2007a: 42). Tartışmalar bir yana açıkça görülüyor ki; 11 Eylül saldırıları, 1960'lardan bu yana aktörü ABD olan devlet terörünün de en üst seviyeye çıkmasına neden olmuştur.

Terörizmin geçmişten günümüze dönemsel özelliklerini şu biçimde tablo halinde gösterebiliriz:

Tablo 1: Özet Olarak Terörizm Dönemleri

Terörizmin Eski Örnekleri	<ul style="list-style-type: none"> • Sicariiler; MS 50-70 Yılları Arası • Haşhaşiler; XII-XII. Asır Arası • Thuglar; XIV-XIX. Asır Arası 	Bireysel Terör
Terörizmin Kavram Olarak Doğuşu	<ul style="list-style-type: none"> • Jakobenler; 1793-1794 Yılları Arası 	Devlet Terörü
XIX. Asır	<ul style="list-style-type: none"> • Anarşist Terör ve İşçi Hareketleri; Norodyana Volga, Ku Klux Klan vb. 	Bireysel Terör
XX. Asır	<ul style="list-style-type: none"> • Devlet Terörü (Faşist, Marksist-Leninist); ise Nazi Almanyası, İtalyan Sosyal Cumhuriyeti, Francisco Franco y Bahamonde liderliğindeki İspanya, Stalin ve Lenin Dönemi SSCB, Mao Dönemi Çin Halk Cumhuriyeti, • Devlet Destekli-Bireysel Terör (Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası Etnik, Marksist-Leninist Terör); Baader-Meinhof, AD, ETA, İrgun, IRA, FKÖ, Japon Kızıl Ordusu, Kızıl Tugaylar, FARC, DEV-SOL, Hizbullah, PKK vb. 	Devlet-Devlet Destekli-Bireysel Terör
XXI. Asır	<ul style="list-style-type: none"> • Küresel Terör; El Kaide vb. • Devlet terörü; ABD, İsrail vb. 	Devlet-Devlet Destekli-Bireysel Terör

Literatürde terörizmi tanımlama sorunundan başka bir diğer önemli sorun ise terör ve terörizm kavramlarının anlam olarak birbirlerinden farklı olsalar da birbirleri yerine kullanılması sorunudur. Terör ya da Arapça kökenli Türkçe karşılığıyla "tedhiş", aşırı şiddet içeren, yıldırma, korkutma hareket ya da hareketleri iken terörizm ideoloji, örgüt ve eylemi içeren bir strateji-yöntem bütünüdür. Diğer bir deyişle terörizm, daha çok sanayileşme insanının keşfettiği mücadele tarzının fikri kısmıdır (Bal, 2006b: 7) ve terör, stratejik eylemi; terörizm ise stratejik söylemi belirtmektedir (Bal, 2006a: 35).

Özgül bir şiddet eylemi (örneğin, öldürme, yaralama, yakma, bombalama) ya da tehdidi tipik davranışsal tepkiler doğuran bir korku hali (dehşet) yaratır (Ergil, 1980: 3). Nitekim buradaki adi şiddet, aşırılığı nedeniyle terörün dehşet ve büyük korku yaratma özelliklerine ulaştığı için terör anlamı taşımaktadır. Dilimizdeki "terör estirmek" deyimini de bu durumdan söz eder. Terörizm ise içerisinde örgüt, ideoloji ve eylem unsurlarını taşıyan ve en önemlisi siyasi amaçlara ulaşma hedefi taşıyan sistemli bir şiddet türüdür. Bu unsurlardan biri eksik olduğunda oluşan suç, terörizm suçu dışında tasnife tabi tutulmalıdır (Alkan, 2008: 97). Başka bir deyişle, siyasi amacı olmayan; fakat düzenli olarak yapılan yıldırma hareketleri terörizm olarak kabul edilmeyecektir (Çınar, 1997: 201). Adi şiddette amaç bir varlığa zarar vermek ya da onu yok etmektir; oysa terörist için, şiddet bir amaç değil araçtır (Kışlalı, 2006: 40).

Terörizmin insanlara kendilerini güvensiz hissettirirken, her ne kadar ülkeyi bütün olarak tehdit etmese de, demokratik devletin iki temel direğinden biri olan kişisel güvenliğin temelini çürütmesi (Matthew ve Shambaugh, 2005: 3) onun yoğun bir şekilde "terör"ü içerdiğini gösterir; fakat her terörizm en az bir terör eylemi içermesine rağmen her terör eylemi bir terörizm stratejisi değildir. Ayrıca Dönmezer de terörizmi farklı kılan en önemli özelliğinin, onun belirli politik amaçlara erişmek için kullandığı kendine mahsus stratejisi olduğuna dikkat çekmektedir (Döner, 2012).

Uç noktası terör olan şiddet, Ergil'e göre (1980: 3) "[...] terör (dehşet) sürecinin hem mantıki hem de kronolojik bakımdan ön-koşuludur." Ayrıca Ergil (1980: 4) tek başına terör hali yaratan şiddet eylemlerini; irade dışı, iradi ve amaçlanmış şiddet olarak üçe ayırır. Alkan da (2008: 96) "terör çoğu kez gayri iradi olarak meydana gelebilir" diyerek Ergil'in ayırımına dikkat çekmiştir. Kısacası

terörizm ideoloji, örgüt ve siyasi amaçlara sahip olması nedeniyle amaçlanmış-iradi şiddetin bir örneğidir. Diğer bir bakışla terör bir eylem stratejisi, terörizm ise bu eylem üzerine inşa edilmiş bir söylem ve propaganda doktrini¹⁵ denebilir (Bal, 2006a: 6). Laqueur ise (2002: 105) terörizmi, siyasal bir savaş tekniği olarak nitelemiştir.

Belirtilmesi gereken bir diğer nokta ise şudur ki; terörizm denildiğinde terör hareketinin sürekli ve sistemli bir biçimde uygulanması anlaşılmaktadır (Baharçipek, 2000: 12). Örneğin, 22 Temmuz 2011 günü Norveç'te önce Oslo hükümet binasına bombalı saldırı düzenleyerek 8 kişinin ölümüne, 209 kişinin yaralanmasına, İşçi Partisi'ne ait Utöya'daki bir yaz kampında ise 69 kişinin ölümüne 33 kişinin de yaralanmasına neden olan aşırı sağcı Anders Behring Breivik'in saldırısı (bbc, 2012a) tam anlamı ile terör yaratmışsa da örgüt ve siyasi amaçtan yoksunluğu bu terör eyleminin terörizm başlığı altına incelenmesini engeller.

Tüm bu ayrıma rağmen literatürdeki bu karmaşa nedeniyle bu çalışmada kaynaklara bağlı kalınarak terör ve terörizm ya da terörle mücadele ve terörizmle mücadele eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

Literatürde olmasa da terörizmin anlam olarak birbirine karıştırıldığı bir başka kavram gerilla savaşıdır. Terörist örgütlerin, onların tabanının ve olaya politik bakan çevrelerin terörist örgütleri meşru görme aracı olarak teröristlere "gerilla" demesi ayrıca terörizm ile gerilla savaşını da birbirinden ayırma gerekliliğini doğurmuştur.

Ernesto Che Guevara'ya göre (1989: 10, 12, 16-18) iki ayrı tip gerilla savaşı vardır: Birincisi, büyük düzenli orduların tamamlayıcısı olan mücadele şeklidir; örneğin, Sovyetler Birliği'nde Ukraynalı partizanlarda olduğu gibi. Guevara'nın üzerinde durduğu ise ikinci biçimdir: Sömürge olsun olmasın, kurulu iktidara karşı mücadele içinde ilerleyen, tek üs olarak kırsal bölgelerde yerleşen ve yayılan silahlı bir grubun mücadelesi. Guevara gerilla savaşını klâsik savaşın bir aşaması olarak kabul eder ve ona göre gerilla savaşı bunun bütün yasalarınca yönetilmelidir. Böylece gerilla savaşı ile özünde sadece pragmatik özne kurallara dayanan esasında kuralsız olan terörizm birbirinden ayrılır. Guevara gerilla savaşının başlangıçtaki

¹⁵ Bal'ın terörizmi bir doktrin olarak kabul etmesine karşın Caşın terörizmin bir doktrin ya da sistematik bir fikir değil bir strateji olduğunu kabul eder. Bk. Caşın, (2008: 290).

temel görevinin imhadan kendini korumak olduğunun altını çizer ve böylece gerilla savaşı bir çeşit son kurtuluş hareketi olarak karşımıza çıkar. Oysa terörizm baskının azaldığı ve göreceli olarak özgürlük ortamının oluştuğu bir ortamda oluşmaktadır. Diğer bir deyişle demokratik rejimler nitelikleri gereği, totaliter ve otoriter rejimlerden daha fazla terörizmden etkilenirler (Hazır, 2001: 44). Örneğin, Batı Almanya'da sol terörizm sağcı baskıların yoğunlaştığı bir dönemde değil, tam aksine sosyal demokratların ilk kez hükümete girdiği bir dönemde uç vermiştir (Laqueur, 2002: 129).

Guevara (kurtuluscephesi, 2013) gerilla taktiğinin önemli bir ögesi olarak tüm insanlara karşı takılacak tavırdan da söz eder. Ona göre düşmana karşı davranış başlı başına önem taşır: Saldırı büyük bir şiddetle yapılmalıdır aynı şekilde hafiyeliğe, cinayet işlemeye kalkışan bütün nefret verici unsurlara karşı da aynı tutum söz konusudur; fakat askeri görevlerini yerine getirmek için dövüşen ya da öyle sanan askerlere karşı olanaklar elverdiği ölçüde merhametli olunmalıdır, büyük harekât üsleri ya da düşmanın erişemediği yerler yoksa esir alınmamalıdır; hayatta kalanlar serbest bırakılmalı, yaralılar, tüm çarelere başvurularak tedavi edilmelidir. Sivil halka karşı davranışların temeli, bölge halkının gelenek ve adetlerine büyük bir saygı olmalı, gerillanın ahlaki bakımından ezici askere göre üstünlüğünü kanıtlamalıdır. Özel durumlar dışında, suçluya kendini savunma olanağı vermeden adalet yerine getirilmemelidir. Guevara'nın üzerinde önemle durduğu bir başka konu ise sabotajdan, halkın bir kesimini felce uğratacak, başka deyişle bir toplumun normal yaşayışını felce uğratmaksızın işsizlik yaratacak biçimde üretim araçlarını kullanılmaz duruma getirmekte yararlanılmamasıdır.

Brezilyalı terörist Carlos Marighella ise şehir gerillasının daha doğrusu gerillanın ayırt edici özelliklerini şu şekilde (2003: 66, 67) verir:

Şehir gerillası, askeri diktaya karşı yasa dışı metodlarla savaş veren kişidir. O, bir siyasi devrimci ve ateşli bir vatansever, ülkesinin kurtuluşu uğrunda savaşçı, halkın ve özgürlüğün dostudur. [...] Büyük şehirde aynı zamanda, genellikle "kanun kaçağı" olarak tanınan zorbalar da faaliyet gösterir. Çoğu kez bu zorbalar tarafından yönetilen saldırılar şehir gerillasına mal edilir.

Ancak şehir gerillası, bu haydutlara temelden karşıdır. Haydutlar eylemden kişisel çıkar amaçlarlar ve sömüren ile sömürülen arasında ayırım yapmaksızın, istisnasız herkese saldırırlar, bu yüzden kurbanları arasında pek çok halktan kimseler

bulunmaktadır. Şehir gerillasının ise politik bir amacı vardır ve sadece iktidara, büyük kapitalistlere ve başta Kuzey Amerikalılara olmaz üzere bütün yabancı emperyalistlere saldırır.

[...]

Şehir gerillası diktanın amansız düşmanıdır.

[...]

Şehir gerillasının hedefi, kır gerillasına destek olmak, silahlı halk kuvvetleriyle birlikte yepyeni bir devrimci sosyal ve politik yapı kurmaktır.

Daha kapsayıcı ve basit şekilde Wilkinson gerilla ve terörist ayrımını şöyle (2002: 148) açıklığa kavuştur:

Gerillalar, genellikle hafif silahlı küçük gruplarla çarpışabilirler, fakat esir alıp, değiştirecek ve savaşmayanların haklarına saygı göstererek, savaş teamüllerine uygun olarak savaşabilirler ya da genellikle savaşırlar. Teröristler, kullanılan yöntemlerde sınır tanımazlar ve sıklıkla geniş alana yayılmış suikastlere, sivil halk üzerinde "genel terör" estirmeye ve devrimcilerin ülkesinde hiç bulunmamış olan masum yabancıları öldürmeye bile girişirler.

Tüm bu bilgiler ışında gerilla savaşı ile terörizmin birbirinden ne derece farklı olduğu görülmektedir. Değinilmesi gereken bir diğer nokta ise gerilla savaşının profesyonel ordular tarafından kullanılan gayrinizamî bir savaş türü olduğudur; fakat terörizm profesyonel orduların kullandığı bir savaş türü olarak kabul edilemez.

Tüm bu atıflar ışığında terör, terörizm organize suç ve ayrıca gerilla savaşı yapısal farkları Tablo 2'de şu şekilde gösterebiliriz:

Tablo 2: Terörizm, Terör, Gerilla Savaşı ve Organize Suçların Karşılaştırılması

	Örgüt	Siyasi	Şiddet (Dehşet ve Büyük Korku Yaratma)				Devamlılık- Düzenlilik	Maddi Kazanç Amacı	Propaganda	Üniforma
			Amaçlanmış-İradi		Amaçlanmamış- Gayri İradi					
			Sivil Hedef	Resmi Hedef	Sivil Hedef	Resmi Hedef				
Terörizm	X	X	X	X			X		X	X
Terör					X	X				
Gerilla Savaşı	X	X		X			X		X	X
Organize Suç	X		X		X	X	X	X		

Terör ve *Terörizm* sözcükleri Latince kökeninden (*terrere*) gelmektedirler ve modern dönemlere gelene kadar içsel bir korku, panik ve dehşet gibi duyguların ifadesi yönünde kullanılmagelmiştir (Ertekin, 2006: 105) ve bu kavrama terör sistemi, rejimi anlamı karşılığı ile ilk defa bir Fransız sözlüğünün 1798 yılında yayınlanan ekinde rastlanmaktadır.

Terörizm siyasal şiddet ve yıldırıcılık anlamına gelmektedir (Kışlalı, 2006: 40). Latince terör kavramı yerine Türkçede uzun bir süre "tedhiş", terörizm kavramı yerine ise "tedhişçilik" kelimesi kullanılmıştır. Her ne kadar terörizmin sonunda *-izm* ek olsa da terörizm aynı sonekle biten Anarşizm ya da Faşizm gibi bir ideoloji değildir. Terörizm siyasi amaçlara ulaşma isteği taşıyan eylem ve örgütlülüğün stratejik yöntemidir.

Etimolojik tanımların terörün yöntemi üzerine yoğunlaştığı görülür. Bu tanım günümüzde de genel bir kabuldür.

Terörizmin ansiklopedik tanımlarına göz atarsak;

Grolier International America Encyclopedia'ya göre (1993: 256) terörizm: "Bireylerin ya da örgütlerin şiddete dayanan siyasal eylemi" biçiminde tanımlanmıştır.

Meydan Larousse'a göre (1985: 83) terörizm: "İhtilacı grupların giriştiği şiddet eylemlerinin tümü, tedhişçilik, bir hükümet tarafından uygulanan şiddet rejimi" şeklinde, terör ise: "Fransız Devrimi'nde, 5 Eylül 1793 ile 27 Temmuz 1794 arasındaki döneme ve rejime verilen ad" şeklinde tanımlanmıştır.

Polis Terimleri Sözlüğü'ne göre (Karataş, vd., 2003: 438) terörizm: "Tedhişçilik. İhtilacı grupların giriştiği şiddet eylemlerinin tümü. Bir hükümet tarafından şiddet rejimi" olarak tanımlanmıştır.

Türkçe Sözlük'e göre (Püsküllüoğlu, 2006: 1695) terörizm: "Topluma korku salma, insanları korkutma, yıldırma eylemlerinin tümü. Siyasal bir amaca ulaşmak için terörü bir yöntem olarak kullanma" şeklinde tanımlanmıştır.

Temel Britannica'ya göre (1993: 159) terörizm: "Bireylerin, grupların ya da devletin siyasal bir amaçla başka kişi ve gruplara karşı giriştiği, savaş dışı sistemli şiddet eylemleri" olarak tanımlanmıştır.

Akademisyen ve uzman tanımlarına göz atarsak;

Alkan'a göre (2008: 96) terörizm: "Bir ideoloji etrafında örgütlenen birden fazla kişinin siyasi amaçlarını gerçekleştirebilmek için yürüttüğü kuralsız şiddet hareketleridir."

Bal'a göre (2006a: 8) terörizm: "Terörü kısaca silahlı eylemle marifetiyle kendini ve davasını duyurma; terörizm ise bu eylemleri savunan, stratejilerini anlatan, aktaran, geliştiren bir düşünce disiplini veya akımıdır" biçiminde açıklar.

Çınar'a göre (1997: 204) terörizm: "Düşük masraflı, düşük riskli ve geleneksel savaşa göre düşük gerilimli bir savaş biçimidir."

Ergil'e göre (1980: 1) terörizm: "Kaçırılmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerine verilen addır."

Heywood'a göre (2007: 540) terörizm: "Siyasi amaçları yürürlüğe koymak amacıyla terörü kullanmak anlamına gelir; terörizm, bir korku, endişe ve belirsizlik iklimi yaratmaya çalışır."

Kışlalı'ya göre (2006: 40) terörizm: "'Siyasal şiddet' ve 'yıldırımcılık' anlamında kullanılır. Toplumun -ve dolayısıyla toplumu yönetenlerin- direncini kırmak için 'ortak korku yaratmak', daha doğrusu 'dehşet salmak' amacına yöneliktir. Terörizm 'zayıf' olanın seçtiği bir tür 'siyasal şiddet' biçimidir."

Wilkinson'a göre (2002: 144) terörizm: "Bireylere, gruplara, toplumlara ya da devletlere, teröristlerin siyasi taleplerine ödün verilsin diye korku ve dehşet salmak için, cinayet ve ortadan kaldırmanın düzenli kullanımı, cinayet ve yok etme tehdididir."

Terörizmin ilk bölümde sözünü ettiğimiz tanımlama sorunu kapsamında ortak bir tanıma kavuşturulamaması, çağdaş yazarları bu kavrama yönelik tanımları karşılaştırma yoluna gitmeye yöneltmiştir. Literatürde kendisine pek çok atıfta bulunan Alex P. Schmid'in çalışması bu alanda oldukça dikkate değerdir.

Terörün 1936-1981 yılları arasında 109 ayrı tanımını tespit eden siyaset bilimci Alex P. Schmid, bu tanımlarda en sık sözü edilen ve daha çok öne çıkan beş öğeyi sırasıyla şu şekilde tespit etmiştir (Aydınlı, 2008: 25):

1. Terörde şiddet ve zor kullanımı vardır,
2. Siyasi bir amaç güdülür,
3. Dehşet ve korku yaratılır,

4. Tehdit içerir,
5. Üçüncü kişilerde psikolojik etki uyandırarak toplumda reaksiyon uyandırma beklentisi mevcuttur.

Schmid'in analizi gereğince siyasi amaçtan yoksun şiddet eylemleri üçüncü kişilerde dehşet ve korku yaratacak düzeyde olsa dahi terör olmaktan yoksundur. Aslında buradaki "terör"den kasıt "terörizm"dir. Nitekim daha önce terör ve terörizm ayrımından söz edildi. Bu nedenle siyasi amaçtan yoksun ve farklı zamanlarda farklı aktörlerce bilinçli ya da bilinçsiz trafik kazaları "trafik terörü" olarak tanımlansa bile ortada bir terörizm durumu yoktur.

Tüm bu tanımlar ışığında terörizm: Sınırı belli ya da belirsiz bir coğrafyada, devlet aygıtlarının ya da üye sayısı kaç olursa olsun devamlılık gösteren üyeliklerden oluşan örgütlerin, bireysel terörizm ise ideoloji ile örülmüş siyasi amaçların yerine getirilmesi, devlet terörizmi ise iktidarını koruma gayesi ile kendi ülkesindeki ya da kendi ülkesi dışındaki resmi ve sivil unsurlara yönelik öngörülmeleyen saldırılar yaparak toplumda korku temelli güç kazanması ve bu şekilde etkin olması stratejisidir.

Sonuç olarak tarihi Antik Çağ'a dek götürülen terörizm, günümüze dek gelen süreçte belli başlı unsurları sabit kalmak koşuluyla toplumdaki topluma, devirden devire değişen yapısı ve sözünü ettiğimiz diğer tüm nedenler dolayısıyla sosyal bilimlerde çok zengin tanımsal bir içeriğe kavuşmuştur. Terörizmin bu tanımsal zenginliğine karşın yukarıda sözünü ettiğimiz belli başlı tanımların terörizmin; örgüt, ideoloji, siyasi amaç ve şiddet unsurlarını kapsama konusunda istikrarlı olduğu gözlenmektedir. Böyleyken terörizm üzerine yapılmış tüm tanımların bu temel unsurlar üzerine işlenmiş farklı motifler olduğu gözlenmektedir. Terörizm tanımlarının birbirinden farklılık arz etmesi sorunu terörizmin maddi dünyaya aktarıldığında onu kapsadığı kişi, grup ve örgütlerin belirlenmesi noktasında ortaya çıktığı açıktır.

1.2. Terörizmin Nedenleri

Terörizmin belli bir zamana, topluma ya da ideolojiye özgü olmaması ve böylece her devirde her toplumda görülüyor olması araştırmacıları terörizmi yaratan ya da yaygınlaştıran nedenler üzerine düşünmeye itmiştir. Terörizmi olgusal olarak bir nedene bağlamaktaki güçlük neredeyse her araştırmacının terörizmin farklı

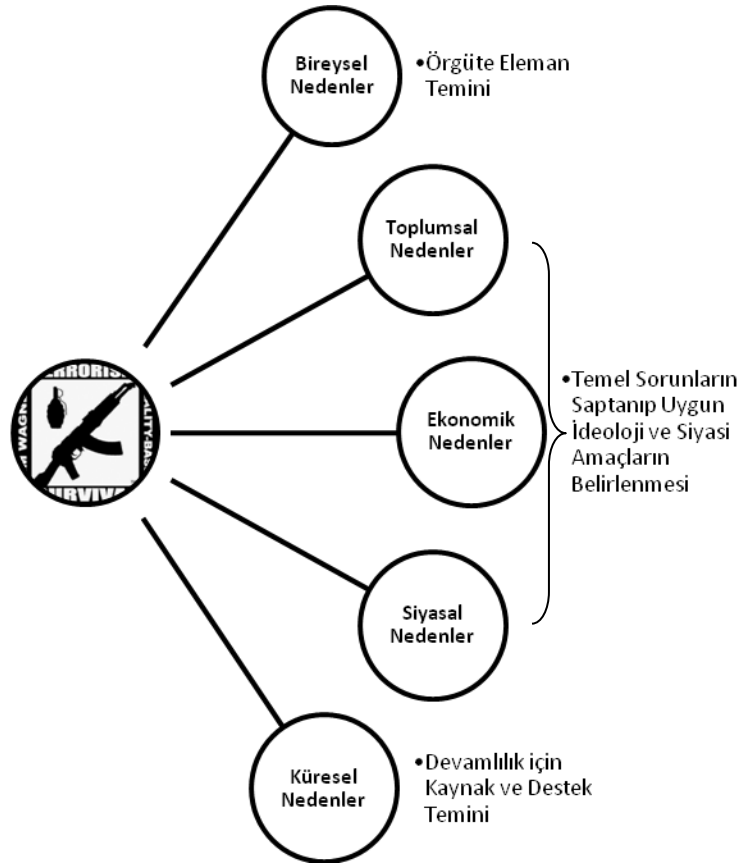
nedenlerini sıralaması ile sonuçlanmıştır. Tüm bunlara rağmen literatürde sıralanan terörizmin nedenlerini birbirinden çok farklı başlıklar olarak düşünmek yanlıştır. Daha önce sözünü ettiğimiz gibi terörizm üzerine yapılmış yüzlerce tanım nasıl ki terörizmin belirgin unsurları üzerine yapılmış farklı motiflerse terörizmin nedenleri de birbirinden ancak bu kadar farklıdır.

Terörizmin nedenleri üzerine eğilmek ve bu nedenleri analiz etmek, terörizmi yaratan koşulların ortadan kalkmasının terörizmle mücadelede mutlak geçerliliğe sahip olduğu yargısını doğrulamaz. Bu duruma neden olan en önemli etken terörizmin bilimsel nedenler dışında rastlantısal öğelere de dayanmasıdır (Laqueur, 2002: 138). Buna rağmen terörizm nedenleri geniş bir çapta bilimsel verilerle analiz edilebilir.

Terörizmi incelerken onun tüm toplumu, ekonomiyi, devlet aygıtını ve son aşırıda da dünya sistemini etkileyecek bir olgu olduğu tespiti terörizm ile birlikte onu meydana getiren nedenleri de geniş bir düzlemde düşünmemizi zorunlu kılmaktadır. Terörist örgütlerin aynı amaca yönelmiş/örgütlü bireylerden oluşması bu bireyleri terörist olmaya iten nedenleri irdelememiz konusunda bize yol gösterici iken, terörist örgütlerin toplumsal, ekonomik ve siyasal sorunlardan beslendiği gerçeği bireysel nedenler yanında toplumsal, ekonomik ve siyasal nedenleri de ayrı başlıklar altında irdelememiz konusunda yol göstericidir. Terör tehdidinin ve ortaya çıkan sonuçlarının, terörden etkilenen ülkelerin dış politikaları ve komşu ülke ilişkileri üzerinde de etkili olması (Saran ve Bitirim, 2010: 90) tüm bu başlıklar yanında ayrıca küresel nedenleri incelememizi gerektirmektedir.

Bu başlıkların terörist örgütlerin oluşumundaki rolü Şekil 1'deki gibi ifade edebiliriz:

Şekil 1: Terörizmin Nedenlerinin Terör Örgütlerinin Doğuşundaki Etkileri

Bu başlıklar dışında araştırmacılar ayrıca terörizmi ortaya çıkarmaktan öte onu yaygınlaştıran nedenler üzerine de düşünmüşlerdir. Terörizmi yaratan belli başlı dört başlığı açıkladıktan sonra terörizmi yaygınlaştıran nedenleri başlıklar halinde sıralamak daha doğru olacaktır. Belirtmek gerekir ki terörizmin nedensellik unsurunu ortaya çıkarmak terörü bitirme noktasında pek de güçlü değildir. Çünkü sayacağımız tüm nedenlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan terörizm bu nedenlerin ortadan kalkması durumunda dahi varlığını sürdürme eğilimindedir. Örneğin, İspanya faşist Franco rejimine yönelik Bask Bölgesi'nin teröre başvurması zorunluluk gibi algılansa bile, 1975 yılında sosyalist bir yönetimin iktidara gelmesi ayrıca Bask Bölgesi'ne özerklik verilmesi buradaki terörizmi bitirmemiş, tam demokrasiye geçildikten sonra bile terörizm artmaya devam etmiştir (Cirhinlioğlu, 2004: 205). Buna benzer bir durum günümüzde varlığını sürdüren, ilerde değineceğimiz PKK terör örgütünde de görülür.

a. Bireysel Nedenler: Bireyleri teröre iten nedenler toplumsal, ekonomik, siyasal, tarihsel olabileceği gibi eğer aynı toplumda yaşayan ve bu şartlara maruz olarak büyümüş bir birey, terör eylemlerini tercih ediyor, diğer bir birey tercih etmiyorsa, bu durumda, terör eylemlerini tercih etme bakımından bireysel özelliklerin de payı olduğu ileri sürülebilir (Cirhinlioğlu, 2004: 190). Bu açıdan terörizmin eylem safhasında şiddetin uç noktasını kullanıyor olması nedeniyle ortaya çıkan vahşet tablosu teröristlerin psikolojik rahatsızlıkları olan bireyler olarak düşünülmesine önyak olmuştur. Bu görüşe göre, teröristlerin ileri sürdükleri mazeretler sadece kendi yaptıkları çılgın, akıl almaz, vahşi eylemlerini meşrulaştırma, mazeret arama veya kendilerini ikna etme yöntemidir (Bal, 2006a: 14). Terörizmi daha doğrusu bireyleri teröre iten tüm nedenleri saptama noktasında bu görüşün oldukça kolaya kaçtığı görülür. Bu yönelim genellikle terörizm konusundaki bilgisizlikten ve terör örgütünün siyasal amaçlarını ve onu meydana getiren nedenleri göz ardı etme eğiliminden kaynaklanmaktadır. Birleşik Devletler Kongresi, Britanya Parlamentosu, İsrail Knesset'i, hatta Sovyet Politbürosu gibi yetkili kurumların açıklamaları incelendiğinde, teröristlerin "şeytan canavarlar" ya da "akıl hastaları" olarak değerlendirilmelerin bilgisiz insanlarla sınırlı olmadığı görülmektedir (Long, 2002: 416).

Siyasi amaçtan yoksun bir bireyin meydana getirdiği terör davranışı elbette patolojik bir vaka olarak değerlendirilebilir; fakat sözü edilen terör, terörizmin parçası olmayan aşırı şiddet olayıdır. Nitekim ruhsal sorunları nedeniyle onlarca kişiyi katleden bireylerin davranışları elbette bireysel tabanda ele alınacaktır. Buna rağmen örgütlü, stratejik ve rasyonel davranan teröristlerin meydana getirdiği terörü teröristlerin kendi yaptıkları çılgın, akıl almaz ve vahşi eylemlerini meşrulaştırma, mazeret arama veya kendilerini ikna etme yöntemi olarak ele almak, halk tarafından rağbet görse de özünde bilimsellikten uzaktır. O halde, kendi mantıkları içerisinde kalındığı sürece ya da temel öncülleri kabul edildiği sürece teröristlerin, patolojik değil normal davranış içerisinde olduklarını söylemek mümkündür (Cirhinlioğlu, 2004: 198). Yine de bu durum teröristlerin sağlıklı bireyler olduğu manasına da gelmemektedir.

Alman teröristleri arasında yapılmış bir araştırma, gençlerin terörizme kaymalarında, bunalımlı dönemlerde "ailenin ve toplumun" yeterli destek vermemesi

yüzünden gelişme güçlüğü ve acı çekilmesinin rol oynadığını ortaya koymuştur; önemli bir bölümü eksik ya da dağıtılmış ailelerden gelmektedir (Kışlalı, 2006: 47).¹⁶ Crenshaw'ın bu konuda şöyle demektedir: "Olumlu, toplumsal olarak kabul edilebilir bir kimlik edinmeyi başaramamış olan bireyler, kendilerine 'kötü' ya da 'en istenmeyen' olarak sunulan rolleri benimserler" (Kışlalı, 2006: 46). Terörist eylemlerde bulunan bireyleri daha doğrusu teröristleri bu duruma getiren onların ruhsal problemleri olmamakla beraber yukarıdaki araştırma teröre kayan bireylerde ortak noktalar bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu ortak noktalar daha da arttırılabilir:

- Dışlanma-mağduriyet-aşağılanma hissi,
- Belli bir sınıfa ya da gruba duyulan öfke,
- Kimlik bunalımı veya engellenmesi,
- İdeolojik yatkınlık,
- Devletin yanlış/doğru politikaları yanlış bir şekilde uygulaması ve baskısı sonucu sisteme karşı oluşan nefret,
- Bireylerin kişilik olarak şiddete ve saldırganlığa yatkın olması ya da buna yatkın bir çevrede toplumsallaşması,
- Bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerini sağlayan araçların yokluğu,
- Ergenlik döneminde geçirilen bunalımlar vb.

Bu ortak noktalara sahip bireylerin daha kolay etki altına alınabilen ve böylece terörizmi kolayca benimseyen bireyler olduğu görülmektedir. Tüm bu etkenler bireylerin terör örgütlerini kendilerini gerçekleştirme ve ayrıca intikam aracı olarak görmelerine neden olmuştur. Terör örgütlerinin üye kazanırken bu durumu oldukça etkili kullandıkları ve propagandalarını bu yönde geliştirdikleri görülür. Terör örgütlerinin her üyesine kademeli olarak artan sorumluluklar vermesi ise özellikle ergenlik dönemlerindeki gençlere kendilerini gerçekleştirme tatmini vermektedir. Bu nedenle neredeyse her terör örgütü ordu tipi katı hiyerarşi, rütbe, yetki-sorumluluk ilkesi ile örgütlenmektedir. Nihayetinde örgüt en önemli silahı propaganda tekniği ile ajite ettiği bireye varlığını başka bir üstün varlık uğruna feda etme, bir yere ait olma ve kahramanlık gibi duygular sunmaktadır.

¹⁶ Ailenin bireyin terörizme kayması noktasındaki etkisi en açık biçimde Abdullah Öcalan'ın aile hayatında görülmektedir bk. Öcalan, (1994b: 149-152)

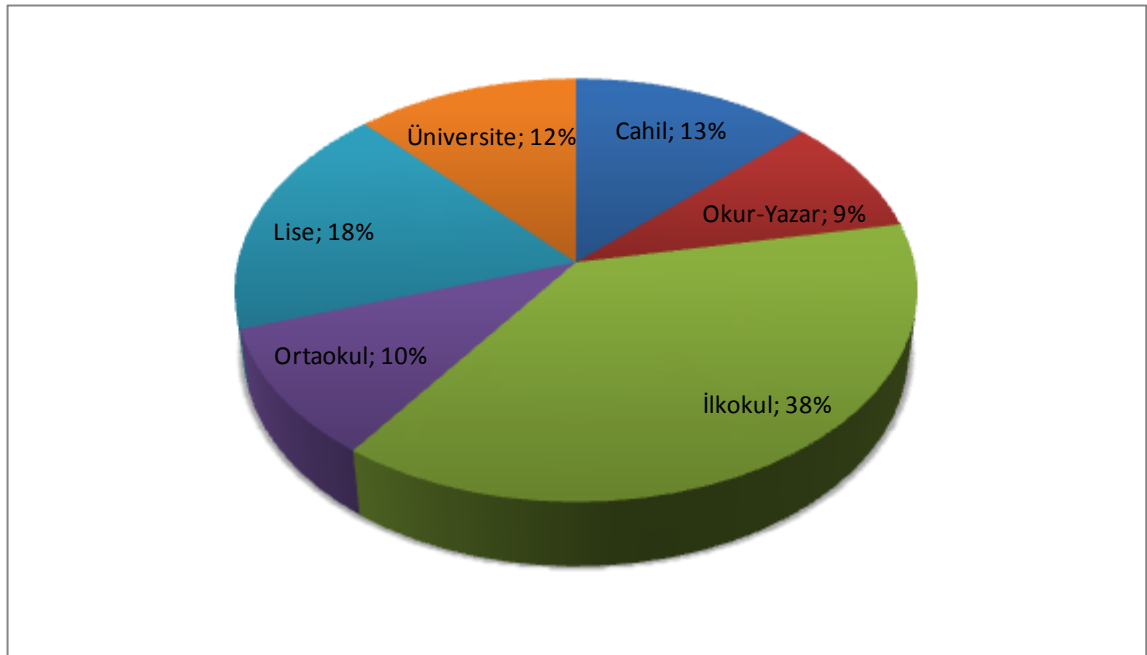
Özet olarak bir bireyin terörist olması için genel olarak şu üç psikolojik etken gereklidir:

- a. Sisteme ya da belirli bir gruba duyulan nefret ve intikam hissi,
- b. Mağduriyet hissi,
- c. Şiddetin tek çare olduğuna olan inanç ve şiddete eğilim.

Sonuç olarak ruhsal problemler bireyi terörist haline getirmekten daha çok onu teröre daha çabuk iten etkenler olarak ele alınabilir. Literatürde bu saydıklarımız "psikolojik etkenler" başlığı altında toplanmaktadır.

Bireylerin terörizme kaymalarında konusundaki bir diğer önemli etken ise eğitim-öğretim seviyesidir. Elbette burada kastedilen eğitim-öğretim, kişileri birer bireye dönüştürme yeterliliğine sahip ve bireylere düşünme yetisi kazandırabilen bir eğitim-öğretimdir. Özellikle Türkiye'de teröristler üzerine yapılmış araştırmalar militanların çoğunun eğitim-öğretim seviyesinin düşük olduğunu ortaya koymuştur. 6158 PKK terör örgütü mensubunun eğitim düzeyini inceleyen bir araştırmaya göre:

Şekil 2: 6158 PKK Terör Örgütü Mensubunun Eğitim Düzeyi

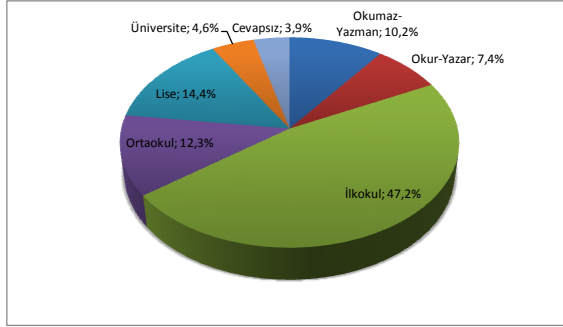

Kaynak: Atıcı ve Gümüş, 2001: 83

Bir başka araştırmaya göre PKK'lı tutukluların¹⁷ eğitim düzeyleri:

¹⁷ Örgüt üyelerinin profilleri için bk. Dündar, (2009: 200-205).

Şekil 3: PKK'lı Tutukluların Eğitim Düzeyi

Kaynak: Dündar, 2009: 201

Terörle Mücadele Daire Başkanlığı'nın daha kapsamlı verilerine göre ise:

Tablo 3: Türkiye'de Başlıca Terör Örgütlerinin Üye Profili

ÖRGÜT	Yaş grubu			Eğitim düzeyi							
	14-25	26-37	38-58	Üniversite	Lise	Ortaokul	İlkokul	Okur yazar	Okur yazar olmayan		
PKK	% 54	% 34	% 12	% 11	% 16	% 13	% 39	% 12	% 9		
DİNİ MOTİFLİ	% 2,5	% 72,5	% 17	% 6	% 2	% 22,5	% 40,5	% 14	% 19	% 2,5	% 1,5
SOL ÖRGÜT	% 65	% 16,8	% 17,5	% 20,4	% 33,5	% 14	% 29,9		% 1,9		

Kaynak: zaman, 2012b

Bu verilere rağmen eğitim-öğretim eksikliğinin bireyi teröre iten nedenler arasında görmek kuşkuludur. Zira Türkiye'deki terör örgütü liderleri eğitim-öğretim seviyesi yüksek kişilerden oluşurken¹⁸ Türkiye'nin 1970 ve 1980 yılları arasındaki

¹⁸ THKP/C terör örgütünün kurucusu Mahir Çayan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunudur. TKP/ML TİKKO terör örgütünün kurucusu İbrahim Kaypakkaya, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü öğrencisidir. THKO terör örgütünün kurucusu Deniz Gezmiş, İstanbul

terör eylemlerinin çoğunluğu, üniversite öğrencileri tarafından gerçekleştirilmiştir.¹⁹ Ayrıca Amerika ve Batı Avrupa'da yapılan araştırmalar teröristlerin iyi eğitilmiş ve yüksek gelirli ailelerden gelebileceğini göstermiştir (Çınar, 1997: 249). Örneğin, 1990'lı yıllarda Afganistan'da El-Kaide için eğitim görmeye giden Taliban militanlarının çoğu, mensubu buldukları ülkelerdeki eğitim düzeyi genellikle düşük (lise ve dengi okullar % 15 civarında) olmasına rağmen, üniversite öğrenimi görmüş; doğa bilimleri, mühendislik dallarında okumuş kişilerden oluşmuştur ve yine çoğu orta ve üst gelir grubuna ait ailelerde yetişmişlerdir (Yavuz, vd., 2011: 102).

Sonuç olarak "Neden terörist oluyorlar?" sorusunun cevabı psikolojik profil çıkarma girişimlerinde aranmamalıdır (Bal, 2006b: 51) ve eğitim öğretim seviyesini terörist olmada nesnel bir kriter olarak kabul etmek yanlıştır. Terörizmi yaratan sebepleri salt bireysel düzeyde ele almak ne kadar yanlışsa terörizmi yaratan sebepleri onu kullanan bireylerden soyutlayarak salt dış etkenlerle ele almak da aynı derecede yanlıştır.

b. Toplumsal Nedenler: Toplum, bireyleri birbirine bağlayan, karşılıklı etkileşim halinde olan insanların oluşturduğu bir sistemdir (Bahar, 2009: 25). Bireyler toplum kurallarına riayet ederek toplumun birer parçası olarak yaşarken, toplum da bireylerin davranışları sonucu değişime uğramaktadır. Toplum bu açıdan kurallarına uymak zorunda olan bireyler tarafından meydana getirilmiş ve bir organizma gibi değişimi mutlak ve devamlı olan kültürel bir sistemdir. Toplumsal sorunların pek çoğu da zaten bu değişimlerin etkisi ile ilintilidir. Özellikle içerisinde bulunduğumuz son toplum çeşidi olan sanayi sonrası toplum diğer bir deyişle bilgi/enformasyon toplumu tarihsel evriminde pek çok sorunu beraberinde getirmiştir. Günümüzdeki bu sorunlar temel toplumsallaşma kurumlarının (aile, okul, arkadaş grupları vb.) özellikle ekonominin etkisi ile hızla gelişmek zorunda

Hukuk Fakültesi öğrencisidir. Terör örgütü PKK'nın kurucusu Abdullah Öcalan, Siyasal Bilgiler Fakültesi ikinci sınıftan terktir. Hizbullah terör örgütünün kurucusu Hüseyin Velioğlu, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunudur (Alkan, 2000: 47, 50).

¹⁹ 1970'lerde had safhaya çıkan bu terör eylemleri literatürde anarşi olayları olarak geçer ve hatta halk arasında bu terör eylemlerine bulaşanlar "anarşist" olarak tabir edilir; fakat bu dönemdeki terörizmin Anarşizm ideolojisi ile herhangi bir bağı bulunmamaktadır. Bu terör eylemleri Marksist-Leninist nihayetinde Maoist ideolojilidir. Bu terörizmin anarşi olayları olarak tabir edilmesi "anarşi" kelimesinin Anarşizm ideolojisinden bağımsız olarak düzensizlik ve kaos gibi olumsuz anlamlar içermesidir. Sonuç olarak ortada Anarşizm ideolojisi ile ilişkili olmayan radikal sol terörizmin yarattığı anarşi ortamı vardır.

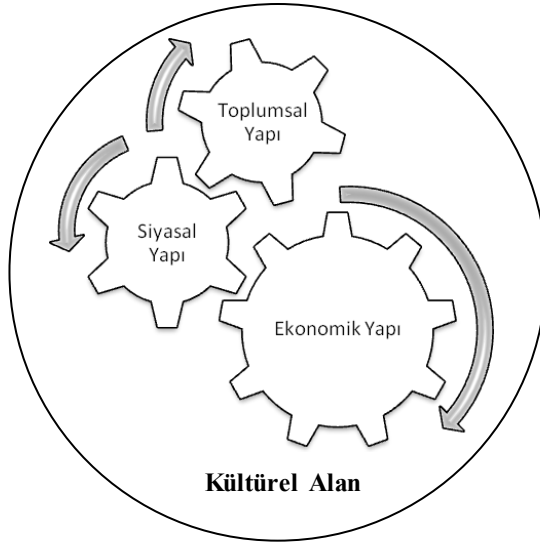
olmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomik büyümeden kaynaklanan toplumsal değişme ile gerekli toplumsal kurumların gelişmesi arasında önemli zaman farkları varsa, bu uyumsuzluk siyasal istikrarsızlığa yol açmaktadır (Ergil, 1980: 55).

Toplumsal kurumların toplumsallaşma sürecinin en önemli aktörleri olması bu kurumlara bireyleri sapma davranışlarından alıkoyma, toplumsal sağlığı koruma ve en uygun kültürel yapıyı oluşturma görevlerini yüklemiştir. Bu kurumların belli bir zaman diliminde dahi toplumsal değişmeye hemen uyum gösterememesi kültürel sorunlar yaratması yanında ayrıca bireylerin sapma davranışlarına yönelmesi ve ardından yukarıda dile getirdiğimiz gibi siyasal sorunların ortaya çıkması ile sonuçlanmaktadır. Bu sapma davranışları toplumsal kurumların, siyasi ya da ekonomik değişkenlere doğal olarak ve uyum içinde cevap verememesi nedeniyle oluşan, Mübeccel Kıray'ın "tampon mekanizması/kurumu" adını verdiği yapı içinde geliştiği açıktır. Kıray'a göre tampon kurumlar ve ilişkiler görece olarak daha hızlı ve daha kapsamlı değişme hallerinde her iki temel yapıda da görünmeyen; fakat oluşum içerisinde beliren ve bütünleşmeyi olanaklı kılan kurumlardır; tampon kurumlar toplumsal değişimin buhransız olmasını sağlarlar ve toplumsal çözülmenin önüne geçerler (Çeçen, 1977: 99). Türkiye örneğinde 1950'lerden sonra kontrolsüz şehirleşme sonucu şehirlerde oluşan ve ne kırsal ne de şehir kültürüne ait olan "gecekondu kültürü" bu konudaki en iyi örnektir.²⁰

Toplumsal yapının ekonominin yanında ayrıca siyasal nedenlerle olan etkileşimi terörizmin ortaya çıkması için oldukça önemlidir. Nitekim tüm ekonomik ve siyasal yozlaşma ve sorunlar toplumsal yapıda yansımaları bulmakta ve her bireye doğrudan etki etmektedir. Toplumsal, ekonomik ve siyasal yapıların birbirleri ile olan etkileşimi Şekil 4'teki gibi ifade edebiliriz:

²⁰ Türkiye'de göç olgusunun terör örgütleri ile olan ilişkisi için bk. Eren, Özel ve Altınkaya, (2009).

Şekil 4: Toplumsal, Ekonomik ve Siyasal Yapının Etkileşimi

Son aşamada bu etkileşim bireyde yansımasını bulmaktadır. Geriye ise terörizmin propaganda tekniği ile bireyi örgüte kazandırması kalmaktadır. Terörizm bu yapılardan etkilenen bireye bu yapıyı değiştirme fırsatı vereceği iddiasını ortaya koymaktadır. Kısacası terörizm kendisini ortaya çıkaran yapıyı kendi yöntemi ve istediği yönde değiştirme iddiası ile var olmaktadır.

Terörizmi ortaya çıkaran bir başka neden ise toplumun kendine has özellikleri nedeniyle terörizme bir açıdan yatkınlığıdır. Bunları sıralarsak:

- Toplumun feodaliteden kopamaması,
- Toplumun çözülmenin yaygınlığı,
- Kitlesele göçteki artış,
- Toplumsal moralitenin bozulması,
- Etnik ayrımcılığın varlığı ve artışı,
- Din, mezhep ve tarikat ayrılıklarının artması,
- Eğitim-öğretim seviyesinin düşüklüğü,
- Kan davası geleneğinin varlığı,
- Toplumun dini inançlara katı bir şekilde bağlı olması,
- Toplumda şiddetin yaygınlığı,²¹

²¹ Lübnan Trablus'ta Sünni ve Nusayri mahallelerini ayıran "Suriye Sokağı"nda oynayan çocukların arasında çıkan kavganın iki mahalleden koşan adamların Kalaşnikofları ateşlemeleri ile çıkan

- Azınlık unsurlarının varlığı,
- Toplumun ideolojik kamplara ayrılması,²²
- Toplumun kapalı toplum olması,
- Genel ahlak anlayışının yozlaşması,
- Toplumda ötekileştirmenin yaygınlığı,
- Toplumda yabancılaşmanın yaygınlığı,
- Toplumsal bilincin zayıflaması,
- Kültür çatışması vb.

c. Ekonomik Nedenler: Marksist sosyoloji toplumun yapısını altyapı ve üstyapı olarak ikiye ayırır: Sınıflar arası üretim ilişkileri ve üretim güçleri tüm bilinçli yaratmaların bulunduğu altyapıyı meydana getirir; ekonomik karakterdeki üretim ilişkileri dışında kalan diğer sosyal, kültürel ve hukuksal ilişkiler toplumun üstyapısını meydana getirirler (Çeçen, 1977: 92). Karl Marx, alt yapıyı diğer bir deyişle ekonomik yapıyı tüm yapıların merkezine yerleştirmiştir. Başka bir deyişle ekonomik olmayan kurumların niteliği, büyük ölçüde ekonomik yapının doğasıyla açıklanır ve ekonomik olmayan kurumlar büyük ölçüde üstyapısaldır (Cohen, 1998: 250). Bu görüş sanayi toplumundan günümüze doğruluğunu ortaya koymuştur. Örneğin, Nazilerin Yahudi soykırımı (Holokost) ideolojik ve faşist karakterli olmakla birlikte temelde 1929 Bunalımı'nın yaşandığı küresel bir ortamda Yahudilerin elindeki birikmiş sermaye, mal, mülk ve işgücüne el koyma amacı taşıyordu. Temelde ideolojik bir savaş gibi görünen Soğuk Savaş dahi temelde küresel ölçekli ekonomik bir savaştı.²³

çatışmaya Lübnan ordusunun müdahalesini gerektirecek kadar büyümesi (Sabah, 2012d: 5) toplumlarda şiddetin yaygınlığının ne derecede önemli bir konu olduğunu örneklemektedir. Diyarbakır'da sokakta oynayan çocuklar yüzünden iki aile arasında çıkan kavganın ancak çevre karakollardan gelen polis ekipleri ile yatıştırılabilmesi (habertürk, 2012a) ise Türk toplumunda şiddetin yaygınlığını gösteren bir örnektir.

²² Örneğin, Türkiye'nin 1960 ve 1970'li yılları.

²³ 1976 tarihli ve yönetmenliğini Sidney Lumet'in yaptığı dört Akademi Ödülü kazanmış Şebeke (Network) adlı filmde bu durum bir sahnede oldukça çarpıcı bir şekilde açıklanmıştır: [...] *Ülkeler yok! İnsanlar yok! Ruslar yok! Araplar yok! Üçüncü Dünya da yok! Batı yok! Tüm sistemlerin üstünde bir kutsal sistem var. Çok büyük ve dokunulmaz, özenle işlenmiş etkileşimli, çok uluslu, dolar egemenliğinde! Petrol dolarları, elektro dolarlar, bir sürü dolar! Marklar, rubleler, sterlinler! Bu gezegende hayatın bütünlüğünü sağlayan, uluslararası para sistemidir! Bugün her şeyi olması gerektiği gibi yapandır! Bu, atomik, atom altı ve galaktik bir yapıdır! [...] Amerika yok! Demokrasi yok! Sadece IBM, IIT, ATT, Dupont, Dow ve Exxon var. Bugün dünyadaki ülkeler bunlar. Ruslar, Meclislerinde ne konuşuyorlar sanıyorsun? Karl Marks mı? Onlar da tıpkı bizler gibi program tablolarını çıkarıyor, teoriler geliştiriyor, çözümler geliştiriyor, ticari işlerinin ve yatırımlarının fiyat-*

Ekonomik nedenler terörizmi ortaya çıkaran etkenler arasındaki en önemli etkenlerdendir. Ekonomik etkenler terörizmi ortaya çıkaran bir etken olarak daha çok gelir eşitsizliğini, devletin eğitimde kaliteyi yakalayamamasını, bireylerin bir gelir kaynağı olarak illegal faaliyetlere yönelmesini, yoksulluğu, idari ve siyasi yozlaşmayı, geri kalmışlığı, toplumda ise bireylerin ekonomik olarak doyurulamamasını ve giderek daha da yükselen reform/devrim isteklerini kastetmektedir. Ayrıca Çınar (1997: 256) ekonomik sebepler yerine ekonomideki yapısal değişiklikler ve üretim şeklinin değiştirilmesinin teröre kaynaklık edebileceğinin daha ağırlık kazandığını ifade etmiştir. Çınar burada daha çok, değişim yanlısı ve karşıtı olan grupların çıkar çatışmalarının ortaya çıkaracağı teröre kaynaklık edebilecek olan anarşi üzerinde durmuştur.

Ekonomik gereksinimlerin fizyolojik gereksinimleri doğrudan karşılıyor olması bu açıdan ekonomik yapının ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Zira fizyolojik gereksinimler Abraham Maslow tarafından birincil gereksinim olarak kabul edilmiştir.²⁴ Yukarıda sözünü ettiğimiz tampon kurumları ortaya çıkaran en önemli itici güç de ekonomik değişimdir. Nitekim tampon kurumlar, ekonomik değişimlere ayak uyduramayan sosyal yapıların işlevsizleşmesi nedeniyle ne yeni ne de eski yapıya ait suni kurumlar olarak ortaya çıkarmaktadır.

Özetle ekonomik sorunlar bireyleri terörizme iten toplumsal yapıyı meydana getirmektedir. Marksist- Leninist ideolojili terör örgütlerinin sayısının bu denli fazla olması bu açıdan değerlendirilmelidir. Tüm bunlara rağmen ekonomik sebeplerin terörizmi ortaya çıkarmada diğer tüm nedenler gibi tek başına yeterliliği bulunmamaktadır. Ekonomik durumu çok kötü olan devletlerde terörizm olmadığı gibi çok iyi olan devletlerde terörizm vardır (Çınar, 1997: 257). Örneğin, İran zengin bir ülke olmasına rağmen, Hizbullah terörünü üretmektedir (Cirhinlioğlu, 2004: 182).

d. Siyasal Nedenler: Her ne kadar ekonomik yapıyı tüm yapıların ilk itici gücü olarak kabul etsek de yönetim aygıtının diğer bir deyişle siyasi yapının

maliyet olabilirlikleri üzerinde çalışıyorlar. Artık ülkelerin ve ideolojilerin olduğu bir dünya yok. Dünya, iş dünyasının kanunları ile tanımlanan bir şirketler okulu.

²⁴ A. Maslow'un 1943 tarihli "İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi"ne göre bireylerin, fizyolojik gereksinimler, güvenlik gereksinimi, ait olma, sevgi, sevecenlik gereksinimi, saygınlık gereksinimi ve kendini gerçekleştirme gereksinimi olarak beş tür gereksinimi/ihtiyacı vardır. Bu gereksinimler tabanda, fizyolojik gereksinimler ve yukarıda sıra ile güvenlik gereksinimi, ait olma, sevgi, sevecenlik gereksinimi, saygınlık gereksinimi, kendini gerçekleştirme gereksinimi olarak üst üste sıralanarak bir piramit oluşturur. Üst seviyedeki gereksinimlerin giderilmesi için öncelikle alt seviyedeki gereksinimlerin giderilmesi gerekir.

toplumsal yapıya ve ardından da bireye olan etkisini göz ardı edemeyiz. Bu açıdan siyasi yapı terörizm ile de yoğun ilişki içindedir ve ayrıca günümüzdeki her terör örgütü siyasal bir reçeteyi uygulama amacı taşımaktadır. Bu başlık altında söz edeceğimiz siyasal nedenler sadece seçilmişlerin bir konudaki duruş ve yaptıklarını kapsamaktan öte merkezde seçilmişlerden oluşan hükümet ve ona başlı tüm devlet aygıtına vurgu yapmaktadır.

Siyasal nedenlerin terörizme yaratma aşamasındaki etkisi siyasi arenanın toplumsal yapının küçük bir örneklemini olduğu gerçeği ile anlaşılabilir. Yozlaşmış bir toplumun yozlaşmamış bir siyasi yapıya sahip olma ihtimali yoktur. Öte yandan yozlaşmış bir siyasi yapıya sahip bir toplumun yozlaşmamış olma ihtimali de yoktur. Böyle olunca terörizmi ortaya çıkaran siyasal etkenler olarak şunları sayabiliriz:

- Siyasetin yozlaşması,
- Siyasetin ideoloji tabanlı yapılması,
- Artan kutuplaşma/kamplaşma,
- Hak arama önündeki engellerin varlığı,
- Artan yolsuzluklar ve patronaj,
- Devlet aygıtının ve bürokrasinin siyasallaşması,
- Devlet şiddetinin artması,
- Yargısal denetimin azlığı ya da yokluğu,
- Resmi kurumlar arası çatışma,
- Demokrasiye dayalı bir devlette demokrasi kültürünün yerleşmemesi ya da gecikmesi,
- Tepeden, ani ve radikal toplumsal devrimler ya da reformlar yapılması,
- Otorite eksikliği,
- Devletin başlıca görevlerinde zafiyete düşmesi,
- Toplumsal taleplerin karşılanamaması,
- Özgürlüklerin denetimsiz artması, kısıtlanması ya da artan baskı,
- Yargının siyasallaşması,
- Rejim ve hükümet krizleri,
- İç ve dış bağımsızlığın kurulamaması vb.

Bu etkenler bir toplumda terörizmin oluşmasındaki en önemli siyasal etkenlerdir. Yozlaşan siyaset yozlaşmış toplumla etki tepki içerisinde varlığını sürdürürken terörizm de bu yapı içinde yeşermekte ve bu yapıyı kendi istediği yönde dönüştürme amacı taşımaktadır. Tablo 1'de de görüldüğü gibi siyasal amaç yani tüm yapıyı dönüştürme amacı terörizmi diğer şiddet eylemlerinde ayıran bir unsurdur.

e. Küresel Nedenler: Küreselleşmenin ilk ne zaman başladığı konusunda bir fikir birliğine varılmış değildir ve bu durum küreselleşmenin ekonomik, finansal, siyasal, kültürel ve sosyal alanlarda kendini tezahür ettiren çok boyutlu bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır (Ökmen, 2005: 540).

Küreselleşme, en basit anlamda, yerkürenin farklı bölgelerinde yaşayan insan, toplum ve devletlerarasındaki iletişim ve etkileşim derecesinin "karşılıklı bağımlılık" kavramı çerçevesinde giderek artması olarak tanımlanabilir; ayrıca küreselleşme, yerel-evrensel spektrumunda her iki yöne doğru ilerleyen bir süreci tarif etmekte, statik bir yapıdan ziyade son derece dinamik ve değişken bir kavrama işaret etmektedir (Bayar, 2008: 25). Küreselleşme özü gereği devletler arasındaki klasik diplomatik ve ekonomik ilişkilerden daha fazlasını ifade etmektedir. Bu çıkarımı yapmamızın nedeni Soğuk Savaş sonrası giderek daha da hızlanan küreselleşme sürecinin, devletler, toplumlar ve kültürlerin etkileşimi ve aralarındaki sınırların kalkmasından öte etkileşim içerisindeki devletler, toplumlar ve kültürlerin standardizasyonu faaliyetini de içermesidir. Liberal ekonomiye, bireysel-kültürel haklara, kültürel ve yönetsel yerelliğe ayrıca kimliğe yapılan vurgu, desantralizasyon, ulusal ya da uluslararası karar mekanizmalarının çok aktörlü hale getirilmesi, dolaşım özgürlüğü, sermaye ve işgücü hareketliliği gibi bazı parametreler bu standardizasyonun belli başlı maddelerini oluşturmaktadır.

Küreselleşmenin bu standardizasyon çabalarını ise tüm dünyayı benzer taleplerde bulunan gümrüksüz bir pazar haline getirmek ve çeşitliliği ortadan kaldırarak daha az maliyetle daha çok satma amacıyla açıklamak mümkündür. Küreselleşmenin standardizasyonu her ne kadar olumlu özellikte görülse de bunun perde arkasında yaşamın potansiyel sermayelerden oluşan bir kümeye dönüştürme çabası olması ve küreselleşmenin her alanda "tüketim"e yaptığı vurgu bu kavramın dünya çapında bazı çevrelerce eleştirilmesi ile sonuçlanmıştır.²⁵

²⁵ Örneğin, Bourdieu, (2006) ayrıca Sarıbay, (2004) vb.

Küreselleşmenin önemli etkilerinden biri Fransız İhtilali ile yayılan ulus-devletlerin bütünlüğünde meydana getirdiği parçalanmadır. Ulus devleti parçalayan küreselleşme ulusçulukları da doğal olarak parçalamıştır ve artık ulusçuluğun nihai amacı paradoksal olarak ulus-devlet inşa etmek değildir: Bazen bir etnik topluluğu, bazen bir kültürü, bazen bir din ve bazen de bir medeniyeti meşrulaştırmaktır (Sarıbay, 2004: 62). Küreselleşmenin etnik, dinsel, dilsel ve kültürel ufalanmayı besleyici özelliği aynı zamanda terörizmi ve asimetrik savaşı tetiklemektedir (Öztürk, 2007: 25).

Küreselleşmenin bu güçlü etkisine rağmen terörizmi yaratan küresel nedenleri küreselleşmenin getirdikleri ile sınırlamak yanlış olacaktır. Uluslararası platformda, devletler kendi yararlarına gördükleri durumlarda, terörizme açık veya kapalı destek vermişler hatta terörizmi yaratmışlardır; çünkü uluslararası sistemde bir ülkenin istikrar içindeki varlığı bir ölçüde, diğer ülkelerin istikrarsız yapılarına dayanır (Şahin, 1995: 83, 84).

Bu bilgiler ışında terörizmin nedenleri arasında saydığımız küresel nedenler şu şekilde açıklayabiliriz:

- Hoşgörü, teşvik hatta bazı devletlerin ideolojik ve siyasi şiddeti desteklemesi (Alexander ve Myers, 2002: 213),
- Küreselleşmenin etnisiteye vurgusu nedeniyle etnik grupların talepleri karşısında ulus-devletlerin içine düştüğü bunalım ve ortaya çıkan kaosun ayrılıkçı/etnik terörizme dönüşmesi,
- Devletlerin küreselleşmeyi desteklemeleri sonucu ve ayrılıkçı/etnik terörizmin meşru görülmesi ve desteklenmesi,
- Devletlerin bir soğuk savaş türü olarak başka devletler içerisindeki terör örgütlerini desteklemesi,
- Küreselleşme ile devletlerarasında giderek daha da artan eşitsizliklere tepki olarak terör örgütlerinin kurulması.

Yukarıda saydığımız nedenler terörizmin ortaya çıkmasındaki en önemli küresel nedenlerdir; ayrıca küreselleşmenin devletin etki alanını daraltması, terörizmin daha engellenemez ve küreselleşmenin sunduğu hareket özgürlüğü, teknolojik ilerleme, her türlü bilgiye kolayca ulaşma avantajlarından dolayı terör örgütlerinin daha profesyonel ve tehlikeli bir hale gelmesine yol açmıştır.

f. Terörizmi yaygınlaştıran ya da güçlendiren nedenler: Terörizm yukarıda saydığımız beş nedenin etkileşimi ile doğup gelişirken bazı nedenler ise terörizmi tek başına ortaya çıkarma gücüne sahip olmamakla beraber onun daha da yaygınlaşıp güçlenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle pek çok araştırmacı terörizmin gerçek nedenleri yanında onu yaygınlaştıran güçlendiren nedenlere de vurgu yapmaktadır. Bu nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

- Terörizmle mücadelenin salt askeri bir sorun olarak algılanması, diğer bir deyişle terörle mücadele edilmesi; fakat terörizmle mücadele edilememesi,
- Teknolojik ilerleme,
- İlegal faaliyetlerin yaygınlaşması,
- Hudut güvenliğinin sağlanamaması,
- Şiddetin toplumda içselleştirilmesi,
- Yazılı ve görsel kaynakların şiddete gereğinden çok hatta sansürsüz yer vermesi,²⁶
- Sosyo-ekonomik yapının geri kalmış olması,
- Masum ile teröristi ayırtmada özensizlik yapılması,
- Kolluk kuvvetlerinin aşırı güç kullanması,
- Jeopolitik-stratejik avantajın kullanılamaması,
- Terörizme karşı profesyonel ordu kurulamaması vb.

1.3. Terörizmin Amaçları

Sicariilerden PKK'ya kadar her terör örgütü siyasi bir amaç için eylemde bulunmuş, bu amaç etrafında provokasyon yaparak militan devşirmiş ya da siyasi amaçlarını tek başına yerine getirme olanağı olmayan kişilerin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Bu siyasi isteklerin terörizm olmadan dile getirilip getirilemeyeceği daha doğrusu terörizmin kısmen de başarılı olup olmadığı ise bir başka konudur.

Terörizm katı bir inanç gerektirir. Bu inancın varlığı teröristin kendi hayatına ve ayrıca masum insanların hayatına kastetmesinde birincil güdüdür. Teröristin fedakârlık yapmak, ölmek, öldürmek, sakat kalmak, sakat bırakmak, sıkıntı çekmek, varlığını başka bir varlığa adanmak, hapse girmek, işkence görmek, dışlanmak, nefret edilmek gibi pek çok olumsuz duruma katlanacak motivasyona sahip olması ancak

²⁶ Medya ve şiddet ilişkisi için bk. Palabıyık, (2012).

ve ancak onun bir amaç için yaşadığı gerçeği ile açıklanabilir. Terörizm, amaçsız bireylerin gelişigüzel bir şekilde bir araya gelerek şiddet yaratma arzularını giderdikleri, irrasyonel davranışlardan oluşan patolojik bir vaka değildir. Terörizmin aktörü olan terör örgütlerinin varlığının devamlılığı ancak bir amacın gerçekleşeceğine olan inanç ile sağlanabilir. PKK terör örgütünün dönem dönem amaçlarını bir şekilde revize etmesi buna en yakın örnektir. Terör örgütlerinin amaçlarına ulaştıktan sonra hâlâ devam etmeleri ise küresel nedenlerle açıklanabileceği gibi terörizmin işe yaradığının kanıtlanması ile daha fazla istekte bulunma eğilimi ve militanların terör örgütleri ile psikolojik olarak ayrılamadıkları gerekçeleri ile açıklanabilir.

Terör örgütlerinin ve terör uygulayan devletlerin amaçları genellikle oldukça kısa maddelerden oluşur. Bunun nedeni amaçların basit ve kısa olmasının bireyi daha çok etkileme ve daha çok bireye ulaşmada zorluk çıkartmayacağıdır. Örneğin,

- X diline, dinine, azınlığına ya da bölgesine özgürlük ya da özerklik,
- Mevcut rejim yerine y ya da z ideolojisine ya da dinine göre bir rejim kurulması,
- Bir devlet, toplum ya da gruptan intikam alma (Acar, 2012: 140),
- Devlet terörizmi bağlamında ülkeyi güçlendirme, refah ve zenginlik yaratma vb.

Oysa literatürde geçen:

- Devletin ve hükümeti her yönden zayıflatmak,
- Devleti felce uğratmak,
- Toplumsal hayatı felce uğratmak
- Toplumsal sınıf ve kültürel çeşitlilikler arasında çatışma çıkarmak,
- Dünyaya kendini ve amacını duyurmak,
- Devletin güvenlik faaliyetlerinde aşırıya kaçmasını sağlamak,
- Kitleleri yıldırma ve korkutma,
- Medyada daha çok yer almak,
- Bir halkın, grubun, dinin ya da dilin savunuculuğunu yapmak,
- Irki, dini ve etnik ayrımları körüklemek,
- Ülkeleri iç ve dış politik karar alma aşamasında zor durumda bırakmak,
- Ekonomik bunalım çıkarmak,

- İstikrarı bozmak gibi amaçlar sanılanın aksine terörizmin amacı değildir.

Bunlar terör örgütlerinin yukarıda saydığımız amaçlarına ulaşmak için kullandıkları yöntemlerdir. Terörizmin amacı kendi başına yoktur. Amaç kısmi terör örgütlerince ideoloji ögesi kullanılarak oluşturulur. Terörizmin korku dehşet yaratmak gibi amaçları terör örgütlerinin amaçlarına ulaşmak için kullandığı yöntemlerden başka bir şey değildir. Bu nedenle yukarıda saydığımız ve literatürde terörizmin amacı olarak geçen ifadeler terör örgütlerinin temel amacı değil ancak ve ancak temel amaçlarına ulaşmak için kullandığı yöntem ve stratejidir. Örneğin, medyada daha çok yer almak, terör örgütünün savunduğu etnik grup ya da kategoriye karşı daha güçlü göstermekte, tarafsız bireylerin örgüte katılımını sağlamakta kısacası örgütü devletin bile baş edemediği bir yapı olarak lanse etmektedir. Böylece tarafsız bireyler en güçlüünün yanında yer alarak kendilerini savunmaya çalışacaklar ve terör örgütü tabanını daha da genişleterek devlete karşı daha fazla taviz elde etme gücü kazanacaktır. Bundan sonra örgüt temel amaçlarından birine ya da bir kaçına daha çok yaklaşacaktır. Başka bir örnek olarak terör örgütlerinin merkezi hükümetin askeri masraflarının dayanılmaz düzeye ulaşmasını sağlama ve böylece yine merkezi otoriteyi zor duruma sokacak olan ekonomik temelli diğer toplumsal hareketlerin olgunlaşmasına zemin hazırlama (Gürses, 2007: 22) stratejisi verilebilir. Bu faaliyet, terör örgütlerinin amacı olarak literatürde yer alsada aslında bir strateji olarak, devletin halkın gözünde aciz duruma düşmesi ve örgütün bu şekilde saygınlık kazanarak savundukları sistemi alternatif olarak sunması sonucu ile yukarıda saydığımız dört amacın gerçekleştirilmesine daha da yaklaşılmaya hizmet eder.

Görülüyor ki terör örgütlerinin aslında belli başlı amaçları dışındaki tüm amaçları bu amaçları gerçekleştirmek kullanılan birer terörizm parçası ve yöntemidir. Bunlardan başka günümüzdeki devlet destekli terörizmin en önemli amacı da söz konusu devleti zayıf bırakma, silah ticaretini sürdürme ve terörizmi koz olarak kullanma gibi örtük amaçlar içermektedir.

1.4. Terörizmin Unsurları

Şiddet içeren çeşitli illegal faaliyetlerin terörizmden ayrılması terörizm ile mücadelenin oldukça önemli bir ayağıdır. Bu nedenle Türkiye'deki 3713 sayılı ve 12.04.1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu'nun 2003 yılına değişikliğe uğrayan

birinci maddesini terör²⁷ tanımı oluşturur. Bu yasaya göre terör (mevzuat.adalet, 2012):

Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.

Tanımda terörizmin diğer suçlardan ayırt edici özelliği siyasi amaçları (Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek...) belirleyen ideoloji unsuru, örgütlenme unsuru (bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek...) ve şiddet/eylem unsuru (her türlü suç teşkil eden eylemler...) olduğu görülür. Gerçekten de bu üç unsur terörizmin temel yapısını meydana getirmektedir.

İdeoloji, örgütlenme ve şiddet/eylem unsurlarından bir tanesinin bile mevcut olmaması terörizmin varlığını engeller. Terörizmi bir arabaya benzetirsek; ideoloji gideceği yön, örgütlenme aracın maddesel yapısının tamamı, şiddet/eylem ise bu aracı hareket ettiren motor gücüdür.

1.4.1. İdeoloji Unsuru

Kışlalı'ya göre (2006: 84) ideolojiler, toplumların ya da toplumların içindeki belirli kesimlerin gereksinmelerine yanıt veren, kendi içinde tutarlı inanç sistemleridir. İnsan yaşamında ideolojinin temelde, insanların planlanmış, anlamlı bir dünyada eylemleri başlatıcı bilinçli, düşünen aktif bireyler olarak hayatlarını nasıl yaşayacaklarının ortaya çıkarılmasına ve düzenlenmesine ilişkin bir görevi vardır (Therborn, 1989: 21). Bu bilgiler ışığında ideolojilerin bir gereksinme durumuna yanıt vermesi, katı ideolojilere sahip olan terörizmin kendi başına bir anda, tesadüf

²⁷ Terörle Mücadele Kanunu'ndaki "terör", "terörizm"i meydana getiren fiil olması nedeniyle terörizmle aynı anlamda kullanılmıştır.

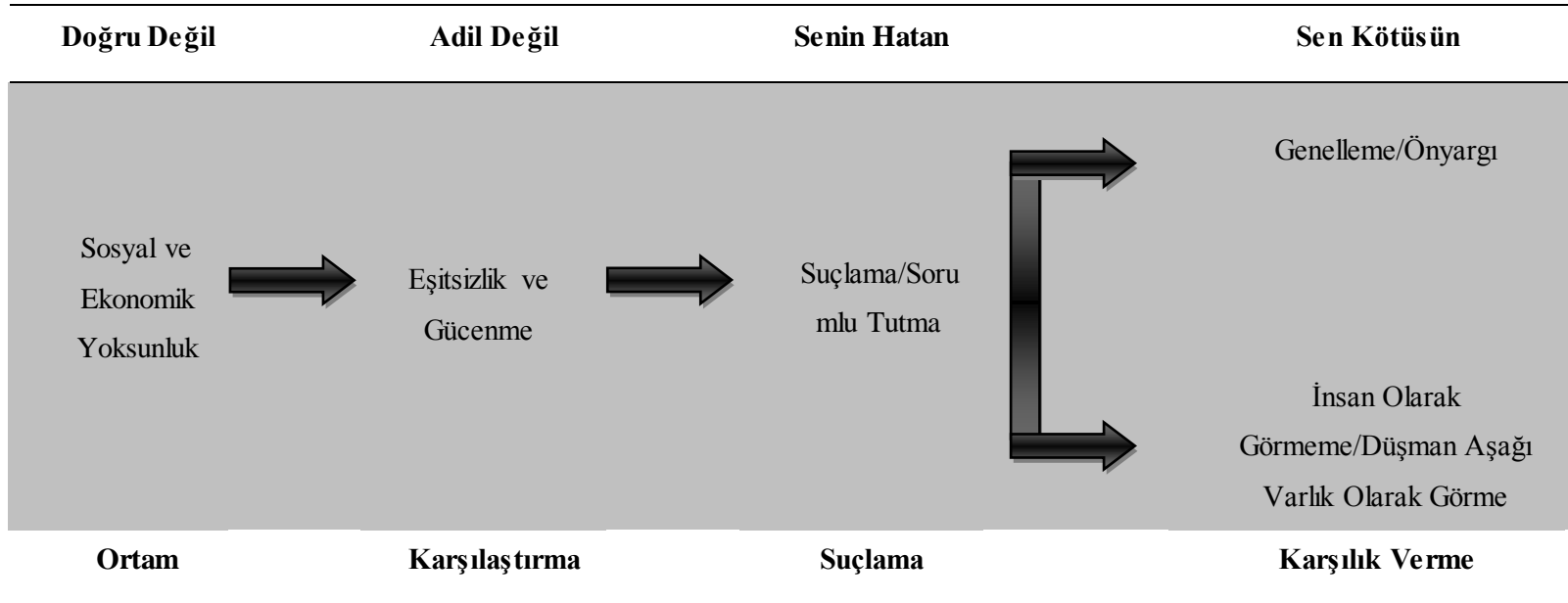
olarak ortaya çıkmadığı anlamına gelirken, ideolojinin tutarlı inanç sistemleri oluşu teröristlerin aslında rasyonel davrandığı anlamına gelir. Therborn'un ideolojilerin bireylerin hayatlarını nasıl yaşayacaklarının ortaya çıkarılmasına ve düzenlenmesine ilişkin görevine yaptığı vurgu, terörizmde ideolojilerin bir hayat tarzı olarak benimsendiğini bize gösterir.

İdeolojilerin toplumsal yapıdan bağımsız olarak bir seçimle benimsendikleri ve sadece belirli bir gruba yönelik basit birer fikirsel küme oldukları söylenemez. Bu anlamda bütün ideolojiler (Heywood, 2007: 60):

1. Genellikle bir "dünya görüşü" şeklinde, mevcut düzene ilişkin bir değerlendirme sunarlar,
2. Bir iyi toplum vizyonu çerçevesinde arzulanan bir gelecek modeli sağlarlar,
3. Siyasi değişimin nasıl olabileceği ve nasıl olması gerektiği konusunda bir çerçeve dizerler.

İdeolojik ya da ideolojik özelliklere kavuşmuş din tabanlı siyasi amaçlar kuşkusuz devletten topluma kadar tüm yapının köklü değişimini savunmaktadır. Örneğin, XIX. asırda köklerini bulan ve Ortodoks Marksizm'i olarak adlandırılabilen Marksizm türüne göre, işçilerin/çalışanların iktidarı bir devrim ile kurulmalıdır ve kurulacak olan düzen sosyalist üretim tarzının hâkim olduğu proletarya sınıfı diktatörlük olabilir (Cirinlioğlu, 2004: 166). Bu çeşit köklü değişikliklerin devlet içinde devletle çatışmadan ve makyevalist tavır takınmadan gerçekleştirilme olanağı bulunmamaktadır; çünkü her devletin katı ya da yumuşak saf ya da karmaşık bir ideolojisi vardır. Devletteki mevcut ideolojinin yerine savunulan ideolojinin ve onun getirdiği yapının getirilmesi elbette çatışma doğurur. Bu açıdan ideolojiler özü itibarıyla kurlsız, pragmatik, makyevalist olan terörizm ile birliktelik içinde olmuşlardır. Belirli bir ırka ya da dine tecrit ya da soykırım (ojeni) savunan faşist bir ideolojinin devlette iktidarın referansı olması tabii ki gerilla savaşı ya da demokratik yollarla mümkün değildir. Komünist Manifesto (Marx ve Engels, 2006: 69) gelmiş geçmiş bütün toplumun tarihi sınıf savaşmaları tarihi olduğunu belirtir, buna benzer bir söylemle tüm terörizm faaliyetlerinin birey/örgüt-devlet-sistem savaşmaları tarihi olduğu söylenebilir.

Şekil 6: İdeolojik Gelişim Süreci

Kaynak: Borum, 2004: 29

Özetle ideolojilerin terör örgütlerindeki işlevleri şunlardır:

- Provokasyon ve örgütlenmeye şekil vermesi,
- Eleman seçmede birincil derecede etkili olması (Ekici, Sözer ve Atak, 2010: 41),
- İddia edilen sorunun çözümüne yönelik siyasi amacı belirlenmesi,
- Eylem/şiddet türünü belirlemesi,
- Aynı ideolojiyi savunan örgütler ve/veya ülkelerden destek almayı sağlaması.

İdeolojiler tüm bu nedenlerden dolayı terörizmin üç unsurundan birini oluşturmaktadır. Terör örgütlerinin kılavuzu durumundaki ideolojiden sonraki bir diğer unsur ise terör örgütlerini bir bütün haline getiren örgütlenme unsurudur.

1.4.2. Örgütlenme Unsuru

Örgüt, ortak, belirli bir amacı gerçekleştirme amacıyla bir araya gelen ve faaliyetleri işbölümü biçimde icra eden, katı ya da yumuşak hiyerarşik yapıya sahip, legal ya da illegal, şiddet içeren ya da içermeyen, kurallarla örülmüş, en az iki kişinin birlikteliğine verilen addır. Örgüt siyasi amacı gerçekleştirmeye yönelik, masum insanlara iradi şiddet uygularsa terör örgütü adını alır.

Örgüt her ne kadar en az iki kişiden meydana gelse de terör eyleminin en az iki kişi tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekmez. Türkiye'deki 3713 sayılı ve 12.04.1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu'nun ikinci maddesine göre (mevzuat.adalet, 2012): Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur. Ayrıca kanunda; "Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır" cümlesi ile de örgüt adına yapılan eylemlerde suçluların örgütle organik bağı aranması zorunluluğu ortadan kaldırır.

Terör örgütleri için örgüt yapısı hayati önem taşımaktadır; çünkü örgüt siyasi amacın gerçekleştirilmesine yönelik eylemin çıkış noktasıdır ve örgütün çözülüşü ya da deşifre olması terör örgütünün somut olarak ortadan kalkması anlamına gelir. Terörizmde örgüt, ideolojinin gerekleriyle oluşmuş siyasi amacı gerçekleştirmeye yönelik kurulmuş ve kendine bağlı pek çok aparatı olan dinamik bir yapıdır.

Abdullah Öcalan da örgüte verdiği önemi şu sözlerle açıklar (1994b: 192, 193):

Zaten bu olmaksızın kesinlikle hiçbir çelişkinizi çözemez veya önünüze koyduğunuz bir amacı asla gerçekleştiremezsiniz. Bu yüzden örgüt ve önderlik olayı sizin muazzam zayıflıkları aşmanız için vazgeçilmez bir silahtır. Ancak onunla savaşır ve kazanırsınız.

Öcalan'ın örgüte ve onun bağlı olduğu önderliğe atfettiği önem şaşılacak bir durum değildir; çünkü terörizmde örgüt amacın gücüdür ve örgütte "birey" kavramına yer yoktur. Terörizmde örgütün her şeyden önemli ve kutsal olması Faşizm ideolojisinde bulunan devletin her şeyden önemli ve kutsal olması ilkesine benzer vaziyettedir.

Örgütün önemli işlevlerinden bir tanesi propaganda ile örgüte dâhil olan kişilerin birer militan ya da terörist olarak eğitilmesi görevini üstlenmiş olmasıdır. Propaganda bireyi örgüt için faaliyette bulunmaya hazırlarken örgüt içi eğitim ise bireyi bireysellikten sıyrılıp bir militan olması ve emirleri nasıl yerine getirmesi konusunda hazırlar.

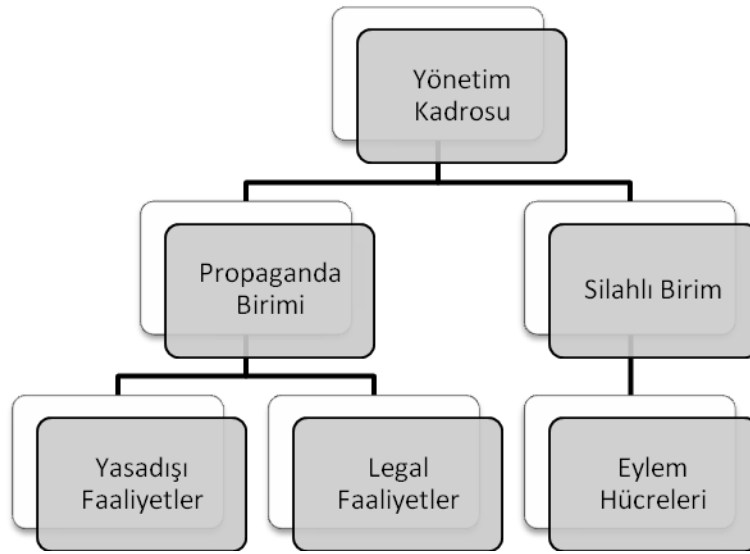
Örgütte eğitim genel olarak siyasi/ideolojik ve askeri eğitim olarak ayrılır. Militanların örgüte duygusal bağımlılığı siyasi/ideolojik eğitimle sağlanırken, askeri eğitim ise militanların etkili eylemde bulunmasını ve yakalanmamasını sağlar. Siyasi eğitim eksikliği örgütten kaçışa-kopmaya-ayrılmaya, davaya inancın zayıflamasına, örgütün her faaliyetinin sorgulanmasına, askeri eğitim eksikliği ise militanların yakalanmasına ya da öldürülmesine neden olur.

Terör örgütleri hemen hemen aynı örgütlenme ağına sahiplerdir; katı hiyerarşik yapılanma, yönetim kadrosu ya da önderliğin merkeziliği, gizlilik, hücre yapılanması, iş bölümü, mikro (mahalleler) ve makro (yurtdışı) düzeyde örgütlenme... Terör örgütleri benzer şekilde yönetim, propaganda birimi ve silahlı birim olarak örgütlenir ve terör örgütlerinde silahlı mücadele faaliyetleri ile silahlı mücadele alanı dışındaki faaliyetler birbirinden ayrı olarak örgütlenmiştir. Silahlı mücadele dışındaki birim olan propaganda birimi silahlı mücadele birimi kadar önemli bir birimdir; çünkü ülke içinde legal ve illegal faaliyetlerde bulunarak hem silahlı birime insan kaynağı sağlarken hem de örgütün reklamını yaparak terör

örgütlerinin önemli amaçlarının bir tanesi olan "adını duyurma" amacını gerçekleştirir. Bu iki birim örgüt için hayati öneme sahiptir.

Terör örgütünün tüm birimleri legal olsun ya da olmasın birbirini besleyen ve destekleyen bir yapıdadır ve illegal birimler hücre sistemi ile örgütlenerek bu birimlerin deşifre edilip çökertilmesi engellenir. Hücre tipi yapılanmada örgüt üyeleri birbirini tanımayan ve birbirleri ile ilişki içinde olmayan gruplardan meydana gelir. Hücre içindeki her örgüt elemanının bir görevi vardır ve hücre her an eylemde bulunacak gibi hazır vaziyettedir. Yeraltı örgütleri tarafından sıkça kullanılan bu yapılanma biçimi herhangi bir hücre elemanının yakalanması, itirafçı olması, kaçması ya da casus olması ile sadece o hücrenin deşifre edilmesini sağlar ve diğer hücreler ve örgüt varlığını sürdürür.

Şekil 7: Terör Örgütü Yapılanma Şeması

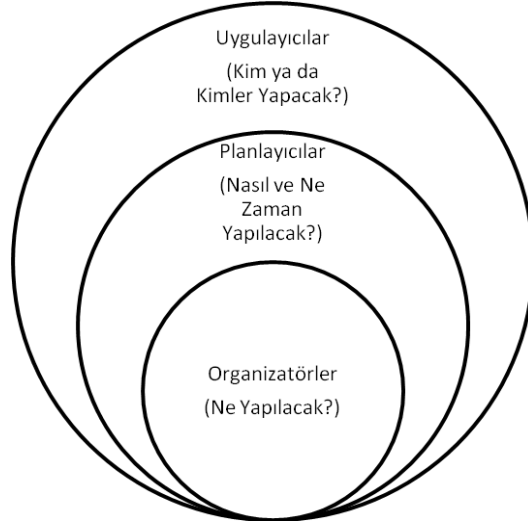
Kaynak: Dilmaç, 2011: 176

Schmid ise terör örgütlerinin yapısını üçe ayırır:

1. Organizatörler: Politika ve stratejinin belirlendiği seviye,
2. Planlayıcılar: Amaca yönelik planlamanın yapıldığı seviye,
3. Uygulayıcılar: Aktif olarak eylemin gerçekleştirildiği seviye olarak açıklamakta ve 1. ve 2. seviyede olanların iyi eğitilmiş ve kompleks yapıları idare edebilecek kabiliyette olduklarını ve genelde medyanın gözünden uzak kalmaya çalıştıklarını belirtmektedir (Dilmaç, 2011: 179). Görülüyor ki; Schmid terör

örgütlerini yetki-görev tabakası perspektifinde incelemektedir. Terör örgütü içinde bu sınıfların birbirleri ile örtüşme ilişkilerini ise şu şekilde gösterilebiliriz:

Şekil 8: Schmid'e Göre Terör Örgütlerinin Yapısı

1.4.3. Şiddet/Eylem Unsuru

Şiddet; kişi veya kişiler tarafından uygulanan, birey ya da bireyleri bir şeyden alıkoyma, bir şeye zorlama ya da bir şey yapmasını engelleme amacına yönelik, güç, baskı ve aşırılık gibi olumsuzluk anlamı taşıyan, insanların bedensel ve/veya ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan, tekil veya çoğul hareketlerin tümüdür. Şiddet, kast ve bilinç gerektiren kaba kuvvet, sert davranış gibi olumsuz anlamlar taşır.

Siyasal şiddet; örgütlü bireylerin, devletin her türlü varlığına yönelik ve onun varlığını illegal yollarla değiştirmeyi amaçlayan şiddet içeren örgütlü eylemlerinin tümüdür. Siyasal şiddetin, terörizmle teorikte aynı amaçları paylaşmasına rağmen terörizmin şiddet unsurunun sadece konvansiyonel yönüne vurgu yapması ve devlete karşı her türlü muhalif hareketi ya da son aşamada iç savaşı kastetmesi onun terörizmin kapsayıcısı olduğu anlamına gelir. Örneğin, devrimler siyasal şiddet içerebilir; fakat terörizmi benimsemeyebilirler; çünkü terörizm, devlet ajanı sayılmayan vatandaşlara şiddet uygulaması nedeniyle daha dar bir anlam taşımaktadır.

Siyasal şiddetin bazı özellikleri şunlardır (Caşın, 2008: 124):

- Siyasal şiddet, genel anlamda şiddetten farklıdır,

- Siyasal şiddete kitleler, gruplar, kolektif hareketler başvurur,
- Siyasal şiddet terörizmden daha geniş bir kavramdır,
- Siyasal şiddet örgütlüdür,
- Amacı iktidardaki rejimin meşruiyetini reddetmek, siyasal istikrarı yok etmek, siyasal sistemi yıkmak veya onu kökünden değiştirmektir.

Terörizm denildiğinde terör hareketinin sürekli ve sistemli bir biçimde uygulanması anlaşılmaktadır (Baharççek, 2000: 12). Terörizmin son unsurunun şiddet unsuru olmasının nedeni terör örgütlerinin önce ideolojilerini inşa etme sürecine girmeleri daha sonra ise ideoloji tabanlı provokasyon ile militan kazanmaları ve böylece örgütün bir araya getirilmesi ve eylemin ancak örgüt ortaya çıktıktan sonra gelinecek bir aşama olduğu gerçeğidir. İdeoloji, eylemlerin bir amaç için yapıldığını içselleştirirken örgüt bu eylemleri yapacak teröristleri eğitir.

Gerekli eğitimden sonra militan her türlü eylemi yapacak hale gelir. Terör örgütlerinde eylem oldukça önemlidir. İlk eylem terör örgütünün kuruluşunu tüm dünyaya ilan eder niteliktedir. Örneğin, 30 Temmuz 1979 tarihinde Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Celal Bucak'a yaptıkları silahlı saldırı ile PKK, kuruluşunu ilan etmiştir (Acar, 2012: 260).

Çıkış noktası terör örgütleri olan şiddet, hedef bakımından üçe ayrılır:

a. Örgüt içi şiddet: Örgütlenme sonrası uygulanan bu şiddet, militanların örgüte bağlılığını sağlamaya, hiyerarşi ve disiplini korumaya yöneliktir. Öyle ki bunun için görünüşte yargısal yapılar bile kurulur. Böylece militanların ne olursa olsun örgütten ayrılmaları, eylemleri sorgulamaları, hata yapmaları, disiplini bozmaları engellenmiş olur. Bu tür şiddetin bir diğer işlevi örgütteki hiyerarşiyi engellemektir. Örgüt içinde ortaya çıkan her hangi bir hiyerarşide yönetim kadrosu bu hiyerarşide yer alan militanlarını davaya ihanet ile suçlamakta ve infaz etmektedir. PKK terör örgütünde bu duruma sıkça karşılaşılmıştır.

b. Örgütler arası şiddet: Terör örgütleri arasında ortaya çıkan şiddet eylemlerinin iki sebebi vardır; bu sebeplerden biri aynı grubu temsil ettiğini iddia eden terör örgütlerinin kendi aralarında ortaya çıkan iktidar mücadelesidir. Bu durum genellikle tüm diğer örgütlerin en güçlü örgüte bağlanması ya da ortadan kalkması ile sonuçlanır. 1970'lerde PKK'nın Sterka Sor (Kızıl Yıldız/Beş Parçacılar), Tekoşin (Mücadele), DHB (Devrimci Halkın Birliği), Özgürlük Yolu adlı gruplarla

çatışmasına bu bağlamda bakmak gerekir. Hizbullah/İlim grubu ile Menzil grubu arasında yaşanan silahlı çatışma da bu konudaki bir başka örnektir. Örgütler arası şiddetin diğer nedeni ise ideoloji, siyasi amaç ya da yöntem bağlamında farklılık gösteren terör örgütlerinin birbirleriyle bir şekilde ters düşmeleri ve çatışmalarıdır. PKK ile Hizbullah/İlim çatışması²⁸ bu konuda bilindik bir örnektir. Öyle ki PKK-Hizbullah arasında yaşanan çatışmalar sonucunda, yüzlerce insan yaşamını yitirmiştir. Bu tür çatışmaya Kolombiya'da Marksist ve Maoist örgütlere tepki olarak ortaya çıkmış AUC'nin, aynı ülkede faaliyet gösteren FARC ve ELN gibi örgütleri ortadan kaldırmaya çalışması da örnek verilebilir (Köseli ve Yaşar, 2010: 384).

c. Örgüt dışı şiddet: Sivil ve resmi hedeflere yönelik olarak ikiye ayrılan bu şiddette şiddet bazen coğrafi olarak sınırlı bir alanda gerçekleşse de terörizmin özü gereği hedef ve coğrafi sınırlama önemli bir kistas oluşturmaz. Şiddet eylemi 11 Eylül saldırılarında olduğu gibi kıtalar ötesinde olabilirken bazen de küçük bir köydeki devlet kurumuna yönelik olabilir. Terörizm ancak bu şekilde küresel çapta bile korku, dehşet yaratacak gücü bulur. Halka uygulan şiddet önadsızken, kolluk kuvvetleri gibi devletin aygıtlarına uygulanan şiddet siyasal şiddet adı alır.

Terör örgütleri tarafından üretilen şiddet hedef bakımından bir ayrıma tutulabileceği gibi bu hedeflere uygulan şiddet de tür olarak bir ayrıma tabi tutulur. Terörizmin ürettiği şiddet, etkisi bakımından ikiye ayrılır:

i. Fiziksel şiddet: Terör örgütlerinin bombalama, intihar saldırısı, baskın, sabotaj, rehin alma, haraç kesme, kundaklama, saldırı, yol kesme, sokakları ateşe verme, suikast, uçak kaçırma, mayınlama, gasp, soygun, işgal vb. şeklindeki şiddet eylemlerine doğrudan maruz kalanların vücut bütünlüğüne yönelik şiddettir. Bu şiddete maruz kalanlar belirli bir yerde belirli bir zamanda bulunan kişilerden oluşur. Terörizmin, dünyayı "iyi" ve "kötü" biçimde iki kampa ayırması (Yavuz, vd., 2011: 26), terör örgütlerinin kendilerine karşı olan herkese şiddet uygulayabileceği anlamına gelmektedir. Ek olarak belirtmek gerekir ki terörizmde fiziksel şiddetin

²⁸ PKK ile Hizbullah/İlim çatışmasının görünen nedeni, aynı bölgelerde faaliyet gösteren iki örgüt olan PKK'nın Marksist-Leninist, Hizbullah'ın ise radikal İslamcı olması ile ortaya çıkan ideolojik çatışma olsa da bu aslında Hizbullah'ın devlet tarafından PKK'ya karşı bir silah olarak kullanılmasını perdelemek öne sürülen bir nedendir. Terör örgütleri ideoloji çerçevesinde hareket eden kurallı-prensipli yapılar değildir. Terör örgütleri bu nedenle örneğin, Marksist-Leninist ideolojili olsalar bile kapitalist bir ülkeden yardım alabilir, onunla işbirliği yapabilirler ya da El-Kaide gibi radikal İslamcı olsalar da Sovyetlere karşı mücadelede Müslüman olmayan ABD'den yardım alabilir onunla işbirliği yapabilirler. Bu nedenle örgütler arası çatışma ideoloji kaynaklı olmak yerine genellikle bir rant paylaşım kaynaklıdır.

örgüt içi, örgütler arası ve örgüt dışı hedefli ve sembolik olması terör örgütlerinin neredeyse her kesimden herkese her zaman ve her şekilde fiziksel şiddet uygulayabilecek bir yapıda olduğu anlamına gelmektedir.

ii. Zihinsel ve duygusal şiddet: Ergil'in dile getirdiği (1980: 3) bu şiddet terör örgütlerinin başarıya ulaşmak için başvurduğu şiddetin en etkilisi ve en yaygındır. Fiziksel şiddet spesifik bir anlam taşırken zihinsel ve duygusal şiddet oldukça geniş bir anlam ifade eder. Terör örgütlerince bir devlet başkanına yapılan suikast başarısız dahi olsa bunun kamuoyunda yansması tüm vatandaşların kendilerini evlerinde bile güvensiz hissetmeleri ve korku biçiminde olur ve bu terörizmin en etkili zihinsel ve duygusal şiddetidir. Başarıya ulaşmış bir bombalama eyleminde kurbanların medya tarafından sansürlü bir şekilde kamuoyuna sunulması yine tüm vatandaşların zihinsel ve duygusal olarak şiddete maruz kalmalarına yol açar ve bu şiddet türünde kurbanın sayısı belirsiz ve şiddetin etkisi azalan oranda uzun bir süre devam eder. Terörizmle mücadele aşamasında ya da terör eylemleri sonrasında ölen ya da yaralanan kişilerin yakınlarının maruz kaldığı şiddet de bu tür şiddet içerisinde değerlendirilir. Fiziksel şiddetin amacı yaş, cinsiyet, meslek, sınıf, mekân ve zaman gözetmeksizin tüm bireyler üzerinde zihinsel ve duygusal şiddet yaratmaktır. Bu açıdan gelişmiş ülkelerde terörizmin bu en temel amacını engellemeye yönelik medyada sansür uygulanırken Türkiye'de medyanın terörist eylemlerde kurbanları neredeyse sansürlü kamuoyuna sunmaları terörizmi yaygınlaştıran ve güçlendiren bir başka nedendir.²⁹ Zihinsel ve duygusal şiddetin bir diğer hedefi ise yine kendi örgütsel yapısıdır. Örgüt içinde hata yapan bir teröristin, örgütte disiplini sağlamak amacıyla için infaz edilmesi ile tüm diğer militanların uğradığı zihinsel ve duygusal şiddet de bu başlık altında değerlendirilir.

Sonuç olarak şiddet terörizmin temel unsurlarındandır; fakat bu şiddetin örgütlü ve siyasal bir amaca yönelik olması şartı aranmalıdır. Bu unsurlarından herhangi gibi birinin tek kıstas olarak ele alınması terörizmin doğru değerlendirilmesini engeller. Örneğin, terörün ölçütü olarak şiddet arandığında ise terörist eylemlerin kapsamı çok genişleyecek ve birçok adi suç bu kapsamda değerlendirilecektir (Aydın, 2006: 20). Bu bakımdan ideoloji unsuru, örgütlenme

²⁹ Bk. Kantarcı, (2005).

unsuru ve şiddet/eylem unsuru terörizmin birbirinden ayrılmayan unsurları olarak ele alınmalıdır.

1.5. Terörizmde Temel Ayrımlar

Terörizm üzerine yapılan araştırmaların birbirinden farklılık gösteren diğer bir özelliği terörün/terörizmin çeşitleri konusunda ortaya çıkan durumdur. Örneğin;

Wilkinson (2002: 152) terörizmi: Devrimci denebilecek, devrimci, bastırıcı, ikincil (belli hedefi olmayan) olarak dörde ayırmıştır.

Edward Hyams terörü: Doğrudan (başkanlar, başbakanlar, bakanlar, krallar, kraliçeler gibi üst düzey yöneticileri hedef alan) terör-dolaylı (yüksek yöneticiler dışındaki yan unsurlara yöneltilen) terör ayrımına tabi tutmuştur,

Gant Wardlaw, terörü, üç kategoriye ayırmıştır: Şahsi amaçlar uğruna yapılan hareketler, askeri operasyonlar içinde yapılan gerilla savaşları ve politik amaçlarla yapılan psikolojik hareketler (Aydınalp, 2008: 35).

Cirhinlioğlu (2004: 132, 163) terörizmi devlet terörü ve ideolojik terör olarak ikiye ayırır.

Ergil (1980: 26, 39) terörizmi sınıflandırırken öznesine dikkat çekmiş ve yukarıdan terörizm, aşağıdan terörizm ayrımını yapmıştır.

Terörizmi türlerine ayırma konusunda pek çok araştırmacı terörizmi sadece bir ya da birkaç değişkene göre tanımlamış ve diğer terörizm türleri göz ardı edilmiştir. Bu nedenle terörizmi öznesine göre, ideolojilerine göre, faaliyet alanlarına göre, faaliyet konularına/türlerine göre inceleyerek terörizmin mümkün olan her türünü kategorize ederek tanımlamaya çalışmak daha verimli olacaktır.

1.5.1. Öznesine Göre Terörizm: Devlet Terörizmi, Devlet Destekli Terörizm ve Bireysel Terörizm

Bu terörizm türünde göz önüne alınan ayırım terör eyleminin nereden ortaya çıktığı daha doğrusu terörü yaratan öznenin doğrudan ya da dolaylı olarak devlet mi yoksa birey mi olduğudur. Ergil de (1980: 2) terörü egemen sosyo-politik güç yapısına (iktidara) uyumlu, yani onun ürünü ya da karşıt olmasına göre yukarıdan ve aşağıdan terör olmak üzere ikiye ayırır. Buna ayrıca devlet destekli terör çeşidi eklendiğinde öznesine göre terörizm üçe ayrılmış olmaktadır:

Devlet Terörizmi: Bir devletin, kendi sınırları dâhilinde veya ülke sınırları dışında, tehdit olarak algıladığı kişi, grup ya da kuruluşlara yönelik, emrindeki askeri ya da sivil unsurları bizzat kullanarak gerçekleştirmiş olduğu ve hukuki dayanağı olmayan şiddet eylemleridir (Dilmaç, 2011: 22). Geri kalmış ülkelerde görülen bu terörizm çeşidinde terörizmi uygulayan yöneticiler iktidara meşru yollarla gelebilecekleri gibi askeri ya da sivil darbe ile de gelebilirler. Devlet terörü güvenliği sağlamaya yönelik legal meşru şiddetin aşırılığında kaynaklanabileceği gibi iktidarın bulunduğu konumu koruma amacından ya da ideoloji açısından düşman olarak gördüğü kendi sınırları içindeki, millete, gruba, sınıfa ya da din mensuplarına yönelttiği baskı ve yok etme politikalarından da kaynaklanabilir.

İlk örneği Jakobenlerde çok sonra ise Nazi Almanya'sında devlet terörizmi ülke içinde uygulanırken XX. ve XXI. asır ABD örneğinde de dünya ölçeğinde uygulanmıştır. Özellikle İsrail devletleşmesinden önceki Siyonist hareketten aldığı mirasla XX. ve XXI. asırda devlet terörüne ABD gibi büyük açılımlar getirmiştir. Daha önce değindiğimiz bir örnek olan 1954 yılında İsrail'in, Suriye'ye ait bir sivil uçağı, Suriye'nin casuslukla suçlayıp tutukladığı adamlarını serbest bırakması için kaçırmayı Ortadoğu'daki ilk uçak kaçırma olayıdır (Chomsky, 2002: 239).

II. Dünya Savaşı sonrası muhtemel bir Sovyet işgalini bertaraf etmek amacıyla ABD tarafından NATO ülkeleri içinde kendi güdümünde legal olarak kurulan ve gizli askeri bir yapılanma olan "Gladio/Gladio Operasyonu" da bir devlet terörizmi örneğidir. Latince *kısa kılıç* demek olan *gladio* tabiri İtalya'da kurulmuş yapılanmayı kastetse de Almanya, Belçika, Danimarka, Fransa, İspanya, Hollanda, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye'de aynı yapılanmanın sadece isim olarak farklılık arz etmesi tüm bu yapılanmalara genel olarak "Gladio" denmesi ile sonuçlanmıştır. Örneğin, Gladio, Türkiye'de *Kontrgerilla-Ergenekon*, Yunanistan'da *B-8*, İspanya'da *GAL*, Fransa'da *Rüzgâr Güllü* olarak adlandırılmıştır.

Gladio kuruluş amacı olan Sovyet tehdidinin ortadan kalması ile ülkemizde de olduğu gibi lağvedilmemiş ve küçük değişikliklerle pek çok ülkenin "derin devlet"ini oluşturmuştur. Gladio'nun devlet terörizmi örneği sayılması onun faaliyetleri ile yakından ilgilidir. Örneğin, İtalyan Gladio'su 1956 ve 1982 yılları arasında bombalama, suikast ve darbe girişimlerini düzenlemiş, planlamış, bizzat

yönetmiş, azmettirmiş veya desteklemiştir (Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi [UTSAM], 2009: 21). Aynı şekilde Türkiye'de de Kürt yanlısı günlük gazete Özgür Ülke'nin yazı işleri binasına ve matbaasına yönelik bombalama eylemi, 1 Mayıs 1977 Taksim Meydanı katliamı (Goebel, 2000: 133, 134), 1970 ve 1980 yılları arasındaki sağ-sol çatışması, askeri darbeler, faili meçhul cinayetler Türk Gladio'su faaliyetidir.

Türkiye'de 12 Eylül 1980 Darbesi sırasında yaşananlar da bir açıdan devlet terörizmine örnek olabilir.³⁰ Bu terörizm türü ayrıca, "yukarıdan-dikey terör", "örtük terör", "dâhili terör", "baskıcı terör", "el altından terör", "kont-gerilla terörü" vs gibi adlar ile tasvir edilebilir (Cirinlioğlu, 2004: 135).

Devlet Destekli Terörizm: Devletin kendi sınırları içinde olan ya da olmayan bir terör örgütünü politik, ekonomik ya da ideolojik nedenlerden dolayı bir başka devlet ya da yapılanma üzerinde baskı aracı olarak kullanmasına verilen addır. Devlet destekli terörizm ile devlet terörizmi arasındaki ince çizgi terör uygulayıcıların devlet ajanı olup olmaması durumudur. Devlet aygıtına dâhil bireylerin örgütlü terörü devlet terörizmi iken devlet aygıtına dâhil olmayan; fakat devlet aygıtınca (genellikle bu istihbarat kurumları olmaktadır: CIA, KGB, MOSSAD), bir şekilde desteklenen örgütlü bireylerin yarattığı terör devlet destekli terörizmdir.

Son iki asırda kurulan terör örgütleri, genellikle kendine ait güdü ve motivasyonu olmayan başka bir devletin veya aynı devlet içinde hâkim olmak isteyen başka gücün veya devletler üstü küresel güçlerin bir ülke veya bölgedeki menfaat ve gayelerinin gerçekleşmesi yönünde kullanılan beşinci kol³¹ unsurları olmuşlardır (Avcı, 2012: 90).

Bir ülke içinde faaliyet gösteren terörist unsurlar, başka devletlerin psikolojik, siyasi, lojistik hatta askeri desteğini almadan varlıklarını sürdürmezler (Acar, 2012: 124). Devlet destekli terörizmde terör örgütüne verilen destek ayrıca; para, teçhizat,

³⁰ Darbe ile 1 milyon 683 bin kişi fişlendi, 650 bin kişi gözaltına alındı, açılan 210 bin davada 230 bin kişi yargılandı; 7 bin kişi için idam istendi, 517 kişiye ölüm cezası verildi, haklarında ölüm cezası verilenlerden 50'si asıldı, 300 gazeteci saldırıya uğradı, 3 gazeteci silahla öldürüldü, cezaevlerinde toplam 299 kişi yaşamını yitirdi, 71 kişinin işkenceden öldüğü belgelendi, 144 kişi kuşkuyla bir şekilde öldü, 14 kişi açlık grevinde öldü, 16 kişi "kaçarken" vuruldu, 95 kişi "çatışmada" öldü, 73 kişiye "doğal ölüm raporu" verildi, 43 kişinin "intihar ettiği" bildirildi (cumhuriyet, 2012).

³¹ *Beşinci kol*: ele geçirilmek istenen bir ülke veya bölgede ve/veya kontrol edilerek yönlendirilmek istenen büyük bir topluluk içinde dış faktörün isteği ile propaganda, casusluk, sabotaj veya terör faaliyetleri sürdüren yerel veya yerel görünümlü unsur veya grup.

barınma, üs olarak kullanma, eğitim, uluslararası alanda destekleme, ülke içindeki faaliyetlerini görmezlikten gelme, saklama, aracı olma, vatandaşlık verme gibi konularda olmaktadır. ABD'nin Latin Amerika, Ortadoğu, Uzakdoğu ve Afrika çatışmalarındaki rolü, SSCB'nin Marksist-Leninist terör örgütlerine verdiği destek, İran'ın radikal İslamcı terör örgütlerine verdiği destek devlet destekli terörizmin örneklerindedir. Örneğin, 1970'lerde Almanya'da var olan Baader-Meinhof, İtalya'daki Kızıl Tugaylar ve Muhammed Boudia gibi terör örgütlerinin Sovyetler Birliği ve KGB tarafından desteklendiği bilinmektedir (Yavuz, vd., 2011: 36). Ayrıca Türkiye'de Hizbullah terör örgütünün PKK'ya karşı Türkiye devleti tarafında desteklenmesi/kurulması³² ve PKK'nın da ABD, Sovyetler Birliği-Rusya, İngiltere, İtalya, İran, İsrail, Suriye, Yunanistan ve daha pek çok devlet tarafından desteklenmesi bu konuya verilecek yakın bir örnektir.

Özellikle ABD'nin, devrimci ayaklanmalara karşı, işbirlikçi hükümetleri desteklemek amacıyla karşı devrimci şiddet ve terör örgütleri kurup, devrimci ayaklanmacılara kendi yollarınca yanıt vermesi (karşı-ayaklanma/counterinsurgency) taktiği ile kurduğu ırk, din, ideoloji tabanlı ve sivillerden oluşan yerel nitelikli "terör timleri/ölüm mangaları" yoğun kitle terörünü beraberinde getirmiştir (Güzel, 2002: 12).

ABD Dışişleri Bakanlığının 2003 yılı dokümanında terörizme devlet desteğinden bahsedebilmek için dört temel husus sayılmaktadır (Dilmaç, 2011: 24):

- Yasaklanmış olan silah ihracı ve satışı yapmak,
- Teröre destek veren ülkelere veya terörist faaliyetlere destek sağlayacak, çift amaçlı (dual-use items) malzemelerin satışının yapılması,
- Ekonomik destek sağlamak,
- Çeşitli alanlarda kolaylık sağlama ve aracılıkta bulunma (finansal imkânları kullandırma, seyahat dokümanı temin etme vb.)

Bu hususlar çerçevesinde ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 2011 yılı raporuna göre (state, 2012) terörizmi destekleyen ülkeleri: Küba, İran, Sudan, Suriye olarak sıralanmıştır.

³² İsmail Beşikçi'nin iddiasına göre, Hizbullah, Çevik Kuvvet Merkezi'nde eğitilmekteydi ve bu haberi yazan derginin muhabiri Halit Güngen, haberin yayınlanmasından iki gün sonra faili meçhul bir cinayete kurban gitti (Yavuz, vd., 2011: 120). Ayrıca bk. Radikal, (2012b).

Bireysel Terörizm: Egemen güçlerin dışındaki bir güç odağından kaynaklanan ve çoğunlukla, mevcut otorite sistemini, özellikle devleti kontrol eden güçleri çökertmeye yönelik terör tipine verilen addır (Ergil, 1980: 2). Günümüzde en çok görülen terörizm çeşidi olan ve bu nedenle terörizm ile eş anlamlı olarak kullanılan bu terörizmin ilk örneğini ise *Sicariiler* oluşturmaktadır.

Bu terörizmin özelliği sivil kaynaklı olup resmi ve sivil hedeflere yönelmesidir. Bu açıdan bireysel terörizm devletle her zaman bir ilişki içerisinde. İşte, siyasal grupların isteklerini kabul ettirme metodu olarak terörizmin "kendi başına bir varlık olarak devlet"le ilgili olduğu bir nokta burada karşımıza çıkmaktadır: Haklarını ya da çıkarlarını kabul ettirmek istedikleri "kimse", "devlet"tir; ancak bu "kendi başına varlık" bir "yerde" bulunmadığı için, yani doğrudan doğruya ona baskı yapmak mümkün olmadığı için, şiddet eylemleri söz konusu devletlerin vatandaşlarına ya da "devlet"i temsil ettikleri düşünülen kişilere yöneltilmekte ve bu grupların elde etmek istedikleriyle ilgisi olmayan insanlar rastgele kurban edilmektedir (Kuçuradi, 2002: 342).

Cirhinlioğlu (2004: 129) bu tanımlardan farklı olarak bireysel terörizmi, sadece bir tek kişinin kendi kazanımları için girişmiş olduğu şiddet eylemleri (tecavüz etme, soygun, cinayet, kaçırma olayları) olarak tanımlasa da bu tanım terörizmin örgüt, ideoloji ve şiddet eylemlerinden oluşan bir yapı olmasından dolayı kabul edilemez. Aynı şekilde Dilmaç da (2011: 27) bireysel terörizmi örgütsel bir faaliyetin ürünü olmayan, bir kişinin siyasal nedenlerden dolayı, yönetime ve uygulamalarına karşı bir tepki olarak gerçekleştirdiği şiddet eylemleri olarak tanımlar; fakat örgütten yoksun siyasal nedenli şiddet eylemlerini terörizm olarak değerlendirmek yanlış bir tutumdur nitekim bu tanımın kabulü bir milletvekiline ya da bakana yumurta atan örgütsel bağlantısı olmayan bir öğrencinin de terörist olarak kabulü zorunluluğunu doğurur. Zira ortada yönetime ve onun uygulamalarına bir tepki ve şiddet eylemi vardır. Tüm bu nedenlerden dolayı terörizm sınıflandırmasına örgüt, ideoloji (siyasi amaç) ve eylem unsurlarından herhangi birisine sahip olmayan bir eylemi koymak yanlış bir tutum olacaktır.

Öznesine göre terörizmi sınıflandırırken devlet aktörü dışındaki tüm diğer aktörlerin terörist faaliyetlerinin bireysel terörizmin bir çeşidi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Kısacası bireysel terörizm devlete karşı terörizmle eş anlamlıdır.

1.5.2. İdeolojilerine Göre Terörizm: Aşırı Sol, Aşırı Sağ ve Bölücü (Ayrılcı/Etnik) Terörizm

Aşırı Sol İdeolojili Terörizm: "Sol", "sosyalist"ten de "komünist"ten³³ de daha genel, dolayısıyla her ikisini de kapsayan daha gevşek bir terimdir (Tunçay, 1967: 1). Aşırı sol ideolojili terörizm, başka bir deyişle Marksist-Leninist terörizm; Silahlı Halk Savaşı neticesi mevcut düzeni yıkıp, sınıfsız ve sömürsüz bir düzen kurmayı amaç edinen örgütlerin gerçekleştirdiği terör eylemleridir (Acar, 2012: 121). Marksist-Leninist terörizm öncelikle işçi ve köylüden oluşan proleterin devrimle iktidarı ele geçirip bir geçiş süreci olan sosyalist devlet düzenini kurmalarını ve bu geçiş sürecinin devletin ortadan kalktığı komünist düzene doğru dönüşümünü ifade etmektedir. Lenin'in, devleti hâkim sınıfın -burjuvazinin- "icra komitesi" olarak nitelemesi (Kapani, 2007: 111) Marksist-Leninist düşüncenin son aşamada devletin ortadan kaldırılmasını hedeflediğini göstermektedir.

Marksist-Leninist terörizmin öncelikle devlet düzeninin değiştirilmesi hedefi üzerine yoğunlaşması bu terörizmin ayrılcı unsurlar taşımadığı anlamına gelmemektedir. Nitekim bölücü terörizm ülkeyi bölüp bölünen parçada sosyalist ya da komünist bir düzen kurma amacı taşıyabilir.

Marx, Engels ve Lenin'in, Sosyalizme geçiş sürecinin silahlı mücadele ile hızlandırılabilmesine inanmaları ve ayrıca devrimi gerçekleştirmek için silahlı mücadele ve şiddetin kaçınılmaz ve vazgeçilmez olarak kabul edilmesi, doğal olarak komünist ideolojinin şiddet kavramı ile birlikte anılmasına neden olmuştur (Dilmaç, 2011: 156). Bu terörizm türünün dünyadaki terör örgütlerinin çoğunluğunu oluşturması bir açıdan bu gerekçe ile açıklanabilir. Marksist-Leninist terörizmin özelliği bu terörizmin tarihin akışını hızlandırma ve böylece proleter diktatörlüğü kurma mücadelesi aşamasında terörü yoğun olarak kullanması ve sonunda siyasal düzeni sağlamlaştırma aşamasında da ortaya -Lenin ve Stalin Döneminde olduğu gibi- devlet terörizminin çıkmasıdır. Marksist sistemlerde proletarya diktatörlüğünün

³³ *Sosyalizm ile Komünizm kavramları arasındaki farklı Tunçay şöyle (1967: 5) açıklamaktadır: Marxçı teoride, sosyalizm dönemi bir sınıf diktatörlüğüdür. Kapitalist burjuvazinin baştaki yerini alacak olan sosyalist proleterler, devlet iktidarını kullanarak, sınıf farklarını maddi temellerini ortadan kaldırmak suretiyle "iyi toplum"a geçişin şartlarını hazırlayacaktır. İyi toplum, dünyadaki her şeyin "herkesten kabiliyetine göre ve herkese ihtiyacına göre" paylaşılacağı, her insanın başka insanlardan ve hatta kendi emeğinin ürünlerinden yabancılaştırılmasının sona ereceği (alienation probleminin çözüleceği) bir dönemdir ki, bunun teknik adına "Komünizm" denir.*

pratikte parti diktatörlüğüne dönüşmesi ve parti hiyerarşisi içinde de gerçek iktidarın üst kademede küçük bir grubun elinde toplanması (Kapani, 2007: 139, 140) ortaya çıkan devlet terörizminin temel nedeni sayılabilir. Lenin, proletaryanın doğrudan egemen olacağı sistemi, "ezilenlerin öncülerinin egemen sınıf olacağı" bir sisteme yani proletarya diktatörlüğüne dönüştürmüş ve Stalin'in ise Rus Sosyalizmini güçlendirmek adına, en ufak bir muhalefete bile hoşgörü göstermeyen, aydınları ezen, toplumu oluşturan öğeleri tam bir denetim altına alan, aşırı baskıcı bir korku devleti yaratması, proletarya diktatörlüğünü tek kişinin diktatörlüğüne dönüştürmüştür (Kışlalı, 2006: 279-281). Diktatörlükler ise özü gereği terörizmden beslenen siyasi yapılarıdır.

Aşırı Sağ İdeolojili Terörizm: Faşizme kadar uzanan sağcı ideolojiler, insanın doğuştan kötü olduğunu savunan ve bu nedenle doğuştan iyi ve üstün yaratılmış olan küçük seçkin bir azınlığın, kendi başına bırakılması zararlı olan çoğunluktaki tüm bencil ve vahşi insanlar üzerindeki baskı ve şiddet temelli yönlendirme-yönetme fiillerini savunan ideolojilerdir (Kışlalı, 2006: 31, 32). Devletin yeniden teşkilatlandırılmasından hareketle; sosyal, siyasi ve ekonomik yapıda değişiklikler yaparak bir kadro oluşturulması (Yükseköğrenim Kurulu [YÖK], 1985: 100) gibi her alana müdahaleyi hedefleyen aşırı sağ ideolojiler, Marksizm-Leninizm ve Anarşizmin tersine devletin varlığını kutsayan ve bireye karşı onu koruyan ve öncülleyen bir görüşü savunurlar.

Aşırı sağ ideolojilerin ancak toplumsal bunalım gibi olağandışı olumsuz durumlarda umut vaat eden ve savunulan bir yapıda olması bu ideolojilerin savaş gibi toplumu tümünden sarsan ve zayıflatan durumlarda ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim ne Hitler ne de Mussolini, bir komplo ya da darbe ile iktidarı ele geçirmişlerdir (Hazır, 2001: 28). İtalya'nın I. Dünya Savaşı'nda, yani savaşa girdiği tarihten başlayarak ele alırsa tam üç yıl içinde harcadığı para, 1861 yılından 1915 yılına kadar geçen elli dört yıllık süre içinde harcadığı paranın iki katıdır ve bu durumun İtalya'da yarattığı ekonomik çıkmaz (Sander, 2007: 23, 24) elbette İtalya'yı eski Roma İmparatorluğu'na dönüştürme vaadi veren faşist Mussolini'nin kolayca taban bulmasında etkili olmuştur. Hitler'in yine buna benzer bir ekonomik ve toplumsal yapıda güç kazanması aşırı sağ ideolojiler ile toplumsal bunalımların etkileşimini ortaya koyan bir başka örnektir.

Bu ideolojinin hâkim olduğu terörizm olan aşırı sağ ideolojili terörizm, Hitler Almanya'sı örneğinde görüldüğü gibi soykırıma dek gidebilir. Bu terörizm çeşidinde üstünlüğün referansı, ırk, millet ya da din olabilir. Özellikle din referanslı aşırı sağ terörizm oldukça tehlikelidir; çünkü din diğer bir deyişle cennet vaadi insanları her türlü eylemi yaptracak güçtedir. Bu nedenle güçlü bir şekilde ajite edilmiş militanlar intihar eylemlerine dahi gönüllü olmaktadırlar. Aşırı sağ ideolojili terörizme örnek olarak; El Kaide, Ku Klux Klan, Irgun, Hizbullah vb. örgütler verilebilir.

Bölücü (Ayrılkçı/Etnik) Terörizm: İlk olarak Amerikan sosyologlarından David Reisman tarafından 1953 yılında kullanılan *etniklik*, bir grup insanın kendilerinin gerçek ya da hayali müşterek bir atadan geldikleri inancıyla duygusal bağlarla birleşerek çoğunluktan ayrıldıklarını benimsemeleri hali olarak tarif edilmekle birlikte; doktrin ve özellikle uluslararası kuruluşların çalışmalarına bakıldığı zaman, genel olarak "etniklik" kavramının üzerinde uzlaşılabilir bir tanımına henüz ulaşamadığı söylenebilmektedir (Dündar, 2009: 19).

Etno-milliyetçilik ise bir yandan etnikler arası yakınlığı, yani akrabalık ilişkilerine göre düzenlenmiş politika-öncesi soy topluluklarını, diğer yandan, devletsel ya da en azından siyasi bağımsızlık çabasındaki ulusları vurgular (Habermas, 2002: 37, 38).

Etnik terörizm de kısaca; herhangi bir devlet içinde etnik ayrıma göre bir başka devlet kurma amacı ile uygulanan aşırı milliyetçi terörizm çeşidi olarak tanımlanabilir.

II. Dünya Savaşı'nı takip eden Soğuk Savaş'ın yarattığı ideolojik kutuplaşma dönemini takiben, özellikle yoksulluğun ve baskının beslediği etnik temelli terör örgütleri 1960'lı yılların sonu ve 1970'li yılların başından itibaren bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin siyasi gündemlerinde yerlerini almaya başlamışlardır (Gürses, 2007: 8, 9).

Etnik terör, genellikle, bir etnik gruba mensup kişilerin terör örgütlerinde ya da eylemlerinde çoğunlukla yer aldıkları terör türüdür (Çınar, 1997: 245). Bazı kaynaklarda etno-terörizm olarak adlandırılan bu terörizm türü, kendince savunuculuğunu üstlendiği kategoriyi siyasi amaçların merkezine yerleştirmiş bir terörizmi ifade etmektedir. Diğer terörizm çeşitlerinden farklı olarak bu terörizmin amacı devletten ayrılmak ve önceden belirlenen bir ideolojiye dayanan bir devlet

kurmaktır; fakat bazen bu özerklik ya da çeşitli tavizler koparma biçiminde de olabilmektedir.³⁴ Başka alternatif olmadığı için örgütlü şiddete başvurduklarını savunan etnik temelli terör örgütleri çoğunlukla barışçı yolların uzun sürdüğü düşüncesiyle kendileri için kolay ve kısa olduğuna inandıkları silahlı mücadele yolunu seçerler (Gürses, 2007: 16). Bu terörizm çeşidi aşırı sağ, aşırı sol ya da dini ideolojilere dayanabilir.

Ayrılcı terör, temellerini, kimi zaman tarihsel sürece kimi zaman da ideolojik akımlara dayandırır; hangi temele dayandığı önemli olmaksızın tüm ayrılcı hareketler, bir şekilde kendisi ile Self Determinasyon ilkesi (kendi kaderini tayin hakkı) arasında bir ilişki kurmaya çalışır (Doğan, 2007: 19). Wilson Prensipleri olan Self Determinasyon'a dayanmanın getirdiği avantaj ise terör örgütünün bu ilke doğrultusunda destek araması ve kendini sömürülen, geri bırakılan kategorinin bağımsızlık mücadelesi olarak lanse edebilmesidir. Bu durum doğal olarak terörist ile özgürlük savaşçı/gerilla ikilemini doğurmaktadır. Ayrıca etnik grubun millet olarak kabul edilip edilemeyeceği sorunsalı da mevcuttur. Bölücü terörizme örnek olarak, IRA, ETA ve PKK verilebilir.

Özellikle belirtilmesi gereken bir başka konu ise etnikliğin terör olarak kendini egemen gücün baskısı altında gördüğünde göstermesidir (Çınar, 1997: 245). Bunun nedeni etnik teröristlerin kendilerini "tehdit edilen kültürel kimliğin bekçileri" olarak algılamalarıdır (Kışlalı, 2006: 47). Ayrıca toplumda var olan azınlık kültürü ile hâkim kültür çatışması ya da alt kültür ile hâkim kültür çatışması ve ayrımcılık bu terörizmi güçlendiren etkenlerdendir.

1.5.3. Faaliyet Alanlarına Göre Terörizm: Kırsal Terörizm, Şehir Terörizmi, Milli Terörizm ve Uluslararası (Küresel) Terörizm

Kırsal Terörizm: Teorik temelleri Mao'ya³⁵ kadar uzanan kırsal terörün alandaki teorik ve fiili gelişmeleri Latin Amerika ülkelerinde ortaya çıkmıştır; Fidel Castro'ya göre dağlarda, vadilerde yönetime karşı silahlı ayaklanmaya kalkışacak küçük bir gerilla grubu başka herhangi bir politik şartın yerine getirilmesine gerek kalmaksızın devrim öncüsü olmuştur (Caşın, 2008: 592). Görülüyor ki kırsal terör

³⁴ Bk. günümüz PKK terör örgütü.

³⁵ Mao Zedong'un biyografisi için bk. Short, (2007).

Marksist-Leninist terörizmin devrim mücadelesinde daha etkili olabilmek için seçtiği bir yoldur.

Mahir Çayan "Yeni Oportünizmin Niteliği Üzerine" adlı yazısında kır terörünün taktiksel gerekliliğini şöyle (kurtuluscephesi, 2012) belirtir:

Neden Rusya'da, demokratik devrimlerin temel gücü proletarya oluyor da, Çin ve Vietnam demokratik devrimlerinin temel gücü proletarya değil de köylüler olmaktadır? Bu sorunun cevabı, somut durumların somut tahlilinde düğümlenmektedir. Çünkü, Rusya'da devrim ordusunun temel gücü genellikle büyük şehirlerde yaşıyordu. Çin, Vietnam gibi ülkelerle kıyaslanmayacak seviyede (nicelik ve nitelik bakımından) bir Rus sanayi proletaryası vardı. Bu nedenle devrim, şehirlerden kırların fethedilmesi şeklinde bir rota takip etti. Oysa yarı-sömürge ve sömürge ülkelerde, 1) İşçi sınıfının nicelik ve nitelik olarak gelişmiş kapitalist ülkelere kıyasla zayıf olması; 2) şehirlerde emperyalizmin denetiminin çok kuvvetli olması gibi, başlıca iki ana nedenden dolayı Milli Demokratik Devrimin izleyeceği rota, kırlardan şehirlerin fethedilmesi rotasıdır.

Burada sözü edilen Halk Savaşı Teorisi yani şehirlerin kırlardan fethedilmesi ve köylü unsurunun proleter devrimde öncülüğü Maoizm'in gereğidir. PKK terör örgütünün faaliyetlerini kırsal alanlarda sürdürmesi kır terörünün örneği olarak ayrıca verilebilir.

Şehir Terörizmi: Kır teröristlerinin Latin Amerika ülkelerinde başarısız denemeleri kırların devrimci mücadele için sanıldığı kadar elverişli olmadığını göstermiştir (Caşın, 2008: 592). Nitekim kırsal mücadele özü gereği uzun bir pratik eğitim süreci gerektirir ve ayrıca giderek hızlanan sanayileşme ile işçilerin köylüler karşısında daha önemli bir unsur haline gelmesi, artan göç, şehirleşme sonrası ortaya çıkan eşitsizlik, yoksulluk şehirlerin örgütlenme ve üye kazanmaktaki rolünü öne çıkarmıştır.

Şehir terörünün teorisyenlerinden Brezilyalı terörist Carlos Marighella'nın "Niçin Şehir gerillasından başlandı?" sorusuna verdiği cevap (Marighella, 2003: 45, 46) şehirlerin kırlara göre avantajlarını belirtmesi açısından önemlidir:

Ülkenin içinde bulunduğu dikta ortamında, propaganda ve kamuoyunda tanınma olanakları, özellikle şehirlerde vardır. Özellikle öğrencilerin, aydınların; sendikacı bazı militan grupların düzenledikleri kitle eylemleri, ülkenin bellibaşlı şehirlerinde, daha sert bir savaşın (silahlı eylemler) yadırganmayacağı uygun bir ortam

yarattılar. Hükümetçe alınan anti-demokratik tedbirler [...] birçok profesör ve gazeteciye karşı girişilen sayısız baskılar, bir başkaldırı ortamı yarattı. [...] Gizli yayın ilerliyor, korsan radyolar hoşnutlukla dinleniyor. Demek ki, şehir, gerillayı başlatabilmek için istenilen nesnel ve öznel koşulları bir araya getirebiliyor. Durum kırlarda daha az elverişlidir. Kırsal gerillası, işlevi daha çok taktik olan şehir gerillasına göre ikincil bir duruma düşüyor. [...] Diğer yandan, kırlardan mücadele edecek savaşçılar, ilk önce şehir mücadelesine deneneceklerdir. Bunların arasında yetenekliler seçilecektir.

Milli Terörizm: Bir devletin milli hudutları içerisinde cereyan eden ve dış kaynaklı hiçbir terörist örgüt veya örgütlerce işbirliği yapmadan gerçekleştirilen, başka bir devletin veya şahsın menfaatini veya zararını amaçlayan tedhiş hareketleri olarak tanımlanan bu terörde, teröristin milliyeti söz konusudur (Caşın, 2008: 593). Diğer bir deyişle ulusal terörizm terör örgütünün dış dünya ile organik herhangi bir bağının olmaması ve faaliyet, örgütlenme ya da destek aşamalarında ulusal bir özellik sergilemesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda ideolojinin yerelliğinden kullanılan araçlara ve hatta hedefe kadar her bir unsurun izole ve kapalı bir özellik arz etmesi gerekmektedir (Doğan, 2007: 14, 15). Günümüz dünyasının izole olmayı ve kapalılığı hiçbir anlamda mümkün kılmaması bu tür terörizmin de pratikte varlığını mümkün kılmamaktadır.

Uluslararası (Küresel) Terörizm: Bu terörün ülke sınırlarının dışında gerçekleşmesi, birden fazla devletin vatandaşlarının eylemden etkilenmesi gibi özellikleri vardır (Çınar, 1997: 240). Caşın bunlara ek olarak şu özellikleri de belirtir (2008: 132): Belirli bir ülkenin vatandaşlarına karşı girişilmesi, siyasi amacı olmalı ve belirli bir devletin ya da hükümetin amaçlarına hizmet ya da karşı devlete zarar amacıyla tasarlanmalı. Tüm bu özellikleri taşıyan terörist eylemler uluslararası terörizmin kıstaslarını oluşturmaktadır. Bir başka tanımla uluslararası terörizm, terör örgütlerinin amaçlarını, dünya kamuoyuna duyurmak için seçtikleri ülkelerde gerçekleştirdikleri şiddet eylemleridir (Acar, 2012: 124).

Ergil'e göre (Ergil, 1992: 140) uluslararası terörizm birden fazla ülkenin topraklarını veya vatandaşlarını içeren terörizmdir. Bal ise uluslararası terörizmi yeni dönem terörizm olarak kabul eder ve ona göre (2006a: 106) yeni dönem terörizmin hedefi tüm insanlık ve insanlığın ortak değerleridir.

Küresel terör kavramlaştırması, küreselleşme düşüncesinin hem Batı'lı hem de az gelişmiş ülkelerde rağbet gördüğü bir dönemde ileri sürülmüştür ve küresel terör diye adlandırılan eylemler aslında tarihte uzun zamandır var olan şiddete dayalı siyasal ve tarihi hedefleri gerçekleştirme geleneğinin uzantısı olmanın dışında özgün özellikler taşımamaktadır (Cırhinlioğlu, 2004: 123). Yine de 11 Eylül saldırıları uluslararası/küresel terörizmin başlangıç noktası olarak görülmektedir. Nitekim 11 Eylül saldırıları kadar uluslararası sistemi derinden sarsacak ve hızla değiştirecek güçte hiç bir terörist saldırı yapılmamıştır.

Uluslararası terörizmi etkileyen faktörler şunlardır:

- Küreselleşme süreci ile birlikte hızla gelişmekte ve yayılmakta olan teknoloji (Rustemova, 2006: 31),
- Artan uluslararası göç hareketleri,
- Devletlerin ideolojik ve siyasi şiddeti desteklemesi (Doğan, 2007: 16),
- Komünikasyon ve enformasyon alanında gerçekleşen devrim (Rustemova, 2006: 36),
- Devletlerarası ekonomik eşitsizliğin artması,
- Din ideolojili terörizmin güçlenmesi,
- Doğu-Batı ekseninde gerçekleşen kültürel çatışmalar,
- Destekçi devlet sayısının artması (Caşın, 2008: 215).

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de başlayan küresel terör dalgası, 2002 yılında Endonezya/Bali'de 200'den fazla insanın ölümüne neden olmuş, 2003 yılında Türkiye/İstanbul'u vurmuş, 2004 yılında İspanya/Madrid'i sarsmış, 2005 yılında İngiltere/Londra'yı vurmuştur (Dilmaç, 2011: 50). 11 Eylül saldırıları uluslararası terörizmi dünya kamuoyunda tartışılan en önemli konu haline getirirken uluslararası terörizmin ilk örneğini 11 Eylül saldırıları olarak belirtmek yanlış bir tutumdur. Yakın tarihte uluslararası nitelik taşıyan terörün ilk önemli örneğini 1972 Münih Olimpiyatları sırasında, 11 İsraili sporcu ve antrenör, 1 Alman polisi ve 5 saldırganın ölmesi ile sonuçlanan ve *Kara Eylül* adlı terör örgütünün gerçekleştirdiği olayda görmekteyiz (Dilmaç, 2011: 55).

Aslında yeni bir kavram olmayan uluslararası terörizm dünyanın neredeyse her yerinde özellikle 1990'larda yoğunluk kazanmıştır. Örneğin, sadece El-Kaide'nin ABD'ye yönelik eylemleri şunlardır (diplomatikgozlem, 2012):

- Aralık 1992; Yemen'de Amerikan askerlerini hedef alan otel bombalanması,
- 1993; Somali'de Batılı güçlere karşı Aidid'e destek verip Mogadişu'da 18 Amerikalının öldürülmesi,
- Şubat 1993; New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması,
- Haziran 1995; Etiyopya'nın başkenti Adis Ababa'da Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e yönelik suikast girişimi,
- Kasım 1995; Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da beş ABD'li asker kamyonla bombalanması,
- Haziran 1996; Suudi Arabistan'ın Hobar kentinde 19 Amerikan askerinin ölümüne yol açan patlama eylemi,
- Ağustos 1998; Amerikan askerlerinin Körfez bölgesine girişinin ve Irak'a BM ambargosunun sekizinci yıldönümünde Kenya ve Tanzanya'daki ABD büyükelçiliklerinin havaya uçurulması.

Aslında ABD'nin 11 Eylül olaylarına kadar ülke sınırları içerisinde Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması dışında ciddi bir uluslararası terör eylemiyle karşılaşmış iddia etmek doğru olmayacaktır (Özeren ve Cinoğlu, 2006: 159, 160). 11 Eylül olaylarının, küresel düzeni ve Amerika'nın uluslararası toplumla ilişkisini belki de kalıcı bir şekilde değiştirmesi şeklindeki sonuçları bakımından dönüştürücü bir nitelik taşıması (Ben-Meir, 2011: 9) uluslararası terörizm bağlamında 11 Eylül saldırılarının önemini belirtmesi açısından önemlidir.

1.5.4. Faaliyet Konularına-Türlerine Göre Terörizm: Narko Terörizm, Kitle İmhasına Yönelik Terörizm, Medyatik Terörizm ve Siber Terörizm

Narko Terörizm: Bu kavram terörizmin ancak eylemlerle kendini hatırlatarak devam ettirebileceği gerçeği ile durmadan eylem yapması ile ortaya çıkan finansal sorununu çözme amacıyla uyuşturucu trafiğine doğrudan ya da dolaylı müdahalesi ve bundan rant elde etmesini ifade eder.

Terör örgütlerin finansal kaynak olarak uyuşturucu trafiğini yönetmeleri veya bu trafiğe bir şekilde dâhil olmaları bir bakıma terörizmin özellikle Soğuk Savaş sonrası devlet desteğinden yoksun kalması ve maddi sıkıntı içine girmesi ile açıklanabilir. Yıllık getirisi BM kaynaklarına göre, 500 milyar doları bulan

uyuşturucu kaçakçılığının (zaman, 2012c) getirdiği yüksek kâr marjı nedeniyle terör örgütlerin uyuşturucu ticaretine yönelmeleri narko terörizm kavramın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Uyuşturucu ticaretinin çatışma bölgelerindeki otorite boşluğundan yararlanarak tavan yapması ile terörizmin çatışma ve otorite boşluğu yaratması narko terörizmin gelişimi açısından önemlidir. Sonuç olarak terörün en yoğun olduğu bölgeler, uyuşturucu ve kara para için adeta "güvenli bölge" haline gelmektedir; bunun en bariz örneklerinden biri Diyarbakır-Bingöl arasında uyuşturucu tarlaları kuran ve yöneten PKK'dır (gazete.vatan, 2012). Bu bağlamda İran üzerinden Batı'ya seyreden Hint keneviri-esrar ticaretini ve Batı'dan İran'a sevk edilen eroin ve kokain maddeleri ticaretini elinde bulunduran PKK (gundem, 2012a), narko terörizme verilebilecek en iyi örnektir. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin (EMCDDA) 10 Kasım'da yayımladığı 2010 raporuna göre Türkiye'nin ele geçirdiği uyuşturucu miktarı, Avrupa'dakinin iki katıdır (zaman, 2012a). Örneğin, 2012 yılı Aralık ayında Diyarbakır'da yapılan geniş çaplı operasyonda 21 ton esrar ele geçirilmiştir (sabah, 2012c).

ABD Başkanı George W. Bush döneminde Başkanlık Yabancı Uyuşturucu Kaçakçıları Listesi'ne konan PKK'nın (ntvmsnbc, 2012) finansmanında uyuşturucu üretim ve dağıtım önemli bir yer tutmaktadır (Bahar, 2012). PKK'ya ek olarak, El-Kaide, FARC (Kolombiya), Sendero Luminoso (Peru), Hizbullah (Lübnan), Özbekistan İslami Hareketi ve ETA'nın (İspanya) ve uluslararası platformlarda narko-terörizm bağlantısı sürekli vurgulanan örgütlerdir (milliyet, 2012).

Narko terörizmin milyar dolarlık bir iş hacmine ulaşması,³⁶ terör örgütlerinin daha da güçlü olması ve ayrıca terörizmle mücadele eden devletlerin rüşvet vb. şekilde zayıf bırakılması ve terörizmle mücadelede kaynakların boşa gitmesi ile sonuçlanmaktadır.³⁷ Narko terörizmin bir diğer sonucu bu terörizmin yüksek kâr marjı nedeniyle neredeyse ülkeye şiddetin her türlüünü kullanarak hâkim olabilmesidir. Bunun en uç örneği, Kolombiya'da görülmektedir. Zira burada 1990 yılındaki başkanlık seçiminde üç başkan adayı ve seçimi kazanan aday öldürülmüştür

³⁶ Medellin karteli yöneticileri hükümete, suçluların iadesi karşılığında, Kolombiya'nın dış borçlarını (14 milyar dolar) ödemeyi dahi önerdiler. Bu öneri uyuşturucu kaçakçılarının malî olanaklarının boyutları konusunda fikir vermeye yetiyor (Grimal, 2001).

³⁷ PKK ile mücadele askeri unsurların uyuşturucu ticareti ile olan ilişkileri için bk. Çiçek, (2009).

(Köseli, vd., 2010: 382). Bu yönüyle narko terörizm paranın satın aldığı şiddet ile ülke içindeki gayri resmi devlet olabilmektedir.

Kitle İmhasına Yönelik Terörizm: Bilinen terörizm eylemleri sonucunda, bu eylemlerden etkilenecek kurban/mağdur sayısının yüksek miktarda olmasının hedeflendiği türdür ve terör örgütleri bu yöntemle meydana çıkacak toplumsal ve siyasal baskının en üst düzeye çıkmasını hedeflemektedir (Doğan, 2007: 20). Terör örgütlerinin ya da devletlerin konvansiyonel³⁸ silahlar dışında kalan KİS'leri (Kitle İmha Silahları) kullanmaları ya da kullanma tehdidinde olmaları kitle imhasına yönelik terörizmi ortaya çıkarmıştır.

1972 yılında kimyasal ve biyolojik silahların üretilmesi ve kullanılması Uluslararası Konvansiyon tarafından yasaklanmıştır; fakat hâlâ kimyasal silah üretiminde kullanılan maddelerin üretimi durdurulamamıştır (Rustemova, 2006: 36).

Bu terörizm türü bireyler tarafında benimsendiği gibi devletlerce de XX. asırda çokça benimsenmiştir: Adolf Hitler'in iktidarı boyunca yaptıkları, Saddam Hüseyin'in 16 Mart 1988 günü kimyasal ve biyolojik silahlarla Halepçe'de 5 bine yakın kişiyi katletmesi (ihd, 2012), ayrıca İsrail'in Filistinlilere karşı 3 Nisan 2002 günü gerçekleştirdiği ve XXI. asrın ilk toplu kıyım ve imha saldırısı olarak tarihe geçen Cenin Katliamı (ihh, 2012) bu duruma verilebilecek bazı örneklerdir.

Bu terörizm tanımlamasına her ne kadar KİS'leri kapsasa da büyük çaplı bombalama ya da uçak kaçırma ve düşürme eylemleri de bu tanıma dâhil edilebilir. El Kaide'nin gerçekleştirmiş olduğu 11 Eylül saldırılarında KİS söz konusu olmasa da saldırıların kitlesel ölüme (3 bine yakın kişi hayatını kaybetti) yol açması bunun kitle imhasına yönelik terörizmin bir örneği olduğu anlamına gelir.

Terörizmin konvansiyonel silahlar dışında, biyolojik ve kimyasal silahları kullanması, Aum Shinrikyo tarafından Japonya'da Tokyo metrosuna 1995 yılında yapılan saldırıda gerçekleşmiştir (Caşın, 2008: 659). Eylem sayısı diğer türlerle kıyaslanmayacak kadar az olmasına rağmen kitle imhasına yönelik terörizm en tehlikeli terörizm çeşididir ve devletlerin terörizm ile mücadelede işbirliğini gerektirecek en önemli nedendir. Öyle ki, 2001 yılından sonra meydana gelen terör olayların sayısında periyodik bir azalma gözlenmekle birlikte, sonuçta ortaya çıkan

³⁸ *Konvansiyonel silah:* Nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar olan kitle imha silahları (KİS) dışında kalan klâsik türdeki askeri silahlara verilen addır.

tahribatın ve özellikle ölüm oranlarının giderek attığı görülmektedir (Çapçioğlu, 2004: 387) bu da terör örgütlerinin kitle imhasına yönelik terörizme doğru yöneldiğinin açık bir kanıtıdır.

Medyatik Terörizm: Her terörist eylem, kamuoyu ilişkileri bakımından bir "propaganda" hareketidir de ve bu propaganda eylemi üç amaçlıdır: Bir yandan saldırdığı egemenlik ilişkisini küçültmek, yermek; öte yandan, bu egemenlik ilişkisinin içinde yer alanları korkutmak ve son olarak da kendi taraftarlarına "moral vermek" amacına yöneliktir ve işte bu üç amaç da ancak ve ancak kitle iletişim araçları vasıtasıyla gerçekleştirilebilir (Kongar, 2012). Bu nedenle özellikle günümüzde terörizmin "medyatik" yönü önem kazanmaktadır; zira terörizm gücünü kamuoyunda uyandırdığı etkiden almaktadır. Hatta bu etkinin gerekliliğinden dolayı terör örgütleri kendi televizyon kanallarını, internet sitelerini, yazılı basınlarını faaliyete geçirmişlerdir.³⁹

Terör eylemi, maksimum düzeyde medyanın desteğini alarak, eylemlerini kalabalık şehir merkezlerinde gerçekleştirerek, terörist faaliyetlerini gerçekleştiren örgütün ve ideolojisinin tanınması, sempatizan ve destekçilerinin artması, ulusal ve uluslararası düzeydeki propaganda gücünün daha üst seviyelere çıkarılabilmesi için kamuoyunda elde edebileceği faydanın değerlendirilmesi üzerine kurgulanır (Caşın, 2008: 707). Terörizmin özünden kaynaklanan bu nedenlere ek olarak küreselleşme ve teknolojinin itici gücüyle basın-yayının giderek daha da yaygınlaşması, terör örgütlerinin medyatik terörizme dönüşmelerine neden olmuştur; çünkü eylemleri medyada daha çok yer alan örgütler kamuoyunda daha çok bilinmekte ve hedef kitleye daha çok ulaşabilmekte hatta daha fazla dış devlet desteği almaktadırlar.

Terörizmin medyadan yararlanarak daha da güç kazanmasını önlemeye yönelik yasalar özgürlük-sansür bağlamında pek çok tartışmaya neden olmasına rağmen demokratik ve güçlü pek çok ülkede özenle uygulanmaktadır. Bu yasalara ek olarak basın-yayın kurumları kendi ilkeleri ile de medyatik terörizmin güç kazanmasını engellemeye çaba göstermektedir. Örneğin, BBC'nin (British Broadcasting Corporation/Britanya Yayın Kuruluşu) terörle ilgili yayın ilkelerine

³⁹ PKK örneğinde, *MED TV, Roj TV, Sterk TV, Nüçe TV, Newroz TV, Ronahi TV ve MMC TV* (gündem, 2012b) gibi görsel ve işitsel basın araçları ile *Yeni Ülke, Özgür Gündem, Özgür Ülke, Denge Amed, Yeni Politika, Welat, Revşen, Devrimci Yurtsever Gençlik, Özgür Halk, Alternatif, Yurtsever Eğitimciler, Halay, Serxwebûn* (Dündar, 2009: 194) gibi yazılı basın araçları. İnternet siteleri ise sayılamayacak kadar çok.

bakıldığında şunlar görülmektedir; ceset görüntüsünden sakınılmalıdır, ölü ve yaralıların yakın çekimi yapılmamalıdır, terör haberleri ancak özenle verilmelidir, medya, terörün propagandasına ve tanıtımına alet olmamalıdır ve bu ilkelere ek olarak:

1. Ölümler saygıyla ele alınmalı, zorlayıcı nedenler olmadıkça yayınlanmamalıdır,
2. Yakın çekimden kaçınılmalıdır,
3. Kanlı sonuçlar üzerinde fazla durulmamalıdır,
4. İnsan hayatına ve onun acı çekmesine değer verilmelidir,
5. Terör haberleri sorumlu bir şekilde verilmelidir; terörizmle ilgili rivayetlerin öldürücü olduğu unutulmamalıdır,
6. Ulusal güvenliği ilgilendiren konularda resmi sınırlar yasası göz önünde bulundurulmalıdır,
7. Teröristlerle mülakat, kamu çıkarı varsa yapılmalıdır, yapılmadan önce yayın politikası kontrolörüne başvurulmalıdır,
8. Teröristlerin propaganda ve tanıtım amaçlı gösterilerine BBC alet olmamalıdır,
9. Teröristlerin kullandığı dil, basın mensubununmuş gibi kullanılmamalıdır (Fendoğlu, 2012).

Türkiye'de 6112 sayılı 15.02.2011 tarihli Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un belirlediği ve terörizm ile şiddet içerikli yayınları engellemeye yönelik "Yayıncılık İlkeleri" ise kısaca şöyledir (rtuk, 2012):

MADDE 8 – (1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrafta yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;

b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.

d) Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet eder şekilde sunamaz.

e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, özürsüzlük, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.

ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve özürülere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.

ı) Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.

i) Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.

ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.

Günümüz Türk medyasını incelediğimizde, bu ilkelerine tamamen ters bir durum ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki (Güzel, 2011):

- Terör örgütünün insanlık dışı saldırıları daima mübalağa edilerek ve büyütülerek verilmektedir. Medya, terör örgütünün uyguladığı psikolojik harekât yöntemlerine uygun şekilde çalışmaktadır,
- Terör örgütünün korkutucu, yıldırıcı ve baskıcı yöntemleri, medya vasıtasıyla özellikle bölge halkına aynen yansıtılmaktadır,
- Bazı medya organları, yorumcuları ve köşe yazarları tarafından, güvenlik güçleri kötülenirken, terör örgütü ve bağlantıları "barışçı" ve "demokrasiden yana" gösterilmekte; âdeta terör eylemleri ve teröristler desteklenmektedir.

Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan saldırı sonrasında binlerce kişi hayatını kaybetmiş, yıkılan İkiz Kuleler'in altından binlerce insanın cesedi çıkartılmış, ancak ne Amerika ne de dünya kamuoyu bu görüntüleri izlemiştir; fakat 2003 Kasım ayı içerisinde Türkiye'nin dünyaca bilinen en önemli kentinde gerçekleşmiş olan terör saldırıları dünya kamuoyunda Türk medyasının sayesinde istenilen yankıyla uyandırmıştır (Kantarci, 2005). Bu açıdan Türkiye'deki mevcut durumun legal ve

ilkesel pek çok aykırılık içerdiği gözlenebilir.⁴⁰ Bu aykırılık elbette terörizm konusuyla sınırlı değildir. Örneğin, depremlerde depremzede görüntüleri ile arama-kurtarma faaliyetlerinde çıkarılan cesetlerin canlı bağlantı ile haber bültenlerinde izleyiciye sunulmasına hatta durumun etkisini artırmaya yönelik şiirsel bir dil kullanılmasına ve doğal ses dışında duygusal müziklerin arka fonda verilmesine tanık olunmuştur. Bu durum Türkiye'de medyatik terörizmin ne derecede güçlü olduğunu gözlemlememiz açısından önemlidir.

Siber Terörizm: Bugün bildiğimiz anlamda internet ilk olarak 1970'li yıllarda, Amerika Savunma Bakanlığı'nın araştırma dairesi tarafından önce bakanlığın bilgisayarlarını ağ üzerinde birleştirmek amacıyla tasarlanıp uygulamaya konulmuştur (Tarcan, 2005: 2). İnternet teknolojisinin XXI. asırda özel ve resmi her kurumun yoğun kullanımı nedeniyle giderek daha da artan önemi ve bireyler arasında en hızlı ve en kolay iletişim teknolojisi olması bu teknolojinin tüm diğer teknolojiler gibi bir silah olarak kullanılmasının da önünü açmıştır. Konuyu daha da açarsak yeteneklerine göre crackers, hackers ve rodents gibi bir sınıflandırmaya tabi tutulabilecek kişiler tarafından bir sisteme izinsiz girme, bu sistemdeki verileri silme, sistemin işleyişini yavaşlatma, sistemin kullanılmasını engelleme ve bu sistemden menfaat temin etme gibi bilişim suçları, internet ortamında gerçekleştirilebilmektedir (Gülşen, 2005: 201). Bu menfaat temin etme amacının aktörü terör örgütleri olunca ortaya siber terörizm olgusu çıkmaktadır. Örneğin, devletin önemli internet sitelerinin hacklenmesi (geçici ya da kalıcı bir süre için hizmet veremeyecek hale getirilmesi, çökertilmesi)⁴¹ hem bu siteyi kullanan binlerce insanı mağdur ederken hem de devletin kendisini teknolojik olarak koruyamadığı anlamına gelmektedir. Hacklenen sitelerin her hangi bir terör örgütünün bayrağı ya da bildirisi ile donatılması ise siber terörizmin provokasyon amacına da hizmet ettiğini gösterir. Kısacası siber terörizmi klâsik anlamda terör eylemlerinin bilgisayar ve bilgisayar sistemleri kullanılarak icra edilmesi olarak tanımlamak mümkündür (Caşın, 2008: 449).

⁴⁰ Türk medyasının bu tutumu, onun özgürlükten yana tavır koyan, korkusuz, şeffaf, bağımsız haberciliğin temsilcisi olduğu anlamına gelmemektedir; mevcut durum Türk medyasının reyting-tiraj kavramları güdüsünde habercilik yaptığı anlamına gelmektedir.

⁴¹ Örneğin, Kasım 2011'de PKK'nın Maliye Bakanlığı'nın internet sitesini hacklemesi (hurriyet, 2012a).

Siber terörizmi, sadece devlet sitelerin hacklenmesi olarak düşünmek yanlıştır. Siber terörizm, banka hesaplarının boşaltılması, değiştirilmesi ya da sahte bir biçimde açılması ile finansal kaynak bulma, e-devletin yaygınlaşması ile sahtecilik, vatandaşların bilgilerine ulaşma ya da bilgileri değiştirme, silme, silah ticareti, gizli haberleşme, terörist eğitim, askeri savunma sistemlerine sızma gibi anlamlar taşır. İnternet aracılığıyla su dağıtım şebekeleri, barajlar, gaz ve petrol hatları, atom santralleri yönetilmesi (Rustemova, 2006: 34) siber terörizmin ne derecede tehlikeli olduğunu anlamız açısından önemlidir. Siber terörizmin tehlikesini artıran bir diğer durum ise siber terörist eylemlerin neredeyse maliyetsiz ve hazırlıksız bir eylem oluşu ve dakikalar dahi sürmemesidir. Ayrıca internet kullanıcı sayısının giderek artması⁴² teröristlerin sanal ortamda takibini de giderek daha da zorlaştırmaktadır. Teknolojik ilerleme siber terörizmi daha da güçlendirmekte ve yetersiz kalan savunma sistemleri saldırının önlenmesi anlamından daha çok saldırının tahriplerini azaltmak ya da düzeltmek anlamına gelmektedir.

Siber terörizmi, siyasi amaçtan yoksun örgütlü ya da örgütsüz bilişim suçlarından ayırmak gereklidir. Örneğin, 2001 yılında e-ticaret hacmi 850 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Aydemir, 2005: 151). E-ticarette bulunan bireylerin her ticaret işleminde hesaplarından sadece 1 dolar çalmak birkaç ay için bile olsa büyük miktarda bir kazanç anlamına gelmektedir. İşte siber terörizm ile adi bir bilişim suçunu birbirinden ayırma ölçütü bu bilişim suçu ile elde edilen kazancın ne amaçla kullanıldığı durumudur. Bu kazanç terör örgütüne aktarılırsa ortaya siber terörizm; bu kazanç maddi kazanç amacındaki bir örgüte aktarılırsa ortaya organize suçla bağlantılı bilişim suçu çıkmaktadır. Başka bir örnek olarak herhangi bir devlet sitesinin hacklenmesi verilebilir; site hacklemenin amacı siyasi ise ve örgütsel bağlantı mevcutsa maddi kazançta bakılmaksızın bunun siber terörizm eylemi olduğu söylenebilir; fakat ortada siyasi amaç ve örgüt yoksa bu eylem bilişim suçu olarak değerlendirilmelidir.

Terörizmin bu derece çeşitli ve tanımlamalarında farklılıklar içermesine rağmen tüm dönemlerde aşırı şiddet özelliği ile dikkatleri üzerine çektiği görülmektedir. Tanımlamalarındaki tüm farklılıklarına rağmen aşırı şiddet özelliği ve

⁴² 2011 yılı internet verilerine göre; dünyadaki e-posta hesap sayısı 3,146 milyar, 2011 Kasım itibarıyla toplam web sitesi sayısı 555 milyon, dünya çapındaki internet kullanıcısı sayısı 2,1 milyardır (gantep, 2012).

yasalara karşı duruşu nedeniyle devletlerin gündeminden düşmeyen terör örgütleri diğer bir deyişle terörizm Türkiye'de de uzun yıllardır bir tehdit olarak karşımızda durmaktadır. Türkiye'nin PKK ve onunla mücadele sürecine değinmeden önce bölücü/etnik terör örgütü PKK'nın daha net anlaşılabilmesi için her dönem ilişki içerisinde olduğu aşırı sol/radikal terör örgütleri ile aşırı sağ/dini motifli terör örgütlerine kısaca değinmekte yarar var.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TERÖR ÖRGÜTLERİYLE MÜCADELE

Türkiye'de 1960'lardan 1980'lere gelinceye dek aşırı şiddet olayları diğer bir deyişle anarşi hüküm sürmüştür. Esasında bu *Anarşizmin* kaynağı dönemin güçlenen sol akımlarının halkta yarattığı güvensizlik-emniyetsizlik halidir. Söz konusu dönemde ortada örgüt, şiddet ve siyasi amaç unsurları varken terörizm yerine çok farklı bir kavram olan Anarşizmin tanımlamada tercih edilmesinin temel sebebi; devletin ve halkın, devletin varlığına yönelik her türlü eylemi, devleti tamamen ortadan kaldırmaya yönelik olarak ele alması ve Anarşizmin hiyerarşisi olmayan otoritesiz-yöneticisiz toplum istemiyle ilişkilendirmesidir. Bu dönemin bir diğer özelliği bu *anarşinin* belirli örgütlerce değil tüm toplumca icra edilebiliyor olmasıdır. Diğer bir deyişle faşist-komünist, sağcı-solcu, ilerici-gerici, Alevi-Sünni gibi kutuplaşmaların yarattığı topluma yayılmış anarşi hali bir ya da birkaç örgütün bundan sorumlu olmasını ve belirli bir terör örgütü tanımlamasını engellemiştir. Çünkü örgütlenme, şiddet yaratma ve siyasi amaçlar neredeyse tüm kesimlerde söz konusudur.

Türkiye'nin gerçek anlamı ile bir terör örgütü ile tanışması ise 1973 yılında ASALA (Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia/Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu) ile olmuştur. Artık ortada örgütlenme, şiddet ve siyasi amaçla oluşturulmuş bir örgüt vardır. Ve bu örgütün amacı daha önceki anarşi olaylarındaki gibi "ülkeyi kurtarmak" değildir.

1994 yılına dek eylemlerde bulunan ASALA ilerleyen yıllarda etkisini tamamen yitirse de Türkiye'de gerek ASALA gerekse PKK dışında pek çok terör örgütü faaliyet göstermiştir. Çünkü Türkiye, gerek bulunduğu coğrafi bölgenin oluşturduğu hassasiyet ve gerekse ülke içerisinde yaşanan siyasal gelişmelere bağlı olarak terörden çok yoğun olarak etkilenmiş bir ülkedir ve halen de bu etki devam etmektedir (Dilmaç, 2011: 71).

Türkiye'de Osmanlı İmparatorluğu'ndan beri devam eden terörizmin tüm çaba, yöntem ve stratejilere rağmen tam olarak bitirildiği söylenemez; çünkü ortada savaştan bir devlet yerine farklı ideolojilere sahip ve yıllar içinde doğan büyüyen ve ölen birden çok terör örgütü vardır. Böyleyken terör örgütleri çözülmekte ve yok

olmakta; fakat ideoloji varlığını devam ettirmekte ve farklı şiddet frekansları ile farklı terör örgütlerinde yaşamını sürdürmektedir. Diğer ölçütler bir yana terörizmin üç unsurunda biri olan ideoloji unsuru uluslararası alanda olduğu gibi Türkiye'de de terör örgütlerini ayırmada esas ölçüttür. Terör örgütlerinin terörizmin diğer unsurları olan örgüt veya şiddet/eylem ölçütleri ile sınıflandırılmamasının sebebi ise neredeyse tüm terör örgütlerinin aynı örgüt yapılanması ile şiddet araçlarını kullanmasıdır.

Bu kapsamda Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütlerinin savundukları/içselleştirdikleri ideolojiler ekseninde aşırı sol/radikal terör örgütleri, aşırı sağ/dini motifli terör örgütleri ve bölücü/etnik terör örgütleri olarak sınıflandırıldıkları görülmektedir. Bölücü terör örgütlerine ilerleyen başlıklarda değinilmekle birlikte aşırı sol/radikal sol terör örgütleri ve aşırı sağ/dini motifli terör örgütlerine aşağıda değinilmiştir.

2.1. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Aşırı Sol/Radikal Terör Örgütler

Aşırı sol ideolojili terörizm, başka bir deyişle Marksist-Leninist terörizm; Silahlı Halk Savaşı neticesi mevcut düzeni yıkıp, sınıfsız ve sömürsüz bir düzen kurmayı amaç edinen örgütlerin gerçekleştirdiği terör eylemleridir (Acar, 2012: 121). Marksist-Leninist terörizm öncelikle işçi ve köylüden oluşan proleterin devrimle iktidarı ele geçirip bir geçiş süreci olan sosyalist devlet düzenini kurmalarını ve bu geçiş sürecinin devletin ortadan kalktığı komünist düzene doğru dönüşümünü ifade etmektedir. Lenin'in, devleti hâkim sınıfın -burjuvazinin- "icra komitesi" olarak nitelenmesi (Kapani, 2007: 111) Marksist-Leninist düşüncenin son aşamada devletin ortadan kaldırılmasını hedeflediğini göstermektedir.

Marx, Engels ve Lenin'in, Sosyalizme geçiş sürecinin silahlı mücadele ile hızlandırılabileceğine inanmaları ve ayrıca devrimi gerçekleştirmek için silahlı mücadele ve şiddetin kaçınılmaz ve vazgeçilmez olarak kabul edilmesi, doğal olarak komünist ideolojinin şiddet kavramı ile birlikte anılmasına neden olmuştur (Dilmaç, 2011: 156).

Aşırı solcu ve Komünist örgütlerinin tümünün hedefi çok küçük farklılıklarla da olsa birbirinin aynıdır, bu hedef, mevcut anayasal düzeni yıkıp ülkenin tümünde

veya arzuladıkları bölümünde Komünist ideolojinin yayılmasını sağlamak ve Marksist-Leninist, Komünist bir düzen kurmaktır (YÖK, 1985: 79). Özellikle dönemin Sovyet Rusya'sının desteklediği aşırı sol terör örgütleri Türkiye'de de özellikle 1960'lı gençlik hareketlerini ateşlendirmiş ve bu etki ilerleyen yıllarda da devam etmiştir. Yine de bu durum Türkiye'de radikal sol hareketin Soğuk Savaş ürünü olduğu anlamına gelmemektedir. Ülkemizde radikal sol hareketin başlangıcı 1820'li yıllara kadar götürülebilir; 1910 yılında İştirakçi Hilmi ve arkadaşları tarafından kurulan "Osmanlı Sosyalist Fırkası" ve daha sonra kurulan Dr. Şefik Hüsnü'nün "Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası" (Demirci, 2011: 201) sol hareketin gerek düşünsel gerekse propaganda mahiyetinde temellerini atmıştır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti'ni göz önünde bulundurarak konuyu ele alacak olursak, radikal sol alanda kurulmuş ilk önemli örgüt 10 Eylül 1920 yılında Bakü'de kurulan ve 1925 yılında yasadışı hale gelen Türkiye Komünist Partisi'dir (YÖK, 1985: 83). Radikal solun bu dönemlerde örgütsel ve düşünsel yapısı oluşurken ortada sistematik bir terörizm yoktur. Radikal solun terörizme tam anlamı ile başvurması ise 1960'lı yılların sonu itibariyle başlamıştır. Bu tür terör örgütlerinin 1960'lı yıllardan itibaren güçlenmesinin nedeni ise 1961 Anayasası'nın göreceli olarak o dönemde özgürlükçü olması ve böylece terör örgütlerinin örgütlenmesine neden olmasıdır.

Bu dönemde Mahir Çayan'ın liderliğindeki THKP/C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi)⁴³ hareketi ile bir diğer önemli isim olan Deniz Gezmiş'in liderliğini yaptığı THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) dönemin en etkin yasadışı örgütlenmeleri olmuş ve sonraki yıllarda bu iki örgüt birçok başka illegal örgütlenmeye temel teşkil etmiştir (Dilmaç, 2011: 73).

12 Mart Muhtırası'nın bu sol örgütlenmeler üzerinde gösterdiği büyük etki, bir yandan yasadışı faaliyetlere geçişin fitilini ateşlerken bir yandan da sol örgütlerin farklı isimler altında bölünmelerine yol açmıştır (Demirci, 2011: 204). Bu şekilde sayıları artan radikal sol terör örgütleri 1970'li yıllarda radikal sağ örgütlerle çatışması başlamıştır. Artık sağ ve sol kamplara ayrılan öğrenciler arasındaki mücadele karşılıklı adam kaçırmaya, silahlı çatışmaya ve adam öldürmeye kadar varan bir boyut kazanmıştır (Acar, 2012: 248).

⁴³ "Parti" burada sivil siyasi hareketi, "Cephe" ise askeri hareketi belirtmektedir.

1990'lı yıllar ile 2000'li yıllarda ilerleyen başlıklarda daha ayrıntılı değineceğimiz bölücü/etnik terör örgütlerinin tam anlamı ile güçlendikleri dönem olurken bu dönemde oldukça eylemsel olan radikal sol terör örgütü ise 1994 yılında kurulan DHKP/C (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi)'dir.

2008 yılında DHKP/C lideri Dursun Karataş'ın kanserden ölümü ile etkinliği ve gücü azalan örgüt, eski başbakan Nihat Erim, eski bakan Gün Sazak ile çeşitli yüksek bürokratların ölümüne yol açacak terör eylemleri gerçekleştirmiştir.

Mevcut dönemde sol terör örgütlerinin genel bir analizi yapıldığında aşağıdaki tespitleri yapmak mümkündür (Demirci, 2011: 206-207):

- Bu örgütler ülkemizde kitlesel desteği zayıf, örgütsel asabiyeti yüksek ve ideolojik birikimi güçlü bir yapıya sahiptirler.
- Eylemselliği sürekli tutmak isteyen sol örgütler, eylem şiddeti düşük ancak sayısal olarak çok sık ve toplamda fazla eylem yapma profili gösterebilmektedirler.
- Eleman temini noktasında yaşanan sıkıntılar karşısında mevcut örgüt üyelerinin ideolojik ve örgütsel bağlılıklarını yükseltme yoluna gitmektedirler. Sol örgüt üyelerinin bölücü örgüt üyelerine göre ideolojik açıdan çok daha donanımlı olmalarının temelinde yatan sebeplerden birisi de budur.
- Sol terör örgütlerinin örgüt hafızası gelişmiştir. Bu sebeple geçmişte yaşanan olaylar örgüt için seçilmiş travma olarak görülebilir. Örgütçe önemli görülen günler kitlesel eylemlerle hafızalarda canlı tutulmaya çalışılmaktadır.
- Güvenlik güçlerinin sol terör örgütleri ile mücadelesinde tecrübe sahibi olması, sol terör örgütlerini yeni stratejilere ve açılımlara itmektedir.
- DHKP/C terör örgütünün geçmişten gelen tecrübeleri ile nitelikli istihbari bilgiler toplayarak etkili eylemler yapabilmektedirler.

- Yurt dışı bağlantılarının sol örgütlerin yönetim ve organizasyonu anlamında büyük önemi bulunmaktadır.
- Mevcut dönemde sol terör örgütlerinin gençleri etkileme ve örgüte kanalize etme yöntemlerinin başında sol eğilimli protest müziklerin veya konserlerin gençler üzerindeki dinamik etkisi gelmektedir. Bir ezgi bazı gençlerin hayal dünyalarında seçilmiş algılamalarına büyük etki yapabilmektedir. Bu anlamda sol örgütlerin müziği çok etkili bir araç olarak kullandıkları görülmektedir.
- Kitlesele desteğin sol örgütlerde zayıf olması, bu örgütlerin Kürt toplumsal yapısına yönelmelerine yol açmıştır. Bu yolla sol eğilimli Kürtleri kendi saflarına çekmeye çalışmaktadırlar. Bu durum zımnen PKK'ye destek olarak geri dönmektedir.

Türkiye'de bu özellikleri taşıyan sol terör örgütleri yanında ideoloji bağlamında solun karşıtı kabul edilen sağ düşünüşe sahip aşırı sağ ya da dini motifli terör örgütleri de Türkiye'de yaşanan terörizmin önemli aktörleri arasında olmuştur.

2.2. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Aşırı Sağ/Dini Motifli Terör Örgütleri

Faşizme kadar uzanan sağcı ideolojiler, insanın doğuştan kötü olduğunu savunan ve bu nedenle doğuştan iyi ve üstün yaratılmış olan küçük seçkin bir azınlığın, kendi başına bırakılması zararlı olan çoğunluktaki tüm bencil ve vahşi insanlar üzerindeki baskı ve şiddet temelli yönlendirme-yönetme fillerini savunan ideolojilerdir (Kışlalı, 2006: 31, 32). Devletin yeniden teşkilatlandırılmasından hareketle; sosyal, siyasi ve ekonomik yapıda değişiklikler yaparak bir kadro oluşturulması (YÖK, 1985: 100) gibi her alana müdahaleyi hedefleyen aşırı sağ ideolojiler, Marksizm-Leninizm ve Anarşizmin tersine devletin varlığını kutsayan ve bireye karşı onu koruyan ve öncülleyen bir görüşü savunurlar. Özellikle din referanslı aşırı sağ terörizm oldukça tehlikelidir; çünkü din diğer bir deyişle cennet vaadi insanları her türlü eylemi yaptırarak güçtedir. Bu nedenle güçlü bir şekilde ajite edilmiş militanlar intihar eylemlerine dahi gönüllü olmaktadır. Aşırı sağ ideolojili terörizme örnek olarak; El Kaide, Ku Klux Klan, Irgun, Hizbullah

(Lübnan) vb. örgütler verilebilir. Aşırı sağ ideolojili terör örgütlerinin dünyadaki bu örnekleri yanında Türkiye'de de aşırı sağ ideolojili terörizm yansımasını bulmuştur.

Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemde dini ve etnik temele dayalı isyanların çokça yaşandığı bir ülke olan Türkiye'de özellikle 1960'lı yılların ikinci yarısında başlayan süreçte 1971 muhtırası sonrası dönemde siyasal düşünce temelinde oluşturulan birçok terör örgütü ve bu örgütlerin artan terör eylemleri ortaya çıkmıştır (Baharççek, 2000: 9). Bu dönem Türkiye'de yavaş yavaş güçlenmeye başlayan sol terör örgütleri yanında Soğuk Savaş Dönemi'nde ABD'nin Sovyet Rusya ile mücadelede desteklediği dini motifli diğer bir değişle aşırı sağ terör örgütleri de güçlenmeye başlamıştır. Örneğin bu dönemde, ABD Başkanı Carter'ın Ulusal Güvenlik İşleri Danışmanı Z. Brzezinski "Kontrolden Çıkmış Dünya" isimli kitabında, İslam dünyasında politik birlikteliğin sık rastlanan bir olgu olmadığını, 30 Haziran 1986 tarihli U.S. News and Report dergisinde yayımlanan yazısında da *İslam dostlarımızda bastırılmalı, düşmanlarımızda teşvik edilmeli* diye yazmıştır (Acar, 2012: 255, 256). Konjonktürün bu dönemde dini motifli terör örgütlerin gelişmesine uygun olması ayrıca 1979 yılında İran'da Şahlık rejimi yerine dini esaslı bir rejimin kurulması Türkiye'de de etkisini çabuk bulmuştur.

1990'lı yıllarda aşırı sağ/dini motifli terör örgütlerin tam anlamıyla güçlendiği söylenmekle birlikte bu terör akımının Türkiye'ye ya da İslam coğrafyasına has bir özellik olduğunu söylemek doğru değildir. Günümüzde Avrupa'da, Asya'da, Amerika'da, Afrika'da, Japonya'da özetle dünyanın her yerinde sadece İslam değil her türlü dini, kendi çıkarları doğrultusunda yorumlayarak, insanların dini duygularını istismar eden terör örgütleri varlıklarını sürdürmekte ve insanlığı tehdit etmektedir (Acar, 2012: 122).

Dini motifli terör örgütlerinin tarihsel gelişim süreci incelendiğinde İslamî Büyük Doğu Akıncıları Cephesi, Hilafet Ordusu, Tevhid-Selam/Kudüs Ordusu, Vasat vb terör örgütleri çeşitli eylemlerde bulunmuş olsa da bunlar arasında kuşkusuz en önemlisi Hizbullah olmuştur.

Güvenlik güçlerinin organize operasyonları daha çok PKK terör örgütüne yönelmiş ve devletin dikkatinin ayrılıkçı terörü önleme noktasında yoğunlaşmış

olması sonucunda, Hizbullah terör örgütünün, diğer terör örgütleri ile karşılaştırılmasına bakılırsa, nispeten rahat bir ortamda büyüdüğünü söylemek herhalde doğru olacaktır (Bal, 2006c: 37). Hizbullah 1980'li yıllarda Diyarbakır'da Vahdet Kitapevi'nde bir araya gelen Hüseyin Velioğlu ve Fidan Güngör liderliğinde kurulmuş ve daha sonra örgütün şiddete başvurup başvurmaması noktasında yaşanan görüş ayrılığı neticesinde "İlim Grubu" olarak adlandırılan ve şiddeti benimseyen Hüseyin Velioğlu'nun liderliğinde güçlenmeye devam etmiştir. İlim Grubu etkisindeki Hizbullah'ın PKK'nın etkin olduğu Güneydoğu Bölgesi'nde faaliyette bulunması PKK ile Hizbullah'ın çatışması ile sonuçlanmış ve o dönemde devletin Hizbullah'ı PKK ise mücadelede kullanmaya başlaması bu çatışmayı doruk noktasına vardırıştır.

Hizbullah'ın kendine özgü kullandığı terör stratejisinin özellikleri şunlardır (Bal, 2006c: 26):

- Hizbullah terör örgütü propaganda da dar alan ve terör eylemlerinde de üstlenmeme stratejisini geliştirmiştir. Bu stratejinin temel çalışma mantığı, eylemlerin açıktan üstlenilmemesi ancak hedef kitlenin yapılan eylemi gerçekleştirenleri bilmesi ve böylece terörün baskı, korkutma ve sindirme etkisinden yararlanmasıdır.
- İkinci olarak ise devlet güçlerini ve geniş halk kitlelerini doğrudan karşısına almadan, propaganda etkinliğini istediği dar alanla sınırlamasıdır. Hizbullah terör örgütünün gerçekleştirdiği eylemleri üstlenmemesi ve eylemlerde öldürdüğü önemli kişilerin cesetlerini saklaması, Türkiye'de faili meçhul cinayet tartışmalarını kızıştırmış ve bu cinayetlerin devlet tarafından işlendiği söylentileri ortaklıkta dolaşmıştır. Örgüt her bakımdan başarılı bir strateji benimsemiş, hem gizli ve dar propagandasını başarmış hem de eylemlerini devletin gerçekleştirdiği izlenimini vermiştir.

17 Ocak 2000 tarihinde Hizbullah örgütüne yönelik gerçekleştirilen operasyonda örgütün elebaşı Hüseyin Velioğlu'nun ölü, diğer üst düzey militanların ise sağ olarak ele geçirilmesiyle birlikte 65 ilde başlatılan operasyon sonucu 4060 militan çok sayıda silah ve patlayıcı madde ile ele geçirilmiştir (Acar, 2012: 256).

Hizbullah'ın aldığı bu darbeden sonra eski gücüne bir daha kavuşamadığı ve dikkatleri üzerine çekecek eylemler yapamadığı görülmektedir. Böylece Türkiye'de dini motifli terör örgütleri gündemden bir süreliğine düşse de ABD'de 11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide'din yaptığı terör eylemi ile dini motifli terör örgütü hem dünyanın hem de Türkiye'nin gündemini tekrar meşgul etmiştir.

Yukarıda sözüne edilen terör örgütleri yanında Türkiye'de faaliyette bulunmuş ve hala bulunmakta olan en önemli terör örgütü kuşkusuz PKK'dır. Bu nedenle PKK, çalışmamızda olduğu gibi pek çalışmada da terör, terörizm ve terörle mücadele kavramlarının temel örneği olarak karşımızda durmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TERÖRLE MÜCADELEDE TÜRK KAMU YÖNETİMİNİN İŞLEVLERİ: PKK ÖRNEĞİ

Son bölüm olan üçüncü bölüm PKK'nın kuruluşundan bu yana yaşadığı değişimi ve PKK'ya karşı mücadelede diğer bir deyişle terörle mücadelede Türk kamu yönetiminin işlev açısından incelenmesini konu alır. İlk bölüm terörizm hakkında kavramsal çerçevenin oluşmasına, ikinci bölüm ise Türkiye'nin genel itibarıyla maruz kaldığı terörizmin anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Üçüncü bölüm yani PKK ve terörle/terörizmle mücadele ise elbette bu iki kavramın tamamlayıcısı olarak karşımızda durmaktadır. Nitekim terörizmin olduğu her yerde güçlü ya da zayıf, doğru ya da yanlış, etkili ya da etkisiz, legal ya da illegal bir terörizmle mücadele çabası mevcuttur.

Türkiye'nin PKK örneğinde terörle mücadele deneyimine değinmeden önce mücadele yöntemi ile mücadele edilenin birbirine bağımlılığı kapsamında PKK'nın irdelenmesi gerekmektedir. Zira PKK'ya karşı verilen terörle mücadele çabası PKK'yı ve PKK'da terörle mücadele sürecini ve yapısını derinden ve karşılıklı biçimde her dönem etkilemiştir.

3.1. PKK'nın (Partiya Karkerên Kurdistan/Kürdistan İşçi Partisi) Tarihçesi, Örgüt Yapısı ve Finansal Kaynakları

Bu çalışmanın en önemli noktasını PKK terör örgütü oluşturmaktadır. Birinci bölümde teorik olarak ele alınan "terörizm" kavramı, PKK'nın son kırk yıldır Türkiye'de güncelliğini koruması nedeniyle en net biçimde ancak bu terör örgütünde pratiğe geçmiş biçimde incelenebilir. PKK'yı incelemeye geçmeden önce ise birkaç konudan söz etmek gereklidir.

PKK üzerine yapılan çalışmalarda görülen yanlışlardan biri, artık olaydan çok olgusal bir nitelik taşıyan PKK'nın Kürtler ve Kürt Sorunu ile olan bağı çerçevesinde araştırmacıların bu iki kavram konusunda ön kabullerde bulunarak araştırmalarına başlamalarıdır. Kürtlerin bir Türk boyu ya da Kürt Sorunu'nun aslında bir terör sorunu olduğu kabulü gibi önyargılarla PKK üzerine inceleme yapmak elbette

konuyu bilimsellikten uzak tutmaktadır. Dahası Kürtlerin kökeni ve Kürt Sorunu'nun yapısı PKK gibi kendi başına bir araştırma konusu olacak kadar geniş ve derindir. Bu nedenlerden ötürü bu çalışmada PKK konusunu incelemeye, Kürtlerin kökeni ya da Kürt Sorunu'nun olup olmadığı ya da aslında ne olduğu konusunda bir ön kabul ile başlanmamaktadır. Yine de bu, PKK'nın Kürtler ya da Kürt Sorunu'ndan tam anlamıyla bağımsız bir kavram olduğu anlamına gelemmez. Bu nedenle bu iki kavrama kısaca değinmekte yarar var.

Kürtlerin Kökeni: Bu konuda pek çok görüş ortaya konmakla beraber bu görüşlerin aynı konuda çalışılıyor olmasına rağmen birbirlerinden tam anlamı ile farklı dayanaklara sahip olması bu görüşlerin bilimselliğini tartışılır duruma getirmişti. Kürtlerin kökeni konusundaki görüşlerden bazıları şunlardır (Dündar, 2009: 39):

- Kürtlerin köken olarak Mezopotamya'nın en eski kavimlerine dayandığı iddiası,
- Kürtlerin kökenini esas itibariyle Medlere kadar uzandığı iddiası,
- Kürtlerin kökeninin Araplardan geldiği iddiası,
- Kürtlerin köken olarak Ermenilerle aynı ırktan olduğu iddiası,
- Kürtlerin Türklüğünü iddiası.

Bu görüşleri Kürtlerin entelektüeli sayılan Altan Tan ise şu şekilde (2011: 24-27) sıralamıştır:

- Kürtlerin ilk atalarını Subarular, Huriler, Urartular, Karduklar, Kurtiler ve Gutiler gibi Hint-Avrupa kökenli Arilere dayandıranlar,
- Kürtlerin esas atası olarak Perslerle aynı kökten ve akraba oldukları öne sürülen ve MÖ 2 binli yıllardan itibaren İskandinavya ve Baltık sahillerinden Rusya steplerini geçerek Kafkaslar ve Azerbaycan üzerinden Batı İran'daki Zağros dağlarına gelen Medleri kabul edenler,
- Kürtleri Kafkas halklarına yakın bularak Ermeniler ve Gürcülerle akraba olduklarını öne sürenler,
- Kürtlerin yerli halkların devamı olduklarını ileri sürenler.

XIX. asırda giderek daha da yoğunluk kazanan Kürtlerin kökenini bulma çalışmaları genel itibariyle V. Minorsky,⁴⁴ M. S. Lazarev, B. Nikitin gibi Rus yazarların araştırmalarına dayanmakta beraber Türk araştırmacılar -örneğin, Fahrettin Kırzıoğlu- daha çok Kürtlerin Türklüğü konusunda çalışmalar yapmışlardır. Tüm bu çalışmalar sonucunda ortaya konan görüşlerin hiçbirinde genel bir uzlaşma bulunmamakla beraber Minorsky'in de dile getirdiği gibi (2004: 45) İslami kaynakların ve Kürt geleneklerinin Kürtlerin kökenini aydınlatmaya yeterli olmaması, bu konunun muğlaklığını devam ettirmektedir.

Kürt Sorunu: Lozan Barış Konferansı'nda "Doğu Sorunu" olarak doğan bu kavram, bu dönemde, temelde Kürtlerin bir azınlık olduğu söylemini ifade eden ve Musul sorununa yönelik bir İngiliz politik manevrası iken 1960'lardan günümüze bu kavramın çok daha farklı konular içerdiğini söylemek mümkün. Bu kavram günümüzde büyük ölçüde Kürtlerin kökeni yani Kürtlerin ayrı bir millet olup olmaması durumu ve bu durumun ortaya çıkardığı bölünme korkusu (Serv fobisi) ve bunu önlemeye yönelik artan baskının ortaya çıkardığı toplumsal bilinçsizlik ve Kürtlerde oluşan dışlanma hissini yansımasıdır. Kürt Sorunu'nu doğuran-güçlendiren başlıca nedenler şöyle sıralanabilir:

- a. Cumhuriyet devri Kürt isyanları,
- b. Ulus devlet yaratma sürecinde "Kürt" kimliğinin bastırılması ve inkâr politikası,⁴⁵
- c. Devletin ısrarla uyguladığı baskı politikası,
- d. 12 Eylül Darbesi sırasında yapılan işkenceler,
- e. Türk Gladio'su Özel Harp Dairesi'nin (kontrgerilla) faaliyetleri,
- f. 1990'lı yıllarda doruk noktasına ulaşan JİTEM cinayetleri,
- g. Doğu-Batı arasındaki kültürel ve ekonomik eşitsizlik,
- h. Sorunun salt ekonomik olduğu kanısı,
- i. Sorunun ayrıca bir terör sorunu olduğu kanısı ile çözümün TSK'ya devri,
- j. Sorunu "dış mihrakların karanlık oyunu" olarak kabul edip iç sebepleri göz ardı edilmesi,
- k. PKK'nın ortaya çıkardığı terörizm sorunu.

⁴⁴ V. Minorsky (1877-1966) Kürdolojinin babası sayılır.

⁴⁵ Örneğin, çarşı ve pazarlarda Türkçeden başka lisan kullananların cezalandırılması, 24 Eylül 1925 tarihli *Şark Islahat Planı, 1930 Türkleştirme Genelgesi* (Oran, 2010: 21, 22).

Kürt Sorunu uzun yıllar boyunca "Terör Sorunu" ya da "Doğu Sorunu" olarak kabul edilmiş "Kürt" sözcüğünün herhangi bir şekilde kullanılmasından çekinilmiştir. Devletin Kürt politikasını Oran şöyle (2010: 46) özetlemektedir:

- 1919-91:
 - İnkâr,
- 1992-2001:
 - Baskı, yargısız infazlar,
 - Ayrımcılık,
 - Sınırlı tanıma,
 - Sınırlı reformlar,
 - Faşist tepki (*Kürtlerden alışveriş yapmayın, kız alıp vermeyin*),
 - Derin Devlet'in yükselişi,
- 2001-2004 ve 2008 sonrası:
 - AB Uyum Paketleri.

"Kürt Sorunu" kavramı ne Kürtlerin sorun olmasını ne de sorunun Kürtlerle ilgili olmasını ifade eder. Daha da açacak olursak; Kürt Sorunu Kürtlerin sorun olması anlamına gelmez; çünkü sorunun temeli salt etnik farklılıkla ifade edilemeyecek kadar çok başlıdır.

Kürt Sorunu bu sorunun Kürtlerle ilgisi olması anlamına da gelmez; çünkü sorumluluk, yetki ve hareket bağlamında Kürtlerin yanında ayrıca bütüncül olarak devlet aygıtı söz konusudur ve bu sorun yansımaları sadece Kürtlerde bulmamaktadır. Öyleyse Kürt Sorunu; Türkiye'nin doğusunun geri kalması noktasında ekonomik, Kürtlere etniklik konusunda yapılan kısıtlamalar ile sosyolojik, PKK ile mücadelede devletin yaptığı hatalar noktasında ise siyasi bir anlam taşımaktadır.

Kürt Sorunu'nu PKK ile ilişkili olsa bile sadece PKK ile sınırlamak bu açıdan yanlış bir değerlendirme olacaktır. Birand'ın dile getirdiği gibi (hurriyet, 2012c); Türkiye'nin önünü tıkayan tek konunun PKK terörü-Kürt Sorunu ikilisi olması, bu sorunları çözümünün ne derece zor olacağını belirtmesi açısından önemlidir.

PKK'nın bir terör örgütü olarak ayrıca bir süreci ifade etmesi PKK'nın çözümlenmesine tek bir tarihten başlanılmasını engeller. PKK sürecini 1978 gibi bir tarihten başlatıp PKK'nın kuruluşu öncesi dönemsel özellikleri ve Öcalan'ın etkin

olduğu DDKO (Devrimci Doğu Kùltür Ocakları) ve ADYÖD'yi (Ankara Demokratik Yüksek Öğrenin Derneği) incelemeyen geçmek PKK çözümlenmesini eksik bırakır.

Bugün karşı karşıya bulunduğumuz Kürtçü-bölücü hareketlerin kaynağında, tarihi geçmişı bir yana 1950'li yıllarda yurtdışıyla irtibatlı bir biçimde filizlendirilen ve 1960'lı yıllarda biraz daha tırmandırılan 1970'lerde doruk noktasına çıkartılan yıkıcı ve bölücü çabaların yattığını söylemek mümkündür (Emniyet Genel Müdürlüğü [EGM], 2004: 8). Bu nedenle PKK kuruluşu öncesi dönemsel özellikleri ve örgütleri ayrıca bir başlık ile irdelemek gereklidir.

3.1.1. PKK'nın Kuruluşu Öncesi Dönemsel Özellikler ve DDKO-ADYÖD Dönemi (1970-1975)

1960'lı yıllardaki öğrenci hareketleri halk arasında "öğrencilerin temel haklarını elde etme" çarpışmaları olarak görüldüğünden, sempatik geliştii; ancak özellikle 1970'li yılların sonuna doğru "sempatik" hareketlerin aslında genel bir toplumsal dönüşümü hedeflediği iyice ortaya çıkınca halk bu akımlara sempatisini kaybetti (Cihincioğlu, 2004: 234). Kürtçü-bölücü hareketlerin de bu dönemde sol içinde ortaya çıkan ve daha sonra milliyetçilik ekseninde kendi sentezini oluşturan örgütler olduğunu söylemek yanlış olmaz. 27 Mayıs Darbesi sonucu çıkarılan anayasanın doğurduğu özgürlükçü ortamda gelişen sol akımlar, Kürtlerin içinde yer alabilecekleri ve kendilerini ifade edebilecekleri meşru zemini oluşturdu ve ayrıca Türkiye'nin batısına doğru yaşanan göç olgusu, pek çok Kürt'ün doğuyla batı arasındaki eşitsiz ekonomik gelişmenin ve kültürel farklılıkların farkına varmalarını sağladı ve doğudan gelen gençler okuma, siyasetle uğraşma ve birbirleriyle tanışma ve birlikte hareket etme fırsatını da yakaladılar (Kurubaş, 2004: 4).

İllegal Kürtçü hareketlerin nihayetinde 1970'lerde PKK'da yansımasını bulması ise pek çok örgütün zincirleme ilişkisi-bölünmesi süreci içerisinde meydana gelmiştir. Kürtçü hareketler, yani Kürt etnik kategorisinin temel dayanak kabul edildiği ve genelde şiddet içeren politik hareketler, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e farklı şekillerde devamlılık göstermiştir. PKK ise bu süreçte organik ve fikri bağları çerçevesinde 1960'larda kurulan Kürtçü hareketlerle ilintilidir. Bu dönemdeki Kürtçü

hareketler ise 68 Kuşağı'nın⁴⁶ içinde yeşermiştir. 1960'lardan 1975'e gelinceye dek başlıca Kürtçü hareketler şöyle sıralanabilir:

Dicle Talebe Yurdu: Tunceli olayları sonrasında hazırlanan kalkınma planları çerçevesinde Birinci Umumi Müfettişlik tarafından 1938 yılında doğu illeri öğrencilerinin barınabilmeleri amacıyla İstanbul'da açılan öğrenci yurdu, 1956 yılından sonra ekonomik sıkıntılar sebebiyle kapansa da Kürtçülük faaliyetlerini Diyarbakır Talebe Yurdu'na intikal ederek devam etmiştir (Dündar, 2009: 166).

Türkiye'nin modernleşmesiyle uyumlu olarak Kürt eşrafının da giderek burjuvalaşması sürecinde, bu ailelerin çocuklarının eğitimi için Doğu ve Güneydoğu illerinin özel idare ve belediyelerinin yardımlarıyla kurulan bu yurt, "Kürtlük bilinci"nin yeniden tanımlanmasında önemli rol oynamıştır (taraf, 2012).

Dicle Talebe Yurdu Kürtçü-bölücü şahsiyetler tarafından karargâh haline getirilmiştir (EGM, 2004: 7). Yurt yöneticileri devrin başbakanına ve TBMM'sine davalarını açıklayan telgraflar çekmişler, ABD'nin İstanbul'daki başkonsoloslusuna mektuplar yazarak "Ortadoğu'da kurulacak sağcı bir Kürt devletinin Amerikan çıkarlarının en sadık bekçisi olacağını" vurgulayarak amaçlarının gerçekleşmesi için destek istemişlerdir (Arslanoğlu, 1996: 41).

Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (1965-1982): 1960 yılına gelindiğinde Türkiye dışında, özellikle Irak'taki Kürt hareketleri yeniden canlanacak ve zamanla bu hareketler Türkiye'de Kürt hareketlerinin gelişmesinde ve onlara bir dayanak oluşmasında önemli rol oynayacaktır (Denker ve Kurubaş, 2003: 11). 1965 yılına gelindiğinde ise solcu, sosyalist Kürtler, Türkiye İşçi Partisi'nde; sağcı, milliyetçi Kürtler TKDP'de; rejim ile entegrasyon sürecinde olan ve aslında bu entegrasyonu önemli oranda gerçekleştirmiş bulunan feodal Kürt ağa ve şeyhler ise, Adalet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi'nde toplanmışlardı (Tan, 2011: 350).

Kürdistan Demokrat Partisi aslında Molla Mustafa Barzani tarafından Irak'ta kurulmuş ve hâlâ devam eden bir partidir. Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi ise bu partiye bağlı olarak 24 Ocak 1965 tarihinde Türkiye'de kurulmuş, 1978 yılında birçok mensubunun ayrılarak KUK (Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları) ismiyle yeni bir örgüt kurmaları üzerine iyice zayıflamış ve 1991 yılındaki IV. Kongre sonrası

⁴⁶ Türk 68 Kuşağı: Komünizm, Marksizm-Leninizm, antiemperyalizm, Atatürkçülük, devrimcilik ekseninde ve Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan gibi üniversite öğrencileri liderliğinde biçimlenen ve genellikle şiddet içeren öğrenci hareketidir.

ismini PDK (Partiya Demokrata Kurdistanê/Kürdistan Demokrat Partisi) olarak değiştirerek silahlı mücadeleyi başlatma kararı almış bir partidir (EGM, 2004: 15).

TKDP ilk kurulduğunda Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgenin etnik temelli bir federasyon olmasını öngörmüştür (Dündar, 2009: 167). Kürt hareketinin sol kanadı o zamana değin, yalnızca kültürel haklar ile toplumsal ve iktisadi eşitlikten söz etmişken; TKDP, özerklik hatta Türkiye Kürtlerinin tam bağımsızlığını hedef olarak görmüştür (Pekasil, 2007: 95). Partinin programında Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkının bulunduğuna işaret edilmiş, "*Türkiye Kürdistanı*" adının tanınması, Kürt dilinin resmi dil olması, Kürtçe yayımlara izin verilmesi ve Kürtçe eğitim gibi isteklere yer verilmiştir (Kurubaş, 2004: 5).

Türkiye İşçi Partisi (1961-1988): 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinin getirdiği bir yenilik parlamentoda sosyalistlerin de yer alabilmesidir ki bu o dönem için oldukça yenidir. MBK'nın hükümeti yeni partilerin kurulup seçime gidebilmesi için 13 Şubat 1961 tarihini son gün olarak ilan ettikten sonra Kemal Türkler, Avni Erakalın, Şaban Yıldız, İbrahim Güzelce, Ahmet Muşlu, Rıza Kuas, Kemal Nebioğlu, Salih Özkarabey, Hüseyin Ulubaş, Saffet Göksüzoğlu, Adnan Arkın 13 Şubat 1961 günü İstanbul vilayetine müracaat ederek TİP'i kurmuşlar ve 1965 seçimlerine, 51 ilden 512 adayla katılıp, meclise 15 milletvekili sokabilmişlerdir (Pekasil, 2007: 59, 60).

TİP'in bir diğer önemi içindeki "Doğu Grubu'nun etkisiyle Kürt Sorunu üzerine kararlar alması ayrıca TKDP ile birlikte "Doğu Mitingleri" adlı gösteriler düzenlemesidir. 1967 sonbahar aylarında Doğu Anadolu'nun sorunlarına dikkat çekmek ve devlet politikalarını protesto etmek için düzenlenen bu mitinglerle "Doğu Sorunu", Türkiye kamuoyuna taşınmaya çalışılmış ve konuyla ilgili bir kamusal bilincin doğması sağlanmıştır (Kurubaş, 2004: 4). DDKO'nun geniş kitlelerce tanınmasında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde etkinlik kurmasında Doğu Mitingleri'nin etkisi büyük olmuştur (EGM, 2004: 11).

TİP'ten DDKO'ya doğru olan süreci Kürt aydın ve siyasetçi Tarık Ziya Ekinci şöyle (2008) açıklamaktadır:

TİP'in üç yıllık çalışmaları ve parlamentoda temsil edilme olanağına kavuşması üniversite gençliği içindeki prestijini yükseltmişti. O tarihlerde gelişen sosyalist akımın etkisi altındaki gençlik kesimi çeşitli fakültelerde fikir kulüplerini

oluşturmuşlardı. [...] Partiyle temasa geçen fikir kulüpleri yöneticileri doğrudan parti çatısı altında örgütlenmektense partiye paralel çalışacak bir örgütlenmeye gitmenin daha doğru olacağı görüşünü ortaya atmış ve Genel Sekreter Nihat Sargın'a da benimsetmişlerdi. Daha sonra fikir kulüpleri kendi aralarında birleşerek Fikir Kulüpleri Federasyonu'nu (FKF) oluşturdular.

[...]

O yıllarda Türkiye'de ön planda görülen sol siyasal akımlar üç ayrı çizgide belirginleşmişti. Bunlardan biri TİP'in temsil ettiği Sosyalist Devrim hareketiydi. TİP Türkiye'de sosyalist bir devrimin ancak demokratik yoldan işçi ve emekçilerin örgütlenerek bilinçlenmeleriyle ve seçimle gerçekleşebileceğini savunuyordu. İkincisi Mihri Belli'nin öncülük ettiği Milli Demokratik Devrim (MDD) teziydi. [...] MDD'ciler Türkiye'de demokratik bir devrimin yapılmadığını, kapitalizm öncesi bir sosyal yapının egemen olduğu, ancak işçi sınıfının ideolojik öncülüğünü benimseyen sosyalist bir partinin şiddet yoluyla iktidara gelmesinden sonra demokratik devrimin yapılabileceğini, aynı sürece bağlı olarak da sosyalizmin inşa edilebileceğini savunuyorlardı. Devrimci sol gençliğe öncülük tanyan MDD hareketi ordu içindeki devrimci bir kadro ile de ittifak arayışı içindeydi. Temel ideolojisi "devrim için ordu- gençlik el ele" sloganında somutlaşmaktaydı.

[...]

Üçüncüsü ise Doğan Avcıoğlu'nun askersel devrim teziydi. Bu hareket, önce Yön Dergisi ve Sosyalist Kültür Derneği, sonra da Devrim Gazetesi çevresindeki örgütlenmeyle MDD'ye koşut bir devrim stratejisini esas alan bir teze dayanıyordu. YÖN'cileri Mihri Belli'nin öncülük ettiği MDD'den ayıran özellik devrimin salt ordu içinde oluşacak ilerici bir kadro tarafından yapılabileceğine olan inancı temsil etmesinde somutlaşıyordu. [...] Son iki tezin ortak noktası Türkiye'de devrimin ancak darbe ve şiddet yoluyla gerçekleşebileceği inancıydı. [...] Başlangıçta TİP'in demokratik yoldan Sosyalist Devrim tezine yakın duran gençlik bu yayınları izledikten sonra görüş değiştirmiş ve MDD tezine sempati duymaya başlamışlardı. Giderek fikir kulüpleri içindeki MDD'cilerin sayısı artmaya başladı. 1968'lerde MDD'ciler FKF'yi ele geçirerek Devrimci Gençlik (DEV-GENÇ) örgütünü oluşturdular. DEV-GENÇ sürekli bir gelişme göstererek üniversitelerin bütün fakültelerinde belirleyici tek örgüt haline geldi. [...] Daha sonra örnek aldıkları dünya devrimci liderlerini izleyerek silahlı mücadeleyi başlattılar. Şehir gerillası ve Kır gerillası biçiminde örgütlenen gençlik grupları Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi

(THKP-C), Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) ve benzeri isimler altında çeşitli silahlı eylemlere giriştiler.

[...]

Üniversite gençliğinin TİP yandaşı FKF'den MDD'ci DEV-GENÇ hareketine dönüşmesi kaçınılmaz olarak üniversite gençliği arasında da niteliksel bir ayrışmaya neden oldu.

[...]

Sol eğilimli üniversite gençliği arasındaki bir diğer ayrışma da eski FKF'li Kürt kökenli gençlerin DEV-GENÇ'ten uzaklaşmalarıyla gerçekleşti. DEV-GENÇ'in "ordu-gençlik el ele" sloganında somutlaşan darbe yanlısı politikası Kürt gençlerinde büyük rahatsızlık yaratmıştı. Çünkü Kürt gençleri ordunun idareye el koyduğu her koşulda, Kürtlere dönük bir baskı politikası izlendiği, geniş köylü yığınlarını tedirgin eden uygulamalar yapıldığı, binlerce Kürt'ün işkenceden geçirilerek yıllarca cezaevlerinde tutulduğu gerçeğini biliyorlardı. Bu nedenle, MDD politikasını izlemeleri ve DEV-GENÇ'e bağlı kalmaları mümkün değildi. [...] O günkü Kürt gençlerinden, Ankara Hukuk Fakültesi'nden Mümtaz Kotan, İstanbul Tıp Fakültesi'nden Kemal Parlak yanlarında Kürt aydınlarından Musa Anter ve Av. Mehmet Ali Aslan ile birlikte benimle gençlik sorunları konusunda istişare etmeye geldiler. [...] Ziyaretçilerim artık Kürt gençlerinin DEV-GENÇ'le birlikte olmalarının mümkün olmadığını belirttiler. Bu görüşlerine ben de katılmışım. Kürt sorununu ve Kürt kökenli üniversite gençlerinin eğilimlerini tartıştıktan sonra MDD'den uzak durmaları ve farklı bir biçimde örgütlenmeleri gerektiği kararına vardık. [...] Kuracakları gençlik örgütünün düşünsel planda Türkiye'deki sosyalist devrim hareketiyle dirsek teması içinde kalarak, aydınlanmacı ve antifeodal bir örgüt olmasını önerdim. Sonuçta, 21 Mayıs 1969'da Ankara DDKO ismiyle bir Kürt gençlik örgütü kuruldu.

Bir müddet sonra TİP içinde yer alan Kürtler arasında iki farklı eğilim ortaya çıktı (Tan, 2011: 351):

Birinci gruptakiler, Türk-Kürt ayrımı yapmadan Sosyalizmin genel başarısı için Türkiye'nin geneline hitap eden bir siyaseti benimseyenler: Tarık Ziya Ekinci, Kemal Burkay, Mehdi Zana vb.

İkinci gruptakiler, artık Türk Solu ile çok fazla bir yol alınabileceğine inanmayıp Kürtlerin yine Sosyalizm ideolojisi ile ancak kendine özgü bir örgütlenme

ile yola devam etmeleri gerektiğine inananlar: Ruşen Aslan, Orhan Kotan, Mümtaz Kotan, İbrahim Güçlü vb. Bu gruptakiler kendilerini TKDP'ye yakın bulmuşlardır.

Devrimci Doğu Kültür Ocakları (1969-1971): TİP'e kuruluşundan itibaren destek veren ve parti faaliyetlerinde etkin görevler üstlenen Kürtçü üniversite öğrencileri zamanla TİP'i yetersiz bulmaya başlamışlar ve bu nedenle bir örgütlenme arayışı içine girerek Mayıs 1969 tarihinde Ankara'da DDKO adıyla legal bir derneğin kuruluşunu gerçekleştirmişlerdir (Dündar, 2009: 168).

DDKO esasında TKDP yöneticilerince ve milliyetçi Kürtçülüğe aydın kadrolar katmak maksadıyla kurulmuş ise de DDKO içinde yer alan bu Kürt milliyetçisi aydınlar, TİP ve FKF'nin sosyalist düşüncelerinden de etkilenerek, Kürt milliyetçiliği ile Sosyalizmi kaynaştırmanın arayışlarına yönelmişlerdir; ancak bu düşünceler tahakkuk ettirilmeden 1971 Sıkıyönetimi ile DDKO faaliyetleri ve TKDP ile olan irtibatları ortaya çıkarılmış, DDKO'nun TKDP içerisinde yer alan çok sayıda elemanı tutuklanmış, DDKO ise bölücü-yıkıcı faaliyetlerden dolayı sıkıyönetim mahkemesince kapatılmıştır (EGM, 2004: 28).

İlk legal Kürt örgütleri olan DDKO'nun tüzüğüne ilk iki maddesi derneğin hangi amaçlara yönelik çalışacağını ortaya koymaktaydı; buna göre DDKO siyasetle uğraşmayacak ve "insan hak ve hürriyetlerini savunmak, halkın bütünlüğünü devrimci çizgide geliştirip yaşatmak, demokratik özlem ve gereksinimlere cevap verebilecek kültürel ve sosyal faaliyetlerde bulunmak, ırkçı, şoven ve antidemokratik akımlara karşı, insani değerlere dayalı toplumsal muhtevallik bir misak-ı milli anlayışını hakim kılmak amacını" güdecekti (Kurubaş, 2004: 6).

DDKO, önceleri "Türklerle" hareket eden Marksist-Leninist Kürtlerin, etnik sorunları Marksist mücadelenin merkezine alarak faaliyetlere geçmelerinin sonucudur. DDKO'nun Kürtlerin yoğun olduğu her şehirde teşkilatlanması, ayrıca legal olmanın verdiği hareket serbestliği ve diğer sol örgütlerden alınan destek ve yardımlar DDKO'nun kısa sürede güçlenmesini sağlamıştır.

DDKO'yu "Kürdistan'da sömürgecilğe karşı bir direnme" olarak gören Öcalan (1998: 80) DDKO'ya kaydını şöyle (1996: 61) anlatır:

1971'in sonlarına doğru İstanbul Hukuk'a kaydımı yaptırdım, ama hiç okula gitmedim.

[...]

Ondan sonra DDKO kurulmuştu, Dev-Genç kurulmuştu. Artan bir eylemlilik vardı. Ben üyeliğimi DDKO'ya yaptım. En belirgin olan, bunun feodal-küçük burjuva aile çocukların bir örgütü olmasıydı.

Öcalan DDKO üzerine düşüncelerini ve DDKO macerasını Birand ile yaptığı röportajda şöyle (1994c: 59-63) açıklar:

Peki nasıldı DDKO? Yani sizde nasıl bir izlenim bıraktı?

DDKO, yürüttükleri Kürtçülük bana anlamsız geldi.

Ne gibi?

Bir defa sınıf niteliği açıktı. Yani o koşullarda orada egemen sınıf karakterli öğelerin hakimiyeti kesindi. Ve bir de ben, o zaman, Kürt meselesini bizzat ismini vererek biraz koymaya çalıştım. O zaman sene 1970'di. Herkes kuşkuyla baktı. İyi hatırlıyorum, ben dedim, peygamberin güya bir bedduası varmış,⁴⁷ "bunlar devlet kurarsa şöyle tehlikeli olur" diye; İslamiyetle Kürtlerin kafasına bunlar kötü kazılmış, doğru değildir, dedim. Orada bazı örnekler de verdim. Kendi kaderlerini tayin hakkı böyle doğru ele alınmalı dedim. O zaman hepsi, "doğu sorunu, yol, fabrika, okul sorunudur" diyordu. Özgürlük olayını ele almıyorlardı. Ben söyleyince, hepsi kuşkulu baktı. Yani onlara göre, zamanı değildi, kuşkulu bir şey olabilirdi...

Aranızdaki fark; siz olaya bağımsızlık, özgürlük olarak bakıyordunuz, bir sınıf temeli olarak.

Çizgi olayı, sınıf temeli var, kesin. O zaman feodal toplum üzerine yazı okuyoruz, temel ders kitabı var. Hatta orada seminer verdiğimi hatırlıyorum. Yalnız o zamanki önderlikler kesinlikle rahatsızdı. Hatta birisi ağa çocuğuydu. O zamanki DDKO başkanı rahatsızdı. "Böyle bir kuruluş, böylesine bir ideal için bana hem yetersiz ve hem de son derece laubali geliyor" diyordum. Ve gerçekten Kürtçülük olayını çıkar yönüne çoktan dönüştürmüşlerdi. Herhalde arkasında o zaman çeşitli güçler vardı. Mesela KDP [Kürdistan Demokrat Partisi] el atmış, TİP el atmıştı. Böylece çeşitli güçlerin bir legal kurumu oluyorlar. Tutarlı değiller, hepsi kendi çıkarları peşinde. Böyle samimi yaklaşan bir devrimci gençlik olayı yok.

Tamamen onların yaptıkları işte biraz kültür, biraz...

⁴⁷ Şeref Han Bitlisî'nin Kürt tarihi ile önemli eseri Şerefname'ye göre; Hz Peygamber devrinde, Oğuz Türklerinin biat ettiklerini belirtmek için Oğuzlar tarafından Hz Peygamber'e gönderilen heyette Büğdüz (Buğduz) adlı bir kişi vardı. Hz Peygamber iri yarı ve kirlî bu kişinin Kürt taifesinden olduğunu öğrenince Kürtlerin asla birleşmemesi ve devlet kuramaması için beddua etmiştir. XVI. asırda yazılan bu eserin elbette bu iddiası gerçeklikten uzaktır. Bu söylem Kürtlerin birleşip devlet kuramaması durumunu insanüstü nedenlere bağlayarak Kürtleri bu açıdan moralize etmeye çalışmaktadır.

Kesin. Kültürel özerklik, halihazırda bu biçimde yürütülmek isteniyor. Soruna ilkeli, köklü yaklaşımın dozu çok sınırlı. Dedim ya, adını bile koymak istemiyorlar. Bir de hemen çıkarlara sapsmaları mümkün. Devrimci gençlik hareketine karşı da dürüst değiller. Adını halen hatırlıyorum; o zaman ilk banka soygunları mı diyelim, şiddet eylemleri geliştiğinde, bunlarda böyle biraz ilkel bir yaklaşım vardı. Birbirlerine girdiler. "Biz yararlanınız" türünde bir tutum..

Onlar da diyorlar ki, "geldi, o kadar bizim ilgimiz olmayan sözler etti ki, sonra yalnız kaldı ve bir daha da gelmedi."

Benim için mi söylüyorlar?

Evet.

Yalnızlık olabilir. Böyle tek hareket ettiğimi söyleyebilirler. Orada hiçbir taraftarım olmadı, ben hep tektim.

[...]

Ondan sonra üniversite, Siyasal Bilgiler...

Öyle. Yani Mahir'lerin sorunu radikal koyuşundan cesaret alma var. DDKO'dakiler Kürttürler, ama bunlarla sınıf anlayışımız çelişkili. Dev-Genç de o zaman meseleye tümüyle ilgi göstermiyor. Zaten daha ayrışmamış. Mahir Çayan'la birkaç adam, artık kendilerine göre yeri-göğü titretecekler. Öyle kaldı; yani o yıl, 1970 öyle geçti. Ben fakülte değiştireceğim, imtihana girmişim, o yıl dershanedeyim zaten. Yalnız sürekli kitap okuyorum, o zamanki dergileri de okuyorum. Bu İşçi-Köylü ve Aydınlik dergileri vardı, onları da okuduğumuzu belirtmeliyiz. O zamanlar meseleyi, şimdi olduğu gibi ortaya koymazlardı. "Kürt halkı" gibi sözler ederlerdi. O zamana göre bir ortaya koyuştur bu da.

[...]

Şimdi buna girmeden önce, 1970'ler dönemini, Dev-Genç ve DDKO pratiğini özetlersek: Dediğim gibi, Dev- Genç hareketi, bir devrimci gençlik hareketidir. Dünya genelindeki 1968 gençlik hareketinden etkilenmiştir. Sosyalizmden etkilenmiştir. 27 Mayıs ona gereken siyasal zemini vermiştir. Ve önderleri vardır, biraz örgütlenmiştir. Bu bir olaydır aslında; içine girenlere heyecan verecek, inanç verecek bir durumdadır. Tabii Türkiye tarihinin önemli bir bölümü oluyor ve etkileri bizim üzerimizde de kesin vardır.

Kürtlük yönüne gelirsek; ara sıra Güney Kürdistan'daki mücadelenin sesleri geliyor. "Kürtler isyan halinde, Kürtler şöyle direndi, şurayı şöyle zapt ettiler..."; bu tip haberler geliyor. O zaman deklarasyon vardı, onların da o Mart Deklarasyonu vardı. "Kabul ettiler, etmediler" biçiminde haberler geliyor. Fakat etkisi sınırlı. Yine

DDKO kurulmuş. DDKO'ya katıldım, İstanbul'daki kongresinde kalktım bir de uzun konuşma yaptım. Hem de güzel bir elbise giyerek. Ben konuşmaktan da çok çekinmedim. Bu konuşmada meseleyi koymaya çalıştım. Keşke o zamanki konuşma şimdi elimizde olsaydı. Kongre yapılıyor, kimse fazla konuşma olanağı da bulamıyor. Fakat biz konuşmayı yaptık. O zaman ben, sanırım asıl üye de olmuş oluyorum. Demek ki, hem o gizli örgütlerin içinde, hem de DDKO örgütünde benim durumum hızla ileriye doğru kayıyor. Ama tam ilerlemeden 12 Mart geldi.

Görüldüğü gibi DDKO Öcalan'a göre "Kürt Sorunu" bağlamında yetersizdir ve solcular içinden ayrışan, kendi yoluna giden bu Kürtçü yapılanma soruna bağımsızlık çerçevesinde bakmamakta ve çıkarıcı davranmaktadır. Öcalan'ın anlatımlarından dikkat çeken ise kendinden önceki Kürtçü hareketleri ciddiyetsiz bulup kendini "tek adam" olarak lanse ederek Kürtlerin ezeli ve ebedi hak savunucusu, önderi olarak göstermeye çalışmasıdır.

Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri ise 12 Mart 1971 Muhtrası sonrası 1974 yılında CHP-MSP Koalisyon Hükümeti'nin çıkardığı aftan sonra DDKO devamı niteliğinde kurulmuştur. DDKD da (Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri) 12 Eylül 1980 Darbesi ile ilgili fikir ayrılıkları nedeniyle bölünmüştür (Tan, 2011: 356). Bu örgüte benzer şekilde DDKO mirasıyla yine sosyalist olan Rızgari, Özgürlük Yolu ve Kawa örgütleri kurulmuştur.

Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği/Ankara Demokrat Yurtsever Yüksek Öğretim Birliği (1974-1975): 1973 baharında 5-6 kişi ile birlikte Ankara'daki Çubuk Barajı'na giden Öcalan, bu grupla tartışmanın ardından bir örgüt kurma kararı almıştır (Yavuz, vd., 2011: 138). Öcalan bu kararı nasıl aldıklarını şöyle (2007: 168) anlatmaktadır:

Amatör bile denilemeyecek bir tepki grubu olarak 1973 Nisanı'nda Ankara Çubuk Barajı kıyılarında kâh ayakta kâh oturarak, ayrı bir Kürdistan grubu olarak hareket etmenin daha doğru olacağını, bunun temel nedeninin de Kürdistan'ın klasik sömürge bir ülke olmasından kaynaklandığını bir sır gibi ilk defa altı kişilik gruba toplu olarak ifşa ederek başlamış bulduk. Daha önce tek tek doğruları açıklama tarzını toplum yapma tarzına dönüştürmek ilk başlangıç olarak değerlendirilebilir. Bu tarzın örgütlenmeye götürme gibi bir özelliği vardır. 1974, 75, 76 yılları grubu ADYÖD (Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği) çatısı altında geliştirme dönemiydi.

Muhtıra sonrası ADYÖD'e katılan ve bu derneği yöneten Öcalan, bu şekilde PKK'nın kuruluşuna yönelik fikrinsel çabaları, kadro çalışmalarına çevirmiştir. Bir bakıma ADYÖD PKK'nın oluşumuna basamak teşkil etmiştir (Dündar, 2009: 173). ADYÖD'ün 1975 yılında 1402 sayılı Sıkıyönetimin Kanunu gereğince kapatılması ile de faaliyetler durmamış, Ankara Dikmen'de yapılan ve *Dikmen Toplantısı* olarak bilinen bir toplantı ile aksine bölgeselleşmiştir. Örneğin, Haki Karer⁴⁸ Ağrı'ya, Mazlum Doğan Batman'a gönderilmişlerdir (Öcalan, 2001: 354). Birkaç kez yapılan Dikmen Toplantısı sonrası grup kendine "Kürdistan Devrimcileri" adını vermiştir. Öcalan 1977 yılında Doğu ve Güneydoğu'ya yaptığı örgütü tanıtmaya gedisine "Tarihi Kürdistan Seferi" adını vermiştir.

Öcalan ADYÖD hakkında şunları (2003: 22) söylemektedir:

12 Mart hareketinin solda yarattığı boşluk, hiç hazır olmadığı halde, beni bir gençlik önderliğiyle yüz yüze bıraktı. Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği (ADYÖD) yönetimi ve fiili başkanı gibi bir konum, liderlik konumunu da önüme koydu.

ADYÖD'ü kurduk.

Daha sonra kendi grubumuzu 1973'de "Kürdistan sömürgeci" sözcükleri temelinde kurduk ve 1975'i böylece yakalayıp tarihi bir dönüm noktasına doğru kendimizi temellendirmeye çalıştık. 1975 sonları hareketimizin manifestosunun yazıldığı bir tarihtir. Bu manifesto daha sonra yayınlanmadı. Ancak 1978'de yayınlanabildi, ama aynı içeriktedir. ADYÖD kapatıldı (2009: 19).

Bir yıl ADYÖD Başkanlığını yaptım. O zamanlar ADYÖD iki eğilimden oluşuyordu. DDKO ve Dev-Genç'in birleşmesinden oluşuyordu. Ben hem Dev-Genç'e hem DDKO'ya üyeydim. Gönüm her ikisinden yanaydı. Biz ikisini birleştirmiştik. İki tarafı birleştirme, kardeşliği ve özgürlüğü esas aldığımızı, böyle bir eğilimde olduğumu biliyorlardı. Birisi daha sonra küçük burjuva milliyetçiliğine kaydı. Diğeri de milliyetçiliğe kaydı. Diğeri taraf da "biz Kürtlerle birarada yapamayız" diyordu. Sonunda ben ortada kaldım. Ama gönüm her ikisinin birleşmesinden yanaydı. Daha sonra Kemal Pir ve Haki Karer'le birlikte Kürdistan'a geçtik. Kemal Pir ve Haki Karer benim iki halkı bir arada tutmak istediğimi gördükleri, bildikleri için benimle beraber hareket ettiler (rizgari, 2012).

Halen hatırımdadır, bu çizgiyi kendi içimde, düşüncede resmen başlatmaya karar veriş sürecim 1972 sonlarıdır.

⁴⁸ Doğrusu "Karaer" değil "Karer"dir.

[...]

1973'te büyük bir cesaretle bu ideolojiyi dile getiriyordum. 1974'te daha cesaretle gruplaşmayı ortaya çıkardım. 1975'te resmi bir Yüksek Öğrenim Derneği'nde (ADYÖD) en önde gelen bir görev aldım. 1976'da büyük bir mitinge öncülük ettim. 1977'de Haki Karer yoldaşın şahadeti ardından Program Taslağını bizzat kaleme aldım. 1978'de artık PKK ismiyle Kuruluş Bildirgesi'ni yayınlayarak bu mücadelede dönülmez bir adım attım (2012a: 73).

1974 baharına gelindiğinde, ADYÖD'deki önderliğim giderek beni popüler kılıyordu. Önderlikse bir çıkış, ama Türkiyeli gibi. İstanbul'u da etkiliyor. Polis kesinlikle benim Kürtçülüğe mi, Türklüğe mi oynadığımı, veya Dev-Genç'in neresinde olduğumu fark etmiyor (1996: 73).

JİTEM'in fikir babalarından biri olan Cem Ersever⁴⁹ PKK'ya dek tüm bu süreci şöyle (2010: 28, 29) özetler:

Bu kişiler ilk önce isimlerini DDKO olaylarında duyurdular. 12 Mart Muhtırasıyla her şeyden ellerini çekip bir kenara oturdular. 1974'lerden sonra ise DDKD, Özgürlük Yolu, Kuk, Rızgari gibi örgütleri organize ederek büyük halk önderi pozlarını takındılar. 12 Eylül 1980 darbesini müteakip bir kısmı yurt dışına kaçtı, bir kısmı da yurt içinde kalarak lümpenleşti. Uzunca bir süre ortaklıkta görünmediler ve 1984 yılında PKK eylemleri başladığında bile inlerinden dışarı çıkmadılar. Devletin gelip kendilerini götürüleceğini zannediyorlardı. Hatta PKK ve eylemlerini kınayarak "Eğer bu eylemleri yapanlar Kürt ise biz Kürt değiliz." diyorlardı. Eylemler devam

⁴⁹ Ahmet Cem Ersever, 6 Haziran 1950 yılında Erzurum'da doğdu. Babası askerdi. O da askerlik hayatını seçti 1972 yılında Kara Harp Okulu'nu bitirdikten sonra teğmen olarak göreve başladı. Görev aldığı yerlerde ülkücü ve Kürt düşmanı olarak tanındı. 1976 yılında Silopi'de jandarma komutanı olarak görev yaparken muamelelerinden bıkan solcu gençler kendisine kent meydanında dövünce askerlere toplanan kalabalığa ateş emri verdi. Ülkede ve kentte gerginlik günlerce sürdü. İlçedeki bütün siyasi parti teşkilatları Ersever'in görevden alınmasını istedi. MSP ve AP tarafından Cumhurbaşkanlığı'na, Başbakanlık'a ve Genelkurmay Başkanlığı'na şikâyet edildi. Jandarma içinde soruşturma görevi Ersever'in yardımcısı Kıdemli Başçavuş Serdar Gürkanlı'ya verildi. Gürkanlı raporda Ersever'in suçsuz olduğunu yazdı. Yargılanırken görev yeri değiştirildi. Gönderildiği Foça'da kontrgerilla eğitimine tabi tutuldu. Dokuz ay sonra terfi gibi kaçakçılık üzerine istihbarat görevi aldı. Sekiz kentte birden görevlendirildiği bu işte ünlü kaçakçı Nejat Söyler'le işbirliği içinde olduğu ortaya çıktı. Yine yargılandı. Bir süre sonra Ersever'in illegal işleri tamamen ortaya çıkınca 1982 yılında kaçakçılara yardım ettiği gerekçesiyle açığa alındı. Delil yetersizliğinden beraat etti. JİTEM bünyesinde pek çok faili meçhul cinayet, adam kaçırma ve işkence suçlarına karıştı. Bu faaliyetlerinde itirafçıları etkin bir şekilde kullandı. Daha sonra kızığa çekildi. Yerine ise Yeşil ya da Sakallı (K) adıyla bilinen Mahmut Yıldırım geçti. 1993 yılında Eşref Bitlis'in kuşkulu ölümünden sonra istifa etti. İstifa gerekçesini PKK'yla mücadelede yapılan yanlışlara bağladı. Ersever istifa ettiğinde PKK ile mücadelenin eksikliklerin kamuoyuna duyurmaya çalışacağını belirtti. Ayrıca itirafçılar, faili meçhul cinayetler hakkında ve bazı siyasilerin örgütsel konumları hakkında açıklamalarda bulunacağını söyledi. Pek çok röportaj verdi. 4 Kasım 1993 yılında kafasına iki kurşun sıkılmış cesedi Ankara Elmadağ'da bulundu. Daha geniş bilgi için bk. Kılıç, (2009).

ediyor fakat devlet kimseye elini sürmüyordu. 1987 yılında yavaş yavaş homurdanmaya başladılar, yasal bir takım makamları da işgal eden bu kişiler homurtularının tepki görmemesi, çevrelerinde prim yapması üzerine seslerini iyice yükselttiler ve yıllardır yurt dışındaki bazı odakların böyle sesleri alkışlamak için pusuda beklediklerini gördüler. Korkak insanlar, meydanı boş buldukları zaman zaptedilemez bir cengaver kesilirler ve adeta korkuya olan öfkelerini korkusuz olanlardan çıkartırlar. İşte günümüzde Kürt insanı bu tür cengaverler tarafından baskı altına alınmış durumdadır.

3.1.2. Kürdistan Devrimcileri/Apocular Dönemi (1976-1978)

1973 yılında fikir düzeyinde birtakım oluşumlar içerisinde olan Öcalan, sessiz sedasız Ankara'da üniversite gençliği içerisinde kadro çalışması yapmaktadır ve 1976 yılında yeterli sayıya ulaşıncı gruba KD (Kürdistan Devrimcileri) adını verir ve kafasında belirginleşen örgüt ideolojisi ve politikası genel hatlarıyla şu şekilde formüle edilerek grup üyelerine benimsetilir:

Klasik anlamda Marksizm-Leninizm araştırılıp incelenmiştir, bu ideolojinin kılavuzluğunda dünyanın, Ortadoğu'nun ve Türkiye'nin genel bir tahlili yapılmıştır. Bu bakış açısına göre Doğu ve Güneydoğu Anadolu (Kuzey Kürdistan) sömürge durumundadır. Türkiye Cumhuriyeti de sömürgeci devlettir. Ayrıca Kürdistan'ın diğer parçaları da İran, Irak ve Suriye'nin sömürge idaresi altındadırlar. Türkiye Kürdistan'ın Türk sömürge idaresinden kurtarılması için ilk etapta bu düşüncelere sahip bir gruplaşma yaratmak gerekiyor. Öte yandan Türk ve Kürt solundaki diğer bütün gruplar Kürdistan tahlilini yanlış yapmaktadırlar (Ersever, 2010: 58).

Kürdistan Devrimcileri/Apocular ya da bir diğer adıyla Ulusal Kurtuluş Ordusu bu dönemde geniş ölçüde propaganda faaliyetleriyle uğraşmıştır ve bunun sonucu olarak diğer Kürtçü örgütlerle çatışmaya girmiştir. Bunun nedeni büyük ölçüde bu örgütün kendisi dışındaki bütün Kürtçü-bölücü örgütleri reformist, küçük burjuva milliyetçileri ve hatta hain-ajan olmakla suçlamasıdır ki (EGM, 2004: 13) bunda amaç bölgede tek örgüt olabilmektir. Örneğin, genellikle Halkın Devrimci Birliği, Halkın Özgürlüğü, DDKD, Tekoşin ve KUK gibi Kürt gruplara yönelik ve

sonuçta Apocular Kürt ve Türk sol gruplarca Marksistlikten ziyade "şovenist"⁵⁰ damgası vurulmuştur (Özdağ, 2007: 34, 35)

1977 yılında Öcalan'ın *Tarihi Kürdistan Seferi* adını verdiği gezisi dönüşünde örgütün önemli kişiliklerinden Haki Karer'in Sterka Sor (Kızıl Yıldız/Beş Parçacılar) tarafından öldürülmesi önemlidir. Böylece Öcalan örgüt içinde daha da rakipsizleşmiştir. Öcalan Karer'in öldürülüşü hakkında şunları (1996: 104) söyler:

Olayı gerçekleştiren Beşparçacılar da güya Kürdistancıydı, oysa ilgisi yok.

[...]

Evet bunun gerçekleştirdiği Haki olayı gerçekten üzümüştü bizi. Fakat yolumuz biraz aydınlatılmıştı. Haki'nin başarılı bir grup pratiği vardı. Hızla sonuca doğru gidiliyordu.

Partileşeceğiz.

Önemli bir aşamanın tam sonuna gelmiştik. Aynı zamanda yeni bir aşamanın başlangıcındaydık. Kendimize güvenimiz oldukça gelişmişti. Bu tarihi atılım yapıyorduk.

Karer'in anısına bağlılık gereği Antep'te aynı yılın sonbaharında Program Taslağı'nı yani "Kürdistan Devriminin Yolu"⁵¹ adlı örgüt manifestonun taslağını hazırladığını belirten Öcalan (2012b), 1976 ve 1977 yılını genelde Kürdistan ulusal kurtuluş tarihinde, özede de PKK tarihinde en kritik yıl olarak belirtir (1996: 89).

Çekirdek gruptaki Haki Karer'in öldürülüşüne rağmen Apocular bölgede tek örgüt olmayı başarmış ve diğer örgütleri saf dışı bırakabilmiştir. Örgütün çekirdek grubunun kaybettiği bir diğer kişi ise Kemal Pir'dir. Kemal Pir 1977 yılında Tuzlaçayır'daki örgüt evine giderken bu ev baskın yapmaya hazırlanan polis tarafından belinde tabancasıyla yolda yakalanır. Eve yapılan baskında ise bir diğer örgüt üyesi Mehmet Karasu yakalanır. Öcalan bu olayı şöyle (2012c: 228) aktarır:

1977 provokasyonunu daha önce size anlattım. Namık Kemal Ersun darbesi vardı.

Bu darbe, PKK'nin imhasını da içeriyordu. Yine o yıllarda Pilot denilen bir provokatör yanibaşımızdan ayrılmıyordu ve biz bunun bir denetim olduğunu biliyorduk. Küçük bir gruptuk. Henüz 1977'deydik. Yanibaşımızda ejderha var.

⁵⁰ *Şovenizm*: Abartılı, radikal ve saldırgan milliyetçilik ya da vatanseverlik inancına ya da bağlılığına verilen addır.

⁵¹ Öcalan, (1993). Kitaplaştırılmış bu broşür üç bölümden oluşmakta. Birinci bölümde sınıflı toplum ve sömürgecilik tarihi hakkında bilgiler verilmekteyken; ikinci bölüme "Kürdistan Toplumu" başlığı verilmiş ve açıklamalar devam etmiştir. Üçüncü bölümün başlığı ise "Kürdistan Devrimi"dir. Bu bölümde yapılacak devrimin dayanağı, şartları, özellikleri, hedefleri ve yöntemi ile ilgili açıklamalar verilmiştir.

Darbenin sabahı tutuklanmamızın da sabahı olacaktı ve bizi böylece tasfiye edeceklerdi. Nitekim, Kemal Pir ve Karasu, provokatörün komplosu sonucu tutuklandılar. Eğer ben de tedbirli davranmamış ve toplantı yerine önceden bir klavuz yollamamış olsaydım, 1977 yazında bu hareket fiilen sona erdirilecekti. Şüphesiz içerde de direnirdik, yanımızda yakalanan silahlar nedeniyle en az on yıllık bir içerde yatış da söz konusu olabilirdi.

PKK'nın temellerinin atıldığı bu yıllarda iki önemli kişilik olan Hakir Karer ve Kemal Pir hakkındaki bir diğer bilgi bu iki kişinin de Kürt olmamasıdır. Öcalan Kemal Pir'le tanışması ve bu kişilerin Kürt olmamasını şöyle (2012a: 99) açıklar:

1972 yılında Kemal Pir'lerle birbirimizi ilk defa gördük. Kıştı ve soğuktu, o zaman ben ayaktaydım, O da karşımda yatıyordu. Kemal Pir beni yarım saat dinledi ve ondan sonra bir karar verdi, ama gerçekten kararını pir verdi ve o andan itibaren tüm yaşamını bir kahraman gibi yaşadı.

Kemal Pir ve Haki Karer bozulmamış iki Karadeniz çocuğu olarak benim arkadaşlık tarzıma adeta bayılarak bağlanmışlardı. Bana en ufak bir zorluk gelmesin diye en erkenden dilini, töresini bilmedikleri Kürdistan'a hepimizden önce yürümüşlerdi (2012b).

Şimdi birkaç şehidimizin adını aklıma getirdim. Kemal Pir yoldaştan söz ettim. O Kürt müydü? Hayır. O ne Kürttü, ne de Kürdistanlıydı. Türk bir arkadaşımızdı (1994a: 467).

PKK'nın temelini yavaş yavaş atıldığı bu yıllarda Karer ve Pir dışında söz edilmesi gereken bir diğer kişi ise Öcalan'ın yukarıda "provokatör" diye andığı, eski bir pilot olmasından dolayı Pilot lakabı almış olan Necati Kaya'dır. ADYÖD döneminde Apocular arasına sızmış ve 1979 yılına dek örgütle ilişki içinde olmuş olan bir devlet ajanı olduğu sanılan Kaya hakkında pek de bilgi mevcut değildir. Öcalan, Pilot'un aslında ajan olduğunu bildiğini; fakat ona belli etmeden bir şekilde onu oyaladığını ve kullandığını defalarca belirtip övünmüştür. Pilot, PKK'nın kuruluşunda Öcalan dışında resmi odakların da parmağı olduğu tartışmasında günümüzde adı sıkça geçen karanlıkta kalmış bir kişidir. Pilot'un aslında örgütü ele geçirip onu devlet güdümüne sokma amacıyla olduğu tartışmaları da günümüzde mevcuttur. Tartışmalar bir yana Pilot'un örgüte sızma girişimi başarısızlıkla sonuçlanmış ve örgüt deşifre edilmesi ve çözülmesi en muhtemel dönemde varlığını

devam ettirmiş ve 1979 yılında Öcalan ile örgütün önemli üyeleri yurtdışına kaçmışlardır.⁵²

Öcalan ise Pilot'tan şu sözlerle bahseder:

Yine o yıllarda Pilot denilen bir provokatör yanibaşımızdan ayrılmıyordu ve biz bunun bir denetim olduğunu biliyorduk. Küçük bir gruptuk. Henüz 1977'deydik (2012c: 228).

Abdurrahman Polat diye biri vardı. Ağrılıydı. Pilot'u (Necati Kaya) getirip bizimle tanıştırdı. Sonradan anlaşılacak ki bu iki ilişki sanırım MİT'in hatta kontrgerillanın bizi marke etme ilişkisidir.

Pilot denilen kişi "ev tutalım, gazete çıkarabilirsin, buzdolabı, apartman katı benden" diyordu. Gazetenin çıkarılması için ev satıp o zamanın parasıyla iki yüz binini vereceğini söylüyordu. Biz de kabul ediyor gözükiyorduk. Durumunu zamanında değerlendirdik. Sözümona öyle bağlılık gösterisi yapıyor ki, "sen söyle ben üçüncü kattan atlarım vb." diyordu. Bir gün kan ter içinde geldi, bir subayı nasıl feci bir şekilde dövdüğünü, o subayın ses bile çıkaramadığını anlattı. Bununla ne kadar etkili ve ne kadar hakim olduğunu hissettirmeye çalışıyordu. Yani bir anlamda bu güçle bizi teslim almaya çalışıyordu.

"Yanımdan uzaklaş" dese ydim, kovsaydım bu bir hata olurdu. Oysa biz uzaklaştırmadık, kovmadık, ama ondan da beterin beterini başına getirdik. 1976'nın sonunda evinde toplantı yaptık. Bu olur mu, diyenler var. Evet olur! Diğer tedbirimiz ise tek bir yazılı belgemizin olmamasıydı. En kötü ihtimalle ele geçsek bile, bu durumda sizi sadece toplantı nedeniyle yargılayabilirler. Örgütün adı yok, programı yok, bir broşür de yok! Yakalasalara uğraştırıp bir iki ay sonra bırakacaklar. İşte bu tedbirliliktir (firatnews, 2012).

Öcalan PKK-devlet ilişkisi içinde şunları (2012c: 344, 345) söyler:

Şimdi Uğur Mumcu özellikle yazıyor; "Apo'yu MİT mi korudu?"⁵³ Açıklık getirmek için söylüyorum: Hayır! MİT niye korusun? Ben, devlete günde 1 trilyon zarar

⁵² Esas neden 1979 yılında PKK Merkez Komite üyesi Şahin Dönmez'in yakalanması ve çözülmesi gibi gözüke de Öcalan'ın Suriye'ye çıkışını 1980 Darbesi'ni haber almasına bağlayanlar da mevcuttur; fakat bu konu muğlaklığı korumaktadır.

⁵³ Mumcu, bu iddialarını "Kürt Dosyası" adlı kitabında toplamıştır. Mumcu, Ankara Üniversitesi'nde Şafak Bildirisi'ni dağıtırken 7 Nisan 1972 tarihinde gözaltına alınıp daha sonra da tutuklanan Öcalan'ın bildiri dağıtmak suçundan aklanması ve sadece boykota katılma suçundan yargılanması yönündeki ani karar değişikliğine vurgu yapar. Yine üniversitenin SBF Yönetim Kurulu'nun, tanık ifadelerine ve savcının Öcalan için en ağır cezayı istemesine rağmen Öcalan'a en hafif cezayı vermesinden bahseder. Oysa savcının en ağır cezayı istediği ikinci kişi on beş gün okuldan uzaklaştırma cezası verilmiştir. Ayrıca yaşı tutmaması ve öğrenci eylemlerine katılmasına rağmen Öcalan'ın burs alabilmesi bir başka konudur.

veriyorum. Bunu burjuva gazeteleri yazıyor. Günde bir trilyon zarar veren adamı MİT korur mu? Bu devlete, tarihinin en büyük yanılığını yaşattım, en büyük darbesini indirdim. Bunu siz de biliyorsunuz.

Akademi'de bir arkadaşımız, "1979'da MİT elemanı beni karşısına aldığında, 'bu adam nasıl kaçırdık' diye başını dövdüğünü" söylüyordu. Cüneyt Arcayürek "12 Eylül'e nasıl gelindi?" başlıklı serisinde, "bu yılan bir karıştı, bir askerimiz potinini kaldırsaydı ezerdi, ama büyük bir gafleti yaşadık" diyor. Sanırım bu durumları söz konusu etmek istiyorlar.

Bunların amacı, tabii ki beni bu ilişki aracılığıyla kontrol etmek. Ben bu taktiği çok bilerek mi yürüttüm? Daha çok, işbirlikçi de olsa bir aileden devrimci çıkabilir, dedim.⁵⁴ Bunun inancı kesin vardı. Bu, arkadaşımız da, değerli bir yoldaşımız olabilir, dedim. İkincisi, ihtiyatı elden bırakmadım. İhtiyatı elden bırakmamak ne demektir? Buradan muhtemelen kontrol edebilirsin, onu idare et, kullan! Pilot'u da biraz böyle kullandık. Uğur Mumcu da bu konuda "Apo, Pilot bizim gözümüzün bebeğidir, onu koruyalım, demiş" diyor. Bu lafları aynen söylemedim, ama buna benzer bir yaklaşımı geliştirdim. Çünkü Pilot'u vursaydık o zaman PKK daha adını

Kızıldere Olayı: Doğu Perinçek liderliğindeki Türkiye İhtilalci Komünist Partisi tarafından hazırlanan Şafak Bildirisi, bu olay ve Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını önlemek amacıyla hazırlanmıştır. Mumcu, Kızıldere Olayı'nı şöyle (2007: 2-4) aktarır:

SBF öğrencisi Mahir Çayan ve arkadaşları, 26 Mart 1972 günü Ünye Radar Üssü'nde çalışan biri Kanadalı, ikisi İngiliz üç teknisyeni kaçırap Tokat'ın Niksar İlçesi Kızıldere Köyü'nde muhtar Emrullah Arslan'ın evinde saklanmışlardı.

[...]

Niksar-Ünye karayolunda yapılan bir arama Çayan ve arkadaşlarının izlerini bulmaya yetti.

[...]

Muhtarın evi komando askeri tarafından çevrilmişti.

[...]

Kaçırılan ve elleri ve ayakları bağlanan yabancı teknisyenler "ateş etmeyin, ateş ederseniz bizi öldürecekler" diye bağırıyorlar.

Bu konuşmaları uzun süren bir sessizlik izledi. Evin çatısına üç kişi çıkmışlardı: Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü ve Teğmen Saffet Alp. Bu sessizlik, saat 14.10'da başlayan ateş sesleriyle bozuldu. Askerlerin açtığı ateşle ilk vurulan Mahir Çayan oldu. Ve hemen orada öldü.

Rehin alınan, elleri arkalarından bağlanan teknisyenler de Çayan'ın arkadaşlarıncı hemen orada kurşuna dizildiler.

[...]

Teslim olmayacaklardı. Ellerinde üç el bombası kalmıştı. Bombaların pimleri söküldü.

Saat 15.30 sularında ev büyük bir gürültü ile sarsıldı. Ardından peş peşe patlamalar duyuldu. Eve havan mermileri atılmıştı.

[...]

Ev, ceset doluydu.

[...]

Olay kısa sürede duyuldu.

⁵⁴ Öcalan'ın kastettiği kişi boşandığı eşi Kesire Yıldırım'dır. Kesire Yıldırım'ın ailesi 1937 Dersim İsyanı sırasında devletin yanında olduğu için Öcalan ondan böyle söz etmektedir ve ona göre Yıldırım da Pilot gibi örgütteki bir ajandır. Yıldırım örgütten ayrılmıştır ve hayattadır. Günümüzde Kesire Yıldırım'ın babası Ali Yıldırım da MİT elemanı olduğu iddiaları vardır. Bu iddia PKK'nın MİT tarafından kurulduğu iddiasını güçlendirmek amacıyla ortaya konmaktadır.

bile kendine takmadan imha edilebilirdi. Yine bu ilişkiyi böyle sürdürmeseydim, kesin yurtdışına çıkış olayını zor gerçekleştirdik.

Çünkü daha 1975'lerde düşman, "bu, Kürdistan ulusal ordusunun kuruluşuna yönelmiştir. Kontrol altına alınmalıdır" diyor. Bu bilgi bize 1975'te geldi. Bir DDKD sanığı bize bunu iletmişti. O zaman Dev-Yol'un ismi daha çıkmamıştı. Dev-Genç ismi içinde hareket ediyordum. Bu sefer, "Kürtçü müdür, Dev-Genç'ci midir?" diye soru işaretleri yaratmıştım. Bir yılı da öyle geçirdik. Daha sonra "kontrol altında ve her an tutarız" diyorlar. Şimdi ben de bu ilişkiden dolayı olarak yararlandım ve bildiğiniz gibi çıktık.

Türkiye'nin her yerinde ancak özellikle de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde devam etmekte olan terör olaylarının sebep olduğu karmaşa, Apocular'ın diğer terör örgütleri ile girmiş oldukları mücadelelerle isimlerini iyice duyurmaları, TKDP'nin bölünmesi ile bu örgüt mensuplarının birçoğunun Apocular'ın saflarına katılmaları ve daha sistemli bir şekilde yürütülen eleman kazanma çalışmaları gibi birçok sebep Apocular'ın sempatzan ve eleman sayısında büyük bir artışa sebep olmuştur ve gittikçe büyüyen bu grubun kontrol altında tutulması, aynı strateji çerçevesinde ortak hedefleri gerçekleştirmek için bir eşgüdümün sağlanabilmesi ve en önemlisi örgütün temel belgeleri olan Manifesto ve Parti Programı'nda yer alan stratejinin gerçekleştirilebilmesi ve tüzüğe uygun örgütlenme modelinin hayata geçirilebilmesi için ilk adım olan partileşme kararı, 1978 yılının Kasım ayında alınmıştır (Yılmaz, 2007: 20). Özetle, 1978 yılına geldiğinde PKK için gerekli zemin oluşmuştur. Bu süreç sonunda dikkat çeken bir nokta ise bu çekirdek gruptaki herkesin bir şekilde saf dışı edilmiş olması ve Öcalan'ın daha da rakipsizleşmesidir.

3.1.3. PKK Dönemi (1978-2002)

I. Dönem: Örgütlenme ve Eğitim Safhası

15 Ağustos⁵⁵ 1984 yılında gerçekleşen ve bir askerin şehit olduğu Eruh ve Şemdinli baskınına kadar PKK'nın devlete karşı doğrudan ciddi bir terörizm uygulamasına tanık olunmaz. Esasında bu eylem de siyasi amaçlıdır. 1976 yılında Ankara'da bir özel hastaneye yapılan soygun girişimi, terör örgütü PKK öncülleri tarafından gerçekleştirilen ilk eylem (Bal ve Özkan, 2012: 146) olsa da bu eylemin

⁵⁵ 15 Ağustos her sene PKK'lılar tarafından eylemler yapılarak kutlanmaktadır.

küçük çapta olması ve doğrudan devletin varlığına yönelik olmaması Eruh ve Şemdinli baskısıyla 1984 yılını PKK terörünün ilk örneği olarak kabul etmemizi gerektirir.

1973 ile 1984 yılları arasında PKK ya da seleflerinin devletin varlığına karşı ciddi herhangi bir eylemde bulunmaması Öcalan'ın PKK'nın kurulup güçlenmesi sürecinde önemli bir taktiğidir. Diğer komünist Kürt gruplar Türk Devleti'ni hedef alırken, "Apocu" hareket ilkin Türk güvenlik güçleri yerine siyasi rakiplerine; yani diğer Marksist kökenli radikal Kürt gruplara saldırmayı ve onları yıkmayı tercih etmiştir (Özdağ, 2007: 34). Böylece Apocular sadece Kürtçü gruplarla savaşırken; Kürtçü gruplar hem devletle hem de Apocular'la savaşmak zorunda kalmıştır ve Apocular'ın şiddete daha yatkın ve radikal olması nihayetinde Apocular'ın tek örgüt olarak kalmasında büyük rol oynamıştır.

Apocular'ın nihayetinde ise PKK'nın şiddete daha yatkın olması ve bunu mücadelenin temeline yerleştirmesi PKK'nın manifestosu niteliğindeki "Kürdistan Devriminin Yolu" adlı broşürde uzun uzun anlatılmıştır. Parti programı niteliğindeki bu broşürde örgütün nihai amacı olan "Kürdistan Devrimi", broşürdeki cümleleriyle özetle şöyledir (Öcalan, 1993a: 119-128):

Devrimin tanımı ve özellikleri: *Kürdistan Devrimi, ulusal baskının hiç çözümlenmediği, tam tersine sürekli geliştiği, bu baskılar yüzünden ortaçağ karanlıklarının varlığını güçlü bir şekilde duyurduğu bir ülkenin devrimidir.*

Tarihte sürekli gelişip güçlenen ve günümüzde kapitalist Türk sömürgeciliği biçiminde somutlaşan milli baskı, Kürdistan Devriminin ilk aşamasının milli yönde gelişeceğini ortaya çıkarır.

Milli çelişkiye bağlı olarak ve onunla birlikte çözümlenecek bir çelişki de, halkla feodal-kompradorlar arasındaki çelişkidir. Kürdistan Devriminin diğer bir özelliği de budur.

Bu çelişkinin çözümü, devrimin demokratik yanını vurgular.

Kürdistan Devriminin milli ve demokratik yanları arasına mesafe koymak, milli ve demokratik yanların çözümünü farklı dönemlere ayırmak yanlıştır.

Kürdistan Devrimi, bir Milli Demokratik Devrim'dir.

Devrimin hedefleri ve görevleri: *Kürdistan Devrimi, en ön planda Türk sömürgeciliğini hedef alır. Siyasi bağımsızlığı gaspeden, Kürt dili, tarihi ve kültürü üzerinde tam bir yok etme işlevini sürdüren, üretim güçlerini tahrip ve talan eden Türk sömürgeciliğidir. Bu sömürgeciliğe, dışta emperyalistler, içte de feodal-*

kompradorlar destek vermektedir. Birbirlerine çok sıkı ekonomik bağlarla bağlı olan bu üç güç, Kürdistan Devriminin hedeflerini teşkil ederler.

Kürdistan Devriminin özelliklerinden ve hedeflerinden kaynaklanan Kürdistan Devriminin görevleri, Bağımsız ve Demokratik bir Kürdistan yaratmayı öngörür. Bağımsız bir Kürdistan yaratmak, Kürdistan'ın yeraltı ve yerüstü kaynakları, emeği, tarımı, ticareti, mali ve sınai alanı üzerindeki ekonomik sömürgeciliği, dil, tarih, kültür, sosyal ve siyasal alanda gelişmeyi önleyen kültürel ve siyasal sömürgeciliği ve askeri işgali ortadan kaldırmakla mümkündür. Bu alanlardaki sömürgecilik tasfiye edildikten sonra, Kürdistan'ın siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda bağımsız bir gelişme yoluna girmesi mümkündür. Demokratik bir Kürdistan yaratmak ise, Kürdistan'ın toplumsal yapısı üzerindeki ağır feodal-komprador baskıların ortadan kalkmasına bağlıdır.

Birbirine bağlı olan bu iki alandaki baskı ve sömürüye karşı görevlerimizi yerine getirmek, ancak bilimsel sosyalizmin rehberliğinde bir politik örgüt, bu politik örgütün önderliğinde bir ulusal kurtuluş cephesi ve bu cepheye bağlı savaştan güçlü bir halk ordusunun örgütlenmesiyle mümkündür. Parti, cephe ve ordu örgütlenmelerinin içerik kazanması ve gelişmesi için de, işçilerin, köylülerin, esnafın, gençliğin ve kadınların kitlevi örgütlerinin yaratılması gerekir.

Devrimin yöntemi ve taktiği: *Bir halk, nüfusunun azlığına veya çokluğuna bakmadan, eğer savaşıyorsa, uzun süreli bir halk savaşına hazırlanmalıdır. Bu savaş, çeşitli evrelerden geçerek o halkı kurtuluşa götürecektir. Bu kural, bizim için de doğrudur.*

Devrimin temel gücü ve ittifakları: *Kürdistan Devriminin birincil ittifakları iki halkadan oluşur. Gençlik-aydın tabaka, birinci halkayı oluşturup, özellikle devrimin başlangıç aşamasında büyük rol oynayarak, devrimin gelişip başarıya ulaşmasında önemli ve güvenilir bir müttefiktir. Kent küçük-burjuvazisi ve diğer milli güçler ikinci halkayı oluşturup, özellikle devrimin geliştiği dönemlerde mücadeleye katılırlar. Kürdistan Devriminin ikincil ittifakları üç halkadan oluşur. Birinci halka Kürdistan'ın diğer parçalarındaki yurtsever hareketlerle ittifakı, ikinci halka Kürdistan'ı sömürgeleştiren ülkelerin devrimci hareketleriyle ittifakı, üçüncü halka sosyalist ülkeler, ulusal kurtuluş hareketleri, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve tüm ilerici insanlıkla kurulacak ittifakları içerir.*

Özetle, radikal solun, etnik istekler doğrultusunda devşirildiği bu yarı sosyalist yarı milliyetçi radikal hareket, radikal solun etkisiyle terörizme; etnik

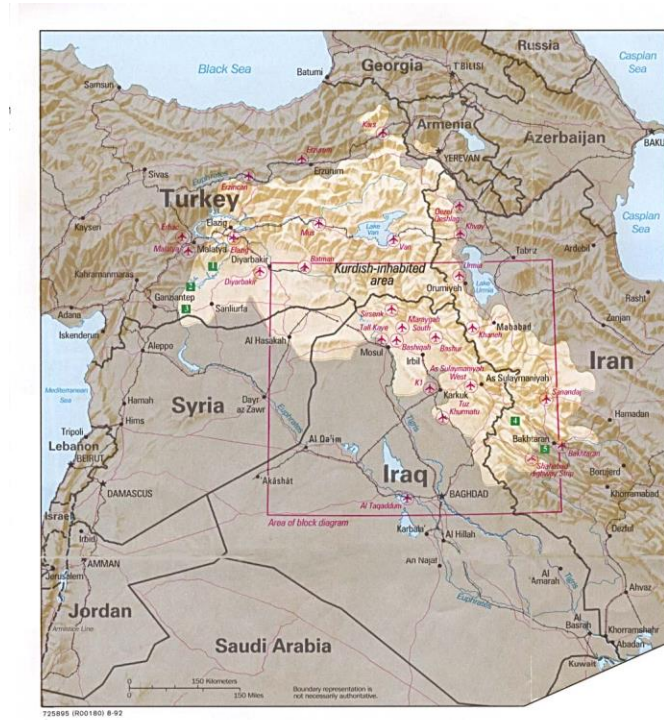
milliyetçi isteklerin etkisiyle de ayrılıkçılığa vurgu yapmaktadır.⁵⁶ Temel iddia Kürtlerin her şeyleri ile başta Türkiye olmak üzere Suriye, İran ve Irak tarafından sömürgeleştirildiği ve bu ülkeleri içine alan Büyük Sosyalist Kürdistan'ın⁵⁷ kurulmasının da temel çözüm olduğudur. Temel araç, parti; temel strateji, Halk Savaşı; temel hedef ise, Büyük Sosyalist Kürdistan'ın kurulmasıdır. Broşür etnisite vurgusu dışında diğer sosyalist broşürlerden pek de farklı değildir.

Kısacası PKK uzun süreli bir Halk Savaşı sonucunda, devletin zayıflatılarak topyekûn bir ayaklanmayla hedefe ulaşılacağını belirtirken; diğer Kürtçü örgütler halkın bilinçlendirilmesi akabinde bir ayaklanmanın gündeme gelebileceğini savunmuşlardır (EGM, 2004: 13).

⁵⁶ 1789 Fransız İhtilali ürünü olan milliyetçiliğin aslında Sosyalizm ile yan yana getirilmesi bir zorlamadır. Nitekim Sosyalizm, milliyetçiliği bir burjuva ideolojisi olarak gördüğünden olumsuz aksine kapitalist düzenin yarattığı sınıf ayrımları ve çatışmanın gizlenmesinde milliyetçiliğe olumsuz anlamda vurgu yapar. Marks bu konuda şunları (Yılmaz, 2008: 12) söyler: *İşçinin milliyeti Fransa, İngiltere ya da Almanya değil, emek, bedava kölelik ve kendi kendini satmaktır. Onu yöneten hükümet Fransız, İngiliz ya da Alman hükümeti değil sermayedir. Doğduğu yerin havası Fransız, İngiliz ya da Alman havası değil fabrika havasıdır. Ona ait olan topraksa Fransız, İngiliz ya da alman toprağı değil yerin birkaç karış altıdır.* Buna rağmen Marksizm'in milliyetçilik karşısında net bir duruşu yoktur. Örneğin, Lenin ezen ve ezilen ülke milliyetçiliği ayrımını gündeme getirerek, emperyalizmin baskısı altında ezilen halkların kendi kaderini tayin hakkı olduğunu iddia etmiştir (Selçuk, 2012: 121). Yine de PKK, özellikle sol kökenli bir örgüt olması nedeniyle, aslında milliyetçi Kürt hareketleri arasında sıra dışı bir olgudur (Fuller ve Barkey, 2011: 45)

⁵⁷ *Kürdistan* tabirini resmi düzeyde ilk kullanan kişi Büyük Selçuklu Hükümdarı Sultan Sancar'dır (1086-1157). Bu terim Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölgeyi tabir etmek amacıyla Osmanlı devrinde de kullanılmıştır. Günümüzde Kürtlerin yaklaşık %60'ı Fırat Nehri'nin batısında yaşamaktadır (Tan, 2011: 530) bu açıdan Kürdistan deyiminin nüfussal yoğunluğa yaptığı vurgu oldukça zayıflamıştır; fakat Tan, Kürdistan deyiminin bu özellik kaybını farklı bir biçimde değerlendirerek şöyle (2011: 531) demektedir: "Bugün etnik olarak, nüfusu ve coğrafyayı ayırma inkânı kalmadığından 'Kürdistan' 'Türkiye'dir, denebilir." Kuşkusuz bu düşünce mantıktan uzak bir "zorlama"dır.

Şekil 9: Kürdistan Olarak Tabir Edilen Yer

Kaynak: lib.utexas, 2012

Broşürünün 128. sayfasında dikkat çeken bir paragraf şöyledir:

Bu konuda, gerek ezen ulus "devrimcilerinden" gerekse onlarla farklı nüanslardan ama aynı telden çalan ezilen ulus "devrimcilerinden" gelen, ulusal mesele konusundaki "bölgesel özerklik", "federal birlik", "dil ve kültür özerkliği" biçimindeki çözüm yolları gericedir ve günümüzde ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının biricik doğru yorum tarzı olan "bağımsız devlet" tezine aykırıdır. Bağımsız devlet, günün şartlarında tek doğru, doğru olduğu için de devrimci bir tez olup, diğer tezler ve çözüm yolları devlet sınırlarına dokunmadığı için reformist, reformist olduğu için de gerici tezlerdir.

PKK, başından itibaren, amacının birleşik, bağımsız bir Kürt devleti kurmak olduğunu ilan etmiş, dolayısıyla Pankürtçü hayallerini asla gizlememiştir: fakat Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyetler Birliği gibi olası güçlü hamilerin sahneden çekilmeleri, bununla birlikte devletin gücünün sınırlarının farkına varılması ve en önemlisi, Türkiye'deki Kürtler arasında tam bağımsızlık için gerçek anlamda destek bulunamaması ciddi bir bağımsızlık iddiasında bulunulmasını güçleştirmektedir (Fuller, vd. 2011: 48, 51). Bu nedenlerden dolayı PKK'nın 2000 yılında yapılan VII. Kongre'sinde bağımsızlık fikrinden vazgeçilmiş özerkliğe vurgu yapılmıştır.

Kuruluş

27-28 Kasım⁵⁸ 1978 tarihleri arasında Diyarbakır ili Lice İlçesi Fis (Ziyaret) köyünde parti program taslağı ve de tüzüğü kabul edilerek partisinin adı *Kürdistan İşçi Partisi* anlamına gelen *Partiya Karkerên Kurdistan* (PKK) olarak belirlenen örgütlenme kurulmuştur. Bu tarih ayrıca kuruluş kongresi (I. Kongre) olarak kabul edilmektedir. Söz konusu bu gizli kongreye, Öcalan, Cemil Bayık, Şahin Dönmez, Mehmet Hayri Durmuş, Baki Karer, Mehmet Turan, Mehmet Cahit Şener, Ferzende Tağac, Ali Haydar Kaytan, Mazlum Doğan, Hüseyin Topgüder, Ali Gündüz, Sekine Cansız, Kesire Yıldırım, Duran Kalkan, Ali Çetiner, Faruk Özdemir, Abbas Göktaş, Abdullah Kumral adlı örgüt elemanları katılmıştır (Doğan, 2007: 47). Merkez yürütme, merkez komite ve bölge hazırlık komite üyelerinin seçildiği bu kongrede (Yılmaz, 2007: 21) Öcalan genel sekreter seçilmiştir.⁵⁹ Bu kongre ile örgüt bölge komiteleri ile tüm ülkeye yayılmaya çalışmıştır. Ayrıca örgüt bu kongre ile hedeflerini de belirlemiştir. Eylem programlarında belirlenen hedefler şunlardır (Ersever, 2010: 65):

- Devlet güvenlik kuvvetleri ve bunların istihbarat kaynakları,
- Türk milliyetçisi örgütler ve bunların önde gelen liderleri,
- Doğu ve Güneydoğudaki nüfuzlu ve popüler kişiler,
- Güneydoğulu milletvekilleri,
- Belediye başkanları,
- Aşiretlerin ileri gelenleri,

Ayrıca *sosyal şoven* olarak isimlendirilen tüm sol örgütler ve özellikle;

- Halkın Kurtuluşu Örgütü,
- Devrimci Halkın Birliği,
- Türkiye İşçi köylü Partisi,
- Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri,
- Özgürlük Yolu,

⁵⁸ 27 Kasım her sene PKK'lılar tarafından eylemler yapılarak kutlanmaktadır.

⁵⁹ PKK bir terör örgütü olsa da elbette kendini bir terör örgütü olarak tabir etmez. PKK kendini devrimci bir parti olarak görür bu devrimci parti olma iddiası elbette örgüt başının "başkan" olmasına izin vermez; örgüt diğer tabirle partinin başı tüm komünist partilerde olduğu gibi "parti genel sekreteri"dir. Örneğin, Stalin, Melenkov, Kruşçev, Gorbaçov vb. PKK'nın Sovyetlerin yıkılması sonrası yaptığı ideolojik revizyon gereği Marksizm-Leninizm'den kısmi şekilde uzaklaşması ile "genel sekreterlik" konumu "başkanlık"a dönüşmüştür.

- Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları.

Öcalan kuruluşu şöyle (1996: 156) anlatır:

1978'i partiyi kurma ve adını açıkça ilan etme yılı olarak düşündük. [...] Bizim açımızdan oldukça düşündürücü ve kararlaştırıcı bir yıl olması gerekiyordu. "Parti olarak ilan edecek miyiz, etmeyecek miyiz?" diye kendimize soruyoruz.

Ve en önemlisi de hazır adam yoktu. Ulusal kurtuluşa, parti gerçeğine kimse kendini öyle fazla katacak durumda değildi. Öğrenci gençlik sorumsuz, öngörüsüz ve fazla umutlu da değildi haklı olarak. Buna rağmen bilindiği gibi partiyi resmen kuruluş toplantımız, Kasım ayının sonlarında başladı. "Sadece adını ilan ederiz, hiç olmazsa tarihe böyle bir isim kalır. O da bir temel olur" diyorduk. Bir yılı boşa geçirmektense veya ucuz kaybetmektense, bu yıla böyle bir isim sığdıralım, dedik. Ve sonuçta ismimizi ortaya attık.

İlk defa PKK adıyla bu büyük sorumluluğu Diyarbakır'da yoğunlaşarak ve kuruluş bildirisini hazırlayarak aldık. Biliniyor, manifestoyu da 1978'in Temmuz'unda, ilk on günde ben hazırlamıştım. Kuruluş bildirisini de kısa doğru hazırladık.

Görüldüğü gibi Öcalan en başlarda pek de umutlu değildir. Aynı tavrı 1978 yılına dek geçen süreyi Öcalan şöyle (1995: 188) açıklar:

Çok gevşek bir grup, ideolojik grup hareketi olarak başladık. Bu aşağı yukarı 1970'lerden 1978'lere kadar gelir. Bir de silahların daha çok kullanılması, özellikle Haki Karer'in şahadetinden sonra bir ihtiyaç haline geldi.

Öcalan örgütün kamuoyuna duyurulmasını, çalışmaların tamamlanmasından sonraya bırakmış ve bunu bir eylem sonrasında gerçekleştirmeye karar vermiştir (Doğan, 2007: 47). 1979 yılında Öcalan'ın Suriye'den verdiği emirle Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Celal Bucak'a⁶⁰ silahlı saldırı düzenlenmiş ve olay yerine bırakılan PKK bildirisini ile örgüt ilan edilmiştir; fakat ses getirecek asıl eylem için daha beş yıl vardır.

Öcalan'ın 1979 yılında Suriye'ye kaçıışı ise taktiksel bir hareket olmaktan öte Öcalan'ın yakalanma korkusuyla yaptığı bir harekettir. Çünkü 1979 yılı Mayıs ayında

⁶⁰ PKK'nın Bucak aşiretine saldırması elbette gelişigüzel bir hareket değildir. Şanlıurfa'da özellikle Siverek ilçesinde etkin olan Bucaklar, özellikle 1990'larda olmak üzere PKK ile devlet yanında olarak mücadele etmişlerdir. Bu mücadelenin ödülü olarak da başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere pek çok illegal faaliyetleri devlet tarafından görmezden gelinen Bucaklar'ın pek çok mensubu GKK Kanunu kapsamında da silahlandırılmıştır. Bucaklar deyim yerindeyse bölgede devlet olmuşlardır ve dönemin DYP Şanlıurfa Milletvekili Sedat Edip Bucak'ın 1996 yılında meydana gelen Susurluk Kazası'nın baş aktörü olması Bucakların devlet içinde devlet olmalarının yanında ayrıca mafya ile önemli ilişkiler içinde olduğunu da kanıtlamıştır.

Elazığ'da örgüte karşı gerçekleştirilen kapsamlı bir operasyonda PKK'nın ikinci adamı konumundaki, Merkez Komite üyesi Şahin Dönmez ve Elazığ bölge komitesinden birçok militan yakalanmış, Dönmez'in vermiş olduğu ifadelerle PKK kadroları ilk defa geniş bir şekilde deşifre edilmiş ve bu durum partileşme süreci içerisine girmiş olan PKK'da büyük sıkıntılara yol açmıştır ayrıca ulusal gazetelerin de bölgede PKK'nın yapmış olduğu eylemlere yer vermeye başlaması, dikkatlerin PKK üzerine yoğunlaşmasına sebep olmuş ve örgüt içerisinde, tasfiye edilecekleri izlenimi ile birlikte huzursuzluklar baş göstermiştir (Yılmaz, 2007: 22).

Öcalan Suriye'ye kaçışı hakkında şunları söyler:

1978 Kasım'da parti ilanı yapıldı.

1979'da Şahin yakalanmıştı. Şahin'le kaldığım apartman basılmıştı. Bu baskın erken uyanmamıza yol açtı. Çünkü Şahin'in çözüldüğünü biz 20 Mayıs'a doğru öğrendik. Yurt dışına çıkış kararımı ben onun üzerine verdim. Eğer o yakalanma durumu olmasaydı, biz bu yurt dışına çıkma kararını böyle vermezdik (1996: 101).⁶¹

Zaten Hürriyet yine başlık atıyordu: "Apocular Doğu'yu kasıp kavuruyor."⁶² Belli ki üzerimize geliyorlar ve her an tasfiye olma durumumuz olabilir. Elazığ tutuklanması başlamış, Şahin Dönmez itirafa başlamış ve hatta valiye mi, emniyet müdürüne mi "gidelim, o Apo'yu olduğu yerde yakalayalım. Elimle koyduğum gibi bulup çıkarabilirim, yeter ki emret" demişti. Karar yok, olsa aslında bana da uzanacaklar (1996: 158).

Elazığ tutuklamaları üzerine, örgüt lideri Öcalan'ın diğer örgütlerden daha katı ve farklı olarak, tutuklanma durumunda kalanların kesinlikle polise bilgi vermemesi, verenlerin hain ilan edilmesi türünde bir cezaevleri tavrı geliştirdiği görülmüştür (Törel, 2002: 58). PKK'nın bu sıkı milis yapısı ve her türlü örgüt içi tartışmayı veya örgüt ve faaliyetleri hakkında dışarıya bilgi sızmasını engelleyen Leninci "demokratik merkeziyetçilik"i, Soğuk Savaş sonrası ortama uyum sağlanması amacıyla Marksist-Leninist çizgi terk edilmiş olsa da, günümüze kadar büyük ölçüde bozulmadan gelmiştir (Fuller, vd., 2011: 48).

Öcalan'ın Suriye'ye tam da darbe öncesi çıkışı Dönmez'in yakalanmasının yanı sıra başka nedenlerde de aranabilir. Nitekim Özdağ (2007: 37), Öcalan'ın

⁶¹ Şahin Dönmez bir açıdan PKK'nın ilk itirafçısı sayılabilir. Dönmez'in çözülmesi elbette PKK tarafından cezasız bırakılmamıştır. Dönmez on yıl kadar hapiste kaldıktan sonra PKK tarafından infaz edilmiştir.

⁶² Hürriyet gazetesi bu haberi 20 Ağustos 1979 tarihinde yapmıştır. Gazete kupürü için bk. gecmişgazete, (2012).

Türkiye'den ayrılmaya karar vermesini muhtemel Bulgar gizli servisinin darbe öncesinde Öcalan'ı uyarmasına bağlar. Keza Ersever de (2010: 71, 72) Öcalan'ın Suriye'ye çıkışını darbenin kendisine haber verilmesine ve ayrıca bazı güçlerin örgüt elemanlarının yurtdışında eğitilmesini istemesine bağlar; fakat Öcalan yukarıda yaptığımız alıntısında görüldüğü gibi Suriye'ye çıkışını Dönmez'e ve ayrıca dikkatlerin PKK'da yoğunlaşmasına bağlamaktadır. Başka konuşmalarında ise Öcalan Suriye'ye çıkışını daha doğrusu bu kaçışını, eğitilmiş elemanlar sağlamak için yaptığını belirtirken bazen de bu kaçışını saklandığı şehir olan Şanlıurfa'nın sığacağına ve sineklerine bağlamıştır (Ersever, 2010: 71).

Öcalan, Suriye'ye geçtikten sonra Şam'ın desteği ile askeri müdahale sonrası silahlı gruplardan yaklaşık 200 kişiyi Suriye'ye çekmeyi başarmıştır ve Suriye, PKK'ya Bekaa Vadisinde bir kamp yeri ile örgütsel ideolojinin temel esaslarını öğretmeleri için Sovyetler Birliği tarafından eğitilmiş eğitmenler sağlamıştır (Alkan, 2010: 164). O dönemde, PKK'lı militanlar, George Habbaş grubundan ayrılmış bir fraksiyon olan Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin Genel Kumandanı Ahmet Cibril tarafından eğitilirken örgüt uzun süreli Halk Savaşı stratejisini benimsemeye başlamıştır ve örgütün ilk silahlı grubu da Nisan ayı 1980 yılında Türkiye'ye girmiştir (Özdağ, 2007: 38). Eğitim görüp Türkiye'ye gruplar halinde dönen ve başlarında Kemal Pir'in olduğu militanlar ülkenin Doğu ve Güneydoğu'nun üç noktasında (Adıyaman, Tunceli ve Sason) üstlenmişlerdir (Ersever, 2010: 73).

Öcalan'ın ardından örgüt militanlarının Suriye'ye kaçışı sonrası dönem PKK'nın ayrıca ASALA⁶³ ile ilişkiye geçmesi dönemidir. Bu dönemde PKK ile ASALA ortak eylemlerde bulunmak ve ittifak oluşturmak için imza atmışlardır (cnn, 2012) ve PKK bu dönemde ASALA'dan çeşitli eğitimler almıştır. Bu gelişmelerin akabinde Öcalan, yurtdışındaki teröristlere talimat göndererek; 21-28 Nisan tarihlerini "Kızıl Hafta" ilan ettiğini bildirmiş, bu dönemde silahlı eylemlerin tırmandırılmasını

⁶³ ASALA (*Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia/Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu*): 1973-1985 yılları arasında yurtdışındaki Türk diplomatlara yönelik bombalı eylemlerde bulunan bu terör örgütü PKK gibi Marksist-Leninist ve aşırı milliyetçi ideolojilerdir. Türkiye'ye yönelik terörizm, intikam ve Türkiye'nin de topraklarını içeren sosyalist birleşik bir Ermenistan kurma amaçlı olan bu terör örgütü her ne kadar örgüt lideri Agop Agopyan'ın öldürülmesi ile dağılmışsa da 1994 yılına dek eylemlerde bulunmaya devam etmiştir. ASALA'nın, ideoloji, yöntem ve hedef bağlamında PKK ile kesişmesi bu iki örgütün bir araya gelmesinde önemli rol oynamıştır. ASALA'nın yıkılması döneminin PKK'nın güçlenmesi dönemine rastlaması ise PKK'nın bir açıdan ASALA'nın mirasçısı olmasını sağlamıştır.

istemmiş; böylece, "Ermeni Soykırım Günü" olarak ilan edilmiş olan 24 Nisan'da eylemler gerçekleştirerek PKK-ASALA işbirliği ve dayanışmasını güçlendirmiştir (Dündar, 2009: 177).⁶⁴ Yurtdışında sürdürülen bu çalışmaların paralelinde, Öcalan'ın güdümü ve Merkez Komite üyelerinin denetimiyle yurtiçi örgütlenmeye devam edilmiştir ve bu kapsamda 12 Eylül döneminden önce, PKK'nın 22 il ve 63 ilçede örgütlendiği bilinmektedir (Doğan, 2007: 51)

12 Eylül 1980 Darbesi: 70'li yıllar boyunca Türkiye radikal sağ ve sol çevrelerin birbirleri ile savaşına tanık olmuş ve nihayetinde "ordu yönetime el koymuştur".⁶⁵ Darbe ile pek çok örgüt etkisiz hale getirilirken PKK bu darbeden en az zararla kurtulmayı başarmıştır. Dahası 1980 Darbesi ile örgüte üye olan ya da olmayan pek çok kişiye Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde akıl almaz fiziksel ve psikolojik şiddet uygulanmış ve PKK daha çok sempatican ve üye kazanmıştır.⁶⁶ Öyle ki Diyarbakır Askeri Cezaevi uluslararası yaygın organlarında "Dünyanın En Kötü 10 Hapishanesi" listesinde yer almıştır (hurriyet, 2012d).⁶⁷ Türk milliyetçileri de aynı dönemde başta Metris ve Mamak olmak üzere çeşitli cezaevlerinde benzer şartlar altında tutulmuş; yargısız infaz ve sistematik işkence gibi insanlık dışı her türlü uygulamadan geçirilmiştir (Arınç, 2010: 5); fakat Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yaşananların sonuçları çok daha farklı olmuştur.

⁶⁴ Pek çok Kürtçü yazar Türkiye'ye yönelik Ermeni soykırımı iddiasını kabul eder. Bu yaklaşım Ermeni diasporasına duyulan yakınlığın gereği değil; Ermeni soykırımı yapmış bir milletin pek tabii Kürtleri de her anlamda sömüren, onlara etnik ayrımcılık uygulayan bir millet olabileceği mantıklı çıkarımın gereğidir. Öte yandan Ermeni soykırımı iddiasının kabulü Kürtlere de benzer uygulamalar yapıldığı iddialarını uluslararası kamuoyunca daha da güçlendirecektir. Tüm bu nedenlerden ötürü Ermeni soykırımı iddiasını reddeden Kürtçü bir yazar bulmak zordur.

⁶⁵ 1978-1981 yılları arasında ele geçen silah ve mermilerin fiyatı 30 milyar TL'dir oysa 1979 yılı başından 1981 Eylül'üne kadar, teröristlerin soygunlarda ele geçirdikleri meblağ sadece 494 milyon TL'dir (Şahin, 1995: 89). Bu açıdan 1980 Darbesi'ni hazırlayan koşullar doğal bir oluşum değildir.

⁶⁶ Bu dönemde cezaevinin iç güvenlik komutanı olan ve tüm işkencelerden sorumlu tutulan Binbaşı Esat Oktay Yıldırım'dı. Yıldırım, 22 Ekim 1988 günü, kendisine cezaevindeki işkence mağdurlarından olan ve ölüm orucunda yaşamını yitiren, Kemal Pir'in selamları olduğunu söyleyen biri tarafından, İstanbul'da belediye otobüsünün içinde, kafasına sıkılan üç kurşunla öldürüldü (sabah, 2012a).

⁶⁷ Başbakan yardımcısı Bülent Arınç'ın sözleri Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yaşananların ne kadar ağır olduğunu gösterir niteliktedir. Arınç, bir programda BDP'li bir vekil için şöyle konuşmuştur: *17 yaşında genç bir kız iken Diyarbakır Cezaevi'nde o kadar ahlaksızca işkenceye maruz kalmış ki o kadar kendisini zorlamışlar ki ben de aklıma gelse dağa çıkardım* (haber7, 2012). Elbette bu empati yanlıştır; nitekim bu işkenceler maalesef 1980 Darbesi sırasında tüm Türkiye'de resmi olarak uygulanmıştır ve sadece Diyarbakır'da gözlenen bir olay olmamıştır. Her şeye rağmen PKK terörizminin güçlenmesini salt "dış mihraklar"da aramak ve iç faktörleri yadsımak politik bir manevra olabilse de bilimseldir.

Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yaşanan işkenceler, ölümler, intiharlar ve üstelik sorumluların hiçbir ceza almaması PKK tarafından propagandalarda yoğun şekilde kullanılmış ve dağa çıkma bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Öyle ki Tan, Diyarbakır Askeri Cezaevi olmasaydı PKK'nın bugünkü durumda olmayacağını belirtmektedir (2011: 396).⁶⁸ 1981 yılında tutuklanıp 1984 yılında tahliye edilen Şırnaklı işadamı Selim Dindar Radikal gazetesi yazarı Neşe Düzel ile yaptığı röportajda benzer şekilde (radikal, 2012a) konuşur:

Diyarbakır Hapishanesi'nde yaşananlar Güneydoğu'daki olayları nasıl etkiledi sizce?

Ben siyasi biri değilim. Bu konularda birikimim yok. Ama 12 Eylül, Kürt sorununa herkesin dikkatini çekti, bu sorunu dünyaya duyurdu. Cezaevindeki vahşet olmasaydı, Kürt meselesi bu ülkede bu kadar erken açığa çıkmazdı. Diyarbakır Cezaevi'ndeki insanları birer militan haline getirdiler. Bunların yüzde 80'den fazlası dağa çıktı. İnsanın oradaki vahşeti gördükten sonra normal yaşama dönmesi çok zordu. "PKK hareketi 1984'te patladı" derler ya, bu tarih, Diyarbakır Cezaevi'nden ana tahliyelerin olduğu tarihtir.

PKK ilk başlarda diğer Kürt örgütlerince ciddiye alınmamış olsa da bu algılama askeri rejim süresi zarfında PKK mensuplarının Diyarbakır Askeri Cezaevi'ndeki direnişlerinin bir sonucu olarak değişikliğe uğradı; bu direniş, PKK'ya Kürtçü örgütler arasında itibar kazandırdı (Özdağ, 2007: 39).

Askeri yönetimin Doğu ve Güneydoğu'da gelişigüzel uyguladığı baskılar PKK'nın çok sayıda yandaş toplamasına yardım etmiştir (Fuller, vd., 2011: 46). PKK'lı bir terörist dağa nasıl çıktığını şöyle (Matur, 2011: 22, 23) anlatır:⁶⁹

Bizim mahallede 450 kişi gözaltına alındı. Özel Tim evimize postallarla girdi. Küfürler, bağırma arasında babamı aldılar. Babam apar topar götürülürken dönüp "Bir saniye" dedi. Üzerinde, bir Milli Piyango Bileti çıkardı ve anneme "Bunu al" dedi. O an annemle göz göze geldik, babamın bir daha dönmeyeceğini düşündüm. 36 gün işkencede kaldı. İşkenceden çıktığında ancak birilerinin

⁶⁸ BDP Diyarbakır milletvekili Altan Tan'ın babası olan Bedii Tan da, bu cezaevinde işkenceden ölenler arasındadır; fakat gariptir ki Tan, babasından "şehit" olarak bahseder. Bk. Tan, (2011) ilk sayfası.

⁶⁹ Matur'un eseri PKK'lı her teröristin sanıldığı gibi "kandırılıp dağa çıkartılmış" olmadığını belirtmesi açısından önemlidir.

desteğiyle yürüyebiliyordu. Beş yıl hapis yattı. Çıktığında asosyal, içe kapanık, ürkek bir adamdı. Beni dağa çıkararak, babamın acılarına ettiğim tanıklıktır.

1981 I. Konferans: Öcalan, 12 Eylül sürecinde örgütün yurtiçinde zor duruma düşmesi ve iki yıllık süreç içerisinde yurtdışında nispeten dağınık vaziyette devam eden eğitim süreci nedenleriyle, örgütü bir araya getirerek lider kadrosu üzerindeki otoritesini tazelemek amacıyla, FDHC (Filistin Demokratik Halk Cephesi) tarafından kendisine tahsis edilen Helve Kampı'nda (bilinen adıyla Mahsum⁷⁰ Korkmaz Akademisi) 15-25 Temmuz 1981 tarihleri arasında bir konferans düzenlemiştir (Doğan, 2007: 51).

Konferansın gündemi ve bu gündemin geniş bir değerlendirmesi daha önceden Öcalan tarafından yapılmış, "Politik Rapor" adıyla broşür halinde basılmıştır ve özetle şöyledir (Ersever, 2010: 85):

- PKK örgütünün geçmiş faaliyetlerinin değerlendirilmesi,
- İçinde bulunulan dönemin özellikleri ve bu dönemin görevleri,
- Gelecekteki faaliyetlerin genel bir planı.

Yaklaşık 60 kişinin katılımıyla yapılan bu konferansta örgütün askeri yapılanmalarının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca konferans örgütlenme, eğitim, ittifak ve kadrolaşma konularında önemli adımlar atmıştır. Özellikle *Politik Rapor* ile örgüt elemanları yoğun bir siyasi eğitime tabi tutulmuştur. Politik Rapor uzun süreli Halk Savaşı'nın stratejilerini ve temellerini de ortaya koymuştur (Doğan, 2007: 52) ve konferansta Vietnam tarzı Halk Savaşı stratejisi benimsenmiştir ve örgüt ilerde ayrıntılarıyla açıklayacağımız parti-ordu-cephe biçiminde örgütlenmeye gitmiştir.

PKK'nın yayın organı *Serxwebûn*'un Şubat 1983 tarihli yayımında *Halk Savaşı* şu şekilde (2012a: 11) tanımlanır:

Halk savaşı; bizdeki direnme savaşında stratejik bir rol oynayacak olan gerilla savaşıyla başlayıp, gerilla savaşının hareketli savaşa, hareketli savaşın da mevzi savaşa dönüştüğü aşamalardan geçecektir. Halk savaşımız, halkımızın öz

⁷⁰ Bazı kaynaklarda "Mahsun" olarak geçse de doğrusu "Mahsum"dur.

desteğiyle ve halkımızın öz güçleriyle oluşturulacak halk kurtuluş ordusunun düşman ordularına karşı kazanacağı zaferle başarıya kavuşacaktır.

Özetle, uzun süreli Halk Savaşı, Mao'nun geliştirdiği, stratejik savunma, stratejik denge ve stratejik saldırı aşamalarından oluşan, feodalizme karşı işçi-köylü topluluğunun savaşıdır. En bilindik örneği Vietnam'da yaşanmıştır. Bu stratejinin temel noktası adında da geçen "halk"ın kazanılmasıdır. PKK'nın bölge halkına yönelik yoğun baskısı bu bağlamda ele alınmalıdır.

İlk ve en uzun aşama olan *stratejik savunma* düşmanın güçlü ve büyük olması nedeniyle, kısmi saldırıyı, savunmayı, geri çekilmeyi, üsler oluşturmayı ve hazırlığı içerir. Bu aşamada örgütün güçsüz ve küçük olması faaliyetlerin devletin fazla etkin olmadığı yerlerle yani kırla sınırlı kalmasını zorunlu kılar. Devletin etkin olduğu yerlerde devlet ajanları ve kurumları imha edilir ve devletsiz bölgeler oluşturulmaya çalışılır. Böylece örgüt kazandığı bölgeyi üs olarak kullanabilecektir ve gerektiğinde halktan militan temin edebilecektir. PKK'nın bölgede okullara ve memurlara yaptığı saldırılar bu bağlamda ele alınmalıdır. Özellikle okullar etnik milliyetçiliğe karşı olarak ulus-devlet inşa eden ve devletin etkisini en iyi yansıtan kurumdur. Bu aşamada halkın kazanılması ve örgüte militan kazandırılması bu dönemde yoğun siyasi ve askeri eğitimi zorunlu kılar. PKK'nın silahlı propaganda amacıyla kurduğu ve 1984 yılında Eruh ve Şemdinli baskını ile ilan ettiği HRK (Hêzên Rizgariya Kurdistan/Kürdistan Kurtuluş Güçleri)⁷¹ bu dönemin bir aparatı olarak düşünülebilir. Ayrıca bu baskınlar ile birlikte gerillanın başlangıç aşaması olan silahlı propaganda dönemi sona ermiş ve sözde gerilla aşamasına geçmiş olan PKK terör örgütü, bu tarihten sonra ağırlıklı olarak silahlı mücadeleye ve silahlı mücadelede başarısız olduğu dönemlerde de örgüt içi siyasi ve silahlı eğitime ağırlık vermiştir (Yılmaz, 2007: 57). Ayrıca HRK'nın kuruluşu öncelikle halka sonrasında ise devlet güçlerine karşı yoğun şiddetin başlangıcı olmuştur.

Stratejik savunma aşaması, birbirini takip eden üç aşamadan oluşmaktadır: Silahlı propaganda, silahlı çatışma ve ileri gerilla/gelişmiş gerilla aşaması (Özdağ, 2007: 41); fakat PKK silahlı çatışma aşamasına gelmişse de gerilla aşamasına

⁷¹ Özdağ HRK'yı şu şekilde (2007: 50) açıklar: *HRK, PKK'nın Vietkongları taklit ettiği bir yapılanmaydı. Yapısı 3-3'lü askeri sisteme dayalıydı: Üç tim bir mangayı; üç manga bir takımı ve üç takım bir bölüğü oluşturuyordu. Eruh ve Şemdinli saldırılarıyla 1998'e kadar devam edip sonra duran ve tekrar başlayıp 2007'ye dek sürecektir olan düşük yoğunluklu çatışma başlamış oldu.*

gelememiştir. Nitekim daha önce sözünü ettiğimiz gerilla-terörist ayrımı PKK'nın gerilla örgütü olabilmesini imkansız kılmaktadır.

İkinci aşama *stratejik denge* ile üsler birleştirilerek "kurtarılmış bölgeler" oluşturulacaktır. Bu safha örgütün düşmana karşı nispeten de olsa üstün olabilmesini ve savaşı yavaş yavaş lehine çevirmesini ifade eder. 1988 yılında Enfal ve Nisan 1991 tarihinde Kürtlere karşı gerçekleştirilen Irak operasyonlarından sonra, Irak ordusunun bıraktığı, roketatarların da içinde bulunduğu ağır silahlar ve uçaksavarların da ele geçirilmesi sonucunda silah gücünün de artışının eklenmesi ile PKK, artık uzun süreli Halk Savaşı'nın ikinci aşamasını oluşturan stratejik denge aşamasına geçme noktasına gelmiştir; ayrıca 13 Mart 1990 tarihinde güvenlik güçleri ile girilen çatışmada öldürülen teröristlerin cenazeleri sırasında Cizre, Nusaybin ve Silopi'de düzenlenen gösteriler ile de halk desteğinin - önceden organize edilebilmesi durumunda - halkın seferber edilebilecek seviyede sağlanması, stratejik denge aşamasına geçilebilmesi için PKK adına umut verici bir gösterge oluşturmuştur (Yılmaz, 2007: 58). Yine de PKK bu aşamaya geçmemiştir; çünkü bu aşama güçlü askeri yapılanmadan çok halkın kazanılması ve böylece kurtarılmış bölgeler oluşturulmasını ifade eder. Bu açıdan PKK bu aşamaya yoğun ve şiddetli askeri saldırılarına rağmen geçememiştir.

Üçüncü aşama olan *stratejik saldırı* artık düşmanın savunmaya geçmesini ve kurtarılmış bölgeler ve halkın desteğiyle düşmanın yok edilmesini ifade eder. Bu aşamada devlet bölgeleri denetim gücünü kaybeder ve yıpratılarak ele geçirilir.

Öcalan I. Konferans ile ilgili şunları (1993b: 22, 26) söyler:

Kadrolarının önemli bir kısmını yurt dışına çekebilmiş olan devrimci hareket, onların eksikliklerini gidermeleri ve profesyonel devrimciler haline gelebilmeleri için, kendilerini ideolojik, politik, örgütsel, askeri vb. bütün alanlarda yoğun bir eğitime tabi tuttu.

Bu sorunlar Parti I. Konferansı'nda detaylı bir biçimde ele alınmış ve tartışılarak karara bağlanmıştı. Konferanstan sonraki süreçte bu çalışmalara daha da hız verildi. II. Kongre'ye doğru gelindiğinde hazırlıklar önemli oranda tamamlanmış ve yeni bir dönemin, mücadeleyi yeniden yükseltme döneminin eşiğine gelinmişti.

[...]

Partimiz bir yandan ülke içinde devrimci direnişini yeni biçimlerde sürdürürken, öte yandan ülke dışında yarattığı olanakları kullanarak sorunlarını aşmaya, hata ve eksikliklerini gidermeye çalışmıştır. Başka bir deyişle askeri-faşist cuntanın devrimci hareketi yok edeceğini düşündüğü bir dönemi, partimiz kendi hataları ve eksikliklerini giderdiği ve daha güçlü bir mücadele için hazırlık yaptığı bir döneme dönüştürülmüştür. Temmuz 1981 tarihinde gerçekleşen PKK I. Konferansı ile birlikte, bu hazırlık çalışmaları daha planlı ve örgütlü bir hale getirilmiştir.

Yapılan konferansta gelecek ile ilgili planlar mahiyetinde:

Özellikle coğrafi koşulların, siyasi temelin, askeri araç ve gereçlerin, örgütlenmenin uygun olduğu alanlarda Gerilla Mücadelesi gündeme gelecek ve bu mücadele Kürdistan'da önemli roller oynayacak ...

Partinin şiddete dayanan ve dayanmayan mücadele yöntemleriyle sağlayacağı siyasi gelişme ve bu siyasi gelişmeyi daha da hızlandıracak Gerilla Savaşı bir halk ayaklanmasına yol açacaktır...

Gerilla Savaşı geliştirilmeden Kürdistan koşullarında siyasi sonuçlar alınabileceğini, siyasi amaçlara ulaşılabileceğini sanmak gülünç olur... gibi pasajlar da sık sık tekrarlanmıştır (Ersever, 2010: 15, 16).

Toplantı sonrasında yazılan raporda ise Ortadoğu, Türkiye ve "Türkiye Kürdistanı"ndaki son gelişmeler tartışılırken Suriye kontrolü altındaki bölgelerde eğitim faaliyetlerine hız verilmesi ve Irak Kürt hareketleri ile de doğrudan ilişkiye geçilmesi kararı da alınmıştır (Törel, 2002: 65). PKK bu bağlamda KDP lideri Barzani ile daha yoğun ilişkiler geliştirmiş ve nihayetinde Suriye Devlet Başkanı Hafız Esat'ın katkılarıyla yapılan protokol ile 1982 yılında Kuzey Irak'ta kendine kalıcı bir yer edinmiştir. Öyle ki PKK'nın bu dönemdeki yaptığı atılım bu gün dahi etkisini sürdürmektedir. PKK'nın yaptığı bir diğer atılım ise Avrupa'ya açılmak olmuştur. Bu amaçla Öcalan, kendisine çok bağlı olanları seçerek onlara şu görevleri (Ersever, 2010: 89) verilmiş:

- Avrupa'daki işçiler arasından özellikle, genç olanlardan eleman temin ederek Lübnan'a göndermek,
- Yine işçiler arasından çeşitli yöntemler ile para toplayarak bu paraların Şam'daki PKK yönetimine göndermek,

- Türk işçileri başta olmak üzere çeşitli kuruluşları ve kamuoyunu etkilemek,
- PKK'nın yayın faaliyetini organize etmek, gazete, kitap, dergi, broşür, afiş ve benzerlerini basıp çoğaltmak. Bu amaçla ilk iş olarak bir yayınevi kurup bir matbaa satın almak.⁷²

Özetle, PKK, 12 Eylül Dönemi'nde her türlü örgütsel faaliyetin eğitimini almış, I. Konferans da bu eğitimlerin temel belgesi olmuştur. Konferansın getirdiği bir diğer sonuç ise Öcalan'ın I. Kongre'den farklı olarak çok daha diktatörleşmesidir. Nitekim örgütün diğer ideologları bir şekilde tasfiye edilmiştir ve Politik Rapor ve konferans Öcalan'a biat edilmesi, Öcalan'ın tek kurtarıcı ve yol gösterici olduğu fikrine hizmet etmiştir.

PKK neredeyse hiç aksatmadan ilerde tek tek değineceğimiz kongre ve konferanslarını gerçekleştirmiştir. Öcalan kongre ve konferanslar hakkında şunları (1993b: 46) söyler:

[...] kongreler partilerin yaşamında önemli bir yer teşkil ederler. Konferanslar ve kongreler büyük mevzilerin kazanıldığı toplantılardır. Partinin bütün faaliyetlerinin muhasebesinin yapıldığı yer kongredir.

Öcalan'ın söylediklerine ek olarak bu toplantılar örgütün bir arada tutulması "önderliğe" bağlılığın pekiştirilmesi, hiziplerin ajan ilan edilip tasfiye edilmesi, terör örgütünün partileşmesi ve alınan kararların demokratik gibi gösterilerek sorumluluğun tüm örgüte yayılması amacını gütmektedir.

1982 II. Kongre: Suriye'de 20-25 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşen II. Kongre'de, örgüt, Türkiye'de uzun süreli bir direniş eylemleri başlatma kararı almıştır (Özdağ, 2007: 40). Bu kongrede Kürtçülük faaliyetlerinde stratejik savunma aşamasına geldiği kanaatiyle terörist saldırıların yapılmasına bunun için de Türkiye'ye geçişlerin başlamasına karar verilmiştir (Dündar, 2009: 179).

I. Konferans ve II. Kongre gibi toplantılarda silahlı mücadelenin başlatılması kararı alındıktan sonra bu faaliyetlerin tarzı ve yöntemi de belirlenmiştir; yöntem olarak silahlı propaganda türü sansasyonel eylemler, hedef olarak siyasi parti

⁷² 1982 yılında faaliyete geçen aylık *Serxwebûn* (Bağımsızlık) gazetesi bu faaliyetlere bir örnektir. Bu gazete bugün dahi yayın hayatına devam etmektedir.

başkanları, milletvekilleri, polis şefleri, üst rütbeli subayları, toprak ağaları, ihbarcı olarak nitelendirilen vatandaşlar, jandarma ve polis karakolları, fabrika, işyeri ve mağazalar seçilmiştir (Bal, vd., 2012: 148). Bu şiddet eylemlerinin yıllar içinde en üst seviyeye çıkmasına rağmen PKK hiçbir dönem kazandığı üstleri birleştirerek kurtarılmış bölgeler oluşturacak aşamaya gelmemiştir.

II. Kongre'nin ana gündem maddesi, yurtdışına dayalı olarak sürdürülen yeni dönem hazırlıkların asgari olarak yeterli görülerek, yurtiçine dönüş çalışmalarının vakit geçirilmeden başlatılması oluşturmuştur ve akabinde örgüt, artık silahlı eğitimlerin istenen seviyeye geldiğini, sayının artırdığını ve Lübnan'da daha fazla kalmanın mümkün olmadığını gerekçe göstererek, Türkiye'ye girerek silahlı mücadelenin başlatılması için hazırlıklara esas olmak üzere yeni alanlara gitmenin gerektiği, ilk giriş yapılacak bölgenin ise Botan⁷³ olması kararlarını almıştır (Törel, 2002: 66). Böylece örgüt Türkiye'de uzun süreli direniş eylemleri başlatma kararı almıştır (Özdağ, 2007: 40) Aslında II. Kongre'nin yapılmasının nedeni öncelikle I. Konferans'ta ortaya atılan geleceğe ilişkin planlara muhalefetin ortaya çıkmasıdır (Ersever, 2010: 100). Öcalan'ın muhalifleri "ajan" ilan ederek yok etme taktiği bu kongrede de uygulanmış ve sonuçta Merkez Komite üyesi ve Avrupa sorumlusu Resul Altınok tasfiye edilmiştir.

Öcalan bu dönem ile ilgili şu (1993b: 22, 28, 255) değerlendirmeyi yapar:

II. Kongre'ye doğru gelindiğinde hazırlıklar önemli oranda tamamlanmış ve yeni bir dönemin, mücadeleyi yeniden yükseltme döneminin eşiğine gelinmişti.

II. Kongre'nin tarihsel anlamı, bir dönemi, hazırlıklar dönemini kapatması ve yeni bir döneme, direnişin yükseltileceği döneme adım atmasıydı.

II. Kongre'nin anlamı ve amacı, yurt dışına çıkışı bir kaçış durumuna dönüştürmek isteyenlerin tutumlarını engellemek, ülkeye yeniden yürüme kararlılığını geliştirmek, bunun için eğitimi yoğunlaştırmak ve gerekli bütün çabayı harcamaktı.

Bizim 12 Eylül'e karşı hamlemiz ise yurtdışında gerillaya hazırlık yapma, ülkeye dönüşü kararlaştırma şeklinde olmuştur. 1981-'82-'83 bunun yoğun çabasıyla doludur. Konferans ve II. Kongre süreçleri bu çalışmaları hızlandırmıştır (2012d: 92).

⁷³ PKK'ya göre (serxwebun, 2012e); Botan Eyaleti, Doğu'da Zap Suyu'nu takip ederek Hakkari'yi içine alır, [...] Botan Suyu'nu takip eder ve Siirt'e kadar dayanır.

Görüldüğü gibi Öcalan'a göre II. Kongre hazırlık döneminin kapanması, ülkeye eylem amacıyla dönüş ve militanların örgütten kaçışını engelleme anlamına gelmektedir. Kongreden sonra iki yıl sonra başlayan yoğun terör dönemi de bu kongrenin belirleyiciliği mümkün olmuştur.

II. Kongre ile alınan karar şu (Ersever, 2010: 103) şekildedir:

- a. PKK mensuplarının Suriye'de eğitilmesi. Eğitimin kısmen Türk sınırına yakın yerlerde yapılması,
- b. Şam, Halep, Kamışlı, Afrin gibi Suriye şehirlerinde temsilcilikler açılması,
- c. Kuzey Irak'ta Lak-1 yanına kamp açılması,
- d. Bir yıl içinde askeri faaliyetleri yürütecek silahlı propaganda birliklerinin kadro silah ve donanım bakımından hazırlanması,
- e. Gerilla savaşı ve müteakiben halk ayaklanmasına geçebilmek için propagandaya başlanması.

II. Dönem: Yoğun Şiddet Safhası

I. Konferans ve ardından yapılan II. Kongre ile yapılanmasını tamamlayan ve uzun süreli Halk Savaşı'nı başlatan PKK, bu dönemde özellikle bölge halkına karşı yoğun şiddet eylemlerinde bulunmuştur. Bunun nedeni kendisini tanıtmaya ve üs bölgeler elde ederek uzun süreli Halk Savaşı stratejisinde ikinci aşama olan stratejik dengeye geçebilmektir. Bölgeye iyice hâkim olan örgüt 1990'lar itibarıyla tüm gücüyle devlete karşı koymaya çalışmıştır. Bal (2006a: 180), bu bağlamda 1984 ile 1989 arasındaki dönemde PKK'nın *yerel halka karşı yoğun terör* stratejisini uyguladığını belirtir. Buna *bölgesel gerilim stratejisi* adı verilmektedir. Öcalan'ın, "Kürtler zorun gücünden anlar, onlarla fikri tartışmalarla bir sonuca ulaşmak olanaksızdır" (Bal, 2007: 77) ifadesi halka karşı terörizmin PKK tarafından oldukça benimsenmiş olduğunu göstermektedir.

1984 yılına gelindiğinde PKK, Güneydoğu'da silahlı propaganda birlikleri ile konuşlanmıştır. 500 civarındaki militanların 200 kadarı bu bölgede, 200 kadarı Irak ve İran'da, 50 kadarı Suriye'de ve Lübnan'da, 50 kadarı ise Avrupa ve Libya'da bulunmaktadır (Ersever, 2010: 116). Ayrıca bu dönemde PKK Kuzey Irak'ta kamplar da kurmuştur (Özdağ, 2007: 49). PKK'nın bu büyüklüğüne ayrıca kongre ve

konferanslar yapacak kadar açıkça örgütlenmesine rağmen Eruh ve Şemdinli baskını sonrasında ne halk ne de devlet bunu yapanın PKK olduğunu düşünebilmiştir. Baskınlarla ilçeler adeta esir alınmasına rağmen bu olaylar *Birkaç çapulcu eşkıyanın işi!* denilerek üzerlerine gidilmemiş ve belki de cumhuriyet tarihinin en büyük hatası yapılmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki örgüt Eruh ve Şemdinli yanında Van'ın Çatak ilçesinde de baskın yapmak istemiştir; fakat bu baskını yapmakla görevli militan örgütü oyalamış ve baskını gerçekleştirmemiştir.

Belirtilmesi gereken bir diğer konu ise sınır ötesi askeri operasyonların bu tarihlerde başlamasıdır. Türkiye ile Irak arasında 1983 yılında imzalanan "Sınır Güvenliği ve İşbirliği Anlaşması" ile TSK'ya Irak topraklarında 10 kilometre girerek suçluları takip imkanı sağlanmış ve ilk operasyon bir yıl sonra 1984'te PKK'nın Güneydoğu'da kanlı eylemleri başlatmasından 3 ay önce 27 Mayıs 1984 günü "Sıcak Takip Operasyonu" adı altında düzenlenmiştir (hurriyet, 2012b).

1984 Eruh ve Şemdinli Baskını: Türkiye'ye sızmakla stratejik savunmanın ilk aşaması silahlı propagandayı başlatan örgüt, Eruh ve Şemdinli baskını ile de stratejik savunmanın ikinci aşaması olan silahlı çatışma dönemini başlatmıştır (Özdağ, 2007: 46, 49). Örgüt kaynaklarında Eruh ve Şemdinli baskını şu şekilde (pkkonline, 2012) anlatılır:

[...] Uzun araştırmalar sonucu Eruh, Şemdinli, Şırnak gibi kazaların aynı gün basılmasına karar verildi. Eruh baskınının koordinesini Mahsum Korkmaz yani Agit yapacaktı. Fakat baskın öncesinde ilçe merkezinden bilgi-istihbarat verecek bir tek kişi dahi yoktu. Baskını değerlendirme raporunda bu durumu şöyle dile getiriyor komutan Agit: "Kaza merkezinde istihbarat alabileceğimiz tek bir insan bulamadık. Köylerin birçoğu mücadelemize karşı derin bir yabancılık içindedirler."

Eylemin amacı

Eylemin amacı partimiz tarafından kuruluşu sağlanan silahlı kuvvetlerimizin örgütü HRK'nin kuruluş ve amaçlarını, şehir merkezinden halkımıza ve dünya kamuoyuna güçlü bir ses ile duyurmaktır. Bu amaçla şehir odağı geçici olarak işgal edilmeli, düşmanın askeri ve idari kurumlarına darbeler indirilmeliydi. Hedeflerin kapsamı bu doğrultuda belirlenerek somut ve ayrıntılı eylem planı ortaya çıkarıldı.

Eruh'u Basma Planı

Yapılan keşif sonucu yöneleceğimiz bütün kurum ve noktaların dar bir küme halinde buldukları ve ortalarında da bölük düzeyinde düşman askeri gücünün bulunduğu tespit edildi. Tasarlanan işgal ile kitlelere sözlü ve yazılı propaganda yapma olanağının ancak bölüğün etkisizleştirilmesi veya teslim alınmasıyla mümkün olacağı görüldü. Bu nedenle bölüğe yönelme hedeflerin dizisinde temel ve baş sıraya konuldu. İkinci sırada komutanların lojmanları ve askeri gazino, üçüncü sırada kahvehanelerde bildiri dağıtma, pankart asma (bombalı) ve banka soygunu. Dördüncü olarak: cami hoparlöründen şehir halkına hitap etme, beşinci olarak şehir karayolunu iki ucundan keserek telefon hattını kesme hedef alındı. Baskın akşam saat 21:00'da yapılmak üzere planlandı. Eylem süresi 1 saat olarak belirlendi. [...] Sayımız otuz olarak belirlendi.

[...]

Otuz kişi Eruh'u basmış, kayıp vermeden ve bir araba dolusu silah ve ganimetle geri dönmüşlerdi. Eylem Türkiye'de ve dünya kamuoyunda günlerce ilk haber olarak duyuruldu. Ama bu baskının baş mimarı komutan Agit'in değerlendirmeleri farklıydı, askerceydi: "Eruh'u düşürdük ama ciddi savaşlar için daha epey güçlendirmeye ihtiyaç var."

[...]

Eylemimiz amacına ulaşmış, içte ve dışta son derece muazzam yankılar uyandırmış, halkımıza büyük güven, dostlarımıza sevinç vermiş; sömürgeciliği ve reformizmi kahretmiştir. Sömürgeci ordunun aldaticı görünümünü altındaki kofluğunu açığa çıkararak kitlelerin düşmanı olduğu gibi görmesine, ölümü horlamalarına yol açmıştır.

Askeri açıdan düşmana fazla maddi kayıp verdirmemekle birlikte asker safları içinde büyük manevi tahribata yol açmış, onu korkuya boğmuştur. Karakolların nöbeti köylülere tutturulmaktadır. Düşman halka karşı tavrında son derece yumuşamış, bu yolla halk direnişinin önünü almaya çalışmaktadır. Eylem, savaşçı yapımızı güçlendirmiş, kendimizi daha iyi tanımamıza olanak sunmuştur. Eylem tutukluğumuzu gidermiş, sağ anlayışlara ölümcül darbeyi indirmiştir.

Anlaşıldığı gibi Eruh ve Şemdinli baskını askeri tahribat yaratmak amacından çok PKK'nın askeri yapılanması HRK'nın tüm Türkiye'ye ilanı eylemidir. Bir açıdan PKK'nın bu aşamamada hedefi askeri olmaktan ziyade siyasiydi (Özdağ, 2007: 46).

İlerde daha ayrıntılı değineceğimiz PKK yapılanması; parti; yani PKK (Partiya Karkerên Kurdistan/Kürdistan İşçi Partisi), ordu; HRK (Hêzên Rizgariya Kurdistan/Kürdistan Kurtuluş Güçleri) ve cephe; ERNK'dan (Eniya Rizgariya Netewa Kurdistan/Kürdistan Halk Kurtuluş Cephesi) oluşmaktadır. PKK 1978 yılında, HRK da 1982 yılında kurulmuştur. Örgütün askeri yapılanması dışında yer alan fakat parti ve askere güce destek ve kaynak sağlayan ERNK'nın kuruluşu ise 1985 olacaktır. HRK'nın kuruluşu elbette öncelikle halka sonrasında ise devlet güçlerine karşı yoğun şiddetin başlangıcı olmuştur.

ERNK'nın kuruluşu, PKK'nın 1985 yılında TSK'nın askeri başarıları karşısında neredeyse yok edilme safhasına gelmiş olması ile ilintilidir. Türk güvenlik güçlerinden gelen devamlı askeri baskı altındaki PKK, halk desteği elde etmek için siyasi örgütlenmeye ihtiyaç olduğunun farkına varmış ve 21 Mart 1985 günü ERNK'yı kurarak faaliyetlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Toplu faaliyetler, basın toplantıları, baskınlar, işgaller,
- Türkiye'yi hedef alan, a) yeni eleman temini ve onları terörist olarak eğitime, b) tatbiki silahlı eğitim, c) savaştan güçlerin temini, d) lojistik destek sağlama, e) diğer silahlı gruplarla temas sağlama, f) Avrupa ve Suriye'deki gruplarla bağlantıları düzenleme gibi faaliyetler,
- İstihbarat ve güvenlik faaliyetleri üzerinde çalışmalar yapma,
- Finans kaynakları yaratma (Özdağ, 2007: 57).

ERNK, Kürtleri temsil adı altında PKK'yı temsil eden siyasi partiler kurulunca özellikle Türkiye faaliyetlerinde bu siyasi partilerle görev paylaşımı yapmış, neredeyse bu bağlamda Türkiye'de işlevsiz kalmıştır. 1980'lerde her ne kadar PKK'ya ağır darbeler indirildiyse de sorunun salt askeri mantığa devri ve özellikle terörist ile masum halk ayırımının neredeyse hiç yapılmaması ERNK'nın militan bulmakta zorluk çekmemesini sağlamıştır. 1980'li yıllardaki terörle mücadele stratejisi PKK terör örgütünün büyük bir dip dalgasına dönüşmesine yardımcı olmuş ve Türkiye'de 1990'lı yıllara bir tsunami etkisi yapmıştır (Bal, 2010: 44).

1986 III. Kongre: PKK yayın organı *Serxwebûn*, Lübnan Bekaa Vadisi'nde bulunan Helve Kampı'nda 25-30 Ekim tarihleri arasında yapılan III. Kongre'yi şöyle (s2012h) özetler:

Yaşanan örgütsel ve askeri pratik ışığında örgüt ve kadro sorunlarının çözüldüğü kongredir. Özellikle geri çekilme sürecinde yaşanan eğitim ve yoğunlaşma ardından pratik alanda ortaya çıkan örgüt ve kadro sorunları, yönetim olamama gerçeği, partiyi bu sorunlara çok daha derin eğilmeye sevk etmiş, bu kongre ile PKK gerçek örgüt kimliğine kavuşmuştur. Genel teorik eğitimin, eleştiri ve özeleştirin dönemin örgüt ve militanını yaratmaya yetmediği özellikle savaş pratiğinde açığa çıkıp anlaşılınca, bu sorunun daha kapsamlı ele alınıp çözülmesi acilliyet arz etmiştir. Kendini bu denli dayatan sorunlardan dolayı 3. Kongrede çok kapsamlı kişilik çözümlenmeleri yapılarak; "Burada çözülen an değil tarih, kişi değil sınıftır" esprisiyle, güçlü ve yetkin militanın yaratılması ve sorunun bu temelde çözülmesi hedeflenmiştir. PKK içinde şiddetli bir sınıf mücadelesi başlatılıp, orta yolculuğa, her türlü küçük burjuva tasfiyeciliğine ve feodal gericiliğe karşı savaş açılarak, PKK'nin militanını yaratma esas alınmıştır. Diğer örgüt ve taktik meselelerin ve uygulama sorunlarının kilit noktası da bu sorunun çözümü olarak kabul edilmiştir. Başkan Apo'nun önce sosyolojik daha sonraki süreçlerde ise psikolojik çözümlenmeleri de kökenini esas olarak buradan almaktadır.

Yukarıdaki özette anlaşıldığı gibi kongrenin temel gerçeği örgütün teorik eğitimine rağmen pratikte başarısız olması, militanların ve kadronun Türk güvenlik güçlerine karşı zayıf olması ve örgütün toparlanma sürecine girme çabası gereğidir. Teorik eğitimin pratikte yeterli başarıya ulaşmaması özellikle belirtilmiş bir konudur. Bir özeleştiri mahiyetindeki her kongre gibi bu kongre de özeleştiri kapsamında Öcalan'ın diktası ile örgüt yeniden disipline edilmeye çalışılmış ve pek çok militan eleştirilmiştir. Militanların eleştirilmesi kurşuna dizilme biçilme olurken Öcalan kongre sürecindeki yoğun siyasi eğitimle partiyi daha da sağlamlaştırmaya çalışmıştır. Bu kongre ile Öcalan tüm rakiplerini tasfiye etmiş ve PKK'ya Stalinist bir biçim vermiştir (Özdağ, 2007: 62). Nihayet kongrenin resmi süresi sona erdiğinde şu kararlar (Ersever, 2010: 139-140) alındı:

- HRK isimli askeri teşkilat kaldırılarak yerine ARGK (Artêşa Rızgariya Gelê Kurdistan/Kürdistan Halk Kuruluş Ordusu) kurulacak,

- Askeri mücadelenin genelkurmayı olarak ARGK Konseyi kabul edilecek,
- Helve Kampı adı, değiştirilerek Mahsum Korkmaz Akademisi olacak. Kuvveti bir tabur çapında tutulacak,
- Bu akademi PKK'ya ARGK'ya askeri siyasi bilgiyle donatılmış komutanlar yetiştirecektir,
- Türkiye Kürdistan'ında faaliyetler yedi eyaletçe yönetilecektir,
- Bu eyaletlerin altında Bölge Komiteleri, Bölge Komitelerinin altında ise yerel komiteler olacaktır. ARGK savaşçıları bu komitelerce yönetilecekler, eyaletlerde bir ya da iki hareketli ana birlik kurulacak, diğer yandan takım ve gruplar şeklinde gerilla birlikleri bulunacaktır. Yerel komiteleri olacaktır. Her bölgenin bir yada iki gerilla takımı ve grupları her yerelin ise grubu kurulacaktır,
- Avrupa faaliyetleri ise artık tamamen ERNK adıyla, ayrıca ülke içinde ERNK faaliyetleri de yine mevcut örgütlenme hiyerarşisi içinde yürütülecektir.

Silahlı yapılanmanın daha da güçlendirilmesi ve faaliyet alanlarının eyalet adı alması dışında bu kongrenin diğer kongrelerden ya da konferanslardan bir farklı yoktur. Bu kongre ile ARGK'nın daha da güçlenmesi terörizmin ilerde tavan yapması ile sonuçlanacaktır. Ayrıca PKK bu kongre ile "zorunlu askerlik yükümlülüğü" getirilmiş ve her aileden en az bir erkek ve kadını dağa çıkarıp terörist yapmaya çalışmıştır (Yavuz, vd., 2011: 153). Yine bu kongre ile örgütün ilerlemesinin önünde engel olarak görülen geçici köy korucularının ve yakınlarının katledilmesi, evlerinin kundaklanması, mallarının yağmalanması yöntem olarak benimsenmiştir ve akabinde kongre kararları doğrultusunda örgüt, 1987 yılı içinde geçici köy korucularına yönelik Mardin, Şırnak, Siirt yöreleri başta olmak üzere 15 ayrı toplu katliam gerçekleştirmiştir (Bal, vd., 2012: 148).

1984 yılında kırsal kesime dayalı olarak silahlı propaganda eylemlerine başlayan örgüt, 1987 yılından itibaren giderek etkili olmaya başlamış ve tüm bölgeyi etkisi altına alınmıştır (Alkan, 2008: 88). Bunun üzerine 1985 yılında GKK (Geçici Köy Koruculuğu) ve 1987 yılında OHAL (Olağanüstü Hal Uygulaması/Bölge

Valiliği) yürürlüğe girmiştir. 1985-1986 yıllarında ise bölgeye Polis Özel Harekat timleri intikal etmiştir (Yavuz, vd., 2011: 154).

Eruh ve Şemdinli baskının düzenleyicisi Mahsum Korkmaz'ın 1986 yılında çatışmada ölü olarak ele geçirilmesi PKK'nın iki büyük eylemi gerçekleştirmesi ile sonuçlanmıştır. Bu eylemlerden ilki 12 Ağustos 1986 günü gerçekleştirilmiş ve 9 asker şehit edilmiş, ikinci eylem de 14 Ağustos'ta yapılmış ve 14 asker şehit edilmiş ve akabinde TSK 1986 yılında Kuzey Irak'a sınır ötesi operasyon yapmıştır.

1980-1988 Irak-İran Savaşı, 1988 Halepçe Katliamı, 1988 Enfal Operasyonu, 1990 Irak'ın Kuveyt'i işgali ve akabinde gelen Körfez Savaşı, Çekiç Güç'ün kurulması, Barzani Kuvvetlerinin o dönemde dağıtılması ve İran'a kaçması PKK'nın bu süreçte giderek güçlenmesi ile sonuçlanmıştır. 1990'ların ilk yılları hakkında bir PKK bir terörist şöyle (Matur, 2011: 54) konuşur:

O dönemde tüm dağlar elimizdediydi. Bazı baskınlara 500 kişi katılıyorduk. Ateş edecek asker bulamadığımız zamanlar oldu. Devlet gündüz helikopterlerle gelir, sonra çekip giderdi. Merkezi karakollar vardı. Bizden 10-15 kişi oralara mevzilenirdi. O dönemde 100-120 kişi mevzileniyordu. PKK içinde çeteleşme o dönemde başladı. Çiller dönemi idi.

PKK'nın bu yıllardaki başarısının sebeplerini Özdağ şöyle (2007: 84) sıralamaktadır: PKK'nın bölgedeki Sıkıyönetim'den OHAL'e geçiş sürecini kendi çıkarına yönelik kullanması, Türkiye'nin PKK'yı kışkırtan ve ona yardım eden Suriye, İran ve Irak'a karşı gerekenleri yapmaması ayrıca Türk karar alıcılarının PKK'nın politik kararlarını Kürt Sorunu ile bağlantılı olarak göz önüne almamış olması ve salt ve bütünüyle uluslararası bir güvenlik sorunu olarak değerlendirmesi.

1990'lı yılların bir diğer önemi ise bölge halkının PKK yanlısı sivil gösteriler yapmasıdır. Böylece, 13 Mart 1990 tarihinde güvenlik güçleri ile girilen çatışmada öldürülen teröristlerin cenazeleri sırasında Cizre, Nusaybin ve Silopi'de düzenlenen gösteriler ile de halk desteğinin -önceden organize edilebilmesi durumunda- halkın seferber edilebilecek seviyede sağlanması, stratejik denge aşamasına geçilebilmesi için PKK adına umut verici bir gösterge oluşturmuştur (Yılmaz, 2007: 58). Fakat bu gösteriler PKK'nın halkça benimsenmesinden öte devletin terörle mücadele konseptine bir tepki anlamı taşımaktadır. Somutlaştıracak olursak 1990 yılına kadar

898 terörist ölü, 61 terörist yaralı ve 7.949 terörist ise sağ olmak üzere toplam 8.908 terörist güvenlik güçlerince ele geçirilmiştir; ayrıca PKK eylemleri sebebi ile 825 vatandaş ve 99 Geçici Köy Korucusu, toplam 924 kişi hayatını kaybetmiş ve 490'ı vatandaş ve 762'si Geçici Köy Korucusu olmak üzere 566 kişi yaralanmıştır (Yılmaz, 2007: 58, 59). Bölgede ölen her terörist, korucu ya da sivil, zincirleme biçimde pek tabi binlerce aileyi etkilemiştir. PKK'nın öldürerek ve ölererek güç kazanması bu şekilde olmuştur.

III. Dönem: Sosyalizmden Uzaklaşma, Siyasallaşma ve Tüm Bölgede Terör Estirme

1990 II. Konferans: 4-13 Mayıs tarihleri arasında Lübnan'da gerçekleştirilen II. Konferans'ı önemli kılan esas husus; bu konferansın yurtiçinde yapılması planlanan ve Öcalan'ın da katılmayı düşündüğü IV. Kongre'nin bir nevi provası olması ve hazırlıklarını içermesidir ve konferansın ayrıca PKK yanlısı kitlesel gösterilerin yapıldığı günlerin hemen akabinde gerçekleştirilmesi, bu konferansın kitlesel boyutlu gösterilerin tımandırılması gibi kararlara esas teşkil etmesi, konferansın diğer önemli nitelikleridir (Törel, 2002: 98). Kasım ayı 1989 yılında Van'da yapılan I. Yurtiçi Konferans nasıl bu konferansın hazırlığı ise, II. Konferans da IV. Kongre'nin hazırlığıdır.

II. Konferans *Serxwebûn*'da şöyle (2012b: 6) özetlenir:

Ulusal Konferansımızın en önemli bir sonucu, partileşme olgusunda önemli bir yere oturmuş bulunmasıdır. Bu toplantımızda, partileşme sorunları kapsamlıca ele alınmış; partileşme önünde engel teşkil eden, geriletken tüm olumsuz yanlar tespit edilip sergilendiği gibi, yeni ve yetkinlik arzeden yönler ve bu temelde sağlanan gelişmede ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu temelde, partileşme olgusunun düzeltilmeye muhtaç yönleriyle, yeni ve yetkin olan yönleri sağlamca ele alınmıştır.

[...]

PKK II. Ulusal Konferansı'nda üzerinde önemle durulan bir diğer konu da savaş ve ordu sorunu olmuştur. Ordulaşmanın, Partimizin, gelişim süreci içinde daha da yoğunlaşmış, azimli, savaşkan ifadesi olduğuna dikkat çekilerek, gelişen Partinin ordulaşan Parti olduğu vurgulanmıştır.

[...]

II. Ulusal Konferans, Cephe silahıyla savaşımın artık halkımızın gündemine girdiği ve Partimizin geleneksel kitle ve halk çizgisinin pratikte oldukça ifadeye kavuşturduğunu dile getirmiştir.

II. Ulusal Konferans'ta üzerinde önemle durulan bir konu da ittifaklar meselesi olmuştur. Konferans sürecinde, her türlü hayaller bir yana bırakılmış olarak, dünya, bölge, Türkiye ve Kürdistan gerçekliği temelinde ittifaklar sorunu irdelenmiş ve önemli dersler çıkarılarak kararlara ulaşılmıştır.

[...]

PKK II. Ulusal Konferansı, sonuç aşamasında, üzerinde durduğu tüm konulara ilişkin karar tasarıları üzerinde tartışmalar yürütmüş; devrimimizin tüm ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran ve zaferi hedefleyen kapsamlı kararlara ulaşılmıştır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında konferansın pek çok alanda değişiklik öngördüğü kanaatine varılabilir. Nitekim 1990'lı yıllar bölgede pek çok değişikliğin olduğu bir dönemdir üstelik Türk güvenlik güçlerinin PKK operasyonlarını yoğunlaştırması PKK'nın değişikliklere gitmesini ve gelişme göstermesini zorunlu kılmıştır.

II. Konferans'ta alınan kararlar şöyle (Törel, 2002: 99) özetlenir:

1. Faaliyetlerin en üst seviyede siyasi büro ve askeri komite şeklinde pratik olarak birbirinden ayrılması, siyasi büronun cephe faaliyetlerinden sorumlu kılınması,
2. Halk ayaklanmaları sürecine gelindiği, kitlelerin buna göre örgütlenmesi, cephe örgütlenmesinin bu ihtiyaca göre şekillendirilmesi,
3. Basın-yayın faaliyetlerinin geliştirilmesi ile her eyaletin bir yayın organı çıkartması,
4. Legal kurum ve kuruluşlar oluşturularak halk katmanlarının bunların etrafında bir araya getirilmesi,
5. ERNK alt birimlerinin oluşturulmasıyla bunların kitle içinde örgütlenmesi,
6. Dini ve mezhepsel örgütlenmelere ağırlık verilmesi, bu amaçlara uygun teşkilatların oluşturulması,

7. Kültürel faaliyetler ve Kürtçenin geliştirilmesi konusunda çalışmalar başlatılması,
8. Ulusal Kongre ve Ulusal Meclisin toplanması için hazırlık çalışmalarının sürdürülmesi,
9. Silahlı faaliyetlerin giderek kırdan şehre doğru yayılması, silahlı birliklerin sayısının artırılması, yönünde kararlar alınmıştır.

En başlarda bölgesel gerilim stratejisi ile halka karşı yoğun şiddet uygulayan PKK, 1990'larda terörist faaliyetlere aktif ya da pasif olarak halkın da katılımını öngörmüştür. ERNK'nın yaygınlaşması bu bağlamda ele alınmalıdır. Sosyalizmin çöküşü ile başlayan ve giderek yoğunlaşan din temellinde propaganda yapma taktiği de giderek yoğunluk kazanmıştır. Bundan sonra PKK, *Kürdistan İslam Partisi*, *Kürdistan İmamlar Birliği*, *Kürdistan Yurtsever İmamlar Birliği*, *Kürdistan Mollalar Birliği*, *Kürdistan Dindarlar Birliği*, *Kürdistan Yurtsever Din Alimleri Birliği* ve son olarak da *Kürdistan İslami Hareketi* adı altında örgütle ilişkili organizasyonları hayata geçmiştir. Ve ileride kararı alınacak olan *Serhildan*⁷⁴ (başkaldırı) yani *sivil itaatsizlik* eylemlerinde örgüt bu organizasyonlarla kazandığı tabanı kullanarak "sivil cuma namazları" eylemlerini gerçekleştirmiştir. Sivil cuma namazları ile devletin atadığı imamların arkasında namaz kılmayı ve böylece devleti reddetme anlamı taşımaktadır. Marksizm-Leninizm ile milliyetçiliği birleştiren PKK, bu kavramlara ek olarak dini de ekleyerek önemli olanın ideoloji değil sonuç olduğunu ortaya koymuştur. Oysa bu kavramların üçü de birbiriyle çelişir; fakat PKK Marksist-Leninist bir milliyetçi terör örgütünü olmasına rağmen ölen militanlarına "şehit" demekten de çekinmemiştir.

⁷⁴ *Serhildan*: 1990'lardan sonra benimsenen, *milis* olarak adlandırılan ERNK'nın, organizesinde etkin olduğu ve kelime anlamı *başkaldırı* olan ayaklanmaya verilen addır. Bu ayaklanma temelde bölgelerin şiddet eylemleri ile devletsizleştirilmesi ve nihayetinde kurtarılmış bölge haline getirilmesi amacı güder. Serhildanların bir diğer amacı ise bölgedeki tansiyonu yükseltmektir. PKK, Öcalan'ın 1999 yılında yakalanması sonrası silahlı şiddet eylemlerini asgari seviyeye çekip, yandaş kitesini daha çok serhildan eylemlerine yönlendirmiş ve güvenlik birimleri ile halkı karşı karşıya getirip gerginliği tırmandırma stratejisi ile hareket etmiştir (Özcan, 2012: 44). Örneğin, Kimlik Bildirim ve Anadilde Eğitim Kampanyası, "Ben Kürdüm ve PKK'liyim" Kampanyası, "Başkan Apo'yu" Savunma ve Sahiplenme Kampanyası, Toplumsal Barış ve Demokratik Katılım için Genel Af Kampanyası, Barış ve Demokratik Çözüm için Mücadele Kampanyası, "Başkan Abdullah Öcalan'ın Sağlığı Kürt Halkının Sağlığıdır", Önderliğe Özgürlük Kampanyası, "Abdullah Öcalan'ı Kürdistan'da Siyasi İrade Olarak Görüyor ve Kabul Ediyorum" Kampanyası, Kürtçe Konuşma Seferberliği...

PKK'nın dini böylece araçsallaştırması bölge halkı içinde PKK'yı daha da benimsenir duruma getirmiştir. Bu taktik bugün daha da artarak devam etmiştir. Nitekim PKK, Sosyalizmin toplumsal ve dini değerlere bağlı halk üzerinde bir etki yaratmadığının farkına varmıştır. Öcalan dini kullanma taktiğinden şöyle (Uğur, 2011: 47) bahseder:⁷⁵

Bizim de en başından beri yani Marksist ideolojiye göre, dini afyon gibi uyuşturucu etkisi olan, insanı kimliksizleştiren, kaderci ve teslimiyetçi bir çizgiye iten bir olgu olarak kabul etmişliğimiz var. Bütün bunlara karşın halkımız son derece geridir. Zaten feodalitenin özünde de din faktörü bulunur.

Ben zaman zaman dini duyguların cahil halk üzerinde büyük etkisi olduğu için dini kullandım.

Kararlarda dikkat çeken bir diğer konu ise kültürel faaliyetlere yönelik çalışmalara yapılan vurgudur. PKK bu şekilde Kürtlerin etnik kategorisine yaptığı vurguyu daha da arttırmış ve arttırmaya çalıştığı milliyetçi hareketi kullanma yoluna gitmiştir. Dikkat çeken bir diğer husus ise terörizmin şehirlere doğru kaydırılması ve sivil eylemlerin de başlatılmasıdır.

1990 IV. Kongre: 26-31 Aralık tarihleri arasında yapılan kongre hakkında *Serxwebûn*, Aralık 1998 tarihli yayımında *Devrimde Karar, sosyalizmde ısrar, atılım ve zafer* başlığı ile şunları (2012g: 7) yazar:

Reel sosyalist sistemin hızla çözüldüğü bir dönemde gerçekleştirilen IV. Ulusal Kongre, sosyalizmde ısrarın somut bir ifadesi olurken, aynı zamanda yakıcı güncel gelişmelere verilen kapsamlı bir yanıt olma özelliği de taşımaktadır. IV. Kongre, yıllar sonra ülke topraklarında gerçekleştirilen ikinci kongre olma gerçekliğiyle de ayrı bir anlam kazanmıştır.

IV. Kongre, ülke koşullarının ulusal kurumlaşmaların geliştirilmesine elverişli bir zemin oluşturması bağlamında, alınan kararlarla ulusal bir özellik taşıması yanı sıra dünya düzleminde "sosyalizm bitti" söylemlerine verilen anlamlı bir yanıt olma özelliğiyle de evrensel bir niteliğe bürünmektedir.

⁷⁵ *Abdullah Öcalan'ı Nasıl Sorguladım* adlı kitabımı Hasan Atillâ Uğur -İşte Gerçekler- etiketiyle sunsa da kitap, Öcalan'ın resmi ya da gayri resmi temasları, onla iletişimde olan siyasiler ve bürokratlar, verdiği ve aldığı sözler kısacası "derin devlet-gladio" hakkında esaslı hiçbir bilgi içermez. Milyon dolarlık hacimdeki bir örgüt olan PKK için Öcalan'ın sık sık İbrahim Tatlıses'in yardımlarda bulunduğunu söylemesi ve başka bir isim verememesi de gariptir.

Bir gerilla ve serhildan kongresidir. Türk devletinin tüm özel çabalarına rağmen gerillanın gelişimi engellenemediği gibi, gerilla kitle serhildanlarını yaratarak ondan aldığı maddi ve moral güçle ciddi bir ordulaşma imkânını da yakalamıştır. Bu kongre bir yandan gerilla ordulaşmasının sorunlarını tartışıp çözüm ararken, diğer yandan yükselen halk serhildanını daha nitelikli hale getirmenin ve gerilla serhildan birlikteliğini sağlamanın yollarını arayıp bulmaya çalışmıştır. Nitekim bu kongrenin ardından hem serhildanlarda bir kabarma, hem de gerilla da bir büyüme sağlanmıştır. Bu açıdan diriliş devrimini zirveye ulaştıran kongredir (serxwebun, 2012h).

IV. Kongre'de dikkat çeken ilk nokta; dayanılan ideolojinin yani Sosyalizmin SSCB ile pratiğinde iflasının değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme her ne kadar Sosyalizmden vazgeçme gibi sonuçlar getirmese de, kademeli olarak Sosyalizmden uzaklaşma süreci başlamıştır. PKK'nın Sosyalizmin iflası karşısında takındığı tutum ise stratejiktir.

Taktiksel olarak, kişinin ideolojisinde değişiklikler yapması onu tamamen terk etmesinden çok daha kolaydır (Fuller, vd., 2011: 50). Bu nedenle Sosyalizm pratiğinin SSCB gerçeğini anlayan örgütün en başlarda ideolojisini tamamen değiştirmesi ya da eleştirmesi beklenemez. Bu tavır, bu ideoloji üzerine kurulmuş örgütün bir deprem yaşaması anlamına geleceğinden örgüt, ideolojik değişimini bir süreç içine yayarak militan ve sempatizanlarına benimsetmiştir. Nitekim yukarıdaki "Sosyalizmde ısrar"a rağmen 1995 yılında PKK bayrağı içindeki orak-çekiç amblemi çıkartılmıştır. Bu bağlamda IV. Kongre'de Sosyalist Blok'un dağılmasına paralel olarak Marksist ideolojiden kaçış çabaları görülür (Bal, vd., 2012: 148).

Öcalan'ın katılmadığı ve genelde II. Konferans kararlarının alındığı bu kongrede dikkat çeken ikinci nokta; kitlesel faaliyetlerin dayanışmalarla yaygınlaştırılması, parça parça "kurtarılmış alanlar" oluşturulması kararıdır (Yavuz, vd., 2011: 157). Bu kitlesel faaliyetler ise; kepenk kapatma, protesto yürüyüşleri, açlık grevleri vb. olarak sıralanabilir. Böylece PKK terörle mücadeleyi dağ ile ova arasında yaymıştır. Bu amaçla *Halk Kongreleri* adı altında KOMAGEL yapılanması kurulmuştur. Ayrıca kongrede, parti üyeliği ile cephe üyeliği net olarak birbirinden ayrılmış, MK (Merkez Komite) üyelerinin yeni görev özellikleri benimsenmiş, bu doğrultuda MK; cephe, basın, yayın, siyasi faaliyetlerin ağırlık merkezi olması

maksadıyla siyasi komite ve askeri komite olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Doğan, 2007: 65). Kongrede korucuların kazanılması gerektiği üzerinde durulmuş ayrıca PKK-Vejin (Diriliş) adı altında bir hizip ortaya çıkmıştır; fakat bu hizip grubu çok sürmeden tasfiye edilmiştir.

1990'lı yıllarda PKK'nın siyasallaşması sürecinin de başladığı söylenebilir. Bu alandaki ilk faaliyetler; 1987 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerinde, çoğunluğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi şehirlerinden SHP'nin (Sosyal Demokrat Halkçı Parti) listelerinden Türkiye Büyük Millet Meclisine giren milletvekillerinden yedisinin, Paris'te düzenlenen "Kürtlerin Kültürel Kimlikleri" konferansına katılmaları neticesinde 7 Haziran 1990 tarihinde SHP'den ihraç edilmeleri ve akabinde Fehmi Işıklar başkanlığında kurdukları HEP (Halkın Emek Partisi) ile başlamıştır (Yılmaz, 2007: 97). HEP ile başlayan bu süreç DEP (Demokratik Partisi), HADEP (Halkın Demokrasi Partisi), DEHAP (Demokrasi Halk Partisi), DTP (Demokratik Toplum Partisi), BDP (Barış ve Demokrasi Partisi) ile devam etmektedir.

Kongrede alınan önemli kararlar şunlardır (Ersever, 2010a: 104):

- a. Kitleye şiddet uygulanmasının görünüşte terk edilmesi,
- b. GKK teşkilatını kaldırmak için af ilan edilmesi,
- c. Kepenk kapatma, protesto yürüyüşleri, açlık grevleri tertipleme kararı alınması,
- d. Çatışmalarda ölen PKK'lıların törenle gömülmesi,
- e. Legal faaliyet gösteren siyasi partilere sızılması,
- f. Kitle gösterilerinin silahlı eylemlerle desteklenmesi,
- g. 15 Ağustos, 21 Mart ve 1 Mayıs günlerinin bayram olarak kutlanması,
- h. Aşiretlere ılımlı ölçülerde yaklaşılarak kazanılmaları kararı,
- i. TC yöneticilerine suikastler düzenlenmesi kararı.

Bu dönemde PKK'nın Türkiye-İrak sınırındaki jandarma karakollarına, sayıları 500'ü bulan ve havan, uçaksavar, roketatarlarla donatılmış gruplarla saldırılar düzenlenmesinin ardından TSK, terör örgütüne yönelik güvenlik birimlerini Dohuk,

Zaho, Erbil ve Selahattin kentlerinde konuşlandırırken; aynı yılın nisan ayında TBMM'de ilerde daha ayrıntılı olarak değineceğimiz "Terörle Mücadele Kanunu" kabul edilmiştir (Dündar, 2009: 158). Bu sınır ötesi operasyonlar ve akabinde askeri harcamalar yıllar içinde artarak devam etmiştir. Bu dönemde artan bir diğer şey ise "itiraflılık" ve JITEM'in dâhil olduğu faili meçhul cinayetlerdir.

1990'lar PKK'ya dış desteğin tavan yaptığı yıllardır. Örneğin, örgütün, bağımsızlığını kazanan Ermenistan'da 1990'ların başında üsler kazanması ayrıca Suriye hükümetinin ARGK'ya katılan Kürt vatandaşlarını askerlikten muaf tutması ve böylece PKK'nın Suriye Kürtleri ile birlikte militan sayısının 12 bini bulması (Özdağ, 2007: 89)...

1991 yılında PKK'nın Körfez Krizi ve öte yandan Saddam yönetiminin Irak Kürtlerine karşı tutumu PKK'nın bu bölgede kendini Kürtlerin tek kurtuluşu olarak lanse etmesi ile sonuçlanmıştır. Bu amaçla Öcalan adına kardeşi Ferhat (K) adlı Osman Öcalan nezaretinde, 8 Haziran 1991 tarihinde daha sonra YNDK (Yekitiya Neteva Demokrati Kurdistan/Kürdistan Ulusal Demokratlar Birliğini) olarak değişecek olan PAK (Partiya Azadiya Kurdistan/Kürdistan Özgürlük Partisi) adıyla bir parti kurulmuştur (Ersever, 2010: 117). Daha sonra artarak devam eden bu siyasi partilerden PAK'a destek ise Saddam yönetiminden gelmiştir. Nitekim Körfez Savaşı ile oluşturulan, 28 devletin yer aldığı uluslararası koalisyonda Türkiye'nin de yer alması ile PAK ve PKK destek bulmakta zorluk çekmemiştir. ABD'nin Türkiye'de Körfez Savaşı ile giderek artan üslenmesi PKK'nın ayrıca ABD tarafından da beslenmesi ile sonuçlanmıştır. 1992-1993 yıllarında Siirt ve Gabor'da gece uçuşu yapan ABD helikopterlerinden teröristlere yardım malzemesi atılmış, ele geçirilen birçok sığınakta ve teröristin üzerinde Amerikan ordusuna ait konserveler ve harp paketleri bulunmuştur (Uğur, 2011: 43).

Bu dönemde söz edilmesi gereken bir diğer konu ise örgütün ilk kez gerçekleştirdiği 1993 tarihli tek taraflı ateşkestir. Öcalan, Celal Talabani ile birlikte yaptığı basın toplantısında ateşkes kararını şu sözlerle (Semiz, 2011: 66) ifade etmiştir:

20 Mart'tan 15 Nisan'a kadar ateşkes ilan ediyoruz. Bu süre içinde saldırı olmadıkça silaha başvurmayacağız. Newroz'un barış içinde kutlanması için tüm gayreti

göstereceğiz. Bizden bekleneni yerine getirdik. Türkiye'den ayrılma yaklaşımı içinde değiliz.

Örgüt ateşkes ilan ederken TSK'nın operasyonları durdurmasını istemiş; fakat TSK ve hükümet tüm diğer ateşkeslerde olacağı gibi bu ateşkesin geçerli olabilmesi için muhatabının bir terör örgütü değil bir devlet olması gerektiğini belirterek operasyonlara devam etmiştir. TSK ve hükümetin tüm ateşkeslerde takındığı bu haklı, gerçekçi ve doğru tavır PKK'nın bir kurtuluş örgütü olduğu ve Türkiye'de bir savaş olduğu söylemlerinin de reddi anlamına gelmektedir.

1993 ateşkesi ile birlikte Öcalan "federasyon-demokratik çözüm" savlarını ortaya atması (pkkonline, 2013a) çarpıcıdır.

PKK bu ilk ateşkesinden sonra; 1995, 1998, 1999, 2004, 2006 ve 2009 yıllarında da ateşkes ilan etmiştir. Örgüt ateşkes sürecinde toparlanırken ayrıca şiddetten yana olmadığını göstermeye çalışarak daha fazla dış destek bulmaya çalışmıştır. PKK 1993 tarihli ateşkesini görev yerlerine sevk edilen 33 silahsız eri öldürerek sonlandırmış ve şiddet temelli bir hareket olduğunu ve ateşkesin bir taktik olduğunu göstermiştir. Yine de PKK 33 erin şehit edildiği bu olayı "çete" olarak nitelediği Parmaksız Zeki (K) Şemdin Sakık'a yüklemiş (pkkonline, 2013a) ve temize çıkmaya çalışmıştır.

PKK terör örgütü 1991 yılında gerçekleştirdiği IV. Kongre'de aldığı kararlarla yoğunlaştırdığı siyasi atağını devam ettirmek, diğer Kürt gruplarını ve Kürt oluşumlarını yanına çekmek amacıyla, 1993 yılı Mart-Haziran ayları arasında Zeli Kampı'nda Türkiye'nin değişik bölgelerinden şahısları ulusal meclis üyesi sıfatıyla toplayarak sözde KUM'u (Kürdistan Ulusal Meclisi) gerçekleştirmiştir (Doğan, 2007: 66). PKK giderek artan siyasallaşma ve sivilleşme faaliyetleri KUM'un adının 2009 yılında Kürdistan Parlamentosu olarak değişmesi ile devam etmiştir.

1994 V. Kongre:⁷⁶ 8-27 Ocak tarihleri arasında Kuzey Irak'ta 317 delege ile yapılan, "Yargılama Kongresi" olarak geçen bu kongre *Serxwebûn*'da şöyle (2012e: 1, 2) geçer:

⁷⁶ Bal ve Özeren'in de dâhil olduğu bazı kaynakların V. Kongre tarihini 1995 olarak vermesine rağmen doğru tarih 1994 yılıdır. IV. Kongre ise 1990 yılında yapılmıştır. Her kongre arasında 4 yıl vardır.

Emperyalizmin insan ve toplum yaşamını ideolojisizleştirme çabalarının, Sovyet sosyalizminin dogmatik ve kaba materyalist yaklaşımlarının toplumlari ve halklari kolay yönetme isteminden kaynaklandığını ortaya koyan 5. Kongre, buna karşı ideolojiye duyulan ihtiyacin büyük önemine dikkat çekti. Sovyet sosyalizmi bu temelde, "sosyalizmin ilkel ve vahşi dönemi" şeklinde değerlendirilerek, bir tür sapma olarak yorumlandı.

[...]

5. Kongre'de kesinleştiği gibi yenilmez PKK önderlik tarzı esas alınırca, Mezopotamya'yı insanlık adına yeniden fethetme yürüyüşünün fırtına militanlari olunursa, büyük devrim zaferimiz yakındır. Böyle bir sürece girilmiştir. Bunun başarısı için PKK 5. Kongresi yol göstericimizdir.

[...]

Böyle bir gerçekliğin sonucu olarak, 5. Kongre, "yirmi yıllık mücadeleyle sağlanan büyük ideolojik, politik ve örgütsel gelişme temelinde ve dünyada yaşanan değişiklik de dikkate alınarak, Parti Programını yeniden gözden geçirdi ve belli bir kısmını değiştirerek yeniledi. Yine küçük bir grupken toplanan Parti Kuruluş Kongresi'nde kabul edilen, oldukça dar ve genel hükümlü olan Parti Tüzüğü yerine, bugünkü büyümüş ve önderleşmiş partinin üyelik gerçeğini, örgüt yapısını ve işleyişini ifade eden yeni bir tüzük hazırlanıp kabul edildi. 5. Kongremizin ortaya çıkardığı yeni Parti Programı ve Tüzüğü, partimizin bilimsel ve yaratıcı sosyalist anlayışının sistemleştirildiği, dünya ve Kürdistan'daki durumda insanlığın geleceğinin bu anlayış temelinde değerlendirildiği, dünyadaki sosyalist örgüt pratiklerini esasta aşan ve her türlü küçük-burjuva eğilimi açığa çıkarıp tecrit eden örgüt çizgisi ve gerçeğinin ifade edildiği belgeler oldu.

Yukarıda da görüldüğü gibi PKK Sovyet Sosyalizmini eleştirerek ve ilerleyen süreçte, kendine has Marksist-Leninist-Maocu, etnik milliyetçi ve dine yatkın parti ideolojisini oluşturma sürecinde ilk adımı atmıştır. PKK'nın yazılı eserlerinde baskın olarak görülen sosyalist dünya anlayışı ve dil kullanımı devam ederken Sosyalizm giderek örgütte belirleyicilikte güç kaybedecektir. Aslında bu her terörist örgütte görülen bir durumdur. Hiçbir terörist örgüt bir ideolojisi ya da görüşü kendi biçimiyle almaz; çoğu kez yaptığı şey onu şekillendirmek ve ondan yararlanmaktır.

Silahlı mücadele alanında girilen çıkmazı aşmak, Türkiye'yi diğer alanlarda zor duruma sokmak suretiyle güvenlik güçlerinin baskılarını hafifletmek amaçlarıyla kongrenin hemen sonrasında Avrupa çapında bir dizi faaliyete başlanmıştır; sözde Sürgünde Kürt Parlamentosu'nun kurulması ve MED TV'nin yayın hayatına başlaması önde gelen örneklerdir (Yılmaz, 2007: 104). Özellikle MED TV örgüt için en etkili propaganda silahı olmuştur. Bir açıdan MED TV düşük yoğunluklu çatışmanın önemli bir parçası haline gelmiştir.

PKDW (Parlamana Kurdistane Li Derveyi Welat/Sürgündeki Kürt Parlamentosu) yapılanması DEP'in kapatılması ve vekillerinin hapis cezası alması sürecinde yurtdışına kaçan bu eski vekiller ve ERNK kanalıyla 1995 yılında kurulmuştur. PKDW, çoğu PKK ile ilişkili dernekler ve PKK'nın ERNK siyasi kanadından gelen 65 üye ile Hollanda'nın Lahey şehrinde törenle açılması (Yavuz, vd., 2011: 177) Türkiye'nin siyasi propaganda kanalıyla Avrupa'da zor duruma düşmesine neden olmuştur. PKK'nın taktiksel değişiminin en önemli göstergelerinden biri olan PKDW kendisini dünyadaki tüm Kürtlerin temsilcisi olarak ve "Kürt halkının yetkili temsilcisi" ve Türkiye'deki Kürt Sorunu'nun çözümünde nihai bir uzlaşmaya varılması için Türkiye ile yapılacak müzakerelerin muhatabı olarak görse de programı oldukça muğlak bir Kürtçü yapıyı yansıtmıştır (Fuller, 2011: 62, 63).

Bu kongre ile PKK özellikle kuzeye açılım faaliyetlerinde kendisine avantaj sağlamak amacıyla Marksist-Leninist örgütlerle ilişki içine girmiştir (Doğan, 2007: 70). PKK'nın terörizm alanlarını genişletmesi ile akabinde "eyalet yapılanması"na da genişletmiştir.

1994 III. Konferans: 5-15 Mart tarihleri arasında Suriye'de yapılan III. Konferans *Serxwebûn*'da şöyle (2012c: 1, 7) belirtilir:

PKK 3. Ulusal Konferansı; 1. Konferans, 2. ve 3. Kongreleri, 2. Ulusal Konferans ve 4. Kongre'yi esas almaktadır. Aynı zamanda 5. Kongre'ye hazırlık konferansıdır. Bu çalışmaların devamı kadar, 1990 yılından sonra meydana gelen muazzam gelişmeleri derleyip toparlamak, parti örgütlülüğünü, büyüyen siyasi ve askeri ordulaşmada onun öncülüğünü döneme uygun yaymak, bu espri doğrultusunda "PKK'lileşelim, Savaşı Kazanalım" anlayışı ile döneme cevap vermek, her alana parti çizgisini ve örgütlülüğünü hakim kılmak temelinde gerçekleşmiştir.

IV. Kongre ile örgütün etkinliğini ve doğal olarak terörizmini ülkenin kuzey ve iç kesimlerine kadar yayma çabası içine ve şiddeti daha da arttırma yoluna gittiği görülmektedir. Şiddet derecesi artarken bu şiddetin büyükşehirlerde yapılması da öngörülmüştür. TSK'nın yoğun mücadelesi ise bu dönemde devam etmektedir. Nitekim 1994 yılında örgüt büyük kayıplar vermiştir. 1991 ile 1992 yılları arasında elinde bulundurduğu stratejik inisiyatifi yitiren PKK, örgütün yitirilmiş silahlı gücünün yerine politik inisiyatifi koymayı düşünmeye başlamıştır; ancak bunu yapabilmek için askeri gücünü ispat etmeye ve bu surette halktan aldığı desteği arttırmaya gereksinimi olması (Özdağ, 2007: 125) şiddeti arttıran bir başka nedendir. Ankara'nın halkın PKK'yı desteklememesi ya da en azından tarafsız kalmasını sağlamaya çalışması ve ayrıca güvenlik güçlerinin 1994 yılını PKK'yı çökertme yılı olarak belirlemesi nedeniyle Özdağ (2007: 126) 1994 yılını "psikolojik savaş" olarak adlandırır.

III. Konferans'ta sunulan "Ordu ve Savaş Gerçekliğine Doğru Yaklaşmayan Anlayışları Yerle Bir Edelim" adlı raporda Öcalan denge aşaması için 50 bin kişilik bir orduya ihtiyaç olduğunu dile getirmiştir (serxwebun, 2012d: 12). Bu açıdan Öcalan'ın daha fazla militan daha fazla eylem daha fazla güç zincirlemesinde hareket ettiği görülmektedir. Öcalan'ın bu isteğine rağmen örgütün 1994 yılında sonra güç kaybettiği ve HEP ile başlayan ve DEP ile devam eden siyasallaşma faaliyetlerine ağırlık verdiği görülmektedir. PKK temsilcisi parlamenterlerin PKK'yı açıkça desteklemeleri ve onun temsilcisi olduklarını belirtmeleri üzerine kapatılan bu siyasi partiler Kürt Sorunu ve PKK'nın Türkiye aleyhine dış kamuoyunda yer bulması ile sonuçlanmıştır. PKK'ya bu bağlamda yapılan yardımların yanında Türkiye'ye yaptırım dahi uygulanmıştır. Örneğin, DEP'li 8 milletvekilinin 15 yıla varan değişik hapis cezalarına çarptırılması ile Almanya Körfez Krizi nedeniyle Türkiye'nin uğradığı zararları tazmin maksadıyla vermekle yükümlü bulunduğu askeri yardımları askıya almıştır, AB imza aşamasına geline "Gümrük Birliği" anlaşmasını ertelemiş ve ABD Kongresi Türkiye'ye yapılan silah satışı incelemeye almıştır (Yavuz, vd., 2011: 176). Böylece PKK yurtdışında daha da güç bulmuş ve yer etmiştir.

Kasım 1995 ateşkesine gelirken Öcalan'ın söylemlerindeki değişiklik dikkat çekicidir. Fakat Öcalan'ın "Ben Türkiye aşığım ben Kürt milliyetçisi değilim" gibi sözleri şaşkınlıkla karşılanırsa da bu ve benzeri ifadelerle başlayan ateşkes, örgütün ve

özellikle Öcalan'ın dönemsel stratejilerinden biri olarak değerlendirilebilir (Semiz, 2011: 68). Kışın yaklaşması ayrıca 1995 seçimlerinde HADEP'in elini güçlendirmek bu ateşkesin önemli amaçları arasındadır. Ayrıca ateşkes kararı alınmadan önce TSK'nın büyük bir kuvvetle Çelik Harekâtı'na hazırlanıyor olması bu ateşkesin önemli bir nedenidir. Öcalan ise ateşkes hakkında şunları (pkkonline, 2013a) söyler:

Meşru savunmanın üç aşaması var. Birincisi ateşkes döneminde güçler kendilerini korurlar, savunma pozisyonuna geçerler, imha olmaya karşı gerekli önlemlerini alırlar. İkinci aşama imha amaçlı saldırılması halinde meşru savunma savaşı başlatılır. Üçüncü aşama da topyekûn saldırıya karşı topyekûn savunmadır. Yani saldırı ve imha halka yönelik ve genel olursa, halkın da içinde yer aldığı topyekûn savunma yapılır. Bu bir tür meşru müdafadır ve evrensel düzeyde anayasal bir haktır.

Açıktır ki Öcalan ateşkesle savunma, toparlanma, güç kazanma ve imha olmaya karşı gerekli önlemleri alma gibi fonksiyonlar yüklemiştir. Bu bağlamda her ateşkes sürecinde PKK'nın güç kazandığı söylenebilir.

1996 yılına gelinirken önemli bir olay PKK bayrağında yer alan yıldız üzerindeki çekiç ve orağın çıkartılması ve Marksist-Leninist söylemin etkisini tam anlamı ile yitirmesidir. PKK bu şekilde halk içine daha da karışırken örgüt uzantısı siyasi partiler ve legal yapılanmalar PKK'nın ilerleyen süreçte, askeri başarısızlıklarına rağmen siyasi arenada güç kazanmasını deyim yerindeyse Kürt Sorunu'nun "muhatap"ı olmasını sağlamıştır.

1996 IV. Konferans: 1-15 Mayıs tarihleri arasında yapılan IV. Konferans ile; örgüt militanlarının hemen hemen her bölge ve alanda eylemsizlik sürecine girdiği, örgütün silahlı yan kuruluşları ve grupları arasında kopukluklar olduğu, örgütten kaçışların yoğunlaştığı dile getirilmiş ve gelişen olumsuzlukların, eylemsizliğin aşılması, örgüt mensuplarına moral ve motivasyon sağlaması amacıyla intihar eylemlerinde bulunulması yönünde karar alınmış ve bu kararın uygulamaya konulması için alt kadrolara talimatlar verilmiştir (egm, 2013).

Bu konferansın önemi örgütün intihar eylemlerinin geliştirilmesini kararlaştırması ve Öcalan'ın stratejisini "Ne kadar eylem, o kadar propaganda, ajitasyon; ne kadar eylem, o kadar otorite" (Bal, vd., 2012: 149) olarak

belirlemesidir. Terörizmin en kanlı eylemi olan intihar eylemleri böylece PKK tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Öcalan'ın "Kürdistan'da Zorun Rolü" adlı kitabında "Kürt halkı kuruluş mücadelesini bazı alanlarda eylem biçimleri ile sınırlayamaz" demesi (hurriyet, 2013) PKK'nın intihar eylemlerine yönelimi açısından belirleyici olmuştur.

Bu talimatlar doğrultusunda intihar eylemlerinin uygulamasının başlaması ve ilki 30 Haziran 1996 günü Tunceli'de bayrak merasimi yapan askerlere olmak üzere terör örgütü mensupları tarafından Tunceli, Adana, Sivas, Hakkari, Diyarbakır ve Van illerinde intihar eylemleri gerçekleştirilmiştir (egm, 2013). Bu konferans ile cezaevlerinde açlık grevleri de yoğunluk kazanmıştır. HADEP teşkilatının da önyak olduğu girişimlerle tutuklu ailelerinin açlık grevleri ile cezaevlerindeki açlık grevlerine destek verilmiş, 24 Eylül 1996 günü Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde çıkan isyan sonucu 10 hükümlü ölmüştür (Yavuz, vd., 2011: 183). Böylece PKK ve Kürt Sorunu insan hakları derneklerinin müdahil olacağı bir durum almıştır.

1998 V. Konferans: 15-25 Mart tarihleri arasında 250 delegenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir (serxwebun, 2013a: 1). Bu konferans da diğer kongre ve konferanslar gibi geçmişin değerlendirilmesi geleceğin planlanması zemininde toplanmıştır. Öte taraftan Kürdistan olarak tabir edilen bölgedeki faaliyetler değerlendirilmiş, bu noktada özellikle Kuzey Irak üzerinde durulmuş, son iki yıldır bu alanda yürütülen faaliyetlerin sonuçları gözden geçirilmiş ve bu alanın hem Irak'taki gelişmeler hem de yürütülen çalışmalar açısından değerlendirmesi yapılmıştır ve ayrıca, Kuzey Irak'taki istikrarsız ortama ve değişim ihtimaline dikkat çekilerek bu alanda örgütlenmenin geliştirilmesi gerekli görülmüştür (Doğan, 2007: 73). Ayrıca konferansı takiben PKK, çeşitli Marksist-Leninist terör örgütlerle "Devrimci Birleşik Güçler Platformu" adı altında bir de güç birliğine yönelik protokol imzalamıştır (Yavuz, vd., 2011: 187). Bu durum PKK'nın özellikle Çelik Harekâtı ile oldukça güç kaybettiğinin göstergesi sayılabilir.

1998 yılı Öcalan'ın Suriye'den çıkarılarak Türkiye'ye teslim edilme takviminin de başlangıç tarihi olması nedeniyle önemlidir. Ayrıca TSK'nın 1997 yılı Mayıs ayında başlattığı operasyonlar neticesi ile PKK büyük kayıplar vermiş ve 1998 yılından itibaren örgütten kopuş süreci başlamıştır (Dündar, 2009: 190). Böyle bir

durumda PKK 1998 yılında üçüncü kez ateşkes ilan etmiş; fakat Türkiye'nin terörle mücadeledeki kararlı tutumu neticesinde gereken yararı elde edememiştir.

PKK'ya karşı sürdürülen uzun süreli mücadele iki netice doğurmuştur: Bunlardan birincisi, TSK'nın son derece devingen, muharebe deneyimi yüksek bir kuvvet haline gelmesidir; ikinci olarak da Ankara'nın, PKK'yı, dış destek temelini kesmeksizin durdurmanın imkânsız olduğunu anlamasıdır (Özdağ, 2007: 152). Böyle olunca sonunda Suriye'ye karşı siyasi baskılar, Öcalan'ın dış konjonktür tarafından tasfiye edilmesi avantajı ile arttırılmış ve sonunda Öcalan Suriye'den çıkarılmıştır.

IV. Dönem: İç Kapanma ve Ayakta Kalma

1999 VI. Kongre: Öcalan'ın Suriye'den çıkarılması ile kriz yaşayan ve kesilen kongre 1999 yılı başında ancak toplanabilmiştir. Kongre sürerken Öcalan'ın yakalanması bir başka krize yol açsa da kongrede Öcalan oybirliği ile tekrar genel başkan seçilmiş ve Öcalan'ın yakalanışını protesto etmek amacıyla eylemler planlanmıştır.

Öcalan'ın yakalanışı sonrası örgüt tasfiye korkusu ile tehdit edici açıklamalarda bulunmuştur. Örneğin, Murat Karayılan bir röportajında şunları (serxwebun, 2013b: 6) söyler:

Binlerce eli silahlı fedai beklemededir. Canlı bomba diyorlar. Canlı bombalar istenirse, Türkiye'deki her lideri imha edebilirler, eğer istenirse, ama biz istemiyoruz. Tansiyonu arttırmak istemiyoruz.

Kongre ile ARGK'nın büyütülmesi kararı da örgütün yoğun eylem hazırlığı içine girdiğini göstermektedir. Ayrıca örgüt Karadeniz Bölgesi'ne AHKO (Anadolu Halk Kurtuluş Ordusu) yapılanması ile sızmaya çalışmıştır. Örgütün kendi adını kullanmamasındaki amaç ise bölgede tepki çekmek istememesidir. Alınan kararlardan sonra özellikle 16 Şubat-16 Mart 1999 tarihleri arasında sadece İstanbul ilinde 300 ayrı terörist eylem gerçekleştirilmiş; Öcalan'ın İmralı'dan 6 ve 13 Mayıs 1999 tarihlerinde avukatları aracılığıyla; "PKK'yı 1 Eylül 1998'den beri tek taraflı yürütmeye çalıştığı ateşkes sürecinden, 1 Eylül 1999'dan itibaren, silahlı mücadeleye son vermeye ve güçlerini, barış için sınırların dışına çıkmaya çağırıyorum" demesi ile (Törel, 2002: 148, 149) eylemler kesilmiştir.

Daha önceki kongre ve konferansların değerlendirilmesi ve kararlarının genişletilerek uygulanması dışında bu kongrenin önemi Öcalan'ın 15 Şubat 1999 günü yakalanması ile Öcalan'a olan bağlılığın kesintiye uğramadığını göstermesidir; fakat Öcalan gerek yakalanma sırasında gerekse tutukluluk süresinde örgüt ile ilgili hiç de olumlu şeyler söylememiştir. Bu tavır örgüt içinde hizipler oluşmasına neden olurken örgüt bu hizipleri bertaraf ederek Öcalan çizgisinde devam edebilmiştir. Nitekim PKK Başkanlık Konseyi, Öcalan'ın bağımsızlık isteğinden ayrılıp Kürt kimliğinin tanınması ve legal güvenceye dayandırılması amacına dönük ilk mesajlarını "psikolojik ve tıbbi açıdan iradesine müdahale edilmiştir" diyerek onaylamadığını, tutukluluğu süresince yapacağı açıklamaların geçersiz olduğunu ifade etmiş; ancak daha sonra Öcalan'ın avukatları aracılığıyla yaptığı uyarılarla tavır değiştirerek Öcalan'ın açıklamalarına bağlı olduklarını beyan etmiştir (Yılmaz, 2007: 134).

1999 Öcalan'ın Yakalanışı ve Sonrası: 1984 yılından beri gündemde olan PKK'nın tasfiyesine yönelik olarak Öcalan'ın neden daha önce yakalanmadığı merak edilebilir. Aslında Öcalan'ı yakalamaya ya da öldürmeye yönelik planlamalar 1990'ların ortasında başlamıştır. DYP lideri Tansu Çiller'in Öcalan'ın yakalanışının muazzam bir oy getireceğini bilmesi Öcalan'a yönelik eylemlerin yoğunlaşmasına ve devlet içinde legal ve illegal özel yapılanmaların kurulmasına neden olmuştur. Öcalan'ın yakalanabilmesi veya öldürülmesi amacıyla örtülü ödenekten pek çok uyuşturucu kaçakçısı ve mafyaya paraların çıkartıldığı, İsrail'e Öcalan ile ilgili alınan bilgiler karşılığında milyonlarca dolar ödendiği, bu paraların büyük bir kısmının ortadan kaybolduğu sonradan ortaya çıkmış, Çiller'in diğer liderler gibi, Öcalan'ı iç politikada kullanma isteği, ötekilerden farklı olarak Türkiye'ye o dönemin parasıyla 50 milyon dolara patlamıştır (Özkan, 2005: 415). Bu dönemde MİT'in daha önce sözünü ettiğimiz Yeşil'i Öcalan'a karşı yapılan operasyonlarda kullanması da çarpıcıdır. Gariptir ki ne MİT ne de TSK Öcalan'a karşı yaptığı bu operasyonlarda başarı sağlayabilmiştir. Bu açıdan Öcalan'ın Kenya'da yakalanmasının CIA inisiyatifinde gerçekleştiğini düşünmek pek de mantıksız sayılmaz. Türkiye'nin yaptığı bu başarısız operasyonlar nedeniyle daha doğrusu Türkiye'nin Öcalan'ı yok etmeye niyetli olması nedeniyle ABD Öcalan'ı teslim etmeden önce şart olarak Öcalan'ın idam edilmemesini öne sürmüştür.

Mahir Kaynak Öcalan'ın Suriye'den çıkarılışı ve Türkiye'ye verilmesi hakkında şunları (2007b: 23, 24) ifade eder:

[...] *ABD Öcalan'ı Türkiye'ye teslim etti, yani demek ki Öcalan'ın liderliğinden memnun değildi. Ve ondan sonra liderliğe kendisinin kontrol edebileceği bir takım kimseleri getirdi.*

[...]

O halde Kürt meselesine baktığımız zaman artık tek bir odağın yönlendirdiğini söyleyemeyiz. Amerika ve Avrupa Kürt'ü kontrol etmek için kendi aralarında kıyasıya mücadele ediyorlar.

[...]

Öcalan ateşkes ilan etti ve şunu söyledi: Ben bundan böyle silahlı mücadeleyi bıraktım ve sadece siyasi mücadele yapacağım. Bunun hemen arkasında biz Öcalan'ı Suriye'den çıkardık. Siyasi mücadeleye kalkan bir insanı neden Suriye'den çıkarıyorsunuz değil mi efendim?

[...]

ABD, Suriye'de siyasi liderlik yapılamayacağını görüyor. Eğer Öcalan Suriye'de kalırsa liderliği Avrupa'nın kontrol ettiği bir Kürt'e bırakır. Bu yüzden ABD, Öcalan'ın siyasi lider olmasını istiyor; Suriye'den çıkarılışı ve sonra Türkiye'ye teslim edilmesi aslında onun siyasi liderliğini sürdürmek için yapılmış bir eylemdir.

Her ne kadar dönemin başbakanı Bülent Ecevit "Apo'yu neden geri verdiler bilmiyorum" demişse de Öcalan'ın Türkiye'ye teslimi bir plan ve bilinç etrafında gerçekleşmiştir. Gelenen sürecin de bu bilincin ve planın gereği olduğunu düşünmek yanlış olmaz. Nitekim ne terör ne de Kürt Sorunu sonlanmış, yarı siyasal yarı terörizm biçiminde devam etmiştir.

1999 yılında Öcalan'ın yakalanmasından sonra silahlı mücadeleye son verdiğini ve Bağımsız Kürdistan fikrinden vazgeçtiğini belirten Öcalan, yeni hedefin, içeriği hâlâ belirsiz olan "Demokratik bir Konfederasyon" olduğunu açıklamıştır; ancak 2004 yılından itibaren, yani Irak'ın Kuzeyinde özerk bir Kürdistan kurulduğundan beri PKK'nın şiddet kullanması tekrar başlamıştır (Arakon, 2010: 183).

Öcalan'ın örgütün silahlı mücadeleyi son vermesi ile ilgili sözleri ise şöyledir (serxwebun, 2013b: 1):

Vatana ihanet suçlamasını kabul etmiyorum. Daha önceki savunmalarında belirttiğim gibi, vatanın birliği ve özgür vatan için mücadele ettiğime inanıyorum. Bundan sonra Demokratik Cumhuriyet eksenini etrafında, onurlu bir barış ve kardeşlik için çalışacağıma inanıyorum. İnsanın geleceğinin savaşta değil, barışta olduğuna inanıyorum. Herkesi selamlıyorum.

Sonuç olarak PKK'nın kuruluşundan Öcalan'ın yakalanışına dek devam eden süreçte Türkiye'nin başarı kazanıp kazanmadığı tartışmalı bir konudur. Zira Türkiye, PKK'nın öncüsü olduğu geniş milliyetçi Kürt hareketini bastırmayı başaramamıştır ve muhtemelen bu hareketin aldığı askeri yenilgilere rağmen siyasi düzeyde güç zemin kazanmasına katkıda bulunmuştur (Fuller, vd., 2011: 52, 53).

2000 VII. Kongre: 2-23 Ocak tarihleri arasında Kandil'de gerçekleşen bu kongrenin elbette en önemli sonucu Öcalan'ın talimatı ile örgütün silahlı mücadeleye son verdiğini beyan etmesidir. Öyle ki örgüt bu olağanüstü kongreye bir kuruluş kongresi anlamı vermiştir (serxwebun, 2013c: 3). Öcalan böylece devlete örgütün tartışılmaz tek hâkimi olduğunu gösterirken tasfiyesini engellemeye çalışmış ve günümüzdeki duruma bakılırsa da bunda çok da başarılı olmuştur.

Kongreye büyük önem atfedilmesi yerinde bir değerlendirmedir; zira ERNK yerine YDG (Yekitiya Demokrasiya Gele Kurd/Halk demokratik Birlikleri) ve ARGK yerine ise HPG (Hêzên Parastina Gel/Halk Savunma Güçleri) kurulmuştur. Öcalan'ın "Onursal Başkan" seçildiği bu kongre ile örgüt Öcalan'ın AİHM sunmuş olduğu 2001 tarihli "Demokratik Cumhuriyet ve Barış Projesi" adlı tezini kabul etmiştir.

Bu tez özetle Kürtlerin otonomi ya da federe devlet biçiminde demokratik şartlarda örgütlenmesi gerektiği söylemine sahiptir. Öcalan'ın belirlediği bu yeni stratejinin, hakkında yapılan samimi veya tam tersine taktik manevra nitelendirmeleri bir kenara bırakılıp içerik incelemesi yapıldığında; tezin temeline, demokratik sistemler haricinde büyük ulusal sorunların çözümünün mümkün olmadığı tespitinin yerleştirildiği görülmektedir (Yılmaz, 2007: 115).

Öcalan daha sonra bu tezde çeşitli değişiklikler yaptıktan sonra PKK'ya eleştirerek PKK'dan ayrı, demokratik biçimde örgütlenmiş bir kitle yapılanması gerektiği üzerinde durmuş ve çözüm olarak KOMA GEL'i (Halk Kongreleri) açıklamıştır (2012b):

Kendi yerel yönetimlerini ve üst koordinasyon aracı olarak KOMA GEL'i düzenli olarak oluşturmak Kürt demokratikleşmesinin özünü teşkil edecektir. Bu demokratik hareketin Kürt Federe Parlamentosu ile benzerliği yoktur. Federalizm feodal burjuva devlet anlayışını esas almaktadır. KOMA GEL devletçiliğe ilkesel anlamda karşıdır. Demokratikleşme ile devletleşme diyalektik bir zıtlık içindedir. KOMA GEL inisiyatifinde demokratik kuram ve kurumlaşmalar federatif değil, demokratik Kürdistan'ı oluşturacaktır. Demokratik Kürdistan Türkiye, İran, Irak ve Suriye'nin devlet ve ülke bütünlüğüne karşı değildir. Onlardan sadece demokratik uzlaşmaya dayalı bir bütünlüğe imkan verilmesini istemektedir. Dolayısıyla Demokratik Kürdistan, Demokratik Türkiye, İran, Irak ve Suriye'dir.

Örgüt ise PKK ile KOMA GEL'in birbirinden farklı yapılanmalar olduğunu şöyle (serxwebun, 2013i) açıklar:

Örgütlenmede parti kadar, belki de daha fazla gerekli olan bir kurum Koma Gel'dir (Halk Kongresi) Halkın temel örgütlenme çatısı olarak halk kongresi Kürdistan somutunda kendine özgü bir tanımı gerektirir. Çeşitli yönleriyle tanımlamaya çalışırsak, halk kongresi her şeyden önce parti gerçekliğinden farklı bir anlama sahiptir. Partilerin ideolojik yanı ağır basarken, kongrenin siyasi yanı öncelik taşır. Uyanmış, hak talebinde bulunan ve özgürlük yürüyüşünde olan halkın kimlik ifadesidir. İdeolojisi, sınıfı, cinsiyeti, milliyeti, düşünce ve inancı ne olursa olsun, ülkeye özgürlük, halka demokrasi isteyen herkesin ortak karar ve denetim organıdır. Parlamento değildir. Klasik yasalar çıkaran bir organ olmamakla birlikte, halkın özgürlük ve eşitlik içinde bir yaşama sahip olabilmesi için her kararın ve denetiminin gücüdür. Hem yasal hem siyasi bir organdır. Halkın devlet odaklı olmayan en yüce organıdır. Devlet organı olmamakla birlikte, devlet alternatifi bir organ da değildir. Çağımızın tüm toplumsal sorunlarının çözümünde demokratik ölçütleri temel alan kurumların başında gelmektedir. Devletin çözüm gücü olmak yerine daha da ağırlaştırdığı ekonomik, sosyal, siyasi, hukuksal, ekolojik, medyatik, öz savunma alanlarında gerekli kararları almak ve uygulamasını denetlemekle görevli olup, içte ve dışta halk adına en yüksek muhatap gücüdür.

[...]

Oldukça önemli olduğu kadar muğlaklığın önemli oranda yaşandığı bir konu da PKK kadrosu ile Koma Gel kadrosunun farklı olduğu, PKK kadrosu için geçerli hususların Koma Gel kadroları için geçerli olmadığı yaklaşımıdır. Kuşkusuz Koma Gel bir kitle örgütü, PKK de bir ideolojik örgüttür. Farklılıkları vardır. Önderlik "ideolojisi, sınıfı, cinsiyeti, milliyeti, düşünce ve inancı ne olursa olsun ülkeye özgürlük, halka demokrasi isteyen herkesin ortak karar ve denetim organıdır" dedi Koma Gel için. Bir kitle örgütlenmesi olması, onda farklılıkların yer etmesini beraberinde getirmektedir. Aktivistlerin, yurtseverlerin, farklı düşünce ve inançta olanların özgürlük ve demokrasi paydasında buluşarak çalışmasını öngörür.

Halk tabanında bunlar yaşanabilir. Ancak Koma Gel çalışması yürüten, gerillaya dayanan kadro yapısında kriter aynı olamaz. Kadro olarak Koma Gel içinde farklı ideoloji, inanç, sınıf ve düşünce ile yer alınamaz.

KOMA GEL'in PKK'dan ayrı bir yapılanma olarak düşünülmesi ve lanse edilmesi elbette Öcalan'ın stratejisi gereğidir. Öcalan'ın PKK ile yapılan hataları ve verilen zararları minimize etmek amacıyla bu çeşit stratejilere başvurması ve başarı sağlayamaması ilerleyen yıllarda devam edecektir.

2001 VI. Konferans: Bu konferans ile tekrardan intihar eylemlerinin geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Öcalan'ın stratejisi olan "Ne kadar eylem, o kadar propaganda, ajitasyon; ne kadar eylem, o kadar otorite" (Bal, vd., 2012: 149) söylemi yine önem kazanmıştır.

PKK'nın Ağustos 2001 tarihli *Serxwebûn* gazetesinde "Şimdi Serhildan Zamanıdır" başlığı altında 5-22 Ağustos tarihleri arasında yapılan VI. Konferans hakkında şunlar (2013d: 1, 2) yazar:

6. Ulusal Konferansımızdan aldığımız güçle şehitlerimize diyoruz ki; serhildanı geliştirerek anılarınıza bağlı kalacağız. [...]

Halk Savunma Güçleri'nin savunması altında halk serhildanları geliştirilecektir. Basın-yayın, kültür-sanat ve diğer bütün çalışma alanlarımızda kadının rolü daha fazla öne çıkmaktadır. Bu temelde herkes rolünü oynarsa önümüzdeki yıllar zafer yılları olacaktır. Sonbahar ve ilkbahar özgürlük ayları, özgürlük için serhildan ayları olacaktır. [...]

Serhildanlarımızın temel özelliği, gerilla korumasına ihtiyaç duymasıdır. Yeni süreç gerillanın güvencesi ve desteği ile gelişecektir, bu temelde gerillanın rolü stratejiktir. HPG [Hezen Parastina Gel] Konferansı'nda bu sorunlar ele alınarak gerillanın yeni döneme her yönüyle hazırlanması, bu anlamda temel bir rol oynaması gerekliliği ortaya konuldu.

Konferans içinde çeşitli alanlarda toplantılar da yapılmıştır:

Halk Hareketi Konferansı, serhildanın nasıl geliştirileceğini ortaya koyarak örgütsel ve pratik adımların nasıl atılacağına cevap oldu. Öte yandan HPG'nin yeni dönemde gelişme yaratılmasında rolünü nasıl oynayacağı ortaya konuldu. [...]

Öte yandan Basın-Yayın Konferansı yapılarak yeni stratejimiz temelinde başarılı bir pratiğin geliştirilmesi için basın yayın çalışmalarının rolü ortaya konuldu. [...]

Bu dönemde halka oldukça moral veren, serhildanları motive ederek ruh veren bir çalışma alanı olarak Kültür-Sanat Konferansı yapıldı. Bu biçimde dördüncü bir alan olarak kültür-sanat alanı da çalışmalarını tamamladı. Ayrıca yeni stratejimiz açısından özel bir rolü olan Halk Hareketi, HPG, basın-yayın ve kültür-sanat gibi bütün çalışma alanlarımızda öncülük rolünü oynaması gereken PJA [Partiya Jinên Azad/Özgür Kadın Partisi] çalışmaları için güçlü bir hazırlık gerekiyordu. Bu temelde gerçekleştirilen PJA Konferansı ile kadın da yeni sürecin görevlerine hazırlandı. Bu hazırlık Kadın özgürlük hareketinin öncülük rolünün yanı sıra, temel bir güç olarak da rolünü oynaması için önemliydi. Konferansla kadının stratejik rolünü oynaması gerektiği sonucuna ulaşıldı.

Bütün bu çalışmaların büyük bir kanalda birleşmesi, yeni çizgimiz temelinde birbirine bağlanması ve bütün çalışma alanlarının yeni sürece hazırlanması için ulusal bir konferansın yapılması gerekiyordu, PKK VI. Ulusal Konferansı bu temelde gerçekleştirildi.

VI. Konferans'ta serhildana vurgu yapıldığı ve örgütün pek çok alanda Öcalan inisiyatifinde değişime uğradığı diğer bir deyişle VII. Kongre ile başlayan dönüşümün devam ettiği görülmektedir. Örgüte göre, Öcalan'ın yakalanmasıyla başlatılan ve PKK'nın tasfiyesini amaçlayan uluslararası komplo süreci, birinci serhildan hareketi sayesinde başarıyla önlenmiştir ve bu hareketin bir devamı olarak, 1 Eylül 2001 ve 1 Mayıs 2002 tarihleri arası ikinci serhildan dönemi olarak ilan edilmiştir (Doğan, 2007: 80).

Konferansın diğer sonuçları ise silahlı hareketin serhildanın koruyucusu olarak görülmesi, basın-yayın ve kültür-sanat faaliyetlerinin geliştirilmesi ve örgüt içindeki kadın örgütlenmesinin daha da etkin hale getirilmesidir. Böylece VII. Kongre ile başlayan dönüşüm devam ettirilmiş ve PKK daha da siyasallaşmıştır.

Avrupa Birliği Konseyi tarafından hazırlanan ve 27 Aralık 2001 tarihinde Brüksel'de imzalanarak Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesi'nde yayınlanan "Terörizmle Mücadelede Özel Tedbirlerin Uygulanışına Dair Konseyin Ortak Görüşü" başlıklı metnin terör örgütleri listesi içerisine PKK dâhil edilmiştir (Bal, vd., 2012: 153). Bu nedenle PKK 2002 yılında adını değiştirerek bu kararın yaptırımlarından kurtulmak istemiştir.

3.1.4. KADEK, PKK, KONGRA-GEL ve KCK Dönemi ve Geline Sürç (2002-2009)

PKK kendisini gerek küresel 11 Eylül süreci sonrasında gerek ise Türkiye'nin AB sürecine uydurmaya çalışmış ve bu anlamda Stalinist geçmiş ve vahşeti, terörü temsil eden PKK ismi PKK'nın VIII., KADEK'in (Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê/Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi) I. Kongre'sinin yapıldığı 4-10 Nisan 2002 tarihleri arasında değiştirilmiştir (Özdağ, 2007: 160). Böylece KADEK adıyla örgüt PKK'nın terörist örgüt sayılarak faaliyetlerinin sınırlandırılması olumsuzluğundan kurtulmak istemiştir. Yine KADEK'e ve ardından gelen KONGRA-GEL'e yönelik değişimleri ABD'nin Kuzey Irak'ta hâkimiyet kurma çabalarından bağımsız incelemek yanlıştır. PKK önemli bir kart olarak bu dönemde farklı değişim çabaları ile Türkiye'ye yönelik kullanılmıştır.

"PKK mevcut devletleri yıkmayı hedeflemişti; ancak KADEK, mevcut devletlerde dönüşümü hedeflemektedir" açıklaması amaçta bir değişiklik olmadığını, sadece yöntemde bir değişikliğin söz konusu olduğunu ortaya koymaktadır (Doğan, 2007: 83). PKK'nın, terör eylemlerini askıya aldığı süreçte çalışmalarının odak noktasını politik çalışmaları oluşturmuştur ve bunda da ciddi başarılar elde etmiştir; 3 Kasım 2002 seçimlerinde DEHAP oylarını artırarak % 6,2'ye çıkarmıştır (Özdağ, 2007: 161). Bu durum, PKK'nın Kürt Sorunu'nun demokratik ortamda tartışılmasına ne denli zararlı etkilerde bulunduğu da göstergesidir.

VIII. Kongre'de Öcalan'ı da kapsayacak bir genel affın çıkarılması, idamın koşulsuz kaldırılması, "Kürtleri imha ve inkar politikalarından" vazgeçilmesi, Kürt kimliğinin tanınarak Kürt dili ve kültürü üzerinde "baskıların" kaldırılması, evvelce hizipleşme sonucu ayrılmış bulunanların yeniden KADEK bünyesinde birleşmeleri çağrısı yapılması, köy korucularının da "kendileri tarafından" genel affa uğratılması gibi kararlar almıştır (Yavuz, vd., 2011: 206, 207). Genel başkanlığına Öcalan'ın seçildiği KADEK ile aynı zamanda daha önce sözünü ettiğimiz yapısal değişikliklerin örgüt açısından yeni açılımlar sağlaması hedeflenmiştir. KADEK'in affi dile getirmesi ise çözülme korkusu ile kendini güvenceye alma hareketi olarak değerlendirilebilir.

Nisan 2002 tarihli Serxwebûn gazetesinde KADEK'in kuruluşu hakkında şunlar (2013e: 1) yazar:

Apocu Hareketin 1978'de kendisini PKK olarak adlandırması gibi, günümüzde de oluşturduğu yeni program, belirlediği yeni strateji, yarattığı yeni örgütsel yapıya uygun olarak kendisini KADEK olarak yeniden adlandırmayı gerekli görmüştür. Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi adıyla programının çizdiği hedefleri, bu hedeflere ulaşmak için belirlenen stratejik yolda yürümeyi, halkın böyle bir yürüyüşü başarıyla tamamlayacak şekilde kendini örgütlenmesini gerekli görmüştür.

"Demokratik uygarlık çizgisinin Kürtlerin yanı sıra, tüm Ortadoğu toplumları için taşıdığı yaşamsal önemin, bu çizgiyle birlikte yaratıcısı Başkan Apo'yu da doğru sahiplenmeyi gerektirir" tespiti ile KADEK'in öncelikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Başkan Apo'yu Kürt halkının ve Ortadoğu halklarının çağdaş önderliği olarak görür. Başkan Apo'nun yaşamına yönelik takınılacak tutumu savaş veya barış nedeni sayar,
2. Savunmalarda ortaya konulan demokratik uygarlık çizgisini demokratik kurtuluşa ulaşmanın manifestosu olarak kabul eder. Bütün çalışmalarını bu çizgiye göre düzenlerken, Başkan Apo'yu izlemeyi ve kararlılıkla uygulamayı esas alır,

3. Demokratik uygarlık çizgisini Kürtlerin yanı sıra Ortadoğu toplumlarına mal etmeyi ve onu çözüm gücü haline getirmeyi çalışmalarının merkezine koyar,
4. Önderlik gerçeğinin ve demokratik uygarlık çizgisinin bütün insanlığa tantılıp sahiplenilmesini görev bilir,
5. Diplomatik, siyasal ve diğer tüm sahalarda yürütülecek çalışmalarını Başkan Apo'ya özgürlük esasına dayalı olarak örgütler ve geliştirir,
6. Her alanda Önderliği savunma komitelerinin oluşturulmasını esas alır,
7. Başkan Apo'nun esaret koşullarına ilişkin bir uluslararası konferansın örgütlemesine gider (Yılmaz, 2007: 141, 142).

Yapılan VIII. Kongre'de alınan kararların PKK terör örgütünün ulusal ve uluslararası platformda siyasallaşma sürecini hızlandırmaya, örgütlenmenin terörist faaliyetlerden soyutlandığı imajını vermeye, uzun süreli Halk Savaşını esas alan stratejisinin yerine Kürt kültürel kimliğinin tanınmasına yönelik stratejisini geliştirmeye ve özellikle mücadelenin sadece örgüt tarafından değil halk tarafından da sahiplenilmesine yönelik olduğu değerlendirilmektedir (Doğan, 2007: 85). PKK'nın bu siyasallaşma stratejisi elbette feshini engellemeye yöneliktir; çünkü PKK'nın esnek olmayan salt silahlı bir örgüt olarak kalması siyasallaşma sürecinde feshini ve yeni bir yapılanmaya gücünü devretmesini gerekli kılar; fakat PKK siyasallaşma sürecinde bile kendisini öne sürmüş gerekli gördüğü her türlü değişikliği yapmış hatta *Kandil* olarak adlandırılan örgüt Kürt Sorunu ile ilgilenen sivil unsurlarla örtülü bir çatışmaya da girmiştir.

2003 IX. Kongre: Öcalan'ın yakalanması ile ortaya attığı *Demokratik Cumhuriyet* tezi ve akabinde örgütte 2000'ler ile başlayan dönüşüm ile siyasallaşma eğilimi PKK'nın adı ile somutlaşamadığından KADEK yapılanması ortaya atılmış ve bu şekilde kadrolar ve örgüt temize çıkarılmaya çalışılmıştı. KADEK'in bu aşamada başarısız olması 2003 yılında KADEK'in yerini KONGRA-GEL'e (Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê/Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi) bırakması ile sonuçlanmıştır.

Örgüt kaynakları KADEK'in başarısızlığı ve KONGRA-GEL'in kurulması noktasında şunları (Yılmaz, 2007: 147, 148) yazar:

2001 yılının sonu PKK'nin VIII. Kongresi'ne hazırlanma sürecidir. KADEK Kongresi'nin değişim, Önderlik çizgisinde birlik ve kararlaşma kongresi olması gerekirken bu sağlanamamıştır. Önderlik paradigması temelinde yeniden yapılanma tutucu, muhafazakar anlayışlar nedeniyle gelişmemiştir. Bu kongre de değişime teğet geçmiştir. Program ve tüzükte bazı değişiklikler yapılsa da köklü bir zihniyet dönüşümüne yol açmamıştır. Örgütsel sistem eskisi gibi kalmıştır. İsmi KADEK olmuştur, ancak değişim adına eski bakış açısına göre yeniden biçimlendirme yaşanmıştır. [...] Önderliğin öngördüğü değişim farklıydı, oysa ortaya çıkan sonuç, tabanı inisiyatifsiz kılan, karar gücü haline getirmeyen, katılımcılıktan uzak tutan, ben merkezci ve oldukça hiyerarşik bir yapılanma olmuştur.

[...]

Önderliğimizin yeni paradigması dar anlaşıldığı için, KADEK de dar kalmıştır. Bununla birlikte, kadro yapısında görülen kendini bırakmalar, bireysel arayışlara yönelmeler, düşünce ve yaşam anlayışında; nihilizm ve mücadelesizlik gibi yoğunca yaşanan sapmalar, ihanetçi işbirlikçi gürüha uygun zemin yaratmıştır.

KADEK'in başarısızlığının örgüt tarafından değişime direncin varlığına ve Öcalan'ın ortaya koyduğu stratejinin benimsenmemesine bağlandığı görülür. Bu durum elbette KADEK'in kendini feshine daha doğrusu yeniden bir isim değişikliğine neden olmuştur. 26 Ekim-6 Kasım arasında yapılan KADEK'in II., PKK'nın ise IX. Kongre'si ile KONGRA-GEL kurulmuştur. Ancak, gerek stratejisinin gözden geçirildiği iddiasına gerekse iki kez yapılan isim değişikliğine rağmen, örgütün lider kadrosu aynı kaldığı gibi, terörist niteliğinde de fiyatta herhangi bir değişiklik olmamıştır (mfâ, 2013). Esasında KADEK'in varlığına son verilmesinin ve yeniden ad değiştirilmesinin nedeni KADEK'in de PKK gibi terör örgütleri listesine alınmasıdır. Örneğin, ABD KADEK'i 2002, Almanya ise 2003 yılında terör örgütü ilan etmiştir (Deligöz, 2012: 34). KONGRA-GEL'in aşağıda belirteceğimiz tüm göstermelik nedenlere rağmen kurulmasının esas nedeni budur ve KONGRA-GEL'in kaderi de elbette selefinde farklı olmamıştır.

Örgüt kaynakları KONGRA-GEL'in kuruluş temelleri hakkında şunları (serxwebun, 2013f: 7, 8) söyler:

Birincisi, PKK öncülüğünde yürütülen ve KADEK'le sürdürülen Kürt demokratik halk devriminin yarattığı halk gerçeğini ve Başkan Apo önderliğinin halkçı çizgisini, ideolojik politik gelişim ve dönüşümünün örgütsel modeli olarak anlamak gerekir.
[...]

İkincisi; Kürdistan'da iki çizginin mücadelesi vardır. Önderliğin ifadesiyle birincisi, Diyarbakır'da sembolleşen Kürt demokratik çizgisi; ikincisi ise Kerkük'te sembolleşen egemen sınıfların ilkel milliyetçi çizgisidir.

[...]

Önderlik KONGRA-GEL'le, egemen sınıfların hamlesine karşı halk güçlerini örgütleyip harekete geçirerek bir hamle yapma, ortaya çıkan imkanları bu temelde Kürt halkının çıkarları doğrultusunda değerlendirme ve sonuç olarak demokratik çözümü hakim kılmayı amaçlamaktadır.

Üçüncü olarak, KONGRA-GEL'in kuruluşu ve amaçları arasında, ABD'nin bölgeye müdahalesinin ortaya çıkardığı sonuçları da görmek gerekir.

IX. Kongre'nin bir diğer önemi örgütün yeni oluşumunda silahlı unsur olan HPG'nin terör örgütünden ayrılarak yeniden teşkil edilmesi ve sorumluluğuna Murat Karayılan'ın getirilmesi, ve ayrıca bu unsurların sadece Türkiye ve İran'da faaliyet göstermek üzere elde tutulması, Suriye ve Irak'ta ise siyasi faaliyet yürütülmesi kararlarının alınmasıdır (Doğan, 2007: 87).

2003 yılının KONGRA-GEL'in kurulması yanında bir diğer önemi örgütün *Meşru Savunma Savaşı* ilan etmiş olmasıdır. Meşru Savunma Savaşı ise şunları (Özdağ, 2007: 161, 162) kapsamaktadır;

- HPG militanlarına yeni askeri-politik stratejinin bildirilmesi ve bununla da Öcalan'ın serbest bırakılması süreci ve siyasal ayaklanmaları kesintiye uğratmayacak bir meşru savunma izleneceğini bildirmesi,
- Bu çerçevede bir akademi kurulması, fedai eylemlerinin benimsenmesi ve özel kuvvetlerin oluşturulması,

- Medya savunma bölgesi olarak kabul edilen Kuzey Irak'a düzenlenecek Türk operasyonlarına karşı sert direnç gösterilmesi.

2004 yılına gelindiğinde örgüt bu strateji çerçevesinde böylece ateşkes stratejisini de sona erdirmiştir. KONGRA-GEL saldırı nedenleri olarak da şunları (serxwebun, 2013f: 1) sıralar:

KONGRA-GEL savaş ve barış yaklaşımları konusunda KADEK'in formüle ettiği ilke ve yaklaşımları önemli ölçüde koruyor. Bunları daha da ileri götürerek, somutlaştırdı ve savaş nedeni sayacağı hususları çok somut olarak belirledi. Bunlar üç maddeden oluşuyor; birincisi, Önderliğe saldırı; ikincisi, halka saldırı; üçüncüsü de, örgüte saldırıdır. Bu üç alana yönelik saldırıyı savaş gerekçesi sayacağını karar haline getirmiş ve kamuoyuna duyurmuştur.

Görüldüğü gibi örgüt "savunma" adı altında TSK'nın operasyonlarını engellemeye ve yapılan operasyonlara karşı uygulanacak olan terörizme mazeret aramış ve bu süreçte daha da siyasallaşmaya ve kendisini barışçıl göstermeye çalışmıştır.

Program muhtevası ile söylem, amaç, strateji ve taktik konularında PKK VII. ve VIII. kongreleri ile benzer özellikler taşıyan KONGRA-GEL kuruluş kongresinin örgüt adına getirdiği en önemli yenilik ise örgüt yapısında yapılan değişiklikte görülmektedir; geniş halk kitlelerinin ortak program, amaç ve stratejiler altında birleştirilerek harekete geçirilmesi maksadı ile reel sosyalist-Leninist örgütlenme ve parti anlayışının terk edildiği bu kongrede, örgüt kendisini bir *demokratik halk kongresi* olarak yeniden yapılandırmıştır (Yılmaz, 2007: 154).

2004 II. Olağanüstü KONGRA-GEL Genel Kurul Toplantısı: 16-26 Mayıs tarihleri arasında 278 delege ve 200'e yakın dinleyicinin katılımıyla, Avrupa ve Kuzey Irak'ta paralel sürdürülen toplantılar biçiminde gerçekleştirilmiştir. Kongrede alınan kararlar doğrultusunda:

- HPG tarafından 28 Mayıs 2004 tarihinde yapılan açıklamada "ateşkesin tek tarafı olarak bozulduğu", sözde Botan, Amed, Dersim alanlarının teröristlerin üslenme sahası olduğu, güvenlik güçlerinin bu bölgelere girmeleri durumunda saldırıyla karşılık verileceği,

- Yabancı yatırımcı ve turistler için Türkiye'nin riskli ülke haline getirileceği,
- Cenevre Anlaşması ilkelerine uyularak, sivillere saldırıda bulunulmayacağı deklare edilmiştir,
- Ayrıca, yayımlanan sekiz maddelik bildiri; terörist başına uygulandığı iddia edilen sözde tecridin kaldırılması, iki taraflı ateşkesin devlet tarafından resmi olarak kabul edilmesi, TSK'nin güvenlik ihtiyacından fazla olan birliklerini Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden çekmesi, örgüte karşı yapılan operasyonların durdurulması, demokratik çözümün önünün açılması yönünde adımların atılması belirtilmiştir (Doğan, 2007: 91).

Kongrede *düşük yoğunluklu direniş mücadelesinden orta yoğunluklu direniş mücadelesine* geçildiği ilan edilmiş ve terör eylemlerine ilişkin stratejiler belirlenmiştir. Böylece 2004 yılı PKK'nın terör eylemlerini şiddetlendirmeye başladığı yıl olmuştur. PKK'nın başlattığı bu şiddet dönemi Öcalan'ın "Demokratik Konfederalizm" tezi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye ile birlikte İran ve Irak ve Suriye'yi de kapsayan bir konfederalizmin kurulması amacı ile bu ülkelerde PKK ile organik bağı olan partiler kurulmuştur.

2005 yılına gelindiğinde dikkat çeken bir diğer nokta ise PKK'nın Türkiye'yi yatırımcı ve turistler için riskli ülke haline getirmek ve metropollerde eylemleri arttırmak için TAK (Teyrêbazên Azadiya Kurdistan/Kürdistan Özgürlük Şahinleri) adlı örgütlenmeyi kurmasıdır. PKK bu şekilde örgüt adını şiddetten arındırmak istese de bunda pek başarılı olamamıştır.

2005 PKK'yı Yeniden İnşa Etme Kongresi: 2005 yılına gelindiğinde Öcalan'ın örgütü elde tutma ve kendi inisiyatifinde revize etme çabaları ile örgütün direnç göstermesi ve akabinde oluşan hizip ve bu hizipleri tasfiye süreçlerinin başladığı görülmektedir. Öyle ki örgütün gelenekselciler ve reformcular olarak iki kanada ayrıldığı dahi söylenmiştir. Örgütün bu kriz karşısında sık sık toplantılar düzenleyerek, yeni yapılanmalar ve düzenlemeler yaparak ve nihayetinde terörist eylemler düzenleyerek örgüt elemanlarının bağlılığını devam ettirmeye çalıştığı görülmektedir. KADEK, KONGRA-GEL tecrübelerinin örgüte gösterdiği şey ise

PKK'nın ad olarak dahi birleştirici rol oynaması üstelik KADEK ve KONGRA-GEL'in örgütün söylemlerinin aksine başarısız olması ve PKK'nın itaat edilmesi zorunlu bir yapılanma olarak geçmişten bu yana var olduğudur. Dahası PKK kendi tabanında kutsal bir varlık olarak kabul edilmektedir (serxwebun, 2013g: 5):

PKK hareketi Kürdistan halkını yok olmanın eşiğinden kurtararak adeta var etti. Kürt halkını ölüm döşeğinden çıkartarak, özgürlüğünü ve kurtuluşunu sağlayacak duruma getirdi. Bir diriliş devrimi yarattı. Kendine sahip çıkan, demokratik mücadelesini yürüten bir toplum yarattı. Bu biçimiyle Kürt toplumunu yükselen insanlık değerleriyle birleştirdi. Kürt toplumunu siyasal, kültürel, askeri anlamda kurum ve güç sahibi yaptı. Yeniden bir ulus yarattı.

"PKK" isminin bu gücüne güvenen Öcalan'ın, PKK'yı yeniden inşa etme kararının arkasında da temel olarak:

- En yenisinden en eskisine, en alt derecedekinden en üst düzey sorumlusuna kadar, tüm örgüt elemanlarını, kimsenin karşı çıkma cesareti gösteremeyeceği bir harç ile birleştirerek örgütü dağılma noktasına getiren hizipleşmeleri sona erdirmeye kaygısı,
- Bu arada yıpranan "Öcalan" imgesini, "PKK" ismi ile tekrar güçlendirme ve örgüt üzerindeki denetimini arttırma arzusu,
- KADEK ve KONGRA-GEL değişiklikleri ile terör örgütü niteliğinden kurtulma çabasının, ters dönerek mevcut kazanımları da kaybetme noktasına getirmesi,
- Yeni yapılanma ve stratejilerin örgüt kadroları tarafından yeterince anlaşılmasına bağlı olarak gelişen sıkıntıların sebep olduğu atalet ve rehabetin, oluşturulması beklenen yeni motivasyonla aşılabileceği düşüncesi,
- Kuzey Irak'ta yaşanan gelişmelere tutarlı bir şekilde ancak güçlü bir çıkışla alternatif getirebilme umudu yatmaktadır (Yılmaz, 2007: 163).

Öcalan'ın örgütü çözülmekten kurtarma çabası olarak PKK adına dönüşün yapıldığı ve ayrıca PKK'nın yeni parti tüzüğü ve programının kabul edildiği bu

kongre PKK'nın I. Kongre'si olarak da kabul edilmektedir. Öcalan'ın doğum günü olan 4 Nisan günü ilanı yapılan yeni PKK'nın KADEK ve KONGRA-GEL'den elbette çok da farklı yapılanmalar olduğunu düşünmek yanlıştır; zira hem KADEK hem de KONGRA-GEL PKK'nın organik bağı ile gelişmiş yapılanmalar olarak ortaya çıkmıştır.

PKK'nın yeni tüzüğünde PKK'nın amacı olarak şunlar (pkkonline, 2013b) yazar:

3- Örgütün amacı, demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ve bilimsel-demokratik sosyalizm çizgisi temelinde demokratik konfederal yapılanmayla Kürt ulusunun öz demokratik yönetimini ve birliğini geliştirmek, Kürt sorununun bulunduğu ülkelerde demokratik çözümü Özerk-Demokratik Kürdistan temelinde gerçekleştirmek, demokratik kurumlaşmayı sağlayarak ekonomik ve siyasi açıdan sömürge, askeri açıdan işgal ve kültürel açıdan soykırım altında olan Kürdistan üzerinde egemen devletlerin siyasi, ekonomik ve sosyal yaşamdaki rolünü sınırlandırıp demokrasiye duyarlı hale gelmelerini sağlamak, geri, toplumsal cinsiyetçi ve hiyerarşik-devletçi etkileri aşarak Kürt toplumunun özgür ve demokratik dönüşümünü gerçekleştirmek, kadın özgürlüğüne ve ekolojik bilince dayalı bir demokrasiyi geliştirerek toplum-birey bütünlüğünün birbirini güçlendirdiği komünal demokratik yaşamı kurmak, bölge halklarıyla Demokratik Ortadoğu Konfederasyonu hedefi temelinde ilişki ve dayanışma içerisinde olmak ve küresel emperyalizme karşı küresel demokrasiye ulaşmaktır.

Yukarda görüldüğü gibi PKK, Öcalan'ın yeni tezi olan *konfederasyonu* gerçekleştirme amacı ile şekillenmiştir. 1999 yılında Türkiye'ye teslim edilen Öcalan'ın önce örgütü dağıtma noktasında elinden geleni yapacağını söylemesi, akabinde militanların silah bırakıp yurtdışına çıkması daha sonra ise Öcalan'ın yeni amaçlar ve yapılanmalar ile tekrar terörizme sarılması ve örgütü yönetmesi bir süreç olarak çarpıcıdır. Sonuçta PKK Öcalan tarafından militanları belli bir terör örgütü olmaktan çıkarılmış adeta uluslararası bir sorun haline getirilmiş ve Kürt Sorunu ile iç içe geçirilmiş. Dahası Öcalan, PKK ve Kürt Sorunu'na tüm bölge halkını da dâhil ederek tabanını kaçınılmaz olarak genişletmek istemiş ve bu bağlamda *halk kongreleri* adı altında çeşitli yapılanmalar kurmuştur.

2005 yılının bir diğer önemi ise halk örgütlenmesine yönelik yapısal değişikliklere gidilmesi ve halk tabanının ve kitlelerin organize edilmesi amacıyla "Demokratik Toplum Koordinasyonu" adlı yapılanmanın hayata geçirilmesidir (Özeren ve Başbüyük, 2011: 97). Bu yapılanma daha sonra TÜDEK (Türkiye Demokratik Ekolojik Toplum Koordinasyonu) adı almış nihayetinde ise Murat Karayılan başkanlığında KKK (Koma Komalên Kurdistan/Kürdistan Konfederasyon Topluluğu) yapılanmasına dönüşmüştür.

TÜDEK'in kurulmasındaki amaç, örgütün istenilen düzeyde kitlesel eylemselliğe ulaşamaması sonucunda, yandaş tüm kurum ve kuruluşların (sivil toplum örgütleri, belediyeler, siyasi partiler vb.) bir çatı altında toplanması ve kitlesel eylemlerin tek merkezden koordine edilebilmesidir (Özcan, 2012: 44). Bu yapılanmanın başarısızlığı karşısında örgüt bu kez aynı amaçla KKK yapılanmasına gitmiştir. KKK yapılanması daha önce sözünü ettiğimiz Türkiye ile birlikte İran, Irak ve Suriye'yi içeren *Demokratik Konfederalizm* projesinin önemli bir ayağını oluşturmuştur.

KKK'nın hakkında örgüt kaynaklarında şunlar (serxwebun, 2013h: 18) yazar:

2- Niteliği: Koma Komalên Kurdistan, demokratik ve konfederal bir sistemdir. Demokrasi, cinsiyet özgürlüğü ve ekolojiyi esas alır. Piramit tarzı bir örgütlenmedir. Burada söz, tartışma ve karar topluluklarıdır. Tabandan gelişen demokratik seçeneği gerçekleştirmek esastır. İçte demokratik ulusu, dışta ise ulus üstünlüğü esas alır. Her düzeyde katılımcılığı öngörür. Halk iradesini komün, ocak, meclis ve kongre ile ortaya koyar. Devlet olmayan örgütlenmiş siyasal ve toplumsal organizasyondur.

KKK'nın önemi 16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında yapılan V. Genel Kurul Toplantısı ile Öcalan'ın isteği doğrultusunda adının KCK (Koma Civakên Kurdistan/Kürdistan Halklar Konfederasyonu/Kürdistan Demokratik Toplum Konfederalizmi) olarak değiştirilmesidir. Kısacası KKK'daki *dernek* anlamına gelen "komalên" ifadesi yerine *halk* anlamına gelen "civaken" ifadesi konmuştur.

KCK'nın önemi, bu yapılanmanın "yasama, yürütme ve yargı" erkleri üzerinde inşa edilen bir organizasyon şeması ile hayata geçirilmesi ve bu modelin

nihai amacının ise Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de önce bir kısım kültürel ve kimlik haklar üzerinden "demokratik özerklik" kazanmak, ardından da "Demokratik Konfederalizm" ilan edilerek bu dört ülkenin toprakları üzerinde dört parçalı *Konfederal Kürdistan*'ı kurmak olmasıdır (Deligöz, 2012: 51). Bu amaçla bu devletlerde KONGRA-GEL'e bağlı biçimde şu yapılanmalar etkin hale getirilmiştir:

- Türkiye'de PKK,
- İran'da PJAK (Partiya Jiyane Azade Kurdistan/Kürdistan Özgür Yaşam Partisi),
- Irak'ta PÇDK (Partiya Çaresera Demokrati Kurdistan/Kürdistan Demokratik Çözüm Partisi),
- Suriye'de PYD (Partiya Yekitiya Kurdistan/Kürdistan Birlik Partisi).

KCK'da dikkat çeken nokta KCK'nın PKK'nın tüm organik yapılanmalarını içini alıp, yasama, yürütme ve yargı erklerini oluşturmaya çalışıp adeta bir devlet gibi yapılanma çabası içine girmesidir. Buna rağmen 4. maddede bunun aksi yer almış ve KCK şartlar oluştuğunda özgür Kürdistan seçeneğini kullanma hakkı olarak tanımlanmıştır:

b- Koma Civakên Kurdistan bir devlet sistemi olmayıp, halkın devlet olmayan ve sınırları esas almayan demokratik sistemi olduğundan, başta kadınlar, gençler ve emekçiler olmak üzere halkın tüm kesimlerinin, halk ve toplulukların kendi demokratik örgütlenmesini yaratmasını, politikayı doğrudan ve özgür, eşit KCK yurttaşlığı temelinde yerelde kendi özgür yurttaşlık meclislerinde, öz güç ve öz yeterlilik ilkesine göre yapmasını sağlamak. Kürt sorununun, başka toplum ve halklarla demokratik, eşit, özgür, bir arada yaşama çözümünü stratejik olarak ele almakla birlikte, bu doğrultudaki bütün çözüm yolları tıkatıldığında demokratik ekolojik cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması benimsenerek özgür Kürdistan seçeneği temelinde bağımsız geleceğini belirleme hakkını da kullanmak.

Anayasa olarak kabul edilen KCK sözleşmesinde bu yapılanmanın niteliği hakkında şunlar (Deligöz, 2012: 159) yazar:

Koma Civakên Kurdistan demokratik, toplumcu-konfederal bir sistemdir. Demokrasi, cinsiyet özgürlüğü ve ekolojik yaşamı esas alır. Devlet olmayan, yatay ve piramit tarzı örgütlenmiş, demokratik, siyasal ve toplumsal bir organizasyondur. Halk toplulukları iradesini komün, ocak, meclis ve kongreler ile ortaya koyar. Aynı zamanda seçilmiş ve denetlenebilir demokratik yönetimler yolu ile kendini yönetirler. Tabandan gelişen demokratik seçeneği gerçekleştirmek esastır. Topluluk demokrasisi, toplulukların eşit ve özgür bir arada yaşamaları benimsenir. Her düzeyde katılımcılığı öngörür. Burada söz, tartışma ve karar topluluklarıdır. İçte demokratik ulusu, dışta ise ulus üstülüğü esas alır.

KONGRA-GEL de 12. madde ile KCK'nın yasama organı olarak kabul edilmiş, PKK ise 36. madde ile (Deligöz, 2012: 186) KCK sisteminin ideolojik gücü olarak kabul edilmiştir. Dikkat ile incelendiğinde KKK, PKK ve KCK'nın nitelik olarak neredeyse aynı oldukları görülmektedir.

KCK'nın Öcalan tarafından farklı zamanlarda farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlara göz atarsak (Özeren, vd., 2011: 103):

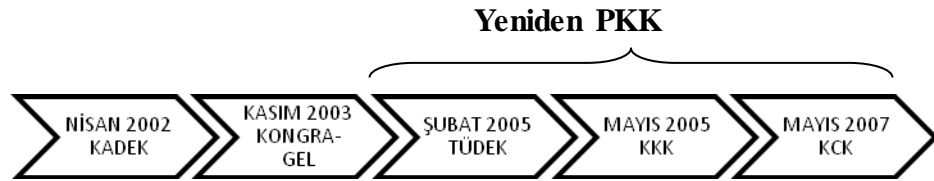
- 8 Mayıs 2009: [...] *fakat KCK demokratik çalışmadır. Bu çalışma yasa ve anayasalara aykırı değildir. Bu sistem, demokratik yasal bir örgütlenmedir, yapılanmadır.*
- 1 Ocak 2010: *KCK illegal bir yapılanma yani Türkiye'ye göre yasal sayılmıyor. KCK'nin ayrı bir yapılanması vardır, işte başı Kandil'dedir. [...] KCK ile legal siyaset ayrıdır. Belediye Başkanlarının, siyasetçilerin bu oluşumun üyesi olduklarını sanmıyorum, olmamaları da gerekir.*
- 3 Mart 2010: *DTK, Kürtlerin demokrasisini, barışını geliştirir, bunu hedef alır. DTK, Kürtlerin sivil toplum kuruluşudur, yasal, legaldir [...] KCK ise tamamen farklıdır, illegal bir yapılanmadır. Silahlı güçleri vardır.*

KCK'nın kurulma nedenleri ve böylece yüklendiği amaçlar olarak şunlar sayılabilir (Sandıklı, 2010):

- Terör örgütünün özelde Batılı ülkeler nezdinde genelde ise dünya kamuoyunda kaybettiği pozisyonu tekrar elde etmek amacıyla meşruiyet kazanma çabası içine girmesi,
- Örgütün, KCK yapılanması ile siyasallaştığı izlenimini oluşturmayı, böylece yurtiçinde ve uluslararası seviyede varlığı ve faaliyetleriyle meşru kabul edilen bir sistem ihdas etmeyi hedeflemesi,
- KCK'nın sistemi mevcut silahlı gücünü muhafaza etmeye çalışarak silahlı mücadeleyi farklı yapılarla şehirlere taşımayı tasarlaması,
- Terör örgütü aleyhine gelişen uluslararası ortamın yanında Türkiye'nin Kürt Sorunu ile ilgili attığı adımlar ve örgütün insan kaynağı noktasında yaşadığı sıkıntının etkisi,
- Dağdaki varlığını sürdürecektir insan kaynağının zayıfladığını fark eden örgütün, KCK yapılanması vasıtasıyla şehirlere inmek istemesi,
- Örgütün yurtiçinde ve uluslararası alanda legal siyasi bir yapılanma görünümüyle meşruiyet kazanmak ve silahlı gücünü koruyarak varlığını sürdürmeği hedeflemesi.

Özetle KCK'ya gelene dek PKK'daki değişim şu şekildedir:

Şekil 10: 2000 Yılı Sonrası PKK'da Yapısal Değişim ve Geçiş Süreçleri

Kaynak: Özeren, vd., 2011: 97

Ekim ayı 2006 yılında ABD'nin Ortadoğu'daki etkinliğinin arttığı, AKP hükümetinin de Kürt Sorunu üzerine gittiği bu dönemde PKK beşinci ateşkesini ilan etmiştir. Bu dönemde ABD'nin bölgede çok daha etkin olması ve PKK'nın, ABD'nin Türkiye safında yer alarak kendisini tasfiye edeceğinden korktuğu görülür. Esasında Türk kamuoyunda ABD'ye yönelik tepkilerin giderek artması, Türkiye'nin Kuzey

Irak'taki Kürt devleti planına tepkili duruşu, üstelik ABD'nin Talabani gibi bölgesel güçleri yanına alması ve Türkiye'nin jeopolitik ve jeostratejik gücüne kaçınılmaz olarak muhtaç oluşu sonuç olarak ABD'yi göstermelik de olsa PKK üzerine gitmek zorunda bırakmıştır. Bu amaçla bu yıllarda ABD ve Türkiye arasında PKK ile mücadele amacıyla koordinatörlük kurulmuştur. Bu dönemde Murat Karayılan'ın ABD'ye yönelik sempatik açıklamalarına da (samanyoluhaber, 2013) bu bağlamda bakmak gerekir:

ABD'nin müttefiki olabiliriz, düşmanlarımız aynı.

ABD bizi hep düşmanlarımızın gözüyle gördü. Oysa biz, dost olarak algılanmak istiyoruz. 7 bin silahlı savaşçımız, İslami köktencilığe karşı ABD'nin müttefiki olabilir.

Türklerin aksine, Kürtler fazlasıyla ABD sempatanıdır. Eğilimleri, Amerikancılık yönündedir.

2006 kışına yaklaşırken örgütün beşinci kez ateşkes ilan etmesi, bu ateşkesin de diğer ateşkeslerden pratikte farklı olmadığını göstermekle beraber Öcalan ateşkesi, AKP hükümetine Kürt Sorunu'nu çözme sürecinde verilmiş bir son fırsat olarak lanse etmiş ve örgütü Kürt Sorunu'nun çözümünde ve barışın gelmesinde bir itici güç olarak göstermeye çalışmıştır. Öcalan bu bağlamda ateşkese yönelik şu açıklamalarda (ydh, 2013) bulunur:

Operasyonlarla imha amaçlı üzerlerine giderlerse, doğal olarak savunma hakkı doğar.

Eğer bu şans da kullanılamazsa, zaten her şeyin bir sınırı vardır, ben ancak beş-altı ay bu ateşkes üzerinde etkili olabilirim. Ondan sonra etkili olmak istesem de olamam. Çünkü bu süreç de değerlendirilmezse ne PKK beni dinler artık, ne de ben bir şey yapabilirim. Bu son şanstır. Önümüzdeki Mayıs'a kadar, çözüme yönelik adım atılması gerekir. Eğer çözüm için adım atılmazsa önümüzdeki altı aylık sürenin sonunda süreç değişecektir.

Onlarca Belediye kazansan da on-on beş milletvekili meclise koyarsan neye yarar, bir şey değiştirmedikten sonra. Çünkü senin kimliğin tanınmadığı müddetçe belediye başkanı, milletvekili olmak çok önemli değil.

Örgüt 2006 yılında ateşkes ilan ederken yine TSK'nın operasyonları durdurmasını istemiş; fakat TSK ve hükümet tüm diğer ateşkeslerde olduğu gibi bu ateşkesin geçerli olabilmesi için muhatabının bir terör örgütü değil bir devlet olması gerektiğini belirterek operasyonlara devam etmiştir. TSK ve hükümetin takındığı bu haklı, gerçekçi ve doğru tavır PKK'nın bir kurtuluş örgütü olduğu ve Türkiye'de bir savaş olduğu söylemlerinin de reddi anlamına gelmektedir.

2007 yılında yapılan ve KCK'nın ilan edildiği KONGRA-GEL genel kurul toplantısında örgüt bu durumu değerlendirmiştir. Toplantı hakkında örgüt şunları (serxwebun, 2013k: 2) yazar:

Kürdistan halkının demokratik iradesini temsil eden KONGRA GEL V. Genel Kurulu, halk ve mücadele tarihimizin en kritik döneminde, süreci değerlendirmek ve halkımızın geleceğini özgürlük temelinde kurmak üzere dönemi karşılayacak kararları almak, gerekli örgütlenmelere ve planlamalara gitmek üzere 16-22 Mayıs tarihleri arasında Medya Savuma Bölgesi'nde toplanmıştır.

1 Ekim 2006'dan itibaren tek taraflı olarak ilan ettiğimiz ateşkesle rağmen imha operasyonlarının devam ettiği, Önder Apo'nun Türk sömürgeci özel savaş rejimi tarafından uzun vadeye yayılmış bir yöntemle zehirlenmesinin açığa çıktığı, çatışmaların şiddetlendiği, Avrupa'da Önder Apo'nun yeniden yargılanmasının reddedildiği, demokratik kurum ve kuruluşlara karşı sindirme ve teslim almayı hedefleyen saldırıların geliştiği ve Türk devletinin Güney Kürdistan'a yönelik operasyon hazırlık ve tehditlerinin yoğunlaştığı bir süreçte gerçekleştirilen KONGRA GEL V. Genel Kurulu, gerekli karar, örgütlenme ve planlamalara ulaşarak çalışmalarını başarıyla tamamlamıştır.

Toplantıda ateşkes süreci yanında Öcalan'ın avukatlarının Öcalan'ın yavaş yavaş zehirlendiği iddiası da dile getirilmiştir. Elbette bu iddia asılsız çıkmış ve bu iddianın Öcalan'ın yeniden yargılanma talebinin AİHM tarafından reddedildiği bir dönemde ilgi toplama amacıyla yapıldığı ortaya çıkmıştır.

2008 X. Kongre: Öcalan'ın isteği doğrultusunda 21-30 Ağustos tarihleri arasında gerçekleştirilen X. Kongre'de alınan kararlar şunlardır (habertürk, 2013):

- Kongre ideolojik, siyasi ve meşru savunma alanlarında pratik örgütsel çalışmalarımızın durumunu da kapsamlı olarak tartışıp değerlendirmeye tabi tutmuştur,
- Bu konuda özellikle kadro ve örgütsel öncülükten kaynaklanan yetersizlikleri, dar, geriye çeken, tutucu, bürokratik, liberal, yeterince planlı ve girişken olmayan, memurvari anlayış ve tarzlardan kaynaklanan zayıflıkları mahkûm ederek, bunların giderilmesi açısından güçlü bir irade ve iddia ortaya çıkarmıştır,
- Bu temelde XXI. asrın özgür, eşit ve demokratik toplumsal yaşam projesi olan Kürdistan Demokratik Konfederalizmi'nin inşası için tüm toplumsal kesimler içerisinde seferberlik düzeyinde örgütsel çalışmanın yapılmasını gerekli görmüştür. Temel yerleşim birimlerinde demokratik komün örgütlenmesi esas olmak üzere, şehir ve halk meclislerine dayalı toplumsal örgütlenme modelinin hayata geçirilmesini günümüzün en temel ve ertelenemez bir görevi olarak tespit etmiştir.

Örgüt kaynaklarında kongre hakkında şunlar (serxwebun, 2013j: 47) yazar:

Partimizin 10. Kongresi kendisini "Önder Apo'ya özgürlük kongresi" olarak tanımlamıştır. Önder Apo'nun özgürleştirilmesini önümüzdeki sürecin tek ve en temel görevi olarak belirlemiş, bütün çalışmalarını, karar ve değerlendirmelerini bu hedefe kitleme temelinde yapmıştır.

[...]

10. Kongremiz, her şeyden önce kapsamlı bir siyasi-askeri durum değerlendirmesi yapmıştır. Dünyamızın içinden geçtiği kaos sürecinde, bölgemiz Ortadoğu'da yaşanan ve adına III. Dünya Savaşı denen çatışmanın günümüzdeki düzeyini ve olası gelişmelerini çok yönlü ve kapsamlı bir biçimde değerlendirmeye tabi tutmuştur.

X. Kongre belgesinde Öcalan, Ergenekon yapılanması ve AKP'nin Kürt Sorunu karşısında takındığı tutumdan söz etmiş ve KCK hakkında açıklamalar yaparak bu kez konfederalizm ya da özerklikten daha çok *demokratik cumhuriyete* vurgu yapmıştır (rojbas1, 2013a: 34, 35):

Kerkük kentini ele alalım: Kerkük onlarca dil, kültür ve dinin bir arada yaşadığı bir kenttir. Ulus-devlete hâkim olan etnisite diğerlerini yok etmeye çalışacak, diğerleri de kendilerini savunacaklar ve ortaya yeni Kudüs'ler çıkacaktır. Tüm bunların önüne geçmek için KCK sistemini önermişim. KCK sivil bir örgütlenmedir. Elli tane sivil kurum bir araya gelip bir temsiliyete kavuştuğu zaman, bu benim için KCK'dir. KCK sivil toplum örgütlenmesinin koordinasyonudur. Türkçede sivil toplum konfederalizmi ya da demokratik toplumlar konfedarasyonu olarak kavramsallaştırılabilir. KCK, altını çizerek belirtiyorum ki, bir devlet yapılanması değildir. Demokratik otorite ve demokratik yönetim anlamına gelir. KCK sistemi, demokratik toplumsal diyalektik bir sistemdir. Kürtler buldukları her parçada, o devletlerle demokratik bir diyalog ve yöntem geliştirirler.

[...]

Bu nedenle KCK tüm Kürtleri temsil eder ve her parçada Kürtler adına politika üretir. KCK İran'la, Suriye'yle, Türkiye'yle, hatta Irak'la Kürtler adına görüşmeler yapabilir ve onlarla demokratik diyalogu geliştirir. Bu örgüt kimsenin örgütü değil, tüm Kürtlerindir.

[...]

KCK sistemini her yer için öneriyorum. Bu sistem devleti hedefleyen bir sistem değildir.

[...]

Ben Türkiye için ise demokratik cumhuriyeti öneriyorum. Ben kanlı çözümü değil, demokratik siyasi çözümü geliştiriyorum. Bunun için demokratik siyaset önemlidir diyorum. Demokratik özerklik de demokratik siyaset, demokratik toplum ve demokratik cumhuriyete dayanır. Benim KCK dediğim sistem bunun Kürtlere uyarlanmış şeklidir.

KCK yapılanmasının PKK ile organik bağı ile bir halk kongresi biçiminde şekillenmesi ve böylece pek çok üyeye sahip olması 2009 yılına gelindiğinde KCK'nın deşifre olması ve ardından ülke çapında onlarca tutuklamanın yaşanması ile sonuçlanmıştır. Pek çok BDP'li siyasinin tutuklandığı operasyonlar neticesinde kamuoyu KCK ile tanışmış ve yanlış ve sığ bir yaklaşımla KCK PKK'nın şehir yapılanması olarak tanımlanmıştır; fakat KCK'nın yukarıda anlatılanlar dâhilinde

daha genel ve karmaşık bir yapı olduğu aşikârdır. KCK'nın ayrıca *PKK'nın sivil yapılanması* olarak tanımlanması da yanlıştır; zira PKK zaten cephe faaliyetleri kapsamında en başından beri sivil bir yapılanma içermektedir.

2009 yılının bir diğer önemi 3 Kasım 2002 genel seçimiyle iktidara tek başına gelen AKP'nin Kürt Sorunu'nu askeri aparatlar kullanmadan çözmeye çalışmasıdır. Bu çabalar önce *Kürt Açılımı* daha sonra ise *Demokratik Açılım* adını almış nihayetinde ise *Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi* olarak adlandırılmıştır. PKK'nın da bir kez daha ateşkes ilan ettiği bu yılda Kürt Sorunu'nu çözmeye yönelik çabalar yoğunlaşarak devam etmiştir. Açılım paketi esasında Kürtlere kamuoyunu provoke etmeden ve incitmeden kademe kademe talep edilen hakların verilmesini, PKK'lı teröristlerin dağdan indirilerek topluma kazandırılmasını içermekteydi. Öcalan'ın federe, özerk ya da bağımsız bir devlet istemediğini dile getirmesi sürece güç katarken, 19 Ekim 2009 günü Öcalan'ın çağrısı üzerine Kuzey Irak'taki Mahmur Kampı'ndan 34 terörist Türkiye'ye gelerek teslim olmuştur. Bu olay sürecin başlangıcı olmakla beraber sonu da olmuştur; çünkü DTP'nin organize ettiği yüzlerce kişiden oluşan kalabalık, sınır kapısında gelenleri kutlamayla ve konvoylarla karşılaşmış ve olay PKK'nın zaferi olarak lanse edilmiş ve nihayetinde süreç göz göre göre baltalanmıştır. Kamuoyu vicdanı ve devlet onurunun zarar gördüğü bu gövde gösterisi ile Kürt Sorunu ve terörizm sorunu kalıcı bir çözüme yönelik büyük bir fırsatı da elinden kaçırmıştır.

3.1.5. Örgüt Yapısı

PKK'nın örgüt yapısından daha önceki konularda yeri geldiğinde söz edilse de PKK'nın örgüt yapısına bütüncül olarak bakmakta yarar var. Bu nedenle bu başlık altında PKK'nın örgüt yapısı daha geniş ve ayrıntılı şekilde ele alınacaktır.

PKK temelde üç yapıdan oluşur bunlar: Parti, ordu ve cephedir. Bu örgütlenme daha önceki başlıklarda açıkladığımız uzun *sürelî Halk Savaşı'nı stratejisinin* bir gereğidir. Bu bağlamda PKK pek çok değişikliğe rağmen bu üç yapının varlığını korumuştur. Bu yapıları incelersek:

Parti: PKK terör örgütünün yapısında yer alan parti örgütü, adında da belirtildiği gibi *PKK'dır*. 1978 yılında kurulan parti örgütü, terör örgütünün en

önemli siyasi ve ideolojik yapılanmasıdır ve Leninist tarzda sıkı disiplinle oluşturulmuştur. Ayrıca parti örgütlenmesi örgütün en önemli karar organı olan kongrelere ve konferanslara katılan delegelerin oluşturduğu yapılanmadır. Partinin başı ise daha önceleri Parti Genel Sekreteri olarak adlandırılan Parti Genel Başkanlığı'dır. Parti yani PKK 2002 yılında feshedilmiş 2005 yılında ise tekrar kurulmuştur. KCK yapılanmasının oluşturulması ile PKK, KCK sözleşmesinin 36. maddesi ile KCK sisteminin ideolojik gücü olarak kabul edilmiştir ve şöyle (Deligöz, 2012: 186) tanımlanmıştır:

PKK, klasik parti olmayan, iktidarı hedeflemeyen, ideolojik, ahlaki ve örgütsel bir oluşumdur. Felsefe, bilim ve sanat alanında ideolojik ve özgür ahlaki bir örgütlenmedir. KCK sisteminin ideolojik gücüdür. Önderlik felsefe ve ideolojisinin hayata geçirilmesinden sorumludur. Bu çerçevede demokratik konfederalizm organlarının demokratik kurumlaşmasında yer alırlar. KCK sistemi içerisindeki her PKK kadrosu ideolojik, ahlaki, felsefik, örgütsel ve yaşamsal ölçüler açısından PKK yapılanmasına bağlıdır. Aynı zamanda her kadro yer aldığı çalışmanın çalışma ilkeleriyle de faaliyet yürütür. Ayrıca KCK sistemi içerisinde her çalışan PKK'nin ideolojik ve ahlaki ölçülerini esas alır.

PKK tüzüğünde genel olarak örgüt yapısı ve işleyişi hakkında şunlar (rojbas1, 2013b: 84-96) yazar:

Üçüncü Bölüm: ÖRGÜT YAPISI

9- *Partinin en yüksek karar organı kongredir. Parti Kongresi, belirlenmiş delegelerin üçte ikisinin katılımıyla dört yılda bir toplanır. [...]*

Kongreye bütün parti örgütlerinden seçilmiş delegeler katılırlar. Bütün parti örgütleri, komite ve temsilcilikleri güçleri oranında kongrede temsil edilirler. Bu temsil oranı, söz konusu örgütün üye sayısı ve mücadelenin gelişim düzeyine göre Merkez Komite tarafından belirlenir ve Genel Başkanlıkça onaylanır. Genel Başkan, Merkez Komite ve Merkez Disiplin Kurulu üyeleri kongreye doğal üye olarak katılırlar.

Parti Kongresi, parti programını ve tüzüğünü kabul eder veya değiştirir. Partinin dönemseller politikalarını çizer. Parti pratiğini değerlendirir. Parti Genel Başkanı'nı,

Merkez Komite ve Merkez Disiplin Kurulu üyelerini seçer. Genel Başkanlık, Merkez Komite ve Merkez Disiplin Kurulu faaliyetlerini de netler.

Önemli politik değerlendirme ve kararların gerektiği, ancak kongrenin toplanamadığı veya toplanmasına gerek görülmediği durumlarda parti konferansları toplanabilir. [...] Politik durum değerlendirmesi yapar ve kararlar alır. Ancak parti programı ve tüzüğünü değiştiremez ve görevlendirme yapamaz.

10- İki kongre arasında partinin en yüksek ideolojik ve politik organı Parti Genel Başkanlığıdır. Parti Genel Başkanlığı, partinin ve devrimin önderliğidir. Partinin ideolojik-politik doğrultusunu belirler ve gözetler. Partinin tüm faaliyetlerini en üst düzeyde yürütmek ve denetlemekle görevli, yetkili ve sorumludur. [...]

11- [...] Genel Başkanlık Konseyi, Genel Başkanlığın karar ve yürütmede birlikte çalıştığı bir yardımcı kuruldur. Çalışmaları ve toplantıları Genel Başkan tarafından düzenlenir ve yönetilir. [...]

12- İki kongre arasında Genel Başkanlık ve Genel Başkanlık Konseyi ile birlikte en yüksek parti karar ve yürütme organı Merkez Komite'dir. Parti Merkez Komitesi kongre tarafından seçilir ve faaliyetleri hakkında kongreye rapor sunar ve hesap verir. [...]

Merkez Komite, Genel Başkanlık'la birlikte güncel ve uzun vadeli parti politikalarını oluşturmak, bunları ve partinin programla belirlenen politik amaçlarını, kongre kararlarını ve çizilen politikaları hayata geçirmek, partinin pratik faaliyetlerini örgütlemek ve yürütmekle görevlidir. Partinin en üst düzeydeki taktik önderlik kurumudur. Partinin bütün alt örgütlerini oluşturmak, yönetmek ve bütün parti faaliyetlerini denetlemekle sorumludur.

14- Ülkenin coğrafi, etnik ve nüfus bakımlarına göre oluşturulan temel idari alanları olan eyaletlerdeki bütün parti örgütlerinin, komite ve temsilciliklerinin toplamı Parti Eyalet Örgütü'nü oluşturur.

Dördüncü Bölüm: ÖRGÜTSEL İŞLEYİŞ

18- Partide örgütsel işleyiş demokratik merkeziyetçilik esaslarına göre düzenlenir. Üye örgüte, alt komite ve temsilcilikler üst komite ve temsilciliklere, tüm komite ve temsilcilikler Merkez Komite'ye ve bütün parti Genel Başkanlığa ve Kongre'ye

bağlıdır. Bütün örgütler, üstten aşağıya talimat, alttan yukarıya rapor vermekle yükümlüdür.

Yukarıda görüldüğü gibi PKK merkezîyetçi, katı hiyerarşiye dayanan, eyalet yapılanmasını benimsemiş, parti üyeliğinin ve sadakatin önemli olduğu, kararların parti inisiyatifindeki kongrelerde alındığı, komiteler biçimde örgütlenmiş bir yapıdadır. Örgütün başı parti, partinin başı ise Parti Genel Başkanlığı diğer bir deyişle *Önderlik* makamıdır. KCK sürecine gelindiğinde ise PKK bu yapısını bazı değişiklikler ile devam ettirdiği ve KCK'ya devrettiği ayrıca Parti Genel Başkanlığı'nın KCK'nın başı haline geldiği görülmektedir.

Ordu: Terör örgütünün en önemli dinamiği kuşkusuz silahlı yapılanmasıdır. Öyle ki PKK HRK'yı kurmamış ve böylece silahlı saldırılarda bulunmamış olsaydı bu gün terörizmin bir örneği olarak kabul edilemezdi.

1984 yılında yapılan Eruh ve Şemdinli baskını ile ilan edilen HRK, 1986 yılında ARGK'ya, 2000 yılında ise HPG'ye dönüşmüştür. Bu dönüşümler elbette bu yapılanmanın kökten değişimi biçiminde olmamıştır. ARGK Genel Yönetmeliği'nde ARGK'nın amacı ve yapısı olarak şunlar (rojbas1, 2013: 9, 13) yazar:

Silahlı mücadeleyle Kürdistan üzerindeki emperyalist-sömürgeci ve gerici egemenliği yıkmak; Kürdistan ulusal kurtuluş devrimini zafere götürmek; Kürdistan'ı bağımsız, demokratik, özgür ve birleşik bir ülke haline getirmek; Kürdistan halkının çıkarlarını korumak ve savunmaktır.

Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu, PKK tarafından örgütlenen ve yönetilen bir silahlı kuvvettir. Çalışmalarında en üst organı Yüksek Askeri Konsey'dir. Yüksek Askeri Konsey, ARGK'nin tabur ve daha üst komuta kademesinden oluşur. Yılda bir kez PKK Genel Başkanlık Konseyi'nden bir temsilcinin başkanlığında toplanır. Ordunun iç sorunlarını, Genel Kurmay Başkanı dışındaki tüm komuta yapısının tayin ve terfisini, ordunun tüm çalışmalarını ve genel savaş planlarını görüşür ve karara bağlar.

ARGK ve nihayetinde HPG uzun süreli Halk Savaşı'nın temel unsurudur ve PKK günümüzde dahi bu yapılanmaya dayanmaktadır. Nitekim bu yapılanmanın ortadan kalkması PKK'nın pratikte ortadan kalkması anlamına gelmektedir.

Örgüt kaynaklarında HPG hakkında şunlar (hezenparastin, 2013) yazar:

ARGK ile HPG arasındaki temel fark; birisi stratejik olarak silahlı mücadeleyi benimserken, diğèrinin ise silahlı mücadeleyi sadece taktik olarak benimsemesidir. Birisi temel çözüm diliyken, diğeri çözüme giden yolda çıkacak olası pürüzlere karşı duyarlı olma rolünü oynayacaktır. Halkı savunma gücüdür. Yani meşru savunma hakkını kullanacak bir devrimci savunma gücüdür.

Bu bağlamda ARGK ile HPG arasında çok büyük farklar vardır. HPG elbette ARGK geleneğinden gelmektedir. Ancak ARGK gibi Kürt sorununu çözmeye çalışırken temel çözüm aracı olarak devrimci ve haklı mücadeleyi öngörmemektedir. HPG, silahlı mücadeleyi demokratik siyasal mücadelenin bir destekleyicisi, onun hizmetinde, ona endeksli çalışan bir araç olarak görür.

[...]

HPG silahlı mücadele yöntemiyle tümünden sorunu çözmek için yola çıkmıyor. Demokratik siyasal mücadeleyi kollayan, destekleyen, engeller çıktığında önünü açan, halka saldırı olduğunda halkı savunan güçtür. Temel görevi budur. Yine ARGK uzun süreli halk savaşı stratejisi temelinde oluşturulan bir askeri örgütlenme iken HPG demokratik siyasal mücadelenin savunma gücüdür.

[...]

Sonuç olarak; HPG ajanlara, işbirlikçi feodal kompradörlere, faşistlere karşı kendisini savunarak gelen, HRK olarak kendisini silahlı mücadeleye taşıran, ARGK olarak da kendisini örgütleyen PKK mirasından gelmektedir. Kürt halkının meşru olan direnişini sürdürmek için hiçbir fedakârlıktan, bedel vermekten çekinmeden bugünlere gelmiştir. Kürt halkının direniş ve diriliş örgütü olan ARGK'nin devamcısı ve takipçisi olarak HPG, Kürt halkının kurtuluşunu hedefleyen bir savunma gücüdür.

HPG'nin yine de ARGK'dan çok da farklı bir yapılanma olduğunu belirtmek yanlıştır. Sonuçta HPG de ARGK da terörizmin temel yöntemlerini kullanmıştır. KCK sözleşmesinin 43. maddesinde *Demokratik Örgütlenme Sistemi* başlığı altında HPG şu şekilde (Deligöz, 2012: 189) tanımlanmıştır:

KCK sisteminin geliştirilip korunmasında halkın temel savunma ve barış gücüdür. Yeterli sayıda örgütlenilmesi ve donatılması esas alınır. Demokratik Toplum Konfederalizmi Önderliği ve Kongra Gel'in siyasal iradesi doğrultusunda hareket eder. Komünal demokratik örgütlülük temelinde halkın öz savunmasını geliştirir. Halk Savunma Güçleri kararlarını gerçekleştirdiği konferanslarla alır. Halk Savunma Güçleri; KCK sistemi içinde özerk bir örgütlenmedir, sistemin diğer organları ile ilişkileri Halk Savunma Alan Merkezi üzerinden gerçekleşir. Kendi iç düzenlemesini yönetmenliğine göre yapar ve komuta konsey üyelerini, Yürütme Konseyi Başkanlığının onayına sunar.

KCK sözleşmesinde her ne kadar HPG'nin özerkliğinden söz edilse de yapılanmanın kendi başına karar almasını ve PKK Genel Başkanlığı'ndan az da olsa bağımsız olmasını beklemek doğru olmaz. Nitekim PKK ve onun dâhil olduğu KCK sistemi silahlı gücünü yani terörizmi en önemli sigortası olarak görmekte ve her dönem ayakta tutmaya çalışmaktadır.

Cephe: PKK yapılanmasının besleyici gücünü 1985 yılında ERNK olarak kurulan ve 2000 yılında YDG olarak dönüşüme uğrayan yapılanma oluşturmaktadır. Uzun süreli Halk Savaşı stratejisinin temelinde halkın kazanılarak büyük çaplı bir isyanın çıkarılması aşamasına dayanması elbette halkı terör örgütüne kazandırma amacı taşıyan "cephe faaliyetleri"ni kaçınılmaz kılmaktadır. Kısacası cephe faaliyetleri halkın terör örgütüne kazandırılması ve bu bağlamda kullanılması, örgüte finansal kaynak sağlama, istihbarat temini ve propaganda faaliyetlerini içerir. Cephe faaliyetleri PKK tarafından devletin coğrafi nedenlerle kırsalda ulaşamadığı yerlerde yoğun şekilde uygulanmış nihayetinde bu faaliyetler şehirlere taşmış ve böylece terör ülke çapında bir korku haline gelmiştir. Propaganda faaliyetlerinin temel araç olduğu cephe faaliyetleri PKK'nın siyasallaşma bağlamında PKK güdümlü siyasi partiler ayrıca sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmıştır. PKK'nın silahlı kolunun militan kaybını yeni eleman sağlayarak gideren cephe faaliyetleri terör örgütünün devamlılığı açısından önemlidir.

ERNK hakkında örgüt şunları (serxwebun, 2013c: 15) yazar:

ERNK örgütlenmesi ve faaliyetinin en ayırdedici özelliği, doğrudan ülkede yürütülen silahlı mücadeleye bağlı ve onun paralelinde yürütülmesidir. ERNK, halk kitlelerini

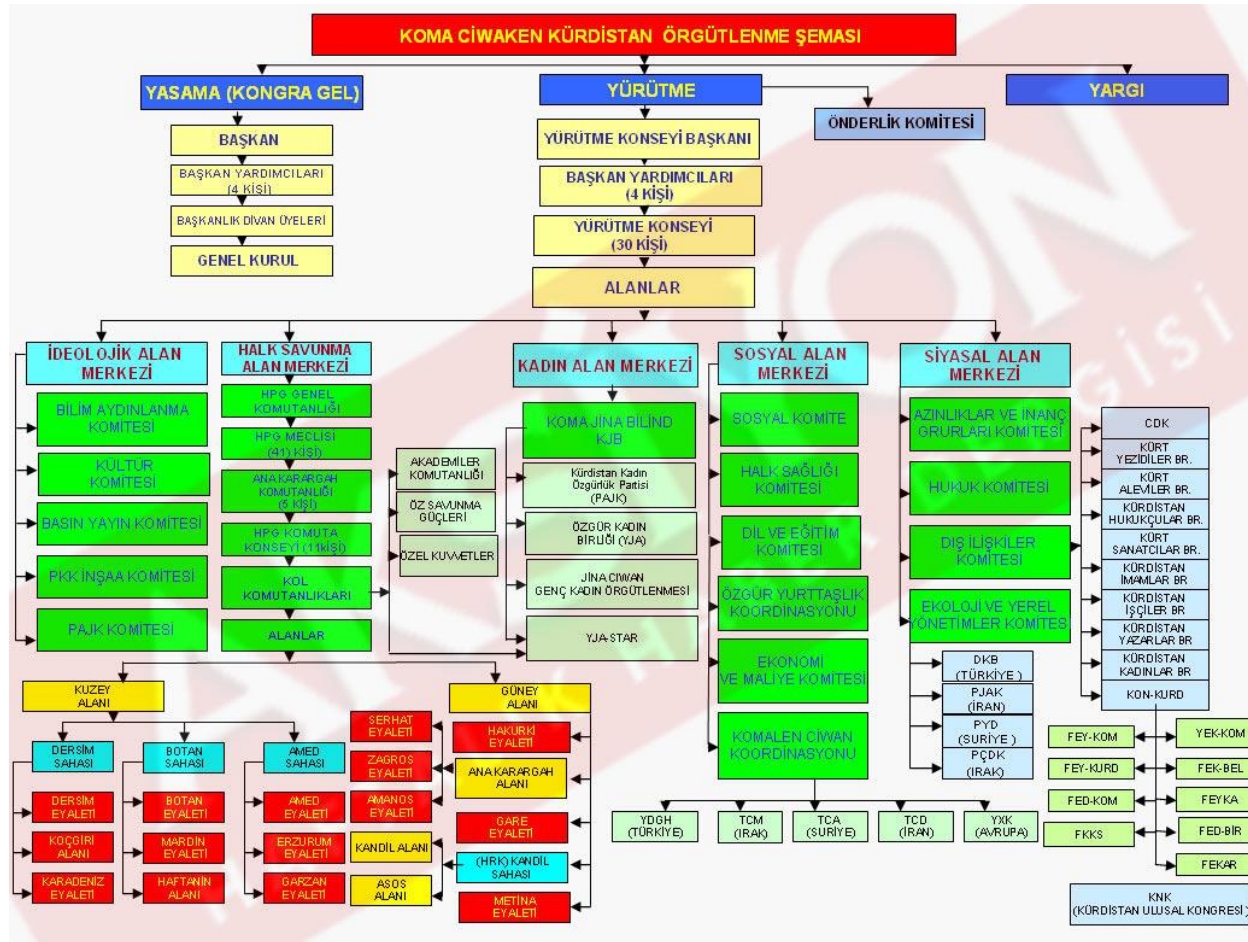
ulusal kurtuluş savaşı bünyesinde örgütleyip seferber etmiştir. Direniş savaşına maddi manevi büyük değerler sunmuştur. Bu anlamda savaşın ordudan sonraki en önemli örgütlenme aracıdır. Halk savaşı stratejisi çerçevesinde cephe, düşmanla doğrudan mücadelenin aracı olarak kitleleri bu ekseninde örgütleyip harekete geçirmiştir.

2000 yılında yapılan VII. Kongre ile terör örgütü ERNK'yı feshetmiş ve YDG'yi kurmuştur. Örgüt kaynakları bu konuda şunları (serxwebun, 2013c: 15) yazar:

Yeniden kuruluş anlamına gelen 7. Olağanüstü Kongremiz, mücadelemizin tüm alanlarının yeniden yapılandırılmasını öngörüyor. Siyasal mücadele stratejisinin başarısı halk örgütlenmesinin köklü bir tarzda ele alınmasına bağlı. Bunun için de şimdiye kadar cephe anlayışı ile yürütölen halk örgütlenmesi, bundan sonra halkımızın siyasal, sosyal ve kültürel tüm ihtiyaçlarına cevap verecek demokratik halk birliklerine dönüştürülecektir.

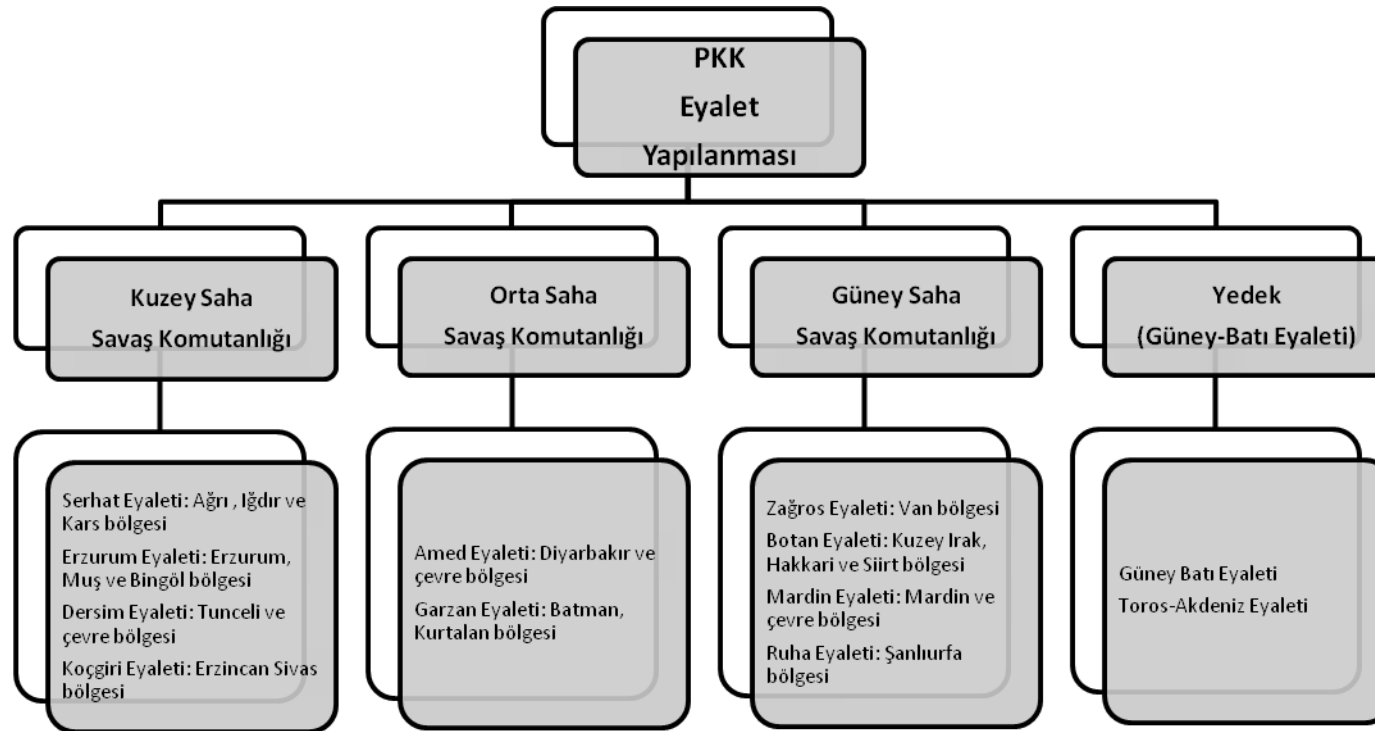
Bu bağlamda kurulan YDG ve ilerde kurulacak olan KCK ile cephe faaliyetleri tek bir yapılanma ile sınırlanmayacak kadar genişlemiştir. KCK örgütlenmesi yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere legal ve illegal her alanda gencinden yaşlısına dek her sınıftan her tabakadan insanı içine almaya çalışan bir yapılanmadır. KCK yapılanmasına ve PKK'nın faaliyetlerinin bölgesel ayrımına yönelik tablolar aşağıdadır.

Tablo 4: KCK Yapılanması

Kaynak: zaman, 2013

Tablo 5: Değişiklik Göstermekle Beraber PKK Bölge Yapılanması

3.1.6. Finans Kaynakları

Kavramsal olarak terör örgütlerinin Soğuk Savaş sonrası dönemde finansal kaynaklarının ne derece azaldığından ve bu bağlamda düştükleri sıkıntılardan söz ettik. Elbette aynı durum PKK terör örgütü için de geçerliliğini korumaktadır. Üstelik PKK, dağda ve şehirde bulunan teröristlerin beslenmesi ve barındırılması maliyeti, yapılacak terörist eylemlerin maliyeti, kamu yöneticilerine verilecek rüşvetler, propaganda faaliyetlerinin maliyeti gibi kalemler için oldukça büyük bir parasal gelire ihtiyaç duyar. Daha önceleri bazı devletlerin karşıladığı bu kalemler, PKK'nın terörist örgüt listesine girmesi ile PKK'nın karşılaması gereken kalemler haline gelmiş ve PKK böylece yurtiçi ve yurtdışında adeta şirketleşmiştir. Örneğin, Türkiye'deki askeri kaynaklar PKK'nın finansmanının yıllık 750-800 milyon dolar civarında olduğunu iddia etmektedir (Bahar, 2012). Bu rakamlar PKK'nın ne derece şirketleştiğini belirtmesi açısından önemlidir.

PKK'nın finans kaynakları çok çeşitli olmakla beraber örgütün cephe faaliyetleri bağlamında başlıca finansal kaynakları şunlardır:

i. Bölge halkı ve Kürt kökenli işadamlarından vergilendirme adı altında, legal kuruluşlardan da *aidat* adı altında toplanan paralar: PKK Eruh ve Şemdinli baskınından beri bölge halkından *vergilendirme* adı altında zorla para almakta ve buna direnleri otorite sağlamak amacıyla katletmekteydi; fakat PKK'nın ilerleyen yıllarda devletin terörle mücadele stratejisinin yanlışlığından yararlanması ve halk içinde sempati kazanması, örgütün siyasallaşarak tüm ülkeye legal örgütlerle yayılması ve dahası örgütün cephe faaliyetlerini arttırması PKK'nın bu "vergi"lerinde artışa neden olmuştur. PKK'nın *vergilendirme* adı altında topladığı bu haraçlar ilerleyen yıllarda bölgesellikten çıkıp Avrupa'yı da kapsayacak derecede genişlemiştir. 2006 yılı içerisinde hazırlandığı belirtilen bir istihbarat raporundan alıntılara göre PKK; ABD ve Avrupa'da bir konfederasyon, 9 federasyon, 232 dernek, 123 temsilcilik, 22 komite, 14 spor kulübü, 4 halk ve kültür evi, 18 ülkede büro, 26 adet akademi ve kültür merkezine sahip olmuştur (Yavuz, vd., 2011: 367). PKK'nın bu derece yaygın bir ağa sahip olması finansal anlamda pek çok gelire de sahip olması anlamına gelmektedir. Böylece PKK, Kürt diasporasını hem finansal olarak kullanmakta hem de örgütsel ağını bu sayede güçlendirmektedir ve bu bağlamda aşağı yukarı 600 bin Kürt asıllının yaşadığı Batı Avrupa, "Devrim

Vergisi'nin toplandığı en önemli bölgedir (Arakon, 2010: 183). Ayrıca yukarıda saydığımız legal kuruluşlar bu vergilerin *aidat*lara dönüşmesine neden olmuştur.

Avrupa PKK'nın finansal kaynağı olarak oldukça önemlidir; çünkü örgüt, finansmanını dernek ve temsilciliklerle sınırlamamış Kürt kökenli işadamlarını yönetecek kadar geliştirmiştir. PKK'nın Almanya merkezli KARSAZ (Yetikiya Karsazen Kurda Natnetewi/Uluslararası Kürt İşverenler Birliği) adlı kuruluşu ile yurtdışındaki Kürt sermayesini tek elde toplama ve örgüte büyük çapta mali yardım sağlama çabası bu bakımdan önemlidir. Kürt işadamlarından alınan bu paraların sadece yurtdışı ile sınırlı kaldığı düşünülmemelidir. PKK'nın Kürt işadamlarını haraca bağlaması Türkiye'de en başlarda Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'ne yatırım yapanlarla sınırlı iken ilerleyen yıllarda bu haraç tüm ülkede uygulanır olmuştur.

PKK'nın finansal kaynaklarının en başlarda bir zorlama ile sağlandığı kabul edilse de bugün örgütün cephe faaliyetlerini en üst düzeye çıkarması, giderek siyasallaşması ve neredeyse Avrupa'nın tamamına yayılması tüm finansal kaynakların bir zora dayanılarak elde edilmediğini göstermektedir. PKK'nın tüm Avrupa'daki Kürtlerden zora dayanarak para topladığını ifade etmek bizi PKK'nın gelmiş geçmiş en güçlü terör örgütü olduğunu da kabul etmek zorunda bırakır.

ii. Bölgedeki kaçakçılık faaliyetlerinden gümrüklendirme adı altında toplanan paralar: PKK'nın Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da sınır boyunca etkin olması PKK'nın bu bölgelerde kaçakçılık faaliyetlerini de yönetmesi ile sonuçlanmıştır. *Kaçakçılık*, legal ya da illegal bir malın (uyuşturucu, silah, tütün, sigara, alkol, insan, canlı hayvan, akaryakıt vb.) gümrük düzenlemelerinden geçirilmeden daha doğrusu yasalara aykırı biçimde ithalatının veya ihracatının yapılmasıdır. % 30'u kayıt dışı olan ülkemiz ekonomisinde kaçakçılık önemli illegal faaliyetler arasındadır. Kaçakçılık faaliyetleri arasında ilerde değineceğimiz uyuşturucu kaçakçılığı dışında en önemli kaçakçılık faaliyetleri silah ve sigara kaçakçılığıdır. Silah kaçakçılığı bölgenin istikrarsızlığından yararlanan örgütün terör eylemlerinin en önemli kalemlerinden biri olan silah temini maliyetlerini düşürmesini sağlarken sigara kaçakçılığı da örgüte büyük miktarda parasal kaynak sağlamaktadır. AKP hükümeti tarafından sigara içmeyi caydırmak ve kaynak elde etmek amacıyla sigaraya % 80 dolaylarında vergi uygulanması; ucuz sigara talebinin

tavan yapmasına ve böylece sigara kaçakçılığın büyük miktarda artmasına neden olmuş ve örgüt bu alandaki faaliyetlerinden dolayı büyük parasal gelir elde etmiştir. Ayrıca, Irak'ın kuzeyinde Barzani ve Talabani kontrolündeki tesislerde sahte sigara imal edilmesi (Dündar, 2009: 197) ve böylece kaçak sigara arzının artışı PKK'nın sigara kaçakçılığındaki kârını arttıran bir başka nedendir. PKK hem kaçakçılık yapıp bu faaliyetlerden parasal kaynak sağlarken hem de bu bölgede uzun yıllardır yapılan kaçakçılık faaliyetlerini kontrol ederek de kaçakçılardan *gümrüklendirme* adı altında para almaktadır.

iii. Uyuşturucu maddelerin üretimi, ülkeye sokulması, dağıtılması, ülkeden geçişi ve bu maddelerin satışı faaliyetlerinden elde edilen paralar:

Narko terörizm başlığı altında uyuşturucunun ne denli kârlı illegal bir faaliyet olduğundan söz ettik. Yıllık getirisi BM kaynaklarına göre, 500 milyar doları bulan uyuşturucu kaçakçılığı (zaman, 2012c) PKK'nın en önemli finansal kaynağını oluşturmaktadır. Öyle ki PKK daha önce söz ettiğimiz gibi Diyarbakır-Bingöl arasında uyuşturucu tarlaları kurmuş ve yönetmiştir (gazete.vatan, 2012). Ayrıca PKK, İran üzerinden Batı'ya seyreden Hint keneviri-esrar ticaretini ve Batı'dan İran'a sevk edilen eroin ve kokain maddeleri ticaretini elinde bulundurmaktadır (gudem, 2012a). 2012 yılı Aralık ayında Diyarbakır'da yapılan geniş çaplı operasyonda 21 ton esrar ele geçirilmesi (sabah, 2012c) PKK'nın bu faaliyetlerde ne derecede etkin olduğunu görmemiz açısından önemlidir.

Görüldüğü gibi PKK uyuşturucu trafiğini yönetmekle beraber uyuşturucu madde üretiminde de yer almakta ve dahası bunu ülke içinde yapmaktadır. Örneğin, güvenlik güçleri, istihbarat birimlerinin de desteğiyle Diyarbakır'ın Lice, Kulp, Hani, Eğil, Kocaköy, Hazro ve Silvan ilçelerinde bulunan toplam 5 bin dönüm arazi üzerinde Hint keneviri dikildiğini belirlemiş, helikopterlerle takibe alınan uyuşturucu tarlalarının gelirinin de PKK'ya aktarıldığı bilgisine ulaşılmıştır (gudem, 2012a). Böylece PKK uyuşturucu üretimi, kaynağından uyuşturucu temini, kaçakçılığı ve dağıtımını safhalarından aktif rol alarak uyuşturucu ticaretinin her alanında görülmektedir (Aykın ve Sönmez, 2009: 25). PKK uyuşturucu faaliyetlerini yönetmekle birlikte kendi tabanından ve uluslararası kamuoyundan gelecek tepkiler nedeniyle bu faaliyetleri hep inkâr etmiştir. Öcalan yakalanışı sonrası sorgusunda

örgütün uyuşturucu faaliyetleri hakkındaki soruları şu şekilde (Uğur, 2011: 35, 36) cevaplar:

PKK terör örgütünün dünya uyuşturucu ticaretinde oldukça önemli bir yeri var, bunu herkes biliyor, sen ne diyorsun?

Ben uyuşturucuya karşıyım, böyle bir talimat vermedim.

Elimizde birçok rapor, ifade ve delil var. Ayrıca İngiltere-Fransa arasında bulunan ve karapara aklama cenneti olarak da bilinen Jersey Adası'nda, 1995 yılı içerisinde PKK terör örgütü tarafından "Kürt Kredi Vakfı" adında bir vakıf tesis edildi. Bu vakıf oluşumunu MED televizyonunda görevli PKK ajanları yönetti ve MED TV uyuşturucu parası ile finanse edildi.

Örgütün yaşaması için finans konusu hayati önemdedir. Özellikle Avrupa'da halkın yardımı ve bizim yaptığımız küçük çapta ticaret vardır, ama bunlar yetmemektedir. Uyuşturucuya kişisel olarak karşıyım, ama başta kardeşim olmak üzere bazı kadroların İran-Zağnos ve Romanya üzerinden Avrupa'ya uyuşturucu sevk ettiklerini ve örgüte para temin ettiklerini biliyorum, hatta yapmayın diye de tembihlerde bulundum, ama kâr etmedi.

Daha önceki anlatımlarımızda görüldüğü gibi örgütün Öcalan'ın sözünden neredeyse hiç çıkmaması ve Öcalan'ın yakalanırken takındığı tavra ve İmralı'da olmasına rağmen Öcalan'a bağlılığını devam ettirmesi elbette uyuşturucu ticaretinin ancak ve ancak Öcalan inisiyatifinde ve bilgisinde gerçekleşebileceğini gösterir.

PKK'nın uyuşturucu faaliyetlerinden elde ettiği gelir kaynaktan kaynağa farklı rakamlarla ifade edilmektedir. Yine de bu gelirin Genelkurmay Başkanlığı'nın ifade ettiği gibi 200-250 milyon dolar (Aykın, vd., 2009: 25, 26) civarında olduğu söylenebilir. PKK'nın bu miktardaki kaynağı sadece ordu ve cephe faaliyetlerinde kullandığını düşünmek yanlıştır. PKK uyuşturucudan elde ettiği parasal geliri bölgedeki kamu yöneticilerine rüşvet olarak vermekte ve böylece topluma uyuşturucu ile zarar verirken devletteki yolsuzlukların artışına da neden olmaktadır.

PKK'nın uyuşturucu faaliyetlerinden bu derece etkin olmasının önemli bir sonucu PKK'nın ülke içinde ve dışında yaygın bir dağıtım ağına sahip olması ve böylece lojistik altyapıya da sahip olmasıdır.

Tüm bunlara rağmen Türkiye'deki uyuşturucu hareketinin tamamında örgütün etkin olduğunu düşünmek yanlıştır. Uyuşturucu kaçakçılığı yapısı itibarıyla

birbirinden çok farklı legal ve illegal örgütlenmelerin işbirliği ve eşgüdümü ile işlemektedir.

iv. İnsan (göçmen) kaçakçılığı ve insan ticareti faaliyetlerinden elde edilen paralar: Öncelikle birbiri ile karıştırılan bu iki kavramı tanımlamakta yarar var. TCK 79. maddeye göre (tbmm, 2013c) *göçmen kaçakçılığı*:

Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; bir yabancıyı ülkeye sokmak veya ülkede kalmasına imkân sağlamak ya da Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlamaktır.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'e göre insan ticareti:

Kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir.

Görüldüğü gibi insan kaçakçılığında irade ve başka bir ülkeye göç amacı varken, insan ticareti zora ve söz konusu kişilerden zorla yararlanma amacına dayanmaktadır. Türkiye'nin Avrupa ve Ortadoğu arasındaki köprü konumu bu iki illegal faaliyetin Türkiye'de yoğunluk kazanmasına neden olmuştur. Bu faaliyetlerin Türkiye'nin Ortadoğu sınır hattında başlaması PKK'nın bu faaliyetlerden de yararlanması ile sonuçlanmıştır. Yunanistan'da yayımlanan *Apoyevmatini Gazetesi*'nde yer alan haberde, terör örgütü PKK ve Arnavutluk mafyasının insan kaçakçılığını yönlendirdiği kaydedilmiş ve şunlar (ntvmsnbc, 2013b) yazılmıştır:

PKK'lı insan tacirleri Arnavutluk insan tacirlerinden daha iyi örgütlenmiş görünüyorlar. Arnavutlar bir araba ile 2 veya 3 kaçak göçmen taşıırken PKK'lılar otobüsle 20 kadar kaçak göçmeni taşıma olanağına sahip. Batı Avrupa ülkelerine gitmeyi hayal eden göçmenlerin çoğu, Atina'da kalarak çeşitli işlerde çalıştırılıyor. Yunan güvenlik makamlarının verdiği bilgiye göre, Atina ve Patra'daki PKK'lı insan

tacirleri, Irak, Türkiye, Lübnan ve Kıbrıs'ta malı taşıyacak motorlara, yani "yüzen tabutlara" sahip olan insan ticareti bürolarıyla temasta bulunuyorlar.

1995-2005 yılları arasında Türkiye üzerinden 580 bin kişi insan kaçakçılığı veya ticaretine konu olmuştur (Aykın, vd., 2009: 28). Böyle olunca Türkiye'nin sınır boylarında etkin olan PKK bu faaliyetlerden büyük parasal gelir elde etmiştir. Bu faaliyetler PKK'ya büyük miktarda parasal gelir sağlarken aynı zamanda da militanlarına ülkeler arasında rahatça hareket etme olanağı sağlamaktadır.

v. Dış ülkelere yapılan yardımlar: Terör örgütlerinin devamlılığını sağlamada dış ülkelere yapılan yardımların ne denli önemli olduğunu önceki başlıklarda inceledik. Bu bağlamda PKK'nın önemli kaynaklarından birisi de çeşitli ülkelere aldığı maddi destekler veya bu devletlerin örgütün cephe faaliyetlerine göz yummasıdır. Soğuk Savaş Dönemi sonrası maddi yardımlarda azalma görülse de bu yardımların tamamen kesildiği bugün ileri sürülemez. Dahası bu yardımlar günümüzde faaliyetlere göz yumma ve örgütü tanıma biçiminde olmakta ve legal bir hareket olarak lanse edilmektedir. Bu desteklerin nedenleri ise Türkiye'nin bölgesel güç olmasını engelleme, Türkiye'nin dış politikasını değiştirme, Türkiye'yi uluslararası camiada güç durumda bırakma, Türkiye ile olan ilişkilerde koz elde etme, Türkiye rejimini kendisine zararlı bulma vb. olarak sıralanabilir. Ayrıca PKK'ya destek veren ülkeleri Irak, İran, Suriye ve Ermenistan olarak sınırlamak da yanlıştır. Bu ülkeler PKK'ya doğrudan yardımlar yapsa da PKK'ya yapılan yardımlar; PKK'nın cephe faaliyetlerine izin verme, ona kaynak sağlama ve bu faaliyetleri kolaylaştırma biçiminde de olabileceğinden PKK'ya destek veren ülkeler aslında oldukça fazladır. Bir değerlendirme yaparsak; Ortadoğu ülkeleri PKK'ya ordu faaliyetlerinde, Avrupa ülkeleri ise cephe ve parti faaliyetlerinde destek vermektedir. Bunlara yönelik finansal destek ise bu iki tarafça sağlanmaktadır. Böyle olunca da dış ülkelere yapılan yardımlar bugün PKK'nın ayakta kalmasında oldukça önemli bir etken olarak giderek daha da önem kazanmaktadır. Dahası artık bu yardımlar örgütü tanıma, ona faaliyetlerinde kolaylık sağlama gibi konularda olduğundan legal bir yapıya kavuşmaktadır.

PKK'dan sonraki en önemli konu ise elbette PKK terörüyle mücadelede Türk kamu yönetiminin işlev açısından incelenmesidir.

3.2. Bir Süreç olarak Türkiye'nin Terörle Mücadelede İzlediği Yol ve Yöntem: PKK Örneği

Terörizmle mücadele ya da eş anlamı olarak kabul ettiğimiz terörle mücadele kavramı bugün genel anlamı ile bireysel terörizme karşı devletin önleme, engelleme ve yok etme faaliyetlerini ifade etse de devlet terörizmine karşı sivil unsurların önleme, engelleme ve yok etme mücadelesi de terörle mücadele kavramına dâhil edilebilir. Fakat günümüzde terörist devletin/hükümetin bir aygıt olarak; teknolojik hâkimiyet, yaygınlık, kendi resmi güçlerine sahip olma ve kaynak bulma konularında sivil unsurlara karşı mutlak ve kırılmaz zor hâkimiyeti sivil unsurların bir devlete karşı terörle mücadelede oldukça silik kalmasına neden olmaktadır. Üstelik terörist devlet ile yasaları uygulayarak asayişini sağlamaya çalışan devlet doğrusunda ibre politik hareket etmektedir. Bir devletin sivillere karşı faaliyeti terörizm bağlamında ele alındığında ya uluslararası konjonktür devleti destekleyecek ya da bu devletin terör uyguladığı kanaatine varıp sivilleri destekleyecek ve yaptırımlar uygulayacaktır. Dahası bir devlet terör faaliyetleri nedeniyle yönetim ve sistem temelinde tasfiye edildiğinde oluşacak yeni yönetim ve sistem nasıl olacaktır. Çünkü sivil unsurlar devlet yapılanması için muhtemelen uygun niteliğe sahip değillerdir ve bir devrimin kaçınılmaz olarak arkasında bir ideal ve plan taşıması gerekliliği sivil unsurların savaşçı olması yanında politik nitelik taşımasını da zorunlu kılar. İşte bu durumda bölgeye hâkim olmak isteyen dış devletler devreye girmekte ve kendilerine bağlı bir sistem inşa etmektedirler. Bir ülkenin yasal ya da terörist sayılması ikilemi dış devletlerce bölgesel hâkimiyet temelinde ele alınmaktadır. Bu gün Suriye'de olan durum da budur.

Terörle terörizm kavramlarını kavramsal çerçevede birbirinden ayırarak ele alırsak *terörle mücadele* ile *terörizmle mücadele* de birbirinden farklı konulardır. Terörle mücadelede amaç; terörizmin varlığına yönelik çok yönlü ve aktörlü tasfiye plan ve uygulamaları olmaktan çok terörizmin ortaya çıkardığı şiddetle mücadele plan ve uygulamalarıdır. Diğer bir deyişle ise teröristle mücadeledir ve buradaki mücadele salt silahlı mücadeleyi esas alır. Terörizmle mücadele ise; teröristlerle silahlı mücadeleden çok bireylerin terörist olmalarını engellemeye yönelik çok yönlü ve aktörlü ayrıca koordinasyona dayalı mücadeledir.

Terörle mücadele eden bir devlet teröristleri ve örgütün yönetim kademesini yok etme ve böylece terör örgütünü ortadan kaldırma amacı taşır; fakat bireyleri terörizme iten bireysel, toplumsal, ekonomik, siyasal ve küresel nedenleri göz ardı eder. Böylece terörle mücadele, kaynağı kurutulamayan bir yapılanma ile savaş haline dönüşür. Üstelik devletin terörle mücadele kapsamında illegal ve aşırı faaliyetlerde bulunması örgüt tarafından propaganda faaliyetlerinde kullanılır ve devlet terörle mücadele ederken ayrıca yeni teröristlerin ortaya çıkmasında da etkin rol oynar.

Bu ayrım ışığında Türkiye'nin uzun yıllar boyunca terörizmle değil terörle mücadele ettiğini söylemek mümkün. Saydığımız tüm bu yanlışlar Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde esasında başarılı olmadığı anlamına gelmektedir. Elbette örgütün değişik kademelerindeki pek çok terörist yakalanmış ya da öldürülmüştür ya da PKK halktan istediği tabanı asla elde edememiştir. Fakat bir terör örgütü olarak PKK 1978 yılından 2013 yılına gelinceye dek Ortadoğu gibi bir yerde varlığını sürdürebilmiş üstelik bugün gayri resmi olarak devletin muhatabı olmuşsa PKK'nın başarısız olduğunu iddia etmek mantık dışıdır. Çünkü PKK'nın başarısı bağımsız devlet kurması ya da Türkiye'yi iç savaşa sürüklemesi ile ifade edilemez. Dediğimiz gibi PKK asla bu güce sahip olamamıştır; dahası PKK Kürtlerin çoğunluğunu içine alan bir taban da oluşturamamıştır. PKK'nın ülkede büyük bir etki yaratabilmek için askeri zafere ihtiyacı yoktur zaten; tek ihtiyaç duyduğu, varlığını sürdürmek ve davasının propagandasını yapmaktır (Fuller, vd., 2011: 196). PKK'nın başarısının en temel göstergesi 1978 yılından 2013 yılına dek varlığını koruması, daha da büyümesi, uluslararası alanda kabul görmesi ve uluslararası alana yayılmasıdır. Türkiye'deki bu durum yani terörizmle mücadelenin salt askeri algıyla ele alınması aslında bir istisna değildir. Dünyada terör deneyimi olan tüm ülkeler bu konuya önce güvenlik sorunu olarak bakmışlar ancak zamanla güvenlik konusunun, terör sorununu besleyen kaynakların bir ürünü olduğu gerçeğiyle yüzleşmek durumunda kalmışlardır (Özeren, 2011: 23).

PKK başlığını daha önceki bölümde bir süreç olarak dönem dönem incelememiz PKK'dan kesinlikle bağımsız olmayan terörle mücadele stratejisinin de

dönemsel olarak ele alınmasını zorunlu kılar. Bal, Türkiye'nin terörle mücadele sürecini dönemsel olarak şu şekilde (2010: 40, 41) ele alır:

I. Dönem: Terörle mücadelenin salt bir silahlı mücadele olarak algılandığı dönem.

II. Dönem: Terörle mücadelenin yarı-militer bir bakış açısı ile tanımlandığı dönem.

III. Dönem: Terörle mücadelenin çok boyutlu olarak değerlendirildiği, mücadele sürecine güvenlik birimleri ile birlikte üniversitelerin, medyanın, sivil toplum örgütlerinin, iş ve finans çevrelerinin, uluslararası diplomasının, diğer kamu kurumlarının ve halkın ortak edildiği dönem.

I. dönem, 1984 yılı ile 1990'lı yılların başına kadarki dönem; ii. dönem, 1990 yılı ile 1999 yılı arasındaki dönem; iii. dönem ise 1999 yılı ile 2009 yılı arasındaki dönemi kapsamaktadır (Özeren, 2011: 25).

I. Dönem: PKK'nın Eruh ve Şemdinli baskını ile HRK'yı ilan tarihi olan 1984 yılında başlayan bu dönem, Türkiye'nin terörle mücadele dönemleri arasında hatanın en çok yapıldığı dönemdir. Bu dönemde terörle diğer bir deyişle teröristle mücadele, PKK ile mücadelenin temel konsepti olmuştur. Bu dönemde yapılan hatalar PKK'nın güçlenmesinde anahtar rol oynamıştır. Çünkü teröristler güvenlik güçlerinin hatalarında da yararlanarak yaşamlarını sürdürürler. Özellikle 1987 yılında, OHAL uygulamasına geçilmesiyle birlikte, bölgede sivil vatandaşları çatışmalarda potansiyel taraf olarak görme anlayışı nedeniyle PKK'nın da istediği biçimde, halk-devlet ilişkilerini onarılması kolay olmayacak şekilde zedeleyen sert tedbirlere başvurulmuştur (Arınç, 2010: 6). Ayrıca köy boşaltma uygulaması da bu dönemde ortaya çıkan bir uygulamadır. Böylece bölge halkı bu zorunlu göç ile batıya yerleşirken doğu-batı arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel farklılık nedeniyle Türk toplum yapısı ve ekonomisi zedelenmiş dahası örgüt de propaganda faaliyetlerini tüm ülkeye kapsayacak şekilde değiştirmiştir.

Köy boşaltma uygulaması elbette terörle mücadele faaliyetlerinde sivillerin şiddete maruz kalmasını engellemiştir; fakat sonuç itibarıyla devletin şiddeti ortadan

kaldırmak yerine şiddet alanını genişletmesi ve insansızlaştırması sonuçları itibariyle ağır olmuştur. İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın 9 Şubat 2010 tarihli yazılı soru önermesine verdiği cevaba göre (tbmm, 2013a) 1997 yılı Kasım ayı itibari ile 905'i köy, 2 bin 523'ü mezra olmak üzere 3 bin 428 yerleşim birimi boşaltılmış; İnsan Hakları kuruluşlarının verilerine göre ise bu dönemde 4 binin üzerinde yerleşim birimi boşaltılmış ve 3 milyonun üzerinde insan zorla göç ettirilmiş; Göç Edenler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin (GÖÇ-DER) verilerine göre ise 4.500 köy ve mezra boşaltılmıştır.

Yine bu dönemde 1983 yılında Kürtçe konuşma yasağı getiren 2932 sayılı Kanun, 1991 yılında yürürlükten kaldırıldıysa da uygulandığı dönem aralığında, toplumsal tahribata neden oluşuna ilaveten, Türkiye'yi de uluslararası toplum karşısında savunulması güç bir pozisyonda bırakmıştır (Arıncı, 2010: 5).

PKK ile mücadelede etkinlik sağlamak amacıyla Özel Harekât polislerinin bölgede konuşlanması da bu döneme rastlamaktadır. Fakat bu eğitimli birlikler ikinci dönemde oldukça etkin olmuşlardır. Yine JİTEM'in (Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele) bölgedeki faaliyetleri de bu dönemde başlamış ve ikinci dönemin ortasına dek devam etmiştir.

Bu dönemin bir diğer özelliği PKK'nın Suriye denetiminde olmasıdır ve bu 1991 Körfez Savaşı'na dek sürmüştür (Güller, 2011: 13, 14). Körfez Savaşı ile bölgeye fiilen ABD'nin müdahil olması ile PKK Ortadoğu'da önemli bir kart olmuştur. Türkiye'de üstlenmiş ABD güçlerinin PKK'ya verdiği askeri yardımlar sağlam terörle mücadele konseptinin sağlam hükümetlere dayanması zorunluluğunu da ortaya koymuştur.

Bu dönemde, terörle mücadeledeki yanlışlar, Suriye, Yunanistan, Rusya ve ABD gibi devletlerin doğrudan yardımları üstelik 1980 Darbesi ile yapılan yanlışlar nedeniyle PKK oldukça güçlenmiştir. PKK ve Kürtçü çevrelerin bu yanlışları bugün dahi propaganda olarak kullanmaları bu dönemin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

1990 ve 1991 Körfez Krizi'nin başlamasıyla değişen bir dünya, özellikle de bölge düzeniyle karşı karşıya kalan Özal, önemli bir manevra yaparak, (Fuller, vd.,

2011: 198) Kürt Sorunu'nu askeri düzenlemelerden de tam anlamı ile vazgeçmeyecek şekilde politik araçlarla çözmeye yönelik bir tutum geliştirmiştir. I. dönemin bitişi de Özal'ın bu tutumu çerçevesinde PKK ile görüşmelerin başlamasına denk gelmektedir. Böylece Türkiye terörle mücadelede, askeri araçların yanında başka araçlarında kullanılması ile ikinci döneme geçmiştir.

II. Dönem: Bu dönemin belirgin özelliği Türkiye'nin terörle mücadele konseptini kısmen çok başlı hale getirmesi ve sorunun salt güvenlik araçları ile çözümünün mümkün olmayacağını anlamasıdır. Böylece bu dönemde Türkiye PKK'nın ordu faaliyetleri ile birlikte cephe faaliyetlerini de içeren kısmi faaliyetlerde bulunmuştur.

Bu döneme damgasını vuran ise elbette Özal hükümetidir. Özal'ın federasyondan dahi söz etmesi Kürt Sorunu ve terörle mücadelede ne derecede geniş çaplı düşündüğünü göstermektedir. Elbette tüm bu düşünceler Türkiye'deki iç dinamiklerin ikinci döneme geçememesi nedeniyle teori olarak kalmış Özal'ın beklenmeyen ölümü ile de tamamen sonlanmıştı.

Bu dönemde başlayan hükümet eksenli PKK görüşmeleri oldukça önemlidir; nitekim bugün bile Kürt Sorunu'nun çözümünde PKK'nın muhatap alınıp alınmayacağı, devletin mi yoksa hükümetin mi PKK ile görüştüğü tartışmaları yapılmaktadır. Tartışmalar bir yana şurası açıktır ki; Kürt Sorunu'na yönelik düzenlemeler ya da reformlar PKK'nın şiddet araçlarına başvurmaması ile ancak başarıya ulaşabilir. PKK terörizmi özü gereği demokratik çözümleri baltalayıcı niteliktedir. Bu açıdan PKK'nın eylemlerinde öne çıkan en belirgin özellik şudur; Türkiye'nin sosyo-ekonomik alanda gelişme gösterdiği, uluslararası alandaki ağırlığının arttığı ve demokratikleşme adımlarına hız verdiği hemen her dönemde PKK silahlı eylemlerine ağırlık vererek bu gelişmelerin önünü tıkamaya çalışmıştır (Özeren, 2011: 24, 25). Bu nedenle PKK ile görüşmek ve örgütün ateşkes ilan etmesini sağlamak pek çok hükümetin tercihi olmuştur. İlk görüşmeler ise 1988 ile 1991 yılları arası yapılmıştır.

Aracılar devlet görevlisi olmamakla birlikte hükümetlerin taleplerini örgüte iletmiş ve dönem dönem farklı nitelikte olmuşlardır. Örneğin (Güller, 2011: 25-36),

1988-1991: Korkut Özal; 1992-1993: Celal Talabani; 1993: Cengiz Çandar, Hasan Cemal; 1995: Celal Talabani, Kamuran Karadağ; 1995-1996: Alev Alatlı; 1996: Fethullah Erbaş; 1999: MİT... Nihayetinde bugün Oslo görüşmeleri ile PKK ile temaslar devam etmektedir. PKK'nın ateşkes ilanları da işte bu görüşmeler sonucunda hükümetlerin istekleri dâhilinde olmuştur. Daha önce sözünü ettiğimiz ateşkesler hem PKK'ya toparlanma fırsatı vermiş hem de örgütü çözümden yana barışçı bir taraf olarak göstermiştir. Günümüzde de devam eden bu görüşmelerin çoğu içerik olarak netlik kazanmasa da temel amacın PKK'yı kontrol altına alma ve reformları baltalamasını engelleme amacına hizmet ettiği söylenebilir.

Öcalan ise görüşmelerin sorunu çözmeye yönelik olmasına rağmen Gladio tarafından engellendiğini dile getirmiş, 1999 yılında yakalanmasını da buna bağlamıştır. Öcalan bu konuda 2011 tarihinde şu (pkkonline, 2013c) açıklamayı yapmıştır:

Dördüncü kezdir çözüme çok yaklaşıırken, NATO Gladiosunun komplosuyla karşı karşıyayız. [...] Dönemin iyi anlaşılması için biraz açmak gerekiyor.

Birinci komplo dönemi, Özal döneminde gerçekleşen komlodur. [...] Özal bu sorunu çözmek istiyordu. Bana ilk haber gönderdiğinde "bu işi çözelim, çözmek istiyorum" diyordu. Ben buna fazla ihtimal vermiyordum. Özal'ın çözebileceğine fazla ihtimal vermiyordum. "Bu bir oyundur" diyordum. Sorunu çözmek için Özal, Talabani'yi yanıma göndermişti. Talabani'ye bu kuşkumu dile getirdim. "Özal bunu çözemez, çözebilir mi" dedim. Talabani bana "Özal bu işi çözmek istiyor" dedi. Özal Talabani'ye "Eşref Bitlis de benden yana, bu sorunu çözeceğim" demişti. Talabani "yeter ki ateşkes ilan edilsin" demişti. Ben başta buna kuşkulu bakıyordum ancak sonra ikna oldum, uzun bir tereddüitten sonra ikna oldum. Özal silahlı birliklerin bir yerde toplanmasını, ateşkesin olmasını benden istedi. Çözüm için onları kırmadım. Onlar bu şekilde çözümün gelişeceğini söylüyorlardı. O dönem bu fırsata bir şans tanımak istedim. Barış, ateşkes ilan ettik. Fakat devlet o dönem çözüme hazır değildi. Özal devleti, askeri, partisini barışa hazırlamamıştı, barışa ikna edememişti. Ateşkestten sonra gladio devreye girdi. O dönem çözümü geliştirmeye çalışan Özal'a ve Eşref Bitlis'e karşı darbe yapıldı. Özal'ı götürdüler. Eşref Bitlis'i de götürdüler. Eşref Bitlis'in ekibini de dağıttılar. Bahtiyar Aydın onlar, Mardin'deki Rıdvan Özden ve diğer bazı subayları tasfiye ettiler. O dönem JİTEM de ikiye bölündü. Cem

Ersever onları tasfiye ettiler, çünkü bunlar Eşref Bitlis'e bağlıydılar. O dönem bu gladio Doğan Güreş, Tansu Çiller eliyle yürütüldü. 93'teki ateşkesin bozulmasıyla birlikte 93-94'te dört bin köy boşaltıldı, on binlerce faili meçhul cinayet işlendi.

İkinci komplo dönemi 97-98 döneminde yaşandı. Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı bu mevcut savaşı sınırlandırma isteğindeydi. [...] O dönem Erbakan da Özal gibi, silahlı güçlerin bir yere toplanmasını, silahların susmasını ve bundan sonra çözüm için görüşmelerin yapılacağını, çözümün konuşulacağını söyledi. Ben onu da kırmadım. Ancak tekrar gladio devreye girdi. [...] Mesut Yılmaz nispeten daha ılımlı, iyi niyetliydi. Bu dönemde de böylece çözüme dönük arayışlarımız komploya kurban gitti. [...]

Benim üzerime çok geldiler. NATO gladiosunun komplosu sonucu Suriye'ye baskı uygulandı ve Suriye'yi savaşa tehdit ettiler. Benim Suriye'den çıkmam sağlandı. [...] Uçakta dört-beş kişi üzerime çullandılar yere yatırdılar, silahsız olduğumu görünce de bağladılar. Hatta onlardan biri, "üzerinde silah bulunsa öldürebilirdik" dedi. Bu şekilde benim buraya getirilmemle ikinci barış görüşmeleri de NATO gladiosunun komplosuyla son buldu.

Öcalan'ın çözüme yönelik süreçlerin başarısızlığını başka kesimlere yükleyerek kendisini temize çıkarması Öcalan'ın örgütün varlığını korumaya yönelik taktiksel başarıları göz önüne alındığında şaşılacak bir durum değildir.

Ayrıca dikkat çeken nokta şudur ki; hükümetler PKK'yı muhatap almış gibi görünmemek için temsilci olarak sivil ya da yarı sivil kişileri kullanmışlardır. Ayrıca TSK da tutuklu, hükümlü ya da serbest olan pek çok örgüt elemanı ile temas halinde olmuştur. Öcalan'ın yakalanması ile araçlar BDP ya da Öcalan'ın avukatları olmuştur.

III. Dönem: Bu dönem Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesi sonrası süreci kapsamaktadır. Ayrıca bu dönem Öcalan'ın yakalanışının PKK'yı ortadan kaldırmadığının da farkına varıldığı dönemdir ve bu nedenle Öcalan faktörü çok kapsamlı biçimde yürütülecek olan terörle mücadele ve Kürt Sorunu'na çözüm arayışlarına dâhil edilmiştir. Terörle mücadelenin terörizmle mücadele olarak konsept değiştirdiği bu dönemde çözüm arayışları çok aktörlü hale getirilmeye çalışılmıştır. Kısaca üçüncü dönem terörle mücadelenin çok boyutlu olarak

değerlendirildiği, mücadele sürecine güvenlik birimleri ile birlikte üniversitelerin, medyanın, sivil toplum örgütlerinin, iş ve finans çevrelerinin, uluslararası diplomasinin, diğer kamu kurumlarının ve halkın ortak edildiği bir dönemi ifade etmektedir (Bal, 2010: 41). İlerde ayrıntılı olarak değineceğimiz başlıca çözüm arayışları da bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu çözüm arayışlarının dikkat çeken özelliği ise devlet dışı kuruluşlarca ortaya konulmuş olmaları ve böylece terörle mücadele ile Kürt Sorunu'na yönelik çözüm arayışlarının devlet odaklı olmaktan çıkmasıdır. Yine hükümetin çözüm arayışlarında toplumsal mutabakat araması önemli bir konudur.

Öcalan 1999 yılı sonrası yaşananları şöyle (pkkonline, 2013c) aktarır:

99'da daha çok askeri ağırlıklı heyet gelip benimle o dönemde, görüşti. O dönemdeki askerler tecrübeliydi, samimi gibiydiler. Onlardan birisi "Oyun büyük, bunu boşa çıkarmamız gerekiyor. Siz ülkeyi bölmek istemediğinizi belirtip şiddetten vazgeçerseniz, her konuyu konuşabiliriz" dediler. Bunun üzerine ateşkes ve sınır dışına çekilme çağrım oldu ve gerillalar sınır dışına çekildi. Ecevit o dönemde bir şeyler yapmak istiyordu çözüme yönelik. Rahşan affı da bu nedenle düşünülmüştü. Gerillayı da kapsayacaktı. O dönemdeki heyetle olan görüşmelerimiz 2001'e kadar devam etti. Daha sonra bilindiği gibi tekrar NATO gladiosu Türkiye'deki gladio ile birlikte devreye girdi. Ecevit'i tasfiye ettiler. Kürt hareketini de o dönemde ikiye ayırmak için çoktan hazırlıklarını yapmışlar. Bu durum Amerika'nın Irak'a müdahalesiyle doğrudan bağlantılıdır. [...] Bu, üçüncü komplo dönemiydi.

Böylece 99'dan 2004'e kadar beş yıl geçmiş oldu. [...] O dönem örgütteki kopuşlar ve örgüte yönelik tasfiye politikaları karşısında Abdullah Gül'e mektup yazdım. [...] Ama bana cevap vermediler, duyarsız kaldılar, bir şey yapmadılar. Ben de o dönemde yaşanan bütün bu gelişmelerden dolayı örgüte "ne yapıyorsanız yapın, sizi serbest bırakıyorum, kendi kararlarınızı kendiniz alın, kendi örgütlenmenizi kendiniz yaparsınız" dedim. Ve PKK yeniden bir yapılanmaya, bir silahlı hamleye başladı.

O dönemi de böylece geçirdik. 2006'da bana çağrıda bulundular. Ahmet Türk onlar üzerinden haber gönderdiler. Bize karşı tasfiye politikalarında başarılı olamayınca, ateşkes için bana haber gönderdiler. Ben tam ikna değildim ama bir çağrıda bulundum. Ahmet Türk onlar bir politika geliştiremediler. DTP de başarısız kaldı.

III. dönemin diğer dönemlerden bir diğer farkı 2003 yılı ile ABD'nin kuzey Irak'ta etkinliğinin artması ve yine bu dönemde Türkiye'nin Irak'a yönelik hazırlanan *Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Yabancı Ülkelere Gönderilmesi ve Yabancı Silahlı Kuvvetlerin Türkiye'de Bulunması İçin Hükümet'e Yetki Verilmesine İlişkin Başbakanlık Tezkeresi'nin* mecliste reddedilmesi ile PKK'nın bölgede önem kazanmasıdır. Bu dönemde PKK terörizminin artışına bu açıdan bakılmalıdır. Ayrıca 22 Eylül 2003 tarihinde Türkiye ile ABD arasında yapılan 1 milyar dolarlık hibe antlaşması ile Türkiye'nin ABD'nin izni olmadan Irak'a müdahale etmemeyi taahhüt etmesi PKK için Irak'ın kuzeyini tekrar cennet haline getirmiştir (Yılmaz, 2013: 1). Dönemin diğer bir özelliği 2007 yılı sonrası ile terörle mücadele konseptinde askerin belirleyiciliğinin azaltılması ve askerin uygulayıcı olarak ağırlık kazanmasıdır. Böylece terörle mücadelede hükümet ve MİT ağırlık kazanmıştır.

Bu dönemdeki en büyük tartışmalardan birisi hükümet ile BDP ya da selefleri arasında geçen öncelikle "PKK'nın silah bırakması" mı yoksa önce "reformların yapılması" mı gerektiğidir. BDP kanadı öncelikle reformların yapılması gerektiğini ve bundan sonra PKK'nın silah bırakabileceğini söylerken, hükümet kanadı ise reformların yapılabilmesi için öncelikle PKK'nın silah bırakması gerektiğini ifade etmiştir. Tartışmalarda orta yol olarak ise reformlar düzenlenirken daha doğrusu Kürt Sorunu'nun çözümü sürecinde PKK'nın eylemsizlik içinde olması kararı alınmıştır. Elbette bu Öcalan ile görüşmelerin de yapılması anlamına gelmektedir. Daha önce belirttiğimiz gibi demokratikleşme adımlarının hızlandığı her dönemde PKK'nın terörizmle bunu baltalaması ve böylece kamuoyunda aşırıların güç kazanmasını sağlaması PKK'nın böylece Öcalan'ın resmi olmasa da gayri resmi olarak sürece dâhil edilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu müzakerelerin yapılması PKK'ya yönelik mücadeleden vazgeçildiği anlamına gelmemektedir. KCK tutuklamaları bunun en önemli örneğidir.

Dönemin en dikkat çeken özelliği ise bu dönemde Kürtlerin taleplerinde meydana gelen artış ve cesarettir. 1980 ve 1990'larda uygulanan yoğun baskı bu gün Kürtçenin ikinci resmi dil olarak kabul edilmesi, Öcalan'ın önce ev hapsine alınması sonrada serbest bırakılarak siyasete atılması gibi isteklerin kolayca dile getirilmesi ile sonuçlanmıştır. Buna benzer örnekler arttırılabilir. Örneğin, PKK'lı terörist cesetleri

daha önceleri köy meydanına serilip sessiz sedasız gömülürken bu gün her terörist cenazesi bölgede "şehit" muamelesi görmekte, belediye ve BDP tüm kaynaklarını seferber etmektedir. Bu açıdan Türkiye yoğun baskı ve inkârın nasıl ters tepeceğinin temel örneklerindedir.

Bu dönemin bir açıdan aslında 2002 yılında iktidara gelen AKP hükümeti ile başladığını ifade etmek yanlış olmaz; zira AKP iktidara gelmeden önce Kürt Sorunu'na yönelik adımlar atılacağını dile getirmiştir. Recep Tayyip Erdoğan'ın 12 Ağustos 2005 tarihinde Diyarbakır'da yaptığı konuşma (yenisafak, 2013) önemlidir:

Büyük devlet, hatalarıyla yüzleşebilen bir devlettir. Geçmişte idari ve siyasi hatalar yapılmıştır, yok sayılamaz. Bir ad koymak gerekirse Kürt Sorunu sadece bölgenin değil, tüm Türkiye'nin, herkesin sorunudur. Benim de sorunumdur. Kürt Sorunu ne olacak, nasıl çözülecek? Anayasal düzen, toplumsal bütünlük içinde daha çok hukuk, daha çok demokrasi ve daha çok refahla çözülecek. Tek millet, tek devlet, tek bayrak prensibi içinde demokrasiyle çözülecek.

2005 yılında yapılan bu açıklamaya rağmen AKP'nin Kürt Sorunu'na eğilmesi 2003 yılına rastlamaktadır. Genelkurmay, MİT ve Adalet Bakanlığının birlikte çalışarak kapsamlı bir çözüm planı ortaya koymasını isteyen dönemin Başbakanı Abdullah Gül'ün çabaları ABD'nin bölgeye yerleşmesi ve PKK ile ilişkilerini arttırması ayrıca PKK'nın terörizmi arttırması ile başarıya ulaşmamıştır.

Öcalan ile yapılan görüşmeler sonucunda çözüm planı şartları şu şekilde (Güller, 2011: 59, 60) belirlenmiştir:

- PKK'nın dağda 250 civarındaki yöneticisinin Irak, İran ve Suriye'ye dağıtılması ve kalanların affedilmesi,
- Bu süreçte PKK'ya yönelik operasyon yapılmaması.

Bu şartlar dâhilinde ise, istenilen demokratik ve hukuki düzenlemeler aşama aşama verilecekti; fakat sürece ABD'nin de dâhil olması ile süreç baltalandı üstelik TSK muhalefeti de bu dönemde güçlüdür. Öcalan'ın dâhil KADEK yöneticilerin Norveç'e sürgüne gönderilmesi planı da (Güller, 2011: 61) sürecin baltalanmasında etkili olmuştur. Özellikle ABD'nin bölgede etkin olması ile PKK'nın bundan cesaret

alması ve ABD inisiyatifinde KADEK ve KONGRA-GEL'e yönelik değişimler ile yaşamını sürdürmeye çalışması bir başka etkidir.

Erdoğan'ın 2003 yılı ile başbakanlık makamına oturması ile çözüm planı çeşitli tartışmalar etrafında devam etmiştir. 2009 yılı ise Kürt Açılımı'nın başlayacağını ilan tarihi olmuştur. Açıklanan pakette yer alan altı madde ise şöyledir (bugun, 2013):

1. Temel şart silah bırakma,
2. TCK'nın 220. maddesine (suç işlemek amacıyla örgüt kurma) işlerlik kazandırılacak,
3. Öcalan'ın yanına 5-6 mahkûm gönderilerek tecrit sona erdirilecek,
4. Avrupa'da yaşayan ve Türk vatandaşlığından çıkartılan binlerce Kürt kökenliye yeniden Türk vatandaşlığı verilecek,
5. Güneydoğu'daki vatandaşlara şefkatle yaklaşılabilecek,
6. Kürtçe kullanımının önündeki engeller kaldırılacak.

İkinci pakette yer alan yedi madde ise şöyledir (sabah, 2012b):

1. Uzun tutukluluk süreleri tartışmaya açılacak. Yargılamayı hızlandıracak bazı mekanizmalar devreye girecek. Tutukluluk süreleri kısaltılmazsa bile yargılamanın hızlanmasıyla bu sorun kısmen aşılmış olacak. Düzenlemede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları da dikkate alınacak. "Yasa önünde eşitlik, adil yargılama hakkı" ilkelerine aykırılık teşkil eden maddeler süzgeçten geçirilecek.
2. Terör eylemlerine karışmamış, silahını teslim etmeye hazır örgüt mensupları için "etkin pişmanlık" dışında bazı sürpriz adımlar atılacak. Örneğin, silahı bırakıp teslim olmaları için belli bir süre verilecek, bu süre zarfında teslim olanlar hakkındaki yakalama emri kaldırılabilir.

3. TCK'nın 215. maddesindeki, "suçu ve suçluyu övme" maddesinin gözden geçirilmesi planlanıyor [Öcalan'a "sayın" denmesinin suç sayılması nedeniyle].
4. TCK'nın 216. maddesinde yer alan "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" suçunun düzenlenmesi öngörülüyor. Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesindeki "terör örgütüne ait amblem ve işaretleri taşıyanlara" 10 yıl hapis öngören düzenleme elden geçirilecek.
5. TMK 7. ve TCK 220. maddeleri üzerinde ince ayar yapılacak. TCK 220/8'de de, terör örgütünün veya amacının propagandasını yapmak suç. TCK 220/7'nci fıkrada ise örgüt üyesi olmamakla birlikte, örgüte bilerek veya isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılıyor.
6. Her türlü suç terör amacıyla ilişkilendirilerek özel soruşturma ve yargılama usullerine tabi kılınabiliyor. Adil yargılama hakkının sağlanabilmesi için Ceza Muhakemeleri Kanununun özel yetkili mahkemeleri ve uygulayacakları muhakeme kurallarını düzenleyen 250., 251. ve 252. maddeleri de gözden geçirilecek.
7. İfade ve basın özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların da hafifletilmesi hedefleniyor. TCK'da, yargı görevi yapanı etkileme (277. madde), adli soruşturmanın gizliliğinin ihlali (285. madde), adli yargılamayı etkilemeye teşebbüs (288. madde), suçu ve suçluyu övme (215. madde) gibi suçlar yer alıyor. TMK'nın 6. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "terör örgütlerinin bildiri veya açıklamalarını" basmak veya yayınlamak suçu da benzer nitelik taşıyor.

2010 yılına gelindiğinde ise dönemim İçişleri Bakanı Beşir Atalay açılım paketini şöyle (takvim, 2013) duyurmuştur:

Kısa Vadeli Adımlar

Kısa vadeli olarak ifade ettiğimiz tedbirlerin büyük bir kısmını faaliyete geçirdik; Cezaevlerinde tutukluların yakınlarıyla farklı dil ve lehçeleriyle iletişime geçmesini sağladık.

TRT6 farklı dil ve lehçelerde yayın yapıyor. Özel radyo ve televizyonlarda isterse 24 saat boyunca yayın yapabiliyor.

Üniversitelerde farklı dil ve lehçelerin yaşatılması için çalışmaları var.

Yol kontrollerinin azaltılması ve yayla yasaklarının asgariye indirilmesi için Bakanlığımız gerekli çalışmayı tamamladı.

Özellikle günlük hayatta insanımızı rahat ettirecek demokratik süreçleri devam ettiriyoruz.

Orta Vadeli Adımlar

Bunlar yasal değişiklik gerektiren adımlardır. 18 yaş altı tüm çocukların çocuk mahkemelerinde yargılanmasına yönelik kanun teklifi Meclis'e gönderildi.

İnsan haklarını birey boyutunda daha da böyle hücrelere kadar hissedilir şekilde gelmesi için bazı tasarımlar hazırlığındayız.

"İhtiyati Protokol"ün onaylanması için tasarı Meclis'e gönderildi.

"Türkiye İnsan Hakları Kurulu"nun kurulması için gerekli çalışma tamamlandı. Haftaya meclis'e gelebilir.

"Kolluk Gözetim Komisyonu"nun kurulmasına yönelik kanun tasarısı için ilgili kurumlarla görüşmelere başlandı.

"Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kurulu"yla ilgili çalışma tamamlanmak üzere.

Şu geçen sürede bu kanun tasarısının uygulanması için katılımcı görüşmeler yaptık. STK'ların katkısı çok önemi onlarla görüştük.

Oluşturulan bu mekanizmaların üç ortak hedefi var. Birincisi; öznesi insan olan hak ve özgürlüklerin daha iyi korunması... İkincisi; bu ortak mekanizmalar bağımsızdır. Üçüncüsü; bunlar kendiliğinden yani reysen veya başvuru üzerine çalışacaklar kurumlardır.

Paketin içeriği tam olarak kesinlik kazanmamıştır; fakat açılımın önemli bir ayağını PKK'lıların dağdan indirilmesi oluşturmuştur. Bu amaçla Ekim 2009 tarihinde Öcalan'ın isteği üzerine 34 PKK'lı dağdan inmiş ve Habur Sınır Kapısı'ndan geçerek teslim olmuştur. Daha önce dediğimiz gibi 34 teröristin DTP'nin organize

kalabalık tarafından kutlama ve zafer havasında karşılanması kamuoyu vicdanını ve devlet onurunu zedelemiştir. 34 kişinin önce serbest kalmasına rağmen daha sonra hapis cezası alması, DTP'nin kapatılması ve KCK tutuklamaları ile süreç tıkanmıştır.

Hükümetin "paket"inde yer alan düzenlemeler bir yana Kürtçü çevrelerin isteklerini Tan'ın ağzından şöyle (2011: 559-561) sıralayabiliriz:

1. Yeni, Sivil ve demokratik anayasa hazırlanmalıdır. Sınır ve bayrak muhafaza edilmeli ve resmi dil Türkçe olmalıdır; fakat "Herkes Türk'tür" ibaresi değiştirilmeli, vatandaşlık tanımı yenilenmelidir,
2. Din, mezhep, etnisite, dil ve benzeri her tür farklılıkları yaşatma ve ifade etme hakları anayasal teminat altına alınmalıdır,
3. Kürtçe anadille eğitimin önü açılmalıdır,
4. Üniversitelerde Kürdoloji enstitüleri ve filolojileri açılmalıdır,
5. Radyo ve televizyonlarda süre ile sınırlı tutulan Kürtçe yayımlar özel kanallarda süresiz olarak bırakılmalı, TRT bir kanalında sürekli olarak Kurmanci ve Zazaca yayım yapmalıdır,
6. İsimleri değiştirilen tüm coğrafi birimlerin eski orijinal isimleri iade edilmelidir,
7. Bölgede sorunlar nedeniyle rehabilitasyon programları bir an önce uygulanmalı, koruculuk tasfiye edilmelidir,
8. Dağdakileri, cezaevindekileri ve yurtdışındakileri kapsayan genel siyasi bir af ilan edilmelidir,
9. Diyarbakır Askeri Cezaevi tamamen yıkılarak yerine bir anıt dikilmeli ya da müze haline getirilmelidir,
10. Bölgede ciddi bir ekonomik program acilen hayata geçirilmeli, bölgeye pozitif ayrımcılık yapılmalıdır,

11. Irak, İnan, Suriye, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan ile yeni ticari sınır kapıları açılmalı, bu ülkelerle ilişkilerde gümrük ve vize kaldırılmalıdır.

Tan'ın bu isteklerine elbette Öcalan'ın önce ev hapsine alınması sonra ise serbest bırakılarak siyasete atılması düzenlemesi de dâhil edilebilir. Nitekim bu istek neredeyse çözümün başına konmaktadır.

Türkiye'nin yukarda sayılan kültürel hak niteliğindeki isteklerin çoğunu verdiği görülmektedir; fakat toplumun ve hükümetin tüm siyasi tutuklulara af ilan edilmesi, koruculuğunun kaldırılması, sınır ülkeleri ile ilgili yeni düzenlemeler yapılması gibi başlıklara hazır olmadığı açıktır. Dahası Öcalan'ın serbest kalması bir yana ev hapsine alınması dahi toplumsal tepkiye yol açacaktır. Yine de ilerleyen süreçte nelerin olacağını kestirmek şu aşamada oldukça zordur.

3.2.1. Yasama İşlevi

3.2.1.1. 12.4.1999 Tarihli 13713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu

Türkiye'nin terörizmle tanışması 1960 döneminde başlayan ve 1980 Darbesi'ne dek süren öğrenci hareketleri ile olmuşsa da özellikle terörizme eğilen bir kanun PKK terörizmin itici gücü ile çok daha sonra yani 12 Nisan 1991 tarihinde ortaya konabilmiştir. Yine de teröre eğilen ilk kanunun bu tarihte doğduğunu söylemek doğru değildir; nitekim 1985 tarihinden bu yana "eve dönüş" yasaları ile bireylerin terörist faaliyetlere bulaşması engellenmeye çalışılmıştır. İlk kez Özal döneminde çıkarılan bu yasalar sonraki hükümetler tarafından da çeşitli farklarla yeniden çıkarılmıştır. Hükümetler böylece terörizmin önünü almaya çalışsa da bu yasaların örgütü bitirecek başarılarla ulaştığını söylemek doğru olmaz.

TMK'nın özel soruşturma-kovuşturmayı içermesi onu önemli kılmaktadır. TMK, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Türk güvenlik güçleri ile PKK arasındaki çatışmanın zirveye çıktığı dönemde kaleme alınmış, yürürlüğe konmuş ve devlet ile toplumun "güvenleştirilmesi" alanındaki en güçlü yasal araçlardan biri olmuştur (Aytar, 2013: 1, 2).

Dönemin özellikleri itibariyle bu kanunun katı olduğu açıktır; fakat Türkiye'nin terörle mücadelesinde dönemsel farklılıklar, PKK'nın dönemsel olarak kendini dönüştürmesi ve ayrıca AB'ye uyum paketleri bu kanunda değişiklikler yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bir açıdan kanunun ilerleyen yıllarda "yumuşadığı" söylenebilir. Diğer bir deyişle kanun, tanımlamaları daha net, sınırlı ve özel hükümleri azaltılmış bir hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda TMK'da; 1993-2003 yılları arası 13 madde eklenmiş; 2004-2012 yılları arası 10 madde değiştirilmiştir.

Şubat 2002 tarihinde yürürlüğe giren birinci paket TMK'nın bazı maddelerini değiştirdiyse de, asıl köklü reform Haziran-Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe giren altıncı paketle gelmiş; bu paket ile "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı gösteri ve yürüyüş" yapmayı cezalandıran ve bu yönüyle ifade özgürlüğünün kısıtlanmasındaki en güçlü yasal araçlardan biri olan "meşhur" 8. madde yürürlükten kaldırılmış ve "terör" tanımı daha açık ve kesin bir hale gelmiştir (Aytar, 2013: 2). AKP iktidarı ile terörle mücadelenin üçüncü döneme girmesi, artan AB uyum paketleri, PKK'nın BDP ya da türevleri siyasi isteklerini dillendirmesi ve ayrıca terörle mücadelenin geçmiş deneyimler nedeniyle artık salt bir güvenlik problemi olarak algılanmaması 2003 yılından itibaren TMK'nın köklü değişikliklere uğraması ile sonuçlanmıştır. Örneğin, 2004 yılında devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devletin iç ve dış güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) kaldırılmış ve görev alanları ağır ceza mahkemelerine devredilmiştir. Bir bakıma TMK "terör"le mücadele eden ve suç işlendikten sonraki sürece ilişkin bir yapılanmadan, terörizmle mücadele eden ve önleyici hükümler de içeren bir yapılanmaya dönüştürülmüştür. Türkiye'deki terörle mücadele alanındaki bu değişiminin temel nedenleri şöyle sıralanabilir:

- Mevcut terörle mücadele konseptinin başarısızlığı,
- Demokratikleşme çabaları,

- TSK merkezli terörle mücadeleden hükümet merkezli terörle mücadeleye geçiş,
- Devletteki sivil-asker kanatları arasında sivillerin güç kazanması,
- AB uyum paketleri,
- PKK'nın siyasallaşması,
- Güçlü ve istikrarlı hükümetler,
- Değişen konjonktür.

TMK'daki başlıkları inceleyip irdelersek:

Terör tanımı: En son 2003 yılında değişiklik yapılan terör tanımında dikkat çeken husus terör tanımının Türkiye ile sınırlı ele alınmış olmasıdır. Tanımın bu hali ile uluslararası terörizme değinmemiş olması eksik bir yandır. Tanımdaki ifade şöyledir (mevzuat.adalet, 2012):

[...] *Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla.*

Terörizmin yöntemleri de *cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit* olarak sıralanmış ve terörizmin genel tanımına uygun bir yapıda oluşturulmuştur. Böylece bir olayın terör sayılması için öncelikle yukarıda saydığımız yöntemleri kullanması ve Türkiye devletine karşı yukarıda saydığımız amaçları gütmesi gerekmektedir. Tanımın esasında böylece geniş bir yelpazeyi içerdiği söylenebilir; zira tanımdaki esas parametreler amaç ve yöntemdir. Bu amaçlar ve yöntemlerin bir araya gelmesi ile herhangi bir izinsiz gösteri ya da şiddet olayı terör kapsamına alınabilmektedir. Öyle ki tanım sonunda "her türlü suç teşkil eden eylem" ibaresi bu bakımdan önemlidir.

Terör suçlusu: 2. maddede terör suçlusu şu şekilde (mevzuat.adalet, 2012) tanımlanmıştır:

Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur.

Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır.

Maddede görüldüğü gibi örgüt unsuru amaç ve birliktelik unsurlarından oluşmuş; fakat terör eylemlerinin birden fazla kişi ile yani örgütle işlenmesi zorunluluğu aranmamıştır. Böylece intihar eylemi gibi bir terörist saldırı örgüt eylemi sayılabilmektedir. Nitekim örgüt unsuru terörizmin teşhisindeki üç unsurdan biridir. Örgüt kavramı TCK madde 220'de irdelenmiştir. Bu bakımdan TMK'nın bu maddesi TCK madde 220 ile de ilgilidir. Madde 220'ye göre örgüt ise en az üç kişiden oluşmalıdır.

Terör suçları: 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320. maddeleri ile 310. maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar terör suçlarıdır:

Madde 302: Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak,

Madde 307: Askerî tesisleri tahrip ve düşman askerî hareketleri yararına anlaşma,

Madde 309: Anayasayı ihlâl,

Madde 311: Yasama organına karşı suç,

Madde 312: Hükümete karşı suç,

Madde 313: Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine karşı silâhli isyan,

Madde 314: Silâhli örgüt,

Madde 315: Silâh sağlama,

Madde 320: Yabancı hizmetine asker yazma, yazılma,

Madde 310: (1) Cumhurbaşkanına suikastte bulunan kişi, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiile teşebbüs edilmesi hâlinde de suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.

TMK bu suçları tamamı ile terör suçu saymış ve ayrıca terör amacı ile işlenen suçlar ile terör suçunu doğrudan ve dolaylı suçlar olarak ikiye ayırmıştır.

Terör amacı ile işlenen suçlar: Kanun yapıcı terör suçlarını TCK'nın çeşitli maddelerine atıfta bulunarak sıralamıştır (mevzuat.adalet, 2012):

a) Türk Ceza Kanunu'nun 79 (Göçmen kaçakçılığı), 80 (İnsan ticareti), 81 (Kasten öldürme), 82 (Kasten öldürmenin nitelikli halleri), 84 (İntihara yönlendirme), 86 (Kasten yaralama), 87 (Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama), 96 (Eziyet), 106 (Tehdit), 107 (Şantaj), 108 (Cebir), 109 (Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma), 112 (Eğitim ve öğretimin engellenmesi), 113 (Kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinin engellenmesi), 114 (Siyasi hakların kullanılmasının engellenmesi), 115 (İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme), 116 (Konut dokunulmazlığının ihlali), 117 (İş ve çalışma hürriyetinin ihlali), 118 (Sendikal hakların kullanılmasının engellenmesi), 142 (Nitelikli hırsızlık), 148 (Yağma), 149 (Nitelikli yağma), 151 (Mala zarar verme), 152 (Mala zarar vermenin nitelikli halleri), 170 (Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması), 172 (Radyasyon yayma), 173 (Atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme), 174 (Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi), 185 (Zehirli madde katma), 188 (Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti), 199 (Kıymetli damgada sahtecilik), 200 (Para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçlar), 202 (Mühürde sahtecilik), 204 (Resmi belgede sahtecilik), 210 (Resmi belge hükmünde belgeler), 213 (Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit), 214 (Suç işlemeye tahrik), 215 (Suçu ve suçluyu övme), 223 (Ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması), 224 (Kıt'a sahanlığında veya münhasır ekonomik bölgedeki sabit platformların işgali), 243 (Bilişim sistemine girme), 244 (Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme), 265 (Görevi yaptırmamak için direnme), 294 (Kaçmaya imkân sağlama), 300 (Devletin egemenlik alametlerini aşağılama), 316 (Suç için anlaşma), 317 (Askerî komutanlıkların gasbı), 318 (Halkı askerlikten soğutma) ve 319 (Askerleri itaatsizliğe teşvik) maddeleri ile 310 Maddesinin ikinci fıkrasında (Cumhurbaşkanına fiilî saldırı) yer alan suçlar,

b) 10.07.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan suçlar,

c) 31.08.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 110. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları,

d) Anayasanın 120. maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar,

e) 21.07.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68. maddesinde tanımlanan suç.

Kanun yapıcının yargının elini güçlendirdiği bu maddelerin tamamının terör içerdiğini söylemek mümkün değil. Örneğin, halkı askerlikten soğutma, eğitim ve öğretimin engellenmesi, halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit, suç ve suçluyu övme, kaçmaya imkân sağlama... gibi fiiller terör yani aşırı şiddet ve korku hali içermezler. Sayılan fiillerdeki bir diğer özellik fiillerin adi suç olarak da değerlendirilebilmesidir. Kanun yapıcı fiillerin şiddet yönüne değil amaç yönüne vurgu yaparak terör mensubu sayılma kriterlerini arttırmıştır.

Terör örgütleri: *Cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, 1 inci maddede belirtilen amaçlara yönelik olarak suç işlemek üzere, terör örgütü kuranlar, yönetenler ile bu örgüte üye olanlar Türk Ceza Kanununun 314 üncü maddesi hükümlerine göre cezalandırılır. Örgütün faaliyetini düzenleyenler de örgütün yöneticisi olarak cezalandırılır.*

Terör örgütünün propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan [...] yayın sorumluları hakkında da bin günden onbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, yayın sorumluları hakkında, bu cezanın üst sınırı beşbin gündür. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) *Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.*

b) Terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde, örgüte ait amblem ve işaretlerin taşınması, slogan atılması veya ses cihazları ile yayın yapılması ya da terör örgütüne ait amblem ve işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.

İkinci fıkrada belirtilen suçların; dernek, vakıf, siyasî parti, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde veya öğretim kurumlarında veya öğrenci yurtlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi halinde bu fıkradaki cezanın iki katı hükmolunur.

Bu madde ile terör örgütü faaliyetleri kapsamında suçların cezaları ve terör örgütü üyeliğinin içeriği belirlenmiştir. TMK böylece örgütün propagandası faaliyetlerini de terör örgütü mensubu olmanın bir özelliği olarak sıralamıştır.

Terörün finansmanı: Bu madde ise terör örgütüne para veya değeri para ile temsil edilebilen her türlü mal, hak, alacak, gelir ve menfaat ile bunların birbirine dönüştürülmesinden hâsıl olan menfaat ve değeri gönüllü sağlamanın suç sayılmasını kapsamaktadır.

Görev ve yargı çevresinin belirlenmesi, soruşturma ve kavuşturma: *Bu Kanun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar; Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca yargı çevresi birden çok ili kapsayabilecek şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek ağır ceza mahkemelerinde görülür.* DGM'lerin 2004 yılında yapılan anayasa değişikliği ile kalkması ile davaların ağır ceza mahkemelerinde görülmesi demokratikleşme adına önemli bir değişiklik olmuştur. Bu madde ile ayrıca Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler ile askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklı tutulmuştur.

Bu Kanun kapsamına giren suçlarla ilgili olarak diğer fıkralar;

a) Soruşturma, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca bu suçların soruşturma ve kovuşturmasında görevlendirilen Cumhuriyet savcılarınca bizzat yapılır. Bu Cumhuriyet savcıları, Cumhuriyet başsavcılığınca başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez.

b) Türk Ceza Kanununun 302, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 316 ncı maddelerinde düzenlenen suçlar hakkında, görev sırasında veya görevinden dolayı işlenmiş olsa bile Cumhuriyet savcılarınca doğrudan soruşturma yapılır. 1/11/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanununun 26 ncı maddesi hükmü saklıdır.

c) Yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, bu kararlara karşı yapılan itirazları incelemek ve sadece bu işlere bakmak üzere yeteri kadar hâkim görevlendirilir.

ç) Ceza Muhakemesi Kanununun 91 inci maddesinin birinci fıkrasındaki yirmidört saat olan gözaltı süresi kırksekiz saat olarak uygulanır.

d) Soruşturmanın amacı tehlikeye düşebilecek ise yakalanan veya gözaltına alınan veya gözaltı süresi uzatılan kişinin durumu hakkında Cumhuriyet savcısının emriyle sadece bir yakınına bilgi verilir.

e) Gözaltındaki şüphelinin müdafii ile görüşme hakkı, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, hâkim kararıyla yirmidört saat süre ile kısıtlanabilir; bu zaman zarfında ifade alınmaz.

f) Kolluk tarafından düzenlenen tutanaklara, ilgili görevlilerin açık kimlikleri yerine sadece sicil numaraları yazılır. Kolluk görevlilerinin ifadesine başvurulması gerektiği hallerde çıkarılan davetiye veya çağrı kâğıdı, kolluk görevlisinin iş adresine tebliğ edilir. Bu kişilere ait ifade ve duruşma tutanaklarında adres olarak iş yeri adresleri gösterilir.

g) Güvenliğin sağlanması bakımından duruşmanın başka bir yerde yapılmasına karar verilebilir.

ğ) Açılan davalara adli tatilde de bakılır.

h) Ceza Muhakemesi Kanununun 135 inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendinin (8) numaralı alt bendindeki, 139 uncu maddesinin yedinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendindeki ve 140 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (5) numaralı alt bendindeki istisnalar uygulanmaz.

Görüldüğü gibi soruşturma ve kovuşturma yapan Cumhuriyet savcılarının başka işte görevlendirilememeleri, doğrudan soruşturma yapabilmeler, bu işlere

itirazları incelemek ve sadece bu işlere bakmak üzere hakim görevlendirilmesi, gözaltı süresinin kırk sekiz saate çıkarılabilmesi, duruma göre sadece bir yakınına haber verilebilmesi, müdafî ile görüşmesinin belli bir süre kısıtlanabilmesi, açılan davaların adli tatilde de görülebilmesi kuşkusuz yargının elini güçlendiren düzenlemelerdir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun uygulanmayan istisnalarını belirten bendlerin işaret ettiği ise "suç işlemek amacıyla örgüt kurma" suçudur. Bu da yargının elini güçlendiren ve terör suçunu daha diğer suçlardan ayıran bir düzenlemedir.

Müdafî tayini: Bu madde terörle mücadelede görev alan istihbarat ve kolluk görevlileri ile bu amaçla görevlendirilmiş diğer personelin, bu görevlerinin ifasından doğduğu iddia edilen suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda müdafî olarak belirlediği en fazla üç avukatın ücreti ödenmesini ve bunlara avukatlık ücret tarifesine bağlı olmaksızın yapılacak ödemelerin, ilgili kuruluşların bütçelerine konulacak ödenekten karşılanmasını ifade etmektedir. Böylece terörle mücadelede görev alan personeller devletçe geniş olanaklarla korunmuştur.

Koruma tedbirleri: Koruma tedbirleri uygulanacak kişiler şunlardır: Terörle mücadelede görev veren veya bu görevi ifa eden adli, istihbarî, idarî ve askerî görevliler, kolluk görevlileri, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü ve Genel Müdür Yardımcıları, terör suçlarının muhafaza edildiği ceza ve tutukevlerinin savcılar ve müdürleri, Devlet Güvenlik Mahkemelerinde görev yapmış hâkim ve savcılar, Ceza Muhakemesi Kanununun 250. maddesiyle yetkili kılınmış ağır ceza mahkemelerinde görev yapan hâkim ve savcılar ile bu görevlerinden ayrılmış olanlar ve terör örgütlerinin açık hedefi haline gelen veya getirilenler ile suçların aydınlatılmasında yardımcı olanlardır.

Bu koruma tedbirleri; talep halinde estetik cerrahi yoluyla fizyolojik görünümün değiştirilmesi dâhil, nüfus kaydı, ehliyet, evlenme cüzdanı, diploma ve benzeri belgelerin değiştirilmesi, askerlik işleminin düzenlenmesi, menkul ve gayrimenkul mal varlıklarıyla ilgili hakları, sosyal güvenlik ve diğer hakların korunması gibi hususlarda yapılan düzenlemelerdir.

TMK'nın 2008 yılı Adalet Bakanlığı istatistiklerindeki yerini gösteren tablolar:

Tablo 6: Açılan Dava Sayısı

TCK ve özel kanunlar	Açılan dava sayısı	Yaş grubu toplam	
		Erkek	Kadın
Genel toplam	1.716.821	2.311.297	2.070.021
Türk Ceza Kanunu'na göre	861.550	1.316.732	1.168.351
Özel Kanunlar	855.271	994.565	901.670
3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu	2.754	6.851	5.887

Kaynak: tuik, 2013

Tablo 7: Karara Bağlanan Dava Sayısı

TCK ve özel kanunlar	Karara bağlanan dava sayısı	Yaş grubu toplam	
		Erkek	Kadın
Genel toplam	1.848.906	2.401.348	2.157.352
Türk Ceza Kanunu'na göre	806.533	1.211.917	1.086.402
Özel Kanunlar	1.042.373	1.189.431	1.070.950
3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu	2.448	5.562	4.742

Kaynak: tuik, 2013

3.2.1.2. 1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanunu ve 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu

Anayasamızın 124. maddesine göre (tbmm, 2013b):

Anayasanın tanıdığı hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik ve olağanüstü hal ilânını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması veya savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve

eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması sebepleriyle, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Millî Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra, süresi altı ayı aşmamak üzere yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde sıkıyönetim ilân edebilir.

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu 13.05.1971 kabul tarihidir ve sıkıyönetim altına alınan yerlerde genel güvenlik ve asayişe ilişkin zabıta kuvvetlerine ait görev ve yetkileri Sıkıyönetim Komutanlığı'na devretmesi, askeri kuvvetlere dayanması, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın bölgedeki kamu personeli üzerinde yetkilerini artması açısından önemlidir. Türkiye'nin sıkıyönetim deneyimi Şeyh Said isyanına kadar gitmektedir. 1980 dönemi ülkedeki iç karışıklıklar ile sıkıyönetim doğudan batıya Türkiye'de pek çok ilde uygulanmıştır. Son tahlilde 1980 Darbesi ile son bulan iç karışıklıklar dolayısıyla sıkıyönetim kaldırılırken darbe sonrası ortaya çıkan PKK terörü ile sıkıyönetim yerini kendisinden bir derece daha katı ve daha geniş yetkilere sahip OHAL yönetimine bırakmıştır.

25.10.1983 tarihli OHAL Kanunu birinci madde (b) bendine göre (mevzuat.adalet, 2013) Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması durumunda olağanüstü hal ilan edilmesini ve usulleriyle olağanüstü hallerde uygulanacak hükümleri belirlemektedir. Bu kanun ayrıca; olağanüstü hal ilanına tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hallerinde ilan edilen olağanüstü hallerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hallerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya nasıl durdurulacağına, halin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağına, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceğine, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağına ve olağanüstü yönetim usullerine ilişkin hükümleri kapsar (mevzuat.adalet, 2013). Kanunun üçüncü bölümünde "Şiddet Hareketlerinde Alınacak Tedbirler" başlığı altında alınacak tedbirler şunlardır (mevzuat.adalet, 2013):

- a) Sokağa çıkmayı sınırlamak veya yasaklamak,
- b) Belli yerlerde veya belli saatlerde kişilerin dolaşmalarını ve toplanmalarını, araçların seyirlerini yasaklamak,
- c) Kişilerin; üstünü, araçlarını, eşyalarını aratmak ve bulunacak suç eşyası ve delil niteliğinde olanlarına el koymak,
- d) Olağanüstü hal ilan edilen bölge sakinleri ile bu bölgeye hariçten girecek kişiler için kimlik belirleyici belge taşıma mecburiyeti koymak,
- e) Gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanı ve benzerlerinin basılmasını, çoğaltılmasını, yayımlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan olağanüstü hal bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklamak veya izne bağlamak; basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuayı toplatmak,
- f) Söz, yazı, resmi, film, plak, ses ve görüntü bantlarını ve sesle yapılan her türlü yayımı denetlemek, gerektiğinde kayıtlamak veya yasaklamak,
- g) Hassasiyet taşıyan kamuya veya kişilere ait kuruluşlara ve bankalara, kendi iç güvenliklerini sağlamak için özel koruma tedbirleri aldirmek veya bunların artırulmasını istemek,
- h) Her nevi sahne oyunlarını ve gösterilen filmleri denetlemek, gerektiğinde durdurmak veya yasaklamak,
- i) Ruhsatlı da olsa her nevi silah ve mermilerin taşınmasını veya naklini yasaklamak,
- j) Her türlü cephaneler, bombalar, tahrip maddeleri, patlayıcı maddeler, radyoaktif maddeler veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler ve boğucu gazlar veya benzeri maddelerin bulundurulmasını, hazırlanmasını, yapılmasını veya naklini izne bağlamak veya yasaklamak ve bunlar ile bunların hazırlanmasına veya yapılmasına yarayan eşya, alet veya araçların teslimini istemek veya toplatmak,
- k) Kamu düzeni veya kamu güvenini bozabileceği kanısını uyandıran kişi ve toplulukların bölgeye girişini yasaklamak, bölge dışına çıkarmak veya bölge içerisinde belirli yerlere girmesini veya yerleşmesini yasaklamak,

l) Bölge dahilinde güvenliklerinin sağlanması gerekli görülen tesis veya teşekküllerin bulunduğu alanlara giriş ve çıkışı düzenlemek, kayıtlamak veya yasaklamak,

m) Kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, ertelemek, izne bağlamak veya toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve zamanı tayin, tespit ve tahsis etmek, izne bağladığı her türlü toplantıyı izletmek, gözetim altında tutmak veya gerekiyorsa dağıtmak,

n) (Ek bent: 14/11/1984 - 3076/1 md.) İşçinin isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller, sağlık sebepleri, normal emeklilik ve belirli süresinin bitişi nedeniyle hizmet aktinin sona ermesi veya feshi dışında kalan hallerde işçi çıkartmalarını işverenin de durumunu dikkate alarak üç aylık bir süreyi aşmamak kaydıyla izne bağlamak veya ertelemek,

o) (Ek bent: 14/11/1984 - 3076/1 md.) Dernek faaliyetlerini; her dernek hakkında ayrı karar almak ve üç ayı geçmemek kaydıyla durdurmak,

p) (Ek bent: 25/07/1986 - KHK - 259/2 md.; Değiştirilerek kabul: 03/09/1986 - 3310/2 md.) Anayasanın 121 inci maddesine göre, olağanüstü halin ilanına veya devamına sebep olan hallerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları ve mücavir yurt bölgelerimiz üzerinde cereyan etmesi ve eylemcilerin eylemlerini müteakip komşu ülke topraklarına sığındıklarının tespit edilmesi durumunda, ilgili komşu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında varılacak mutabakat çerçevesinde, valinin talebi üzerine ilgili komutan, eylemcileri ele geçirmek veya tesirsiz hale getirmek maksadı ile, her defasında Genelkurmay Başkanlığı kanalı ile Hükümetin müsaadesi tahtında, ihtiyaca göre, Kara, Hava veya Deniz Kuvvetleri unsurları ile mahdut hedefli sınır ötesi hareket planlayıp icra etmek.

Turgut Özal'ın başbakanlığı döneminde, Batman, Bingöl, Diyarbakır, Hakkari, Mardin, Siirt, Şırnak, Van, Muş, Tunceli, Bitlis ve Elazığ'da uygulamaya konulan OHAL beraberinde Olağanüstü Hal Bölge Valilikleri'ni de getirmiştir.

İlk olarak Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkâri, Mardin, Siirt, Tunceli ve Van'da uygulamaya giren OHAL'a daha sonra Adıyaman, Bitlis, Muş, Batman ve Şırnak mücavir il olarak dâhil edilmiştir. 1996 yılında sıra ile Elazığ, Mardin, Muş, Bingöl, Batman, Bitlis, Siirt ve Van'da OHAL uygulaması son

bulurken geri kalan illerde OHAL uygulaması ancak 2002 yılında kaldırılabilmiştir. Bu tarihe gelinceye dek OHAL 46 kez uzatılmış ve devletin terörle mücadelede güvenlik eksenli yaklaşımının temel göstergelerinden biri olmuştur.

OHAL ile bölgede konuşlanan asker sayısı büyük bir artış göstermiş ve teröristle mücadelede önemli kazanımlar elde edilmiştir. OHAL kapsamında bölücü terör örgütüne yönelik sürdürülen operasyonlar sonucunda; 19 Temmuz 1987 yılından bugüne kadar operasyonlarda, 23 bin 279 terörist ölü, 3 bin 633 terörist sağ ele geçirilmiş, 2 bin 351 terörist de teslim olmuş, 4 bin 440 vatandaş yaşamını yitirmiş, 5 bin 433 vatandaş yaralanmış, 5 bin 18 güvenlik görevlisi ile çoğunluğunu öğretmen ve muhtarların oluşturduğu 307 kişi şehit olmuştur (ntvmsnbc, 2013a).

Ayrıca "Etkin Pişmanlık" yasasından da söz etmekte yarar var. 3419 sayılı Bazı Suç Failleri Hakkında Uygulanacak Hükümlere Dair Kanun'un 29.07.2003 kabul tarihli, 06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4959 sayılı "Toplum Kazandırma Kanunu"nun 7. maddesi ile yürürlükten kaldırılması ile bu alandaki boşluğu TCK'nın 221. maddesi doldurmuştur.

MADDE 221. - (1) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu nedeniyle soruşturmaya başlanmadan ve örgütün amacı doğrultusunda suç işlenmeden önce, örgütü dağıtan veya verdiği bilgilerle örgütün dağılmasını sağlayan kurucu veya yöneticiler hakkında cezaya hükmolunmaz.

(2) Örgüt üyesinin, örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeksizin, gönüllü olarak örgütten ayrıldığını ilgili makamlara bildirmesi hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(3) Örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak etmeden yakalanan örgüt üyesinin, pişmanlık duyarak örgütün dağılmasını veya mensuplarının yakalanmasını sağlamaya elverişli bilgi vermesi hâlinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

(4) Suç işlemek amacıyla örgüt kuran, yöneten veya örgüte üye olan kişinin, gönüllü olarak teslim olup, örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili bilgi vermesi hâlinde, hakkında örgüt kurmak, yönetmek veya

örgüte üye olmak suçundan dolayı cezaya hükmolunmaz. Kişinin bu bilgileri yakalandıktan sonra vermesi hâlinde, hakkında bu suçtan dolayı verilecek cezada üçte birden dörtte üçe kadar indirim yapılır.

(5) Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur. Denetimli serbestlik tedbirinin süresi üç yıla kadar uzatılabilir (tbmm 2013c).

Anlaşılağı üzere bu yasa örgüt üye, kurucu veya yöneticilerinden suçta bulaşmadan teslim olan ya da yakalananların denetimli serbestlik tedbiri ile ceza almamalarını düzenlemektedir. Düzenleme temelde gönüllülük esasına dayansa da yakalanan örgüt mensuplarının örgüt hakkında bilgiler vermesi durumunda verilecek ceza dörtte üçe kadar indirim yapılmasını da kapsamaktadır. Etkinliği tartışılmakla birlikte; yasa örgüt mensuplarının verdiği bilgilerin doğruluğu ve etkinliği bağlamında güvenlik güçlerine geniş bir hareket sağlamıştır. Zira bu bilgilerin değerlendirilmesi ve yargıya karşı savunulması güvenlik güçleri etkisindedir. Yani örgüt mensubunun verdiği bilgilerin doğruluğu ya da etkinliğine karar verici olan makam güvenlik güçleridir. Bu durum JİTEM örneğinde olduğu gibi "itira fçı"ların doğmasına neden olmuştur. Bir diğer nokta ise elbette örgüt mensubunun örgütün faaliyeti çerçevesinde herhangi bir suçun işlenişine iştirak edip etmediğinin nasıl anlaşılacağıdır. Örneğin, Etkin pişmanlıktan yararlanarak serbest kalan 19 yaşındaki PKK'lı Y. K.'nın, 10 ay sonra bir başka PKK'lının teslim olması ve silahlı eylemlere katılanları fotoğraflarından teşhis etmesiyle, aslında pek çok silahlı eylemlere katıldığının ortaya çıkmıştır (sabah, 2013).

3.2.1.3. Taraf Olunan Uluslararası Sözleşmeler

11 Eylül saldırılarının etkisi ile terörizmle mücadelede uluslararası boyutta pek çok düzenleme hayata geçse de bu düzenlemelerin başlangıç noktası çok eskilere dayanmaktadır. Uluslararası hukuk çerçevesinde terörizmle mücadele konusu ilk kez 1930 yılında Brüksel'de toplanan *Üçüncü Milletlerarası Ceza Hukuku Birleştirme Konferansı*'nda ele alınmıştır ve bu, 1931 yılında Paris'te yapılan *Dördüncü Milletlerarası Ceza Hukuku Birleştirme Konferansı*'nda ve 1934 yılında Madrid'de yapılan *Beşinci Milletlerarası Ceza Hukuku Birleştirme Konferansı* ile devam

etmiştir (Rustemova, 2006: 170). Yine ilerleyen yıllarda *1937 tarihli Terörizmin Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Anlaşma* yapılsa da yürürlüğe girememiştir. Ayrıca daha önce sözünü ettiğimiz "terörizmi tanımlama sorunu" ilerleyen yıllarda yapılan pek çok uluslararası düzenlemenin de aksak kalmasına neden olmuştur. Dahası bu sorun bu gün dahi aşılmış değildir.

Terörle mücadele kapsamında yapılan düzenlemeler şöyle sıralanabilir (Kaya, 2005: 28-40):

- Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemlerle İlgili Sözleşme (1963),
- Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi (1970),
- Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi (1971),
- Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havaalanlarında Kanunsuz Şiddet Eylemlerin Önlenmesi İle İlgili Protokol (1988),
- Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi (1973),
- Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslararası Sözleşme (1979),
- Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme (1980),
- Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi (1988),
- Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolü (1988),
- Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme (1991),
- Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1998),

- Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (1999),

Ve ayrıca Nükleer Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (2005) ve Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi (2005) önemli düzenlemelerdir.

Genel bir değerlendirme olarak bu düzenlemelerin terörizme özel bir önem atfederek eğilmedikleri ve terörizmin uçak kaçırma ya da bombalama gibi birkaç yanına vurgu yaptıkları, dillerinin açık ve kesin olmadıkları söylenebilir. Dikkat edilirse anlaşma başlıklarının pek çoğunda *terör* ya da *terörizm* kelimeleri dahi geçmez; fakat 11 Eylül saldırıları ile bu düzenlemelerin gelişme gösterdiklerini söylemek mümkün. Uzun yıllar terör sorunu ile uğraşan Türkiye bu düzenlemelerin neredeyse tamamına katılmış çoğunda da öncü olmuştur. Ne var ki bu düzenlemeler "terörle mücadele" kapsamında ve ülkelerin menfaatleri bağlamında dar kalmışlar ve etkin bir uygulama alanına sahip olmamışlardır.

3.2.2. Yürütme (Siyasi/İdari) İşlevi

Daha önceki konularda Türkiye'nin uzun yıllar boyunca terörizmle mücadele yerine terörle mücadele konseptini benimsemesi nedeniyle bu mücadelenin güvenlik düzenlemelerinden öteye gitmediğinden sıkça söz edildi. Fakat soyunun bir tarafının Kürt olduğunu söyleyen Özal, Kürt Sorunu üzerindeki gizlilik ve sessizlik perdesini kaldırma yönünde büyük atılımlar gerçekleştirmiş ve sorunu önlemlerin dışında ciddi reformlar da gerektiren bir gerçeklik olarak ele almaya başlamıştır (Fuller, vd. 2011: 198). Özal hükümeti ile başlayan ve Özal'ın ani ölümü ile sekteye uğrayan değişim yanlısı paradigma nihayetinde 2002 seçimlerinde % 34'lük oy oranıyla tek başına iktidar olan AKP ile devam etmiştir. Aslında bu değişim tek taraflı bir hükümet tasarrufu olmaktan öte konjonktürün hükümetle birlikte PKK'ya da dayattığı bir değişim hareketidir.

PKK, siyasallaşmaya, şiddet eylemlerinin sayısını azaltıp, etkisini artırarak şiddet eylemlerini yıldırma amacı yerine tehdit amacı haline getirmeye, kendini temize çıkarmaya, pazarlık kozları elde etmeye ve kendini bir ulusal cephe haline getirmeye çalışmıştır. Böyle olunca hükümetlerin de konuya güvenlik perspektifinden bakmaları elbette yetersiz kalmaktadır. Hükümetlerin artık temel rotası PKK'yı dağlarda bitirmek yerine bölgedeki halkın PKK'ya destek vermesini

engellemek olmuştur. Bu amaç da yürütme kanadı tarafından siyasi/idari düzenlemelerin yapılmasını, bunların askeri düzenleme ve faaliyetlerle korunmasını ve halkın da sosyal ve ekonomik düzenlemelerle refaha kavuşturulmasını zorunlu kılmaktadır.

Terörle mücadelede yürütme işlevi diğer bir deyişle siyasi/idari düzenlemeler bu mücadelede askeri düzenlemelerden daha önemli bir yerde durmaktadır; zira terörizm özünde siyasi bir kimlik taşımaktadır. Siyasi düzenlemeler mücadelenin askeri perspektifle ele alınmasını önlemesi yanında terörizmin temel dayanaklarını da sarsması bakımından önemlidir. Ve nihayetinde terörle mücadelede siyasi otoritelerin yani yürütmenin zayıflığı terörle mücadelenin Türkiye'nin daha önceki tecrübelerinde görüldüğü gibi salt askeri ve illegal bir yapıya dönüşmesine neden olmaktadır.

Siyasi ve genel bir tabirle idari makamların terörle mücadelede zayıflığı terörizmin daha da güçlenmesi ile sonuçlanırken, terörizmin uluslararası çevrelerce bir silah olarak kullanılması ile de sonuçlanmaktadır. Yürütmenin kamuoyu önünde olması, pek çok çevre tarafından denetlenebilmesi, düzenleme ve faaliyetlerinin oldukça etkin ve hızlı olması ve gelecek seçimlerde oy kaybetme kaygısı bu makamın terörle mücadelede daha etkili olmasını sağlamıştır. Ayrıca terörizm temelde siyasi makamlara karşı bir tehdit oluşturmaktadır. Böyle olunca siyasi düzenlemeler terörle mücadelede oldukça önemli bir yerdedir. Siyasi/idari düzenlemeler ve faaliyetlerin terörle mücadeledeki bir diğer önemi haklarını terörizmle aramaya çalışan insanları siyasetin ve hukukun hak arama işlevini kullanmaya davet etmesidir.

Yürütme işlevi yasama işlevinin düzenlemelerini hayata geçirecek gerekli altyapıyı kurma ve bu düzenlemelerin devamlılığını sağlama konusunda önemli bir yerde durmaktadır. Yürütmenin bu özelliği dışında terörle mücadele alanında temel olarak iki alanda etkin bir faaliyette bulunduğu görülmektedir. Bunlardan ilki; askeri düzenlemeler ve faaliyetler iken diğeri ise bu faaliyetler dışında kalan sosyal ve ekonomik düzenlemeler ve faaliyetlerdir. Askeri alan örgütün ordu ve parti yapılanmasına yönelik ilken, askeri alan dışında kalan sosyal ve ekonomik alan da örgütün cephe yapılanmasına yöneliktir. Yine bu iki alan birbirlerini besler ve

destekler mahiyette olmak zorundadır. Dahası bir bütün olarak yürütme işlevi yasama işlevi ile ters düşmemelidir. Bu iki erkin ters düşmesi terörle mücadele konseptinin çöküşü anlamına gelmektedir. Yürütmeye bağlı bir askeri işlev olarak JİTEM faaliyetlerin hukuka aykırılığı sonrası ortaya çıkan sonuçlar bunun açık bir örneğidir. Öyle ki JİTEM faaliyetlerinin siyasi sonuçları bugün dahi etkisini yitirmemiştir.

3.2.2.1. Askeri Düzenlemeler ve Faaliyetler

Türkiye'de terörle mücadelenin belli bir dönem konsepti olarak askeri vesayet altında oluşu terörle mücadelede askeri düzenlemeler ve faaliyetlerin etkisinin en üst seviyede olması ile sonuçlanmıştır. Bu konsept gereği mücadelenin askeri yanına ağırlık verilmiş ve böylece askeri müdahale alanı sivilin katılımı sağlanarak genişletilmiştir. Bölgedeki vatandaşların terörle mücadelede yerel güç olarak kullanılması ve askeri müdahale alanının böylece genişletilmesi 1985 yılında 22 ilde uygulamaya konulan "köy koruculuğu" sistemi ile başlamıştır.

26.03.1985 tarihinde 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. maddesinde yapılan değişikliklerle hayata geçen koruculuk her ne kadar o dönem içinde köylerde yeni bir yapılanma olmasa da korucuların git gide önemli haklar elde etmesi, dahası sayıların kontrolsüz biçimde artması yeni bir durum olmuştur. Esasında eski sistemdeki köy bekçilerine benzer görevler üstlenen korucuların, terörle mücadelede etkin olarak kullanılması ve böylece daha geniş silah ve zor kullanma yetkilerine sahip olması köy korucularını pek çok açıdan öne çıkarmaktadır. İdari bakımdan mülki idare amirine bağlı olan korucular, mülki idare amirinin gözetim ve denetimine tabi iken; görevlerinin ifası bakımından ise, görev yaptıkları köyün bağlı olduğu Jandarma Karakol Komutanı'nın emir ve komutası altındadırlar.

Korucuların seçimi 442 sayılı Köy Kanunu'nun 74. maddesinde şöyle (mevzuat.meb, 2013) açıklanmıştır:

Köy muhtarı ve ihtiyar meclisi mahsul zamanlarında çapulcular ve eşkiya türemiş ise yağmadan köy halkını korumak için köylünün eli silah tutanlarından lüzumu kadarını gönüllü korucu ayırarak bunların isimlerini bir kağıda yazıp kaymakama götürür. Kaymakamın müsaadesi olursa bu gönüllü korucular asıl korucularla beraber yağmacılara ve eşkiyaya karşı köy ve köylüyü korurlar.

Bakanlar Kurulunca tespit edilecek illerde; olağanüstü hal ilanını gerektiren sebeplere ve şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin köyde veya çevrede ortaya çıkması veya her ne sebeple olursa olsun köylünün canına ve malına tecavüz hareketlerinin artması hallerinde, valinin teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile yeteri kadar geçici köy korucusu görevlendirilmesi kararlaştırılabilir. Bu şekilde görevlendirilecek geçici köy korucusu sayısı 40.000 kişiyi geçemez. Bakanlar Kurulu bu sayıyı yüzde elliye kadar arttırmaya yetkilidir. Görevlendirmeyi gerektiren hallerin ortadan kalkması durumunda veya idarî zaruret hallerinde görevlendirmeye ilişkin aynı usûl uygulanmak suretiyle geçici köy korucusu olarak yapılan görevlendirmelere son verilebilir.

Köy koruculuğu günümüzde maaş alan ve maaş almayan/gönüllü koruculardan oluşmaktadır. Koruculuk bölgede bir rant aracı olarak görüldüğünden koruculuğu gönüllü yaparak devletten yetki ve silah alan köylü ya da aşiretlerin sayısı epey yüksektir. Koruculuğun bir rant aracı ve devlet koruması altında bir suç makinesine dönüştüğünü gösteren sayısız yasadışı faaliyetler kayıtlara geçmişken devlet pek çok korucunun görevine son vermiştir. Korucuların özellikle 1990'larda yasadışı pek çok faaliyette bulunması, devletin bölge insanı ve aşiretlerini korucu olmaya zorlaması, aşiretlerin koruculuk şemsiyesi altında bölgesel güç olmaya çalışması ve JITEM'in korucuları kullanması GKK'nın etkinliği, hukukiliği ve terörle mücadelede işlerliği hususlarında tartışılmasına yol açmıştır.

OHAL Bölge Valiliği kayıtlarına dayanılarak 1994-1996 yıllarını kapsayan üç yıllık dönemde 3687 korucunun işine son verilmiş, daha sonra açıklanan bilgilerde de aynı dönemde silah alan 77 bin köy korucusunun 23 bininin görevlerini kötüye kullanmaları nedeniyle (rüşvet, PKK'ya yardım yataklık, adam öldürme, adam yaralama, silah kanununa muhalefet, kız kaçırma, meskene tecavüz, uyuşturucu...) silahlarının ellerinden alındığı belirtilmiştir (Ekinci, 2011: 40). 2012 yılında İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin, Nisan ayı itibarıyla 45 bin 181 köy korucusunun güvenlik kuvvetlerine yardımcı olduğunu ve koruculara Mayıs ayı itibarıyla 761 lira aylık, 24 lira operasyon tazminatı, 76 lira da ilave ücret ödendiğini kamuoyuna bildirmiştir (trthaber, 2013). Görüldüğü gibi koruculuğa yönelim bir geçim kaynağı olmaktan daha ötesini ifade etmektedir.

GKK'nın terörle mücadele sürecinde denetimsiz bir sistem haline gelerek suç üreten bir yapılanmaya dönüşmesi esasında öngörülmez bir durum değildir. GKK'ya katılımın bölgede güç savaşının temel aracı haline dönüşmesi bir yana GKK'ya katılanların pek çoğu devlete karşı işledikleri suçlardan sıyrılma amacı gütmüşler ve bunda da başarılı olmuşlardır. Bir bakıma devlet GKK çatısı altında PKK ile mücadele edenleri ya da ettiğini sandığı kişileri sicillerini temizleyerek ödüllendirmiştir. İlk korucu aşireti Jirkiler buna örnektir. Fakat sicillerin temizlenmesi bu kişilerin devlet yetkisi ile yeni suçlar işlemesine engel olmamıştır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen GKK'nın terörle mücadeledeki kısmi yararı göz ardı edilemez. Daha önceki başlıklarda sözünü ettiğimiz PKK tarafından GKK'lara yapılan çağrılar bu açıdan değerlendirilmelidir. Özetle GKK, PKK'nın sivilleri örgüte kazandırma çabalarının zıt kutbunu oluşturmuş ve sivilleri terörle mücadele sistemine sokmuştur. Fakat sonuç bundan farklı şekilde sivillerin devlet şemsiyesi altında bölgede suç işleme biçiminde olmuş ve terörle mücadele sürecinde insan hakları ihlallerine yenileri eklenmiştir.

3.2.2.2. Sosyal ve Ekonomik Düzenlemeler ve Faaliyetler

Türkiye'de terörle mücadelenin terörizmle mücadele ekseninde değişimi bu sürece AB'ye uyum çerçevesinde sosyal ve ekonomik düzenleme ve faaliyetlerin dâhil edilmesi ile başlamıştır denebilir. Ayrıca bölgesel yönetim değişiklikleri ve değişen uluslararası konjonktür değişimin itici gücü olmuştur.

Terörle mücadelede sosyal ve ekonomik düzenleme ve faaliyetlerin önemi bu düzenleme ve faaliyetlerin terör örgütünün eleman kazanmada ve kazandığı elemanların da devamlılığını sağlamada kullandığı propagandayı temelde çürütmesi ile ilgilidir. Örneğin, bu gün PKK'nın propaganda söylemlerinde Kürt dilinin önündeki engel olarak sadece suni bir anadilde eğitim konusu yer almaktadır; çünkü Kürtçenin kullanımı hakkındaki sınırlamalar yürürlükten kaldırılmıştır. Aynı şekilde Kürtlerin tanınması ve terörle mücadeledeki yanlışların idraki bu konuda oldukça önemlidir; çünkü artık PKK söylemlerinde Kürtlerin yok sayıldığı söylemlerini öne çıkaramamaktadır.

Bu düzenlemelerin ve faaliyetlerin bir diğer etkisi bölgedeki önyargıların kırılması, radikallerin sayısının azalması, hak aramanın siyasal zeminde sürdürülmeye başlanması ve PKK'yı tek çözüm görme anlayışının sarsılmasıdır.

Bu başlık altında alınması gereken önlemlerin birincisi pek tabii bölgedeki eğitim seviyesinin yükseltilmesidir.⁷⁷ Bölgede gözlenen olgu bölge insanının özellikle de kızların eğitimsiz bırakılması ve bölgenin cehaletten kurtarılamamasıdır. Öğretim ve eğitimsizlik bölgede şiddetin çözüm olarak kabul edilmesinde etkili olmuştur. Dahası bu durum bölgenin Türkiye'nin geri kalanı ile bütünleşmesini engellemekte ve önyargıları da beraberinde getirmektedir. Eğitimin bölgede geliştirilmesi, eğitim kurumlarının sayısal olarak artırılması anlamından çok eğitim almayı kolaylaştıracak ve bunu teşvik edecek bir dizi düzenleme ve faaliyeti kapsamaktadır.

Bu başlık altında incelenmesi gereken bir başka konusu ise bölgede konuşulan diller üzerinde geçmişten kalma yasakların kaldırılması faaliyetleridir. Bu konuda atılan Kürtçe yayına izin verilmesi ve Kürtçenin kullanımı sınırlayan yasakların Özal ile kaldırılması adımları önem arz etmektedir. Bu bağlamda Kürtçe konuşma yasağı getiren 2932 sayılı Kanun'un 1991 yılında kaldırılması Kürtlerin devletle barışması anlamında önemlidir.

Sosyal ve ekonomik düzenleme ve faaliyetlerin sosyal ayağı toplumsal kesimlerin yaşam kalitesini arttırmaya yönelik iken ekonomi ayağı ise bu düzenleme ve faaliyetlerin devamlılığı, oto finansmanı ve en önemlisi refahı arttırmayı ifade etmektedir. Nitekim bölgedeki yaşam kalitesinin artırılması, yani eğitim, sağlık ve altyapı gibi temel ihtiyaçların etraflıca giderilebilmesi bölgedeki istihdamın artırılması ile yakından ilgilidir. Ayrıca bölgenin GSMH'deki payının % 10 seviyesinden düşük olması bölgesel kalkınmanın gerekliliğini öne çıkarmaktadır. Terörle mücadele sürecinde bölgenin güvenlik bölgesi haline getirilmesi, güvenlik nedeni ile boşaltılması, artan göç, sanayileşmenin sağlanamaması ve daha önce

⁷⁷ Daha önceki konularda eğitim ile terörist olma arasındaki zayıf ya da güçlü bağlara yönelik rakamlar eğitimsizliğin terörist olmanın tek ve birincil nedeni olmadığını ortaya koymaktadır. Bu konu başlığı altında eğitime vurgu yapılması ise bölgedeki vatandaşların eğitimsiz kaldıklarında terörizme yöneldikleri varsayımı değil, eğitimsizliğin hak arama önündeki temel engel oluşu ve şiddete yatkınlığa neden olması ile ilgilidir.

açıkladığımız terörün ekonomik etkileri teröre maruz kalan bölgede ekonomik faaliyetleri en az seviyeye indirmiş ve terörü beslemiştir. Başka bir açıdan 30 yıldır tamamlanamayan, 3,8 milyon kişiye istihdam sağlayacak olan GAP bir şekilde terörün itici gücü ve sonucu sayılabilir. Nitekim tamamlanamayan GAP bölgesel istihdam ve kalkınma yaratmadığından teröre itici bir güç uygularken, projeye ayrılması gereken kaynakların terörle mücadelede kullanılması bu projenin tamamlanamamasına neden olmuştur. Diğer deyişle terörle silahlı mücadelede başarısızlık ve kayıplar, terörizmle mücadelede uygulamaya konulan sosyo-ekonomik ve siyasal programları uzun vadede sekteye uğratmaktadır. (USAK, 2008: 21).

Ekonomik geriliğin PKK'nın en etkin olduğu yıllara rastlaması bu bilgiler ışığında ele alınırsa beklenilmeyen bir durum değildir. Nitekim PKK Türkiye'de her zaman bozuk olan yapılardan beslenmiş dahası ekonomik zayıflık pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye her bakımdan zayıf kalmıştır. PKK'nın etkin olduğu; yani silahlı güçlerinin yoğun eylemsellik içinde bulunduğu dönem olan 2000'lerin ilk yıllarına kadar Türkiye'de enflasyon had safhada seyretmiştir. Rakamsal olarak ifade edersek: 1983-1991 yılları arasında enflasyon; %60-70 (Bölügeray, 1996: 105), 1993-2002 yılları arasında ise ortalama %70 seviyesinde (hazine, 2013) olmuştur. Özetle söylenebilir ki; ekonomik gerilik terörü beslemiş, terörle ekonomik gerilemeye neden olmuştur. Ekonomik kalkınma bu nedenle terörle mücadelenin önemli bir ayağını oluşturmaktadır.

Sosyal ve ekonomik düzenlemeler terörizmle mücadeledeki en önemli araçlardandır ve bu önem bu düzenlemelerin çok dikkatli ve özenli yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Günümüzde bu alanda yapılan düzenlemelerin handikabını PKK'nın kendisini galip ilan etmesi ve böylece kamuoyu vicdan ve gururunu zedelemesi ayrıca bir anda gelen özgürlük ve haklar karşısında Kürçü çevrelerin ne isteyeceğini bilemeyecek hale gelmesi oluşturmaktadır. Bu nedenle günümüzde bu düzenlemeler kamuoyunu dikkate alınarak yavaş yavaş yapılmakta bazen de ölü doğmaktadır.

3.2.3. Etkin Kurumlar

Türkiye'de terörle mücadele sürecinde hangi kurumların etkin olduğu terörle mücadelenin yapısı ve geleceği ile yakından ilgilidir. Terörle mücadelede tekil askeri aktörler etkinken, terörizmle mücadelede çoğul bir şekilde yasama, yürütme ve çeşitli kurumlar etkindir. Aktörlerin çeşitliliği mücadelenin hukuki yanını ve etkinliğini arttırmakta ve mücadelenin bütüncül bir şekilde işlemesine olanak sağlamaktadır.

Daha önceleri TSK, MİT ve kolluğa devredilen terörle mücadelede bu gün yetkiler pek çok kurumla ilintili hale getirilmiştir. Elbette bunda PKK'nın artık bir terör örgütünden fazlasını ifade etmesi önemli bir nedendir.

Günümüzde terörle mücadeledeki görünüm yürütme ve yasamanın süreçte etkin olması ve güvenlik güçlerinin sadece uygulayıcı konuma getirilmesidir. Yasama ve yürütmenin artan gücü PKK'yı temsilen meclise giren siyasi partiler ile güvenlik güçlerinin çözümde başarısız olduğunun farkına varılması ile açıklanabilir. Böylece Kandil ve TSK ikinci planda kalmış, İmralı, yasama ve yürütme ön plana çıkmıştır. Elbette bunda şiddetin artık çözümleyici olmaktan uzak olduğunun anlaşılması ve PKK'nın Ortadoğu ekseninde rol bulamaması oldukça etkindir. Bunlara ek olarak doğusundan batısına tüm Türkiye'nin terörist ya da şehit yeni cenazelerden bıkmaması, hükümetlerin terörizmle mücadele konseptine geçmesi ve TSK vesayetinin kırılması etkili olmuştur.

Terörle mücadele etkin kurumların sivil yapılar lehine değişmesi yanında sivil yapılara yeni oluşumlar dâhil edilmiştir. Örneğin, Dışişleri Bakanı, Milli Savunma Bakanı, Maliye Bakanı, MGK Genel Sekreteri, Genelkurmay İkinci Başkanı, Başbakanlık Müsteşarı, MİT Müsteşarı, Jandarma Genel Komutanlığı Kurmay Başkanı, Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşar Yardımcısı ve Başbakanlık Güvenlik İşleri Genel Müdürü katılımı ile gerçekleştirilen Terörle Mücadele Yüksek Kurulu, bakanlıklar ve çeşitli önemli kurumların koordinasyonunu sağlama konusunda önemli bir adımdır.

Terörle mücadele sürecinde sivil nitelikte olmayan TSK çatısındaki Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi (TMMM) önemli bir kuruluştur. 2005 yılında

kurulan ve bu gün Bulgaristan, Romanya, İngiltere, ABD, Almanya, Hollanda ve Macaristan üye olduğu TMMM, NATO tarafından akredite edilerek "Uluslararası Askerî Kuruluş" statüsü kazanmıştır. TMMM'nin görevleri ve vizyonu ise şu şekilde açıklanmıştır (tmmm, 2013):

1. *Terörizmle mücadele alanında yaptığı akademik çalışmalarla NATO birimlerine bilimsel destek ve uzmanlık sağlamak,*
2. *Stratejik ve operatif seviyede Eğitim ve öğretim faaliyetleri icra etmek,*
3. *Terörizmle ilgili NATO konseptlerinin test edilmesinde Müttefik Dönüşüm Komutanlığına destek olmak,*
4. *Edinilen bilgiler ve alınan dersler aracılığıyla doktrin geliştirilmesine yardımcı olmak,*
5. *Müşterek çalışabilirlik ve standardizasyon ile imkân ve kabiliyetlerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.*

Dünya barışı için bir tehdit teşkil eden her türlü teröre karşı, bu uğurda birleşen ülkelerin beklentileri doğrultusunda, akademik boyutu da içerecek şekilde; çalışma, koordinatörlük ve danışmanlık yapan, sonuçlar üretebilen, yönlendiren, terörle mücadeleye günümüzde ve gelecekte katkıda bulunan bir merkez olmak ve bunun sürekli gelişimini sağlamaktır.

Görüldüğü gibi TMMM askeri nitelikte olsa da esasında uluslararası katılımın sağlandığı akademik bir kuruluştur. Önemli devletlerin katılımın sağlandığı bu kuruluşun faaliyetleri ileriye dönük olsa da devletlerin teröre karşı duruşunu somutlaştırması anlamında önemlidir.

Buraya kadar özetlemek gerekirse Türkiye'nin terörle⁷⁸ mücadelesi daha doğrusu PKK ile mücadelesi dönemlere ayrılmakla beraber temelde literatürün aksine başarılı değildir. Elbette terörle mücadele stratejisinde başarı ölçütü "kelle" olarak belirlenirse ve PKK'nın da başarı ölçütü bağımsız ya da özerk bir "Kürdistan" devleti kurmak olarak belirlenirse Türkiye'nin terörle mücadele stratejisi tam anlamı ile başarılıdır. Fakat Türkiye 1990'lardan sonra anlamıştır ki; terörizmle daha doğrusu PKK ile mücadelede önleme ve engelleme yöntemlerinden yoksun,

⁷⁸ TMK'da *terörizm* yerine *terör* kavramı kullanılması nedeniyle burada ve ilerleyen başlıklarda *terör* diyerek bizim de kastettiğimiz kavram *terörizmdir*.

öldürülen terörist sayısı ile doğru orantılı olarak başarılı sayılmak mümkün değildir. Diğer bir yanlış tutum ise PKK'nın başarılı sayılmasını onun bağımsızlık isteklerinin gerçekleşmesi ile eş anlamlı kabul etmektir. Şurası bir gerçektir ki; PKK hiçbir zaman Türkiye'yi bölecek ya da öyle bir potansiyel güç olacak kadar güçlü olmamıştır. Mete de (Kaynak ve Mete, 2007b: 102) aynı konuya vurgu yapmış ve bir devletin şu veya bu terör örgütüne "bölücü" sıfatını yakıştırdığında onun siyasi amacını resmen kabul etmiş, gerçekleşebilir saymış olmasından bahseder.

3.3. Türkiye'de Terörle Mücadelede Kamu Yönetimi Aygıtı Dışındaki Bazı Çevrelerden Çözüm Önerileri

Türkiye'nin en temel sorunu olan terörizme yönelik çözüm önerileri son otuz yıldır neredeyse her kesim tarafından ortaya konulsa da bunların metinden öteye geçtiği ileri sürülemez. Fakat STK'ların terörizm üzerine eğilmeleri ve buna yönelik çözüm önerileri sunmaları, bu sorunun çözümünde toplumsal mutabakatın ve farkındalığın sağlandığı anlamına gelmektedir.

Çözüm önerilerinde göze çarpan ortak özellik terörle mücadele yerine terörizmle mücadele yoluna gidildiğidir. Ayrıca şiddetsizlik halinin devamına, diyaloga, kültürel hakların verilmesine ve yerel yönetimlerin özerkliğine vurgu yapılmıştır. Raporlarda PKK ve Öcalan'ın muhatap alınıp alınmayacağı konusunda farklılıklar ayrıca yerel yönetimlerin özerkliğinin federatif bir sistem mi öngöreceği konusunda muğlaklık söz konusudur. Yine raporların bu önemli iki konu dışında aynı söylemlere sahip olduğu belirtilebilir.

3.3.1. Bilge Adamlar Kurulu: Terörle Mücadele Stratejisi

Dünya'daki ve yurtiçindeki gelişmeleri takip ederek geleceğe yönelik öngörülerde bulunmak; Türkiye'nin ikili ve çok taraflı uluslararası ilişkilerine ve güvenlik stratejilerine, yurtiçindeki siyasi, ekonomik, teknolojik, çevresel ve sosyo-kültürel problemlerine yönelik bilimsel araştırmalar yapmak; karar alıcılara milli menfaatler doğrultusunda gerçekçi, dinamik çözüm önerileri, karar seçenekleri ve politikalar sunmak Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (BİLGESAM) kuruluş amaçları arasında yer almaktadır (Sandıklı, 2011: iii). Böyle bir amaç elbette Türkiye'nin en temel sorunu sayılan terörizm sorununa eğilmeyi zorunlu kılmaktadır.

Bilge Adamlar Kurulu⁷⁹ raporunun temel özelliği demokratikleşme, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik, güvenlik ve uluslararası ilişkiler olmak üzere dört boyutlu bir strateji ile terörle mücadeleyi ele almasıdır. Bunlara değinecek olursak (Sandıklı, 2011):

A. Demokratikleşme Boyutu

Demokratikleşme raporunda tarafların birbirini anlaması daha doğrusu diyalog kurarak önyargıların kırılması ve insan haklarının korunmasını ifade etmektedir. Rapor bu bakımdan Türkiye'nin demokratikleşme sorununa vurgu yapmaktadır. 2000'li yıllardan itibaren Kürtçenin kullanılmasına ve öğrenimi önündeki engellerin kalkmasına, işkence gibi çeşitli insan hakları ihlallerine ve TMK'daki değişiklik yapılmasına yönelik düzenlemelerin olumlu karşılandığı bu raporda öneriler başlığı altında şunlar yazmaktadır:

- Siyasi partiler, STK'lar ve tüm toplum kesimlerinin katkısı ve uzlaşısı ile daha demokratik ve özgürlükçü bir anayasanın hazırlanarak yürürlüğe konması,
- Türkiye'nin imzaladığı "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı" dikkate alınarak geniş tabanlı mutabakatla yeni bir yerel yönetimler yasası yapılması,
- Siyasi Partiler Yasası'nın, seçim barajının düşürülmesini sağlayacak şekilde değiştirilmesi veya yeniden düzenlenmesi,
- Tarafların aynı topraklarda, birlikte daha demokratik, daha özgür yaşamalarını sağlayacak modelin belirlenmesi ve bu modele göre reformların gerçekleştirilmesi,
- Türkiye Cumhuriyeti yapısı içerisinde, Kürt kökenlilerin ve Türklerin birlikte yaşama arzuları yanında, Kürtler adına ortaya konulan özerklik ve

⁷⁹ Başkan Salim Dervişoğlu (E. Oramiral), Başkan Yardımcıları Sami Selçuk (Prof. Dr./Yargıtay Onursal Başkanı), İlder Türkmen (E. Bakan/Büyükelçi), Kurul Üyeleri Kutlu Aktaş (E. Bakan/Vali), Oktar Ataman (E. Orgeneral), Sabahattin Ergin (E. Koramiral), Orhan Güvenen (Prof. Dr.), Ali Karaosmanoğlu (Prof. Dr.), Sönmez Köksal (E. Büyükelçi), Çelik Kurtoğlu (Prof. Dr.), Ersin Onulduran (Prof. Dr.), Güner Özbek (E. Büyükelçi), Özdem Sanberk (E. Büyükelçi), Necdet Yılmaz Timur (E. Orgeneral), İlder Turan (Prof. Dr.), Nur Vergin (Prof. Dr.).

hatta bağımsızlık taleplerinin, her iki tarafın da katılacağı bilimsel daha fazla çalışma ile araştırılması,

- Ana dilin öğrenilmesine fırsat verilmesi bakımından okullarda seçmeli ders uygulamasının altyapı çalışmalarını müteakip başlatılması,
- Oylamalar yapılarak halkın istediği eski yer adlarının iadesinin ve bu konudaki mevcut müracaatların daha hızlı sonuçlandırılması,
- Ayrımcılık algısı konusuna bilimsel olarak yaklaşarak, sorunun nedenlerinin mevcut çalışmalardan da faydalanarak gerçekçi olarak tespit edilmesi ve önlemlerin gecikmeden alınması,
- Bölgedeki hizmet kalitesi ve bu hizmeti sağlayan kamu görevlilerinin profili ve yetkinliği konusunda yeni tedbirlerin alınması,
- Demokratikleşme sürecinin kesintiye uğratılmadan yeni açılımlarla devam ettirilmesi, Kürt Sorunu'na çözüm arayışlarının ve Alevi açılımının samimi bir şekilde ve toplumsal beklentileri de karşılayacak şekilde sürdürülmesi,
- Örgütün üst düzey dağ kadrosunun üçüncü bir ülkeye sığınma ve ikametini mümkün kılacak alternatiflerin ortaya konması, PKK'nın çözülmesi noktasında diğer tedbirlerle birlikte dikkate alınmalıdır,
- Örgütün çözülme süreci ve sonrasına dönük tartışmalara yoğunlaşırken, bugün ve çatışma sonrası dönem için sadece örgüte katılmış kişilerin ve bölgedeki Kürtlerin değil; korucuların, bölgede görev yapmış güvenlik güçleri elemanlarının ve aynı zamanda önyargıları yükselen Orta ve Batı Anadolu'daki Türklerin de rehabilitasyona ihtiyacı olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır.

B. Sosyo-kültürel ve Sosyo-ekonomik Boyut

Eğitim Stratejisi ve Projeler

- Yeni bir "öğretmen yetiştirme rejimi" geliştirilmesi, bölgede eksik olan öğretmen kadrolarının doldurulması, kalifiye öğretmen ve idareci eksikliğinin giderilebilmesi için tecrübeli olan öğretmen ve idarecilerin de bölgede görev yapmalarının sağlanması, bu amaçla bir rotasyon sisteminin

geliştirilmesi, bölgeye atanan öğretmenlerin bölgede en az 5 yıl süreli olarak görev yapmalarının sağlanması, bölgede görev yapan öğretmenlerin meslek içi eğitimlerle bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, yatılı ilköğretim bölge okullarının ıslah edilmesi,

- Eğitimin bütünleştirici rolünden istifade edilmesi, bu maksatla öğretmenlerin birlik-beraberliğe ve ülkeye faydalı vatandaşlar yetişmesine katkı sağlayacak şekilde bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi,
- Öğretmenlerin maddi ve sosyal imkânlarının artırılarak bölgede görev yapmalarının teşvik edilmesi,
- İllerdeki mülki amirler ve eğitim yöneticilerinin eğitime olan ilgisinin ve katkısının artırılması,
- Eğitimde fiziki şartların iyileştirilmesi,
- Kırsal bölgelere özgü eğitim sorunlarının giderilmesi,
- Müfredatın düzeltilmesi ve geliştirilmesi,
- Din dersleri uygulamalarındaki aksaklıkların giderilmesi,
- Öğrencilerin okula uyum sorunlarının giderilmesi,
- Eğitim kurumları arasındaki mobilitenin artırılması,
- Ailelerin eğitime, okula ve çocuğuna olan ilgisinin artırılması,
- Eğitimin yaygınlaştırılması,
- Bölgedeki eğitim sistemi düzenlenerek bölge şartlarına uyumunun sağlanması: Tarım mevsimine göre dönemlerin düzenlenmesi,
- Gençlerin geleceğe hazırlanması ve sportif potansiyelinin hayata geçirilmesi,
- Mesleki eğitimin öne çıkarılması: Mesleki eğitime yönlendirme, katsayı adaletsizliğinin giderilerek mesleki eğitimin cazibesinin artırılması,
- Örgütün okullardaki etkisinin/istismarının kırılması,
- Bölge üniversitelerindeki öğretim üyesi kadrolarının tamamlanması.

Sosyal Strateji ve Projeler

- Sivil toplum kuruluşlarının ön plana çıkarılması, desteklenmesi ve güvenliklerinin sağlanması,
- Sosyal mobilitenin artırılması, bu kapsamda; kardeş il uygulamasıyla karşılıklı ziyaretlerin gerçekleştirilmesi, kurumlar arası karşılıklı ziyaretlerin gerçekleştirilmesi, iç turizmin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi,
- Bölgedeki sosyal yapının ıslahı,
- Aile yapısının güçlendirilmesi,
- Farklı etnik ve kültür gruplarıyla evliliklerin teşvik edilmesi,
- Sosyal yardımların sürdürülmesi: Bu kapsamda; dağıtımın adil olarak yapılması ve sosyal yardımların karşılıksız olarak yapılması,
- Kadınlara dönük sosyal projeler geliştirilerek sosyal hayata katılımlarının teşvik edilmesi,
- Gençlerin rehabilitasyonuna yardımcı olacak tesislerin açılması/faaliyetlerin yapılması,
- Bakılabilecek ve ilgilenilebilecek sayıda sağlıklı ve eğitilmiş çocuk sahibi olmasının teşviki ve desteklenmesi.

Sosyo-kültürel Strateji ve Projeler

Din Konusundaki Projeler

- Diyanet teşkilatındaki mevcut sistemin ıslahı ve bölgede teşkilattan azami derecede istifade edilmesi,
- Mesleki eğitim faaliyetleri artırılarak din görevlilerinin bilgi ve temsil düzeylerinin yükseltilmesi,
- Müftülerin ildeki dini hizmetlere daha yakından nezaretinin artırılması,
- Hutbe ve vaazların içerik olarak zenginleştirilmesi ve dilinin halkın anladığı dilden olması,
- Devletin dinsiz olduğu yönündeki örgüt propagandasının etkisiz kılınması,

- Örgütün din adamları üzerindeki baskısının kırılması,
- Örgüt yandaşı din adamlarının etkilerinin azaltılması,
- Örgütün dini kapsamlı propagandalarının etkisiz hale getirilmesi,
- Örgütlerin (PKK ve Hizbullah) dini istismar faaliyetlerinin etkilerinin zayıflatılması.

Dil Konusundaki Projeler

- Kürtçenin lehçeleri ve Zazacanın günlük hayatta kullanılmasının önündeki varsa engellerin kaldırılması, kullanılmasının kolaylaştırılması,
- Kürtçenin lehçeleri ve Zazacanın okullarda seçmeli ders olarak okutulması,
- TRT-6'da aynı anda Kürtçenin lehçeleri ve Zazacada televizyon yayınları ve aynı şekilde TRT'de radyo yayınları yapılması.

Psiko-sosyal Strateji ve Projeler

- Etnik ayrımcılık algısına neden olan uygulamaların ortadan kaldırılması,
- Toplumsal entegrasyonun güçlendirilmesi,
- Radikalleşme ve fanatikleşmenin önlenmeye çalışılması,
- Sosyal damgalama (etiketleme) ile mücadele edilmesi,
- Toplumsal empatinin geliştirilmesi,
- Sosyal afazinin rehabilite edilmesi, dil üzerindeki yasakların kaldırılması ve günlük hayatta rahatlıkla kullanılabilir hale getirilmesi, olumsuz kültürel ve sosyal birikimlerin baskıyla hızlı bir şekilde değişime zorlanmaması, toplumun kendi kültürünü tanımasına ve ifade etmesine fırsat verilmesi, diyalog kapılarının sürekli açık tutulması,
- Kolay para kazanma düşüncesinin zayıflatılması/ortadan kaldırılması ve doğrudan para yardımı yerine insanların üretken olmaya teşvik edilmesi,
- Kürt olmayan vatandaşlarda görülen Kürtler hakkındaki yanlış kanaatlerin düzeltilmesi,

- Örgüte yakın partilerde yer alanların dışlanmaması, irtibatın ve diyalogun sürdürülmesi,
- Yaygın olarak talep edilen kültürel hakların karşılanması,
- Kamu görevlilerinin hatalarının en aza indirilmesi, bu maksatla, bölgeye gidişten önce oryantasyon eğitimi verilmesi ve görev yaparken de meslek içi eğitimlerle konunun canlı tutulması,
- Geçmişte yaşanmış hatalar yerine, bölgede yaşanan gelişmeler gündeme taşınarak olumlu bir havanın oluşturulması,
- Gönül birliğinin tesisine çalışılması,
- Tek taraflı mağduriyete fırsat verilmemesi,
- Bölgenin önemli insanların rol-model haline getirilmesi,
- Bölgeye uygulanan insani ve medeni yaklaşımın devam ettirilmesi,
- Sorunun kısa sürede çözümlenmeyeceğinin bütün taraflara anlatılması,
- Devlete karşı minnet ve güven duygularının güçlendirilmesi,
- Yıpranan değerler sisteminin güçlendirilmesi,
- Hapishanelerdeki gençlerin rehabilite edilmesi,
- İlmli siyasi grupların desteklenmesi,
- Birey ve toplumlara ortak hedeflerin verilmesi,
- Okullarda kişilik takip birimleri oluşturulması potansiyel risk taşıyanlara özel ilgi gösterilmesi,
- Barış ortamının muhafazası,
- Bölge insanının misafirperverlik vb. iyi yönlerinin ön plana çıkarılması,
- Hamasi milliyetçiliğin ameli milliyetçiliğe dönüştürülmesi,
- Diyalog platformları oluşturulması,
- Şiddet kültürünün zayıflatılması, insan hakları ve demokrasi kültürünün geliştirilmesi,

- Bölge dışındaki yaşantının medyaya abartılı veya uç örnekleriyle yansıtılmaması, ortalama ve gerçekçi hayatın yansıtılması,
- Bütün topluma ortak idealler verilmesi, bu maksatla; eğitim sistemine uygun girdiler yapılması, medya vasıtalarından etkin ve sürekli bir şekilde istifade edilmesi, aile terbiyesinin (Annelerin eğitimi) ihmal edilmemesi,
- Bütün topluma gerçekleştirilebilir ortak hedefler verilmesi.

İletişim ve Medya Stratejisi ve Projeler

- Halkı bilgilendirme sistemi kurulması ve ayrılıkçı propagandaların etkisinin azaltılması,
- Bölgede yapılan hizmetlerin halka sürekli olarak anlatılması,
- Kültürler arası iletişim ve pozitif etkileşimin sağlanması,
- Teröristle mücadelenin iletişim faaliyetleriyle desteklenmesi,
- Toplumsal önemi olan sorunların tartışılması,
- İletişim oryantasyon seminerleri düzenlenerek kamu görevlilerinin iletişim hatalarının en aza indirilmesi (mülki amirler başta olmak üzere halkla yüz yüze gelen en alt düzeydeki kamu görevlileri),
- Kadınlar ve gençlerle iletişim sağlanmasına dönük projeler geliştirilmesi,
- Dış kamuoyunun bilgilendirilmesi,
- Özgürlükçü yaklaşımla yasak olan şeylerin cazibesinin azaltılması,
- Belirli periyotlarla yapılacak alan araştırmalarla en çok izlenen medya vasıtalarının, programlarının ve yazarlarının belirlenerek bilgilendirmede onlardan istifade edilmesi,
- Terörle ilgili yayınlarda hassasiyet gösterilmesinin sağlanması,
- Ortak değerleri ön plana çıkaran film, dizi ve belgesellerin hazırlanarak yayınlanması,
- TRT-6'nın izlenme oranının artırılması,

- Yukarıda belirtilen amaçlara uygun olarak yerel medyadan da azami ölçüde yararlanılması.

İdare Stratejisi ve Projeler

- İdarenin etkinliğinin, uygulamalardaki bütünlüğünün ve devamlılığın sağlanması,
- Kapsamlı ve uzun vadeli bir çözüm stratejisinin geliştirilmesi, uygulanması ve uygulamanın izlenerek sonuçlandırılması,
- Geliştirilen projelerin bölgeyi ve göç coğrafyasını tam olarak kapsaması ile diğer kültür gruplarıyla etkileşim gözlenen konularda bütün ülkede uygulanması,
- Kamu görevlilerinin hatalarının en aza indirilmesi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi,
- Yeni bir değerlendirme ve atama sistemi geliştirilmesi,
- Bölgeye her alanda/bütün birimlerde kaliteli personel atanması,
- Kamu görevlilerinin bölgede görev yapmalarını sağlayacak ve teşvik edici maddi ve manevi tedbirlerin alınması,
- Bölgeye gönderilecek idarecilerin ve diğer kamu görevlilerinin seçiminde bölgenin sosyolojik yapısının da dikkate alınması, güvenlikten birinci derecede sorumlu mülki idare amirlerinin, emniyet ve asayişe ilişkin görev ve sorumluluklarına paralel olarak; atama, disiplin ve sicil yetkilerinin yeniden düzenlenmesi,
- Bölgeye atanan bütün kamu görevlilerine göreve gitmeden önce oryantasyon eğitimi verilmesi, ayrıca, bölgede buldukları süre içerisinde de sürekli olarak eğitim verilerek muhtemel hataların en aza indirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması,
- Hata yapan kamu görevlilerinin ceza olarak bölgeye gönderilmemesi, bölgenin sürgün yeri olmaktan çıkarılması,
- Kamu görevlilerinde rotasyon sağlanması,

- İdarecilerin yerel yönetimlere farklı bakışının düzeltilmesi,
- Bölgede başarılı olan idarecilerin yaptıkları örnek uygulamalar konusunda diğer idareciler de bilgilendirilerek başarılı idare örneklerinden istifade edilmesi ve yaygınlaştırılması,
- Bölgedeki üst düzey kamu görevlilerinin halkın içinde/yanında/arasında yaşamlarının sağlanması, bunun bir değerlendirme kriteri haline getirilmesi,
- Halkın üretken hale getirilmeye çalışılması,
- Kırsalda öğretmen ve din görevlileri arasında işbirliği ve kaynaşma sağlanması,
- Kanaat önderleriyle işbirliği yapılması,
- Halka pozitif ayrımcılık uygulanması ve olumlu hizmetlerin hızlandırılması,
- Faili meçhullerin faillerinin bulunması ve cezalandırılması,
- Sadece yerinden olmuşlara değil, köyünü terk etmeyenlere de yardım yapılması,
- Bölge milletvekillerinin güvenliğinin sağlandığı bir ortamda, TBMM'de halkın gerçek sorunlarına anlatabilme yetisine kavuşturulması,
- Köye dönüş yerine, göç edenlerin buldukları yerlerde rehabilite edilmesi,
- Bölgenin sorunları için sosyal bilimcilerin seferber edilmesi,
- Adalet sisteminin daha fazla gecikilmeden düzeltilmesi,
- Bölgede yaşayan insanların kamu dairelerindeki sorunlarını halledebilmek için ana dillerinde irtibat sağlayabilecekleri personelin bulundurulması,
- Mevzuatta gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması,
- Etnik ayrımcılığa neden olan uygulamaların ortadan kaldırılması,
- İllerde ve ilçelerde mülki amirlerin başkanlığında halk platformları kurulması, halk günleri adı altında düzenli olarak STK temsilcileri ve

halkın ileri gelenleriyle görüşülmesi, böylece halkın sorunlarının dinlenmesinde kısa yol oluşturularak sorunların en kısa zamanda çözülmesine imkân sağlanması,

- Şiddet kültürünün zayıflatılması,
- Etnik kökene veya bölgesel esaslara dayalı düzenlemeler yapılmaması.

Sosyo-Ekonomik Stratejiler ve Projeler

Ekonomik Strateji ve Projeler

Tarım ve Hayvancılığın geliştirilmesi: Bölgedeki refahı ve istihdam artırabilmek için; bölgede sanayi, ticaret ve turizm gibi sektörleri dışlamadan emek yoğun sektör olan tarım ve hayvancılığın öncelikle geliştirilmesi gerekmektedir.

Tarım ve hayvancılığın geliştirilebilmesi için de; AB'ye uyum sürecine hız verilerek sektörün yapısal değişim ve gelişiminin sağlanması, yaygın durumda olan yolsuzlukla etkin bir şekilde mücadele edilmesi, daha etkin bir proje değerlendirme ve izleme sisteminin geliştirilmesi, tarımsal piyasalardaki rekabeti tesis edecek ve fiyat istikrarı sağlayacak politikaların geliştirilmesi, Türkiye'de farklı bölgelerin tarımsal açıdan mukayeseli üstünlükleri belirlenerek tarımsal desteklerin buna göre yeniden yapılandırılması, belirlenecek politikaların bütüncül olarak ele alınması (örneğin süt sığırcılık desteği ile okul sütü projesinin bir arada düşünülmesi gibi) önem taşımaktadır.

Bu alanda nihai hedef, özel sektörü teşvik ederek her aileye en az geçinebilecek derecede iş imkânı meydana getirmek, bu maksatla diğer sektörleri de ihmal etmeden özellikle tarım ve hayvancılığı azami derecede desteklemektir.

Ticaret, Sanayi ve Turizm Stratejisi ve Projeler

Bu alandaki hedef, kentlerde işsizliği en aza indirecek istihdam potansiyeli oluşturmak, bunun için de öncelik hizmet yoğunluklu sektörde olmak üzere, maliyetin düşürülerek rekabetin aşılabilmesi bakımından hammadde kaynağı bölgede olan ve komşu ülkelere ihracat imkânı yüksek olan ürünlerin üretilmesine imkân sağlayacak şekilde sanayileşmenin sağlanması olmalıdır.

Sağlık Stratejisi ve Projeler

Sağlık hizmetleri; devletin sosyal devletin bir gereği olmasının yanında, gösterilen şefkat ve ilgiyle bölge insanının gönlüne girilmesinde en önemli vasıtalarından birisi durumundadır. Bu nedenle, sağlık hizmetlerinde son dönemde yaşanan olumlu gelişmeler, daha da geliştirilerek devam ettirilmelidir.

C. Güvenlik Boyutu

- Terörle mücadelenin bütün boyutlarıyla sinerji sağlayacak şekilde Başbakanın başkanlık edeceği Terörle Mücadele Genel Kurulu tarafından yürütülmesi,
- Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nın Başbakanlığa bağlı olarak, Terörle Mücadele Genel Kurulu'nun sekreteryasını, stratejik planlamalarını, bu planların izleme ve uygulamalarını takip ve koordine edecek bir yapıya kavuşturulması,
- Terörle mücadeleye katılan kuruluşlar ve birimlerin Terörle Mücadele Genel Kurulu'na düzenli rapor göndermesi,
- Terörle Mücadele Genel Kurulu yönlendirmesi ile sinerji sağlanacak şekilde istihbarat örgütleri arasında etkili bir koordinasyon ve işbirliği sağlanması, istihbarat bilgi ve değerlendirmelerinin karşılıklı olarak paylaşılması, düzenli bir şekilde istihbarat raporları hazırlanması ve raporların kurullarda değerlendirilmesi,
- İl bazında, mülki amirlerin terörle mücadeledeki lider rolünün artırılarak kamu birimleri, güvenlik güçleri ve halk arasında olması gereken koordinasyonun sağlanması ve iletişim sorunlarının giderilmesi,
- Örgütün eylemlerini sürdürmek için kullandığı finansal kaynaklarının tespit edilmesi ve bunlara ağır yaptırımlar uygulanması,
- Mücadelenin yalnızca güvenlik güçleri ile değil toplumun her kesimiyle beraber ve işbirliği içerisinde yürütülmesi (devletin bütün resmi organları ve STK'larla işbirliği yapılması),
- Gücün gerektiğinde ve yeteri kadar kullanılması, halkı rahatsız etmeden hedefe yönelik istihbarata dayalı operasyonlar yapılması,

- Eylemsizlik ve barışçıl yöntemlerin esas alınması, ancak zafiyete meydan verilmemesi,
- PKK ile doğrudan veya aracılarla devlet unsurları tarafından uygun bir formatta görüşülerek şiddetin en aza indirilmesine ve mümkünse örgütün silah bırakmasının sağlanmaya çalışılması, ancak buna güvenilmemesi ve tedbirin elden bırakılmaması,
- Silah bırakmaya karşılık uygun bir zamanlamayla affın stratejik bir adım olarak düşünülmesi ancak affın çözüm arayışının ön koşulunu oluşturumaması,
- Lider ekibinin başka ülkelerde ikamete zorlanması,
- Af kapsamına giren örgüt üyelerine belirli bir süre psikolojik rehabilitasyon desteği verilmesi (Rehabilitasyon merkezi oluşturulması),
- Göç etmiş vatandaşlarımıza yakın ilgi gösterilmesi, sorunlarının çözülmesi,
- Bölgede pilot yerleşim yerleri tespit edilerek TOKİ yardımıyla sağlıklı iskân imkânları sağlanması, gettolaşmanın önlenmesi,
- Çocuklara eğitim imkânları sağlanarak örgütün istismarına maruz kalmalarının önlenmesi,
- Çeşitli sebeplerden dolayı yerel yönetimlerin yerine getiremediği alt yapı hizmetlerinin merkezi idare tarafından finanse edilmesi,
- Koruculuk sisteminin ıslahı,
- Örgüt silahları bırakıncaya kadar koruculuk sisteminin devam ettirilmesi,
- Örgüt silah bıraksa bile görevde olan korucuların geleceklerinin garanti altına alınarak küstürülmemesi ve bu konuda taahhütte bulunulması,
- Korucu çocuklarının kazanılmasına/kaybedilmemesine yönelik özel programlar hazırlanması ve destek sağlanması,
- Sistemi kendi özel menfaatleri doğrultusunda kullanmaya çalışma, devletin gücünü kullanarak yakın çevrelerindeki baskıda bulunma, kaçakçılık

yapma vb. adi suçlar kapsamındaki hataları yapan korucuların önce ikaz edilerek kazanılmaya çalışılması, ıslah olmadıkları takdirde sistemden çıkarılması,

- Jandarma ve polisin halkla ilişkilerinin geliştirilmesi ve diyaloglarının artırılması: Bu kapsamda; güvenlik personelinin bölge ve mesleki konularla ilgili olarak eğitilmesi; halkla diyalogu geliştirecek ziyaretlerin gerçekleştirilmesi; okullardaki çocuklarla iletişimin geliştirilmesi, Emniyet hizmetleri, gerek personel sayısının azlığı gerekse iş yükünün ağırlığından dolayı ve mevcut personele gerekli eğitim ve destek verilemediği için arzu edilen kalitede olamamaktadır. Personel sayısı artırılarak personel başına düşen iş yükü azaltılmalı ve geriye kalan zaman meslek içi eğitime ayırarak personelin mesleki kalitesi yükseltilmelidir, Askerlik ve polisliğin organize suçlar, istihbarat gibi ulusal düzeyde koordineyi gerektiren hizmetleri dışında kalan yerel asayiş hizmetleri, gelişmiş ülkelerde var olan uygulamalar örnek alınarak, o bölgeden istihdam edilen polisler tarafından yürütülmelidir. Bir şehrin trafik akışının düzenlenmesi veya bir mahalle kavgasına müdahale edilmesi gibi hizmetlerin, o insanların dil ve kültürünü bilen görevliler tarafından yürütülmesi daha verimli hizmet üretilmesine imkân sağlayabilir,
- Şark hizmeti için bölgeye tayini çıkan memurların göreve başlamadan önce bölgenin hassasiyetleri konusunda bir "oryantasyon" eğitimi almaları gerekmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın Ankara'daki "akıllı sınıfı" aracılığı ile verilebilecek böyle bir eğitim Türkiye'de akıllı sınıf imkânı olan bütün illerden izlenebilecektir. Şark görevi için tayini çıkan memurların buldukları ilden ayrılmadan ve gidecekleri ilde göreve başlamadan önce akıllı sınıf ortamında alacakları birkaç günlük eğitim bile onları zihinsel anlamda bölgedeki hizmete hazırlayacaktır,
- İl ve ilçe merkezlerindeki kalabalık yerlerde güvenlik tedbirlerinin teknolojik imkânlarla desteklenmesi: Bu kapsamda; MOBESE kamera

sisteminin yaygınlaştırılması; sokak aydınlatmasının geliştirilmesi, karanlık alan bırakılmaması.

D. Uluslararası Boyut

- Dışişleri mensupları tarafından yurtdışı kamuoyu, basın ve hükümetleri nezdinde PKK'nın olumsuz propagandalarına karşı doğru bilgilendirme yapılması,
- Komşu ülkelerle yürütülen ortak güvenlik ve işbirliği çalışmalarının artırılarak devam ettirilmesi,
- Sınır dışındaki (özellikle Kuzey Irak) teröristlerin takibi, ülkeye girişinin önlenmesi ve etkisiz hale getirilmesi,
- Silahlı İnsansız Hava Araçları'nın (SİHA) ABD'nin Predator'u gibi milli olarak üretilmesi ve hedeflerin etkisiz hale getirilmesinde Kuzey Irak sınırı ile Kandil bölgesinde kullanılması,
- SİHA'lara sahip oluncaya kadar silahsız İHA'ların gözlem ve tespit amaçlı olarak kullanılması ve operasyonel faaliyetlerle teröristlerin etkisiz hale getirilmesi,
- Terörle uluslararası zeminde mücadele edebilecek birimlerin kurulması,
- Kuzey Irak'a operasyon yapılabilmesi imkânının sürekli olarak muhafaza edilmesi,
- Örgütün finans kaynaklarından birisi olan Akdeniz'deki kaçakçılık ve uyuşturucu faaliyetlerinin önlenmesi,
- Üçlü mekanizmadan (Türkiye, ABD ve Irak) etkili olarak istifade edilmesi,
- Kuzey Irak'taki sınıra yakın bölgedeki kampların terörist gruplardan temizlenmesi veya en azından rahat bir yaşama mekânı olmaktan çıkarılması,
- Kandil üzerinde baskı oluşturularak örgütün pazarlık gücünün zayıflatılması,

- PKK'nın terör örgütü olarak kabul edilmesinin sağlanması,
- Avrupa ülkeleri ile güçlü ekonomik ve siyasi ilişkiler tesis edilmesi,
- Bölgesel terörün bitirilmesi amacıyla bölge ülkeleri arasında güvenlik alanında işbirliği sağlanması,
- Terör suçlarının iadesinin sağlanması,
- İKÖ'nün daha etkili ve fonksiyonel hale getirilerek terörizmle mücadelede işbirliği yapılması,
- Örgütün ideolojisi ve faaliyetleri anlatılarak uluslararası arenada yalnızlaşmasına katkı sağlanmalı,
- Lobicilik faaliyetlerine ağırlık verilmesi,
- Örgüt lehine uluslararası alanda yürütülen propaganda faaliyetlerinin önlenmesi veya etkilerinin azaltılması.

Genel Değerlendirme

Özetle rapor demokratikleşme, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik, güvenlik ve uluslararası ilişkiler olmak üzere dört boyutlu bir strateji ortaya koymuştur; fakat bu başlıklar altında açıklanan projeler/önerilerin somut ve yapıcı öneriler olduğu söylenemez. Raporda yer alan öneriler terörizmle mücadelenin temel göstergeleri olmakla birlikte PKK'yı bitirecek ve bölgeyi güçlendirecek yeni, ayrıntılı ve spesifik projeler içermemektedir. Rapor eğitimin, ekonominin ve sağlığın geliştirilmesine, diyalogun kurulmasına, demokratik değerlerin arttırılmasına, Kürtlere çeşitli haklar verilmesine, terörle mücadelede eşgüdüm, güvenliğin arttırılmasına ve toplumsal rehabiliteye vurgu yapmıştır. Fakat bu öneriler terörle mücadele ile ilgisi yanında tüm ülkede yapılması zorunlu uygulamaları içermektedir. Bu bakımdan rapor bir "temenni" raporundan öteye gitmemektedir. Dahası bu öneriler zaten devletin temel politikalarını oluşturmaktadır. Söz konusu önerilere bakacak olursak:

- Kırsal bölgelere özgü eğitim sorunları ve giderilmesi,
- Öğrencilerin okula uyum sorunlarının giderilmesi,
- Eğitimin yaygınlaştırılması,

- Örgütün okullardaki etkisinin/istismarının kırılması,
- Bölge üniversitelerindeki öğretim üyesi kadrolarının tamamlanması,
- Sivil toplum kuruluşlarının ön plana çıkarılması, desteklenmesi ve güvenliklerinin sağlanması,
- Bölgedeki sosyal yapının ıslahı,
- Aile yapısının güçlendirilmesi,
- Farklı etnik ve kültür gruplarıyla evliliklerin teşvik edilmesi,
- Kadınlara dönük sosyal projeler geliştirilerek sosyal hayata katılımlarının teşvik edilmesi,
- Bakılabilecek ve ilgilenilebilecek sayıda sağlıklı ve eğitimli çocuk sahibi olunmasının teşviki ve desteklenmesi,
- Müftülerin ildeki dini hizmetlere daha yakından nezaretinin artırılması,
- Devletin dinsiz olduğu yönündeki örgüt propagandasının etkisiz kılması,
- Örgütün din adamları üzerindeki baskısının kırılması,
- Örgütlerin (PKK ve Hizbullah) dini istismar faaliyetlerinin etkilerinin zayıflatılması,
- Toplumsal entegrasyonun güçlendirilmesi,
- Sosyal damgalama (etiketleme) ile mücadele edilmesi,
- Toplumsal empatinin geliştirilmesi,
- Kürt olmayan vatandaşlarda görülen Kürtler hakkındaki yanlış kanaatlerin düzeltilmesi,
- Örgüte yakın partilerde yer alanların dışlanmaması, irtibatın ve diyalogun sürdürülmesi,
- Yaygın olarak talep edilen kültürel hakların karşılanması,
- Gönül birliğinin tesisine çalışılması,
- Bölgeye uygulanan insani ve medeni yaklaşımın devam ettirilmesi,

- Devlete karşı minnet ve güven duygularının güçlendirilmesi,
- Hapishanelerdeki gençlerin rehabilite edilmesi,
- İlimli siyasi grupların desteklenmesi,
- Barış ortamının muhafazası,
- Bölge insanının misafirperverlik vb. iyi yönlerinin ön plana çıkarılması,
- Hamasi milliyetçiliğin ameli milliyetçiliğe dönüştürülmesi,
- Diyalog platformları oluşturulması,
- Bütün topluma gerçekleştirilebilir ortak hedefler verilmesi,
- Kültürler arası iletişim ve pozitif etkileşimin sağlanması,
- Toplumsal önemi olan sorunların tartışılması,
- Dış kamuoyunun bilgilendirilmesi,
- TRT-6'nın izlenme oranının artırılması,
- Kapsamlı ve uzun vadeli bir çözüm stratejisinin geliştirilmesi, uygulanması ve uygulamanın izlenerek sonuçlandırılması,
- Geliştirilen projelerin bölgeyi ve göç coğrafyasını tam olarak kapsamı ile diğer kültür gruplarıyla etkileşim gözlendi konularda bütün ülkede uygulanması,
- Bölgeye her alanda/bütün birimlerde kaliteli personel atanması,
- İdarecilerin yerel yönetimlere farklı bakışının düzeltilmesi,
- Halkın üretken hale getirilmeye çalışılması,
- Halka pozitif ayrımcılık uygulanması ve olumlu hizmetlerin hızlandırılması,
- Faili meçhullerin faillerinin bulunması ve cezalandırılması,
- Bölgenin sorunları için sosyal bilimcilerin seferber edilmesi,
- Adalet sisteminin daha fazla gecikilmeden düzeltilmesi,
- Şiddet kültürünün zayıflatılması,

- Örgütün eylemlerini sürdürmek için kullandığı finansal kaynaklarının tespit edilmesi ve bunlara ağır yaptırımlar uygulanması,
- Göç etmiş vatandaşlarımıza yakın ilgi gösterilmesi, sorunlarının çözülmesi,
- Çocuklara eğitim imkânları sağlanarak örgütün istismarına maruz kalmalarının önlenmesi,
- Sınır dışındaki (özellikle Kuzey Irak) teröristlerin takibi, ülkeye girişinin önlenmesi ve etkisiz hale getirilmesi,
- Terörle uluslararası zeminde mücadele edebilecek birimlerin kurulması,
- PKK'nın terör örgütü olarak kabul edilmesinin sağlanması,
- Avrupa ülkeleri ile güçlü ekonomik ve siyasi ilişkiler tesis edilmesi,
- Lobcilik faaliyetlerine ağırlık verilmesi.

Yukarıdaki önerilerden anlaşılacağı üzere rapor terörle mücadele ve Kürt Sorunu'nun ortadan kalkmasına yönelik köklü bir öneri raporu değil ülkenin temel sorunlarına eğilmiş bir temenni raporudur. Dahası bu öneriler hâlihazırda devletin temel hedeflerini oluşturmaktadır. Örneğin, bölgenin ekonomik bakımdan güçlendirilmesi, eğitilmiş nüfusun artırılması, bölgedeki sağlık hizmetinin daha kalite hale getirilmesi, uluslararası arenada güçlü konuma gelmesi, PKK'nın bölgedeki etkinliğinin kırılması, sınır güvenliğinin güçlendirilmesi... Bu bakımdan raporun terörle mücadele ya da Kürt Sorunu bağlamında etkin bir rapor olduğu söylenemez.

3.3.2. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Merkezi: Dağdan İniş-PKK Nasıl Silah Bırakır?

TESEV'in Cengiz Çandar tarafından hazırlanan bu raporunun köklü reformları dile getiren bir rapor olduğu söylenebilir. Rapor Kürt Sorunu ile PKK ve Öcalan'ın ayrılmazlığına vurgu yapmış PKK'yı bir terör örgütünden yerine bir Kürt isyanı olarak değerlendirmiştir. Rapor ayrıca verilerini çok sayıda kişi ile yapılan mülakata dayandırmıştır. Raporun öneriler başlığı altında ise şu maddeler (Çandar, 2011: 97-103) yer almaktadır:

- Taraflar (Devlet ve PKK) arasında çözüm yönünde yol alınabilmesi için öncelikle bir güven ortamının yaratılması, bu amaçla KCK Davası'nın düşürülmesi,
- PKK'nin "eylemsizlik" halinin sürekli kılınması,
- Kürtlerin TBMM'de en geniş, adil ve gerçekçi temsilinin mümkün kılınması,
- Kürt Sorunu'nun çözümüne ilişkin hukuki çerçevenin hayata geçirilmesi,
- Kürtlere Türkiye'de yeni bir "statü" kazandırılması: Rapor çalışması sırasında yaptığımız araştırma ve görüşmelerden Kürtlerin elde edeceği bu yeni "statü"den, Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde siyasi hayatta en geniş demokratik katılımı yer alması ve bu çerçevede yine Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kendilerini yönetebilme konumunda bulunmalarının kastedildiğini çıkarmaktayız,
- Abdullah Öcalan'ın tutsaklık şartlarında yeni bir düzenleme yapılması: Abdullah Öcalan'ın, çözüm için değerlendirilmesi gereken, çözümün "partneri" rolünü üstlenecek çok önemli bir siyasi aktör olduğu, rapor çalışmasında görüşülen hemen herkesin üzerinde birleştiği bir noktadır. Buradan hareketle, Öcalan'ın tutsaklık şartlarında yapılacak yeni bir düzenleme de, sorunun çözümü ve "dağdan iniş" in sağlanabilmesi açısından kaçınılmaz görülmektedir. Tutsaklık şartlarında yapılacak yeni düzenleme, kısa vadede şartların iyileştirilmesinden orta vadede Öcalan'ın serbest kalmasına dek uzanan bir düzlemde ele alınabilir,
- "Dağdakiler" için aşamalı bir af uygulanması: Af başlığı altında, veya bu sözcüğün doğurabileceği tepki nedeniyle, bir başka isim verilerek yapılabilecek benzer bir düzenlemeden bahsedilirken kullanılan "aşama" terimi, Türkiye'de siyasi hayata hemen dâhil olmaları sağlanacak silahlarını bırakmış PKK'liler ile PKK yönetici kadrosu arasında ayırım yapma zorunluluğuna işaret etmektedir. Kandil'deki 60-65 kişilik yönetici kadronun, Türkiye'de siyasi hayata yasal biçimde dâhil olabilmesi için

belli bir zaman planı oluşturulması ve bu zaman planının Öcalan için hazırlanacak olan ve onun da aynı imkânlardan yararlanmasını hedefleyen planla eşzamanlı olarak tasarlanmasının gerekliliği üzerinde durulmaktadır.

Genel Değerlendirme

Yukarıdaki maddelerde görüldüğü gibi rapor Kürt Sorununun bitişini PKK'nın tepe yöneticisi olan Öcalan'dan militanlara kadar tüm yapısının affına, ayrıca Kürtlere çeşitli haklar verilmesine ve Kürtlerin kısmi yönetilme mekanizmasına kavuşturulmasına dayandırmıştır. Bu bakımdan raporun köklü bir rapor olduğu söylenebilir. Ayrıca rapor Öcalan'ın ve PKK'nın çözüm sürecindeki rollerinin ve muhatap kabul edilmelerinin gerekliliğini konu ile ilgili olan kişilerle yaptığı görüşmelere dayandırmış ve daha önce sözünü ettiğimiz Altan Tan'ın çözüm planı ile benzeşmiştir.

Rapor değindiğimiz gibi Kürt Sorunu ile PKK'yı ayrılmaz birer parça olarak görmüş ve en etkili muhatabın Öcalan olduğu üzerinde durmuştur. Böyle olunca Kürt Sorunu'nu ortadan kaldırmaya yönelik plan PKK'nın ve Öcalan'ın affını temel gereklilik olarak görmüştür. Nihayetinde rapor Öcalan'ın ve PKK'nın affından sonra onların siyasi arenada yer almaları sürecini öngörmüş ve böylece Kürt Sorunu'nu PKK ve Öcalan'a endekslemiştir. Bu durumda raporun çözüm bağlamında Kürt Sorunu'na mı yoksa PKK'nın affına mı odakladığı tartışılır vaziyettedir. Dahası PKK bu bağlamda Kürtlerin ve Kürt Sorunu'nun tartışmasız tek temsilci konumuna gelmektedir.

3.3.3. Ankara Strateji Enstitüsü: Kürt Sorununun Çözüm Mantiğini

Anlamak

Rapor terör sorunu ile Kürt Sorunu iç içe geçmiş olsa bile, bu ikili arasında bir ayrıma gitmek kaçınılmaz olduğunu belirtmiş ve Kürt Sorunu'nun sosyal, siyasal, ekonomik, temel ve kültürel haklar boyutlarında ele alınması gerekliliği üzerinde durmuştur.

Çözüm için öne sürülen başlıklar ise şunlardır (Kurubaş, 2012: 20-68):

- Çözümün ön koşulu olarak etnik milliyetçi paradigmadan kurtulmak. Etnik sorunların en önemli kaynağını, temelde bu ulus-devletin etnik milliyetçi politikaları ve ona karşı aynı mantıkla hareket eden etnik grupların başlattıkları milliyetçilikler oluşturmaktadır. Buna göre devletin etnik milliyetçilik ve ulus-devlet modelini revize etmesi, gerçekçi olmayan "kültürel türdeşlik efsanesi"nden ve bunun yansıması olan norm ve uygulamalardan kurtulması, çözümün önkoşulu olarak kendini dayatmaktadır. Böylece Kürt Sorunu bağlamında en önemli sorunlardan biri ulus-devletin tek millet dayatması ve buna tepki olarak ortaya çıkan ve şiddetlenen etnik milliyetçi paradigmadır. Bu tepki ayrı kimlik ve statü amaçladıkça sürece kaçınılmaz olarak etnik milliyetçi karaktere (niteliğe ve yöntemlere) sahip olurlar ve doyumsuz bir şekilde yaşamını sürdürür. Bu açıdan etnik milliyetçi paradigmadan kurtulmak, bu paradigmayı ortaya çıkaran ve buna sahip olan devletin bundan vazgeçmesi ile mümkündür. Ayrıca çözümün odağında bu etnik milliyetçi hareketlerin talepleri değil, bu hareketlerin etkisi altına girebilecek etnik grubun ihtiyaç ve şikâyetleri olmalıdır.
- Çözümün hareket noktası: "Kimlik ihtiyacı"nın karşılanması. Çözüm konusunda iki yanlış noktadan hareket edildiğini ileri sürebiliriz: Bunlardan ilki, "Kürt Sorunu'nu PKK'ya endekslemek". Bu, devletin güvenlik ihtiyacının karşılanmasını imkânsız kılarak çözüm yolunu tıkkıyor. İkincisi, "hakları terörle mücadeleye endekslemek". Bu da Kürtlerin kimlik ihtiyacının karşılanmasını imkânsız kılıyor. Sorunun temelinde bir kimliğin algılanan bir tehdide karşı savunulması güdüsü yani "toplumsal güvenlik" yatmaktadır. Günümüzde çok boyutlu ve girift bir hâl almasına karşın özünde Kürt Sorunu, çoğunluktan farklı bir etnokültürel kimliğin korunması, güvence altına alınması, serbestçe, korkusuzca ifade edilebilmesi ve gereklerinin yapılabilmesi sorunudur. Bu sorunun temelinde bir kimliğin algılanan bir tehdide karşı savunulması güdüsü yani "toplumsal güvenlik" yatmaktadır. Toplumsal güvenlik sorunu sadece bir grubun kolektif güvenlik sorunu değil, aynı zamanda ve her şeyden önce bireysel düzeyde hissedilen bir insani sorundur. Dolayısıyla bireylerin

kimliklerinin tanınması talebiyle harekete geçmelerine neden olan, doğal bir ihtiyaç olarak görülmesi gereken kimliğin kaybedilmesi korkusu ise, o halde Kürt Sorunu, öncelikli olarak bir "siyasi statü" meselesi değil, kimliğin korunması ihtiyacından kaynaklanan, insan hakları gibi doğuştan sahip olunması gereken kültürel haklarla ilgili son derece "insani" bir sorundur. Bu nedenle çözüm çabalarının odaklanması gereken asli ve acil yön siyasi değil, insani boyutta yatmaktadır. Kürt Sorunu'nda izlenecek stratejinin özünü, öncelikli olarak PKK ve terörün bitirilmesine dayalı arayışlar değil, Kürtlerin kimlik ihtiyacının karşılanması ve güvence altına alınması oluşturmali. Çözüm bekleyen temel sorun budur. Bu halledilebilirse, PKK'nın varlık nedeni de, gerekçesi de ortadan kalkar. Belki bu sayede Kürt siyaseti de şiddetten arınabilir. Buna rağmen terör devam ederse, artık karşınızda hiçbir makul gerekçesi kalmayan saf bir güvenlik sorunu var demektir. Onun da gereği kendi bağlamında yapılır.

- Çözümün olmazsa olmazı: Kültürel haklar. İddiamız o ki, halen herhangi bir muhabata ve müzakereye gerek olmaksızın tam, eksiksiz ve gecikmeden verilecek kültürel haklarla Kürt kimliğinin korunması ve güvence altına alınması sayesinde Kürt Sorunu'nun büyük oranda çözümü mümkündür. İnsan haklarının da bir parçası olan kültürel hakların temel amacı, vatandaşların bir kısmının yaşadığı toplumsal güvenlik sorununu ortadan kaldırarak etkin eşitliği ve toplumsal bütünleşmeyi sağlamaktır. Katılımcı ve çoğulcu demokrasi ile sosyokültürel farklılıkların barış içinde bir arada yaşadığı bir siyasal sistem ancak bu haklar sayesinde kâmilene mümkün olacaktır. Bu açıdan kültürel hakların dört aşamalı bir işlev görmesi beklenmektedir: Toplumsal Güvenliğin Sağlanması, Etkin Eşitliğin Sağlanması, Toplumsal Bütünleşmenin Sağlanması, Katılımcı Demokrasi ve Çoğulcu Toplumun İnşası. Sonuç olarak günümüzde artık kültürel farklılaşma, toplumda bir bölünme değil, zenginlik kaynağı ve ögesi olarak görülmekte, devletlerin demokratik nitelikleri ve insan haklarına saygı göstermeleri bu farklılıkların korunmasıyla ölçülmektedir. O nedenle artık etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliğe saygı gösterilmesi, bu kimliklerin ifade edilmesi, korunması ve geliştirilmesini sağlayacak

uygun şartların oluşturulması çoğulcu ve gerçek anlamda demokratik bir toplumun olmazsa olmazıdır. Türkiye'de de devlet bu aşamalara uygun biçimde hareket etmiş, azınlıktaki farklı kimliklere geçmişte inkâr, baskı ve asimilasyon politikaları uygulamıştır. Ardından da 1990 başlarında gönülsüz de olsa "tanıma" politikasına, 2000 ortalarından itibaren de kısmen "koruma" politikasına yakın durduğu görülmektedir. Ama uygulamaya yansıyan haliyle tanınan kültürel hakların kâh "hoş görme", kâh "saygı duyma" bağlamında "kontrollü ve isteksiz bir tanıma" politikasının ürünü olarak verildiği gözlenmektedir. Kültürel hakların bu tarz bir yaklaşım çerçevesinde verilmesi ise devletin Kürtlerin kimliklerini koruma konusunda samimiyetinin ve inandırıcılığının sorgulanmasına yol açmakta ve istenen etkiyi doğurmamaktadır. Dolayısıyla kültürel hakların Kürt Sorunu'nun çözümünde etkili olması isteniyorsa, bu hakların zoraki tanıma politikalarının parçası olmaktan kurtarılıp, samimi ve istekli bir devlet desteğini içerecek biçimde, koruma politikası çerçevesinde, tam ve eksiksiz verilmesi gerekiyor. Kültürel haklarla bu sorunun çözülemeyeceği düşüncesi de bu yanlış uygulama yaklaşımından kaynaklanıyor. PKK tipi hareketlerin ve daha genel olarak Kürt milliyetçiliğinin kültürel haklarla yetinmesi zordur. Çünkü milliyetçi hareketlerin nihai amacı sadece "kimliği korumak ve hak elde etmek" değil, aynı zamanda bu kimliği tam güvence altına alarak istediği gibi şekillendirebileceği bir "statü elde etmek"tir. Sonuç olarak Kürt Sorunu'nda gelinen aşamaya ilişkin tespitleri de dikkate alarak şunu söyleyebiliriz: Devlet daha fazla gecikmeden tam ve eksiksiz olarak kültürel hakları vermeli. Zaman daralsa da halen çözüm asgari düzeyini ve olmazsa olmazını bunlar oluşturuyor. Kültürel hakların verilmesinde ne kadar geç kalınırsa, çözümün olmazsa olmazı da o oranda güçlü siyasi statü verilmesi olacaktır. Yani gecikme arttıkça Kürt milliyetçiliği güçlenecek, o güçlendikçe de statü talebinin niteliği değişecektir.

- Çözüm yolundaki zorluk: Kürt milliyetçiliğinin statü talebi. Kürt Sorunu, kimlik ve kültürel haklar bağlamında çözüldüğünde PKK varlık nedenini büyük oranda kaybederek zayıflasa bile, tamamen ortadan kalkmayacak.

Çünkü PKK aynı zamanda artık Kürt milliyetçiliğini de temsil ediyor ve onun en güçlü damarlarından birini oluşturuyor. Milliyetçi hareketlerin en önemli ayraçlarından birisi ise, kendine ait olabildiğince bağımsızlaştırılmış bir yönetsel birim elde etme çabasıdır. Gerçekçi olmak gerekirse, bu talebi görmezden gelerek sorunun önemli bir yönünü halletsek bile tamamını çözmüş olmayız. Çünkü aldığı 2,5 milyon oyla Kürtlerin siyaset sahnesinde doğrudan yer almalarında PKK destekli BDP'nin çok önemli bir yeri var. Dolayısıyla çözüm için statü talebini Kürt milliyetçiliğini teskin edecek düzeyde karşılayan, ama devleti de teröre boyun eğen bir aktör pozisyonuna düşürmeyen bir yaklaşım benimsenmek zorunda. Ama nasıl? Bu soruya cevap aramadan önce Kürt siyasetinin dile getirdiği bu statü talebinin neden kaynaklandığını, neden buna ihtiyaç duyulduğunu anlamaya çalışmalıyız. Buna dair iki açıklama getirilebilir. İlki, kimliğin güvence altına alınmasının en kestirme ve en güvenilir yolunun statü elde etmek olduğu söylenebilir. Bugüne kadarki inkâr ve asimilasyon politikalarının ve kültürel haklar konusundaki isteksizliğin Kürt siyasetini bu noktaya getirdiği düşünülebilir. Statü talebinin nereden kaynaklandığına ilişkin ikinci açıklama ise, milliyetçiliğin doğası ve Self Determinasyon hakkı çerçevesinde yapılabilir. Bu açıdan ayrı statü arayışı Kürt milliyetçiliğinin kendi siyasi birimini oluşturarak kendi kendini yönetme isteğinden/çabasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü milliyetçilik, içinde ürettiği toplumu bir "ulus ya da halk" olarak nitelediğinden, ne pahasına olursa olsun "Self Determinasyon hakkı"na dayanarak kendine ait bir siyasi birim arayışı içindedir. Bu nedenle Kürt siyaseti de artık kültürel hak değil, siyasi statü arayışındadır. Fakat böyle bir anlayıştan kaynaklanan bir statü talebi optimum çözümün parçasını oluşturmamaktadır. Çünkü daha önce de söylediğimiz gibi, çözüm Kürt milliyetçiliğinin tatmininde değil, Kürtlerin tatminindedir. Bu açıdan Self Determinasyon hakkı zaten bir kültürel hak olmadığı gibi, çözüm dilinin parçası da değildir. Zaten BM Anlaşmasında geçen Self Determinasyon hakkı bütün ulus ya da halklar açısından mutlak geçerli olmadığı gibi, "birlikte yaşama yolları tüketilmeden" ve bunun sonucunda "birlikte

yaşama imkânı kalmadan" dile getirilebilecek bir hak da değildir. Kürt siyaseti acaba nasıl bir statü talep ediyor? Bu konuda Kürt siyasetinin net ve tutarlı bir cevabı yok aslında. 1970'lerden bu yana siyasi-bölgesel özerklikten, federasyona, hatta "bağımsız, birleşik Kürdistan" söyleminde görülen ayrı devlet kurmaya kadar tüm seçenekler zaman zaman dile getirilmiştir. Bu konuda "bağımsız, birleşik Kürdistan" hedefiyle ayrılıkçı bir hareket olarak yola çıkan ve 1990'lardan itibaren bu hedefini terk ederek "Türkiye içinde çözüm aradığımı" ilan eden, ama bununla tezat oluşturacak biçimde 2007 "KCK Sözleşmesi"yle farklı bir bağlamda yine "bağımsız, birleşik Kürdistan" hedefine yönelen PKK'nın taleplerine bakıldığında, içeriği çok da iyi tanımlanmamış, uygulanabilirliği hiç düşünülmemiş, maksimalist talepler içeren bir söylemler ve kavramlar yığını karşımıza çıkmaktadır: "kurucu ulus olma", "demokratik cumhuriyet", "demokratik konfederalizm", "demokratik ekolojik toplum" ve nihayet "demokratik özerklik". Bu bağlamda "kendi kaderini tayin etme" (Self Determinasyon) değil, ama demokratikleşme ve çağdaş yönetişimin gereği olan yerel yönetimlerin güçlendirilmesi mantığı üzerinden "kendi kendine yönetim" (self-government) anlayışıyla bir statünün ortaya çıkması mümkündür. Bu, çözüm için bir zorunluluk olmasa da, kimliğin korunması ve güvence altına alınmasının en kestirme ve en sağlam yolu olabileceği gibi, kültürel hakların daha kolay hayata geçmesine ve bölgesel sorunların daha kolay çözülerek şikâyetlerin giderilmesine yardımcı olabilir. Zaten artık katılımcı demokrasi ve kültürel haklar, katı merkezîyetçi yapıların yumuşatılarak bir biçimde yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması ve güçlendirilmesini gerektiren bir üçüncü ayağa sahiptir. Türkiye'deki Kürtlerin yaşadığı bölgenin hemen bitişiğinde, Irak'ta "Kürdistan Bölge Yönetimi", İran'da "Kürdistan Eyaleti" varken, Suriye'de de yakın gelecekte benzeri bir yapılanma görünürken Türkiye'nin bu statü talebini bir biçimde teskin edecek adımlar atması gerekmektedir. Bu da bizi bir kez daha yerel yönetimlerin güçlendirilmesi meselesine getirmektedir. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, üniter yapı içinde "idari ve mali" açıdan yerel

yönetimlerin yetkilerinin artırılması ya da özerkleştirilmesi biçiminde uygulanabileceği gibi, yine üniter yapı içinde "siyasi" açıdan belli yetkilerle donatılmış "özerk bölgesel yönetimlerin kurulması" şeklinde de uygulanabilir. Türkiye açısından her halükarda katı merkezîyetçi devlet anlayışından vazgeçilerek yerel yönetimlerin güçlendirilmesini öngören köklü bir reform Kürt Sorunu'nun çözümünü kolaylaştıracaktır. Anamlı bir idari ve mali özerklik çerçevesinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi bu statü arayışını teskin edebilir ve PKK'nın varlık nedenini zayıflatacak bir araç olabilir. Zaten bu, devletin bu yolla katılımcı demokrasiyi derinleştirilmesi, Kürt kimliğini güvence alması ve kültürel hakları hayata geçirmesi anlamına da geleceği için aslında PKK'nın tek varlık nedeni olarak kalacak statü talebinin gerekçesini de ortadan kaldıracaktır.

Genel Değerlendirme

Raporun Türkiye gerçeğine uygun olarak çözümün gerekliliğine, hareket noktasına, olmazsa olmaz koşuluna ve zorluğuna odaklandığı görülmektedir. Rapor çözümün başlangıcı olarak etnik milliyetçi paradigmanın ortadan kalkmasına vurgu yapmış ve tarafların bu milliyetçi algısının ayrıştırıcı ve çatışmacı yanını belirtmiştir. Bir bakıma Kürtler arasında etnik milliyetçi tavrın oluşumu öncelikle ulus-devlet sisteminin tekçi yapısında aranmalıdır. Nihayetinde etnik milliyetçilik, etnikliğin kapsadığı dil, kültür ve yaşayış gibi temel değerlerin ulus-devlet kıskacınca olduğu toplumlarda gelişmektedir. Bu bakımdan çözümün hareket noktası olan kimlik ihtiyacının karşılanması ve çözümün olmazsa olmazı olan kültürel hakların verilmesi ancak ulus-devletin ve etnik milliyetçiliğin yapısından kaynaklanan dayatmaların tasfiyesi ile mümkündür.

Raporun, çözüme uygun olmayan paradigmanın ortadan kalkması sonrası başlangıç sayılan kimlik ihtiyacının karşılanması ise ulus-devlet içindeki etniklerin yok sayılmamaları ve güvence altında ifade edilebilmelerini belirtmektedir. Rapor Kürt Sorunu'nun temelinde bir insani ihtiyaç olarak kimlik sorununun yattığını ve Kürt Sorunu'nun ortadan kalkmasının güvenlik tedbirleri ile değil ancak doyurulmuş kimlik ihtiyacı ile mümkün olacağını ileri sürmektedir. Bu bağlamda kültürel haklar çözümün olmazsa olmazı olarak karşımızda durmaktadır. Kültürel hakların insanlığı

ve böylece gayri siyasi oluşu Kürt Sorunu'nun da esasında gayri siyasi olduğunu ortaya koymaktadır. Kültürel hakların geçmişte bölünme kaygısının aksine bütünleştirici yanına vurgu yapıldığı bu raporda elbette en büyük handikap Kürt milliyetçiliğinin statü talebidir. Kürt milliyetçilerinin statü talepleri hem milliyetçiliğin doğası gereği bağımsız devlet hedefinden hem de Kürtlerin bağımsız bir devlet ile daha çok haklara sahip olacaklarına inanmalarından kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan kültürel haklar ile PKK ve Kürt Sorunu zayıflatılsa da PKK'nın her dönemde farklı biçimlerdeki statü talebi varlığını sürdürecektir. Bu statü taleplerinin ise mali ve yönetsel bakımdan güçlendirilmiş ve merkezden daha bağımsız yerel yönetim birimleri ile karşılanması mümkündür. Raporun bu bilgiler ışığında Kürt Sorunu'nu salt terör ya da salt kültürel haklar noktasında görmemesi gerçekçi bir bakıştır.

3.3.4. Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu: Kürt Sorunu ve Demokratik Çözümü Konusunda Görüş ve Değerlendirmelerimiz

DİSK PKK ve Kürt Sorunu'na eğilen ilk kurumlardan birisidir ve DİSK'in bu konudaki kongre kararları uzun geçmişi ile bu gün de etkisini sürdürmektedir. 2009 yılındaki Demokratik Açılıma da destek verdiğini ilan eden DİSK'in önerilerini sıralayacak olursak (Devrimci İşçi Sendikası [DİSK], 2010: 3-11):

- Açılım kararlılıkla yürütülmeli, geri adım atılmamalıdır,
- Bölge halkını ucuz işgücü deposu olarak gören çözümlere başvurulmamalı, bölgesel asgari ücret uygulamasına yönelik çalışmalara son verilmelidir,
- Bölge'de başta sağlık ve belediyeçilik olmak üzere çeşitli kamu hizmetlerinin bölge dilleri ile de verilmesini sağlayacak adımlar atılmalıdır,
- Bölgede çeşitli yayın organlarının dağıtımının engellendiğini, demokratik kitle örgütlerinin faaliyetlerine müdahale edilip yasaklandığını, sendikal faaliyetlerin dahi büyük zorluklarla sürdürüldüğünü dikkate alarak bu uygulamaların kaldırılması için mücadele edilmeli,

- Bu bağlamda Olağanüstü Hal Uygulaması'na son verilerek bölgede yaşayanların ekonomik ve sosyal sorunlarının ortadan kaldırılmasına yönelik kamusal uygulamalara hızla başlanmalı,
- Eğitim kurumlarında Kürt dilinin kullanılması ve öğrenilmesinin önündeki tüm engeller kaldırılmalı,
- Ekonomik, sosyal ve siyasal alanda, düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü engelleyen her türlü yasa ve uygulamaya derhal son verilmeli,
- Koruculuk sistemi dağıtılmalı,
- Örgütlenme ve ifade özgürlüğü geliştirilmeli ve bu alanlardaki dil yasağı kaldırılmalı,
- Seçim barajı kaldırılmalıdır,
- Silahlı örgütün silahsızlandırılması için süreç içerisinde bir genel af çıkarılmalı, af sürecinde, toplumsal hassasiyetler dikkate alınmalı, tüm toplumsal kesimlerin görüşü önemsenmeli ancak toplumu gelecek ve kutuplaştıracak tartışmalardan kaçınılmalı,
- Sorunun çözümü için bölgenin kalkınması ve bölge halkının refahı çok önemlidir. Bu nedenle bölgede toprak reformu gerçekleştirilmeli, bölgenin ekonomik kalkınması için bölgeye yönelik kamu yatırımları artırılmalı, ekonomik ve sosyal yardımlar erzak ve eşya dağıtım tarzında değil, ihtiyacı olan ailelere asgari gelir desteği sağlanarak gerçekleştirilmeli, sağlık ve temel eğitim hizmetleri parasız sağlanmalı, böylece yoksulluk azaltılmalıdır,
- Türkiye'de her alanda özgürlükleri, insan haklarını ve demokrasiyi geliştirecek yeni bir Anayasa hazırlanmalı, toplumun çoğulcu yapısı anayasa, yasalar ve kurumlar nezdinde karşılığını bulmalıdır,
- Herkesin dilini, kültürünü, inancını özgürce yaşayabileceği "Türkiye Cumhuriyeti Yurttaşlığı" kabul edilmelidir,

- Yerinden yönetim ve katılımcı demokrasi uygulamaları geliştirilmeli, kendi hayatına dair konularda, katılımcı demokrasinin de bir gereği olarak, bölge halkının söz sahibi olması sağlanmalı, sivil toplum diyalogu geliştirilmelidir.

Raporun özetle, dil kullanım özgürlüğüne, bölgesel istihdam ve gelişmeye, kültürel haklara, demokrasiye, koruculuğunun kaldırılması ve bölgenin normalleşmesine, anayasadaki yurttaş tanımının değişimine, PKK militanlarına af getirilmesine ve yerel yönetimlerin daha özgür ve daha bağımsızlaşmasına vurgu yaptığı görülmektedir. Bu bağlamda raporun Kürt Sorunu algısının kültürel ve bölgenin geliştirilmesi yönünde ise ekonomik düzenlemelere vurgu yaptığı anlaşılmaktadır.

Raporun PKK'nın ortadan kalkması yönünde etkin bir önerisi bulunmamakla beraber bu durumun kısıtlanan kültürel haklar ve geri kalmışlık nedenli görülen Kürt Sorunu ile PKK'nın ayrı düşünülmemiş olmasına bağlayabiliriz. Böyle olunca Kürt Sorunu'nu ortadan kaldırmaya yönelik önlem ve düzenlemeler PKK için de geçerli görülmüş ve PKK'nın ortadan kalkması için gerekli düzenlemelerden söz edilmemiştir. Fakat Kürt Sorunu'nun ortadan kalkmasının PKK'yı da bitireceğini düşünmek PKK'nın geçmişi ve günümüzdeki karmaşıklığı göz önüne alındığında kesin bir yargı olamaz. Sonuç olarak rapor Kürt Sorunu algısının kültürel haklar ile ekonomik gelişmişlik ekseninde değerlendirmiş ve bu eksenindeki önerilerini Kürt Sorunu ve bu bağlamda PKK terörünün çözümü olarak sunmuştur.

3.3.5. Stratejik Düşünce Enstitüsü: Kürt Sorunu Çözüm için Öneriler

"Kürt Sorunu: Çözüm İçin Öneriler" başlığını taşıyan ve 22 Ocak 2011 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilen etkinlik, konuyla yakından ilgili akademisyen, siyasetçi ve kanaat önderini yuvarlak masa etrafında bir araya getirmiştir (Stratejik Düşünce Enstitüsü [SDE], 2011: i). Bu şekilde zenginleştirilen rapor Kürt Sorunu'na daha net ve geniş perspektifte öneriler içermektedir.

SDE'nin raporunda Kürt Sorunu'nun esası üç aşamalı olarak şöyle (SDE, 2011: 7) tarif edilmiştir:

1. Cumhuriyetin tek dilli-tek uluslu olarak kurulmasıyla ilgilidir.

2. Bu bahsedilen duruma itirazla ilgilidir.

3. Bu itiraza silahın müdahil olmasıyla ilgilidir.

SDE'nin bu şekilde Kürt Sorunu'nu ulus-devlet ile etnisitenin çatışması perspektifinde ele aldığı görülmektedir. Raporun bu perspektifte mevcut durumu, sorunun ortadan kalkması manasında avantajlı görmüş ve çözüm sürecinde somutlaşan tartışmalar olarak "Demokratik Özerklik" veya "Yerel Yönetimler Reformu" ile eğitimde anadilin kullanılmasına dikkat çekmiştir.

Rapor Kürt Sorunu'nu ve böylece PKK'yı bitirecek sürecin yönetiminde atılması gereken adımlara ilişkin şunları (SDE, 2011: 15-24) önermiştir:

1. Çatışmazlık Ortamının Korunması ve Şiddetsizlik Halinin Devamı: Süreci ilerletebilmek bakımından, silahların devreye girmesi mutlak surette engellenmeli ve çatışmama durumu muhafaza edilmelidir. Zira çatışmazlık, demokratik çözümü zorlaştıran karşılıklı milliyetçiliklerin sönmesine, barışın inşası için gerekli olan reformların müzakere edilmesine ve sonraki aşamalarda yapılacaklar için toplumun hazırlanmasına imkân sağlar.
2. Perspektif ve Dil: Kürt Sorunu konusunda ilk kez yaygın bir iyimserliğin egemen olduğu bir atmosfer ve çözüme ilişkin her türlü fikrin ifade edildiği bir müzakere atmosferi mevcuttur. Evrensel tecrübeyi göz önüne alan hak temelli bir perspektife uygun bir dil ve müzakere tarzı geliştirilmelidir. Bu bağlamda, açılım politikasının yürütülmesi sürecinde hiçbir talep peşinen reddedilmemeli, tersine, -anadilde eğitim talebinde olduğu gibi- kamusal müzakereye açılmalıdır. "Tek devlet, tek bayrak, tek vatan" gibi, son seksen yılın homojenleştirme politikasını çağrıştıran ve dolayısıyla Kürtler arasında olumsuz çağrışımları olan slogan ve söylemlerden kaçınılmalıdır. Aynı şekilde, "Teröristbaşı", "terör örgütü" veya "bölücü örgüt" gibi uzlaşma atmosferine zarar verici tanımlamalardan kaçınılmalı ve mümkün olduğunca değer yargısı içermeyen, nötr bir dil kullanılmalıdır.

3. Sorunu Depolitize Edecek Üçüncü Bir Gücün İnşası: Sorunu "depolitize etmek", atılması gereken adımları siyasi öfke ve tarafgirlik duygularının ötesinde serinkanlı bir zeminde ele alabilmeyi ifade etmektedir. Bunun başarılması ise, çatışmaların doğrudan tarafı olmayan, dolayısıyla sorunun tartışılmasında ve çözüm perspektifinin geliştirilmesinde tansiyonu düşürecek ve konuyu soğutarak daha kolay ele alınmasını sağlayacak "üçüncü güç"ün devreye girmesini gerektirmektedir. Buradaki üçüncü güç, soruna şimdiye kadar doğrudan taraf olmamış, ama ondan etkilenen ve müdahil olmasıyla birlikte çözümün önünü açabilecek kesimler, âkil insanlar ve Cumhurbaşkanı'dır.
4. Güven Arttırıcı Adımların Devamı: Seçimlere kadar geçecek olan zaman kritik öneme sahip olacaktır. Özellikle de Öcalan'ın somut bir gelişme olmadığı takdirde aradan çekileceğine ilişkin uyarısıyla Bölge'de gerilimin dozunun arttığına ilişkin duyular, içinde bulunduğumuz sürecin iyi değerlendirilmesinin gereğine işaret etmektedir.
5. Yerel Yönetim Reformunun Gündeme Alınması: Önceki Cumhurbaşkanı A. Necdet Sezer tarafından veto edilen kamu yönetimi reformuna ilişkin yasal düzenleme, sadece Kürt Sorunu'na çözüm bakımından değil, ülkenin ademimerkeziyetçi bir reorganizasyon ihtiyacına cevap verecek olması bakımından da önemliydi ve bu önem bugün de geçerlidir. Özellikle de PKK-BDP çizgisinin "demokratik özerklik" kapsamında dile getirdiği bazı taleplerle AB Sürecinin gerektirdiği yerel yönetimler reformunun buluşturulması için bir dizi sempozyum veya konferanslar düzenlenmeli ve bu konuda genel bir mutabakatın oluşması için çaba sarf edilmelidir.
6. Anadilde Eğitime İlişkin Talep Doğrultusunda İrade Ortaya Koymak: Çalıştayda en fazla dile getirilen hususlardan biri, Kürt Sorunu'nda bugün anadil meselesinin vazgeçilmez bir talep olarak belirginleştiği ve bu talebi karşılamaya yönelik adımların önemli olduğuydu. Dolayısıyla Kürt meselesine yönelik bir çözüm planı, her şeyden önce, anadilinin, başta eğitim olmak üzere, kamusal makamlarla olan ilişkilerde kullanılması talebini karşılamalıdır.

Özetle rapor Kürt Sorunu'nun çözüm anahtarı olarak kültürel taleplerin karşılanmasını, şiddetsizlik halinin devamını, diyalogu ve yerel yönetimlerin daha da özerk ve güçlü hale getirilmesini ifade etmiştir. Raporunda ifade edilen kültürel hakların verilmesi esasında sürecin devamlılığına ve Kürt Sorunu'nun ortadan kalkmasına engel teşkil etmezken yerel yönetimler konusundaki öneriler oldukça radikaldir. Çünkü BDP'nin talep ettiği özerkliğin ana hatlarını şöyle resmetmek mümkündür: Türkiye, idari ve siyasi bakımdan 25 farklı bölgeye ayrılacaktır: Bu ayırım, etnik bir temelde olmayacak -yani sadece Kürt coğrafyasına dayanmayacak- bütün ülkeyi kapsayacaktır; bölge meclisleri oluşturulacak ve meclisler -anayasada güvence altına alınan yetkileri kapsamında- bölge ile ilgili idari, siyasi ve iktisadi bakımlardan asıl yetkili organlar olacaktır (SDE, 2011: 7). Esasında yerel yönetimlerin yetki ve statü bağlamında durumu ya da özerkliğin kıstasları belirsiz başlıklar olarak önümüzde durmaktadır. Rapor yerel yönetimlerin reorganizasyonundan söz ederken BDP'nin yerel yönetim reformundan anladığı kuşkusuz çok farklıdır. Ayrıca rapor anadilde eğitimin üstünde önemle durmuştur.

Rapor PKK ve Öcalan'a çözümleyici güç olarak bakmış ve çözüm sürecinde bu iki faktörle devletin arasında bir barış ve saygı çerçevesi kurulmasına vurgu yapmıştır. Öcalan'a yönelik olumsuz tasvirlerin kullanılmamasını dikkat çekmesine bu açıdan bakmak gerekir. Böylece rapor diğer raporların önerilerine benzer öneriler sunmasına rağmen radikal görüşleri ile önemlidir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Terörizm konusundaki en temel sorunun onun ortak tanımı konusundaki muğlaklık olduğundan çokça söz edildi. Esasında ortak tanımın yapılamaması sorun değildir; sorun terörist olarak kabul edilecek örgütlerin kıstaslarını belirlemede karşımıza çıkmaktadır. Bu mesele uluslararası arenada varlığını sürdürürken ülkelerin terörle mücadelesi de farklı konseptler içinde dünyanın her yerinde bugün devam etmektedir.

Terörist örgütlerle mücadele konusunda Avrupa ve Ortadoğu'daki en belirgin örneklerden biri Türkiye'dir. Türkiye'nin bugün terörizme mücadele alanında çok daha önemli bir yerde olduğu açıkça ortadadır. Türkiye'nin terörle mücadeleden terörizmle mücadeleye geçişi sürecinde pek çok politik ve askeri hatalar yapılmış ve bunların maliyetlerine katlanılmıştır. Kabul etmek gerekir ki; artık PKK ne bağımsızlık sevdasındaki bir terör örgütü ne de etkisi kalmamış bir terörizm örneğidir. PKK bugün Kürt Sorunu'nun en önemli çözüm ayağı olarak karşımızda durmaktadır.

PKK'yı siyasallaşmaya zorlayan ve böylece daha da etkili hale getiren yerel ve uluslararası konjonktür aynı şekilde terörle mücadelenin de terörizmle mücadele biçiminde evrilmesini zorunlu kılmıştır; fakat PKK'nın hâlâ terörizm tehdidi oluşturması en önemli sorun olarak görünmektedir ve bu durum Kürt Sorunu'nun çözüm aşamasının sancılı geçmesinin önemli bir nedenidir. PKK'nın marjinalleşmesini dahası aşırı Kürt milliyetçiler tarafından kutsanmasını da bir başka sorun olarak kabule mecburuz.

PKK'nın bu yeni durumu, Kürt Sorunu'nun sadece kültürel haklar ile çözülecek bir sorun olmamasına neden olmuş ve PKK'nın da Kürt Sorunu'nun çözümü aşamasında bir çeşit afa ödüllendirilmesi de gündeme gelmiştir. Altan Tan'ın çözüm paketi bunun açık bir göstergesidir ve bu madde de Kürt Sorunu'nun çözümünde önemli bir engeldir. Çözüm sürecinin uzun bir sürece dayandırılarak aşama aşama ve kontrollü bir şekilde yürütülmesi bu bakımdan önemlidir.

Tarih, şiddetin sadece cephede bir çözüm olduğunu defalarca göstermesine rağmen Türkiye'deki karar vericilerin PKK ile mücadelede sadece şiddete dayanması ve akabinde oluşan toplumsal travma Türkiye'yi bugünlere getirmiştir. Bu bakımdan Türkiye'nin Kürt Sorunu ve PKK konusunda bugün içinde bulunduğu bu zor durum da Türkiye'nin 1980'lerde başlayan terörle mücadelesi ile yakından ilgilidir.

PKK ile mücadelenin kelle sayısı ile değerlendirilmesi, 1980 Darbesi ile bölge halkına yapılan muamele, JİTEM cinayet ve işkenceleri, faili meçhul cinayetler, istihbarat faaliyetlerinden daha çok askeri faaliyetlere önem vermek, kültürel hakların verilmemesi, köy boşaltma uygulaması, amacını aşan köy koruculuğu ve benzerleri önemli hatalar olarak karşımızda durmaktadır. Yapılan en büyük hatalarından biri ise neredeyse otuz yıl boyunca PKK'nın "bölücü örgüt" denilerek büyütülmesi, önemsenmesi ve onu var eden koşul ve nedenlerin yadsınmasıdır.

Türkiye'nin terörle ya da terörizmle mücadelesi daha önce uzun uzun belirttiğimiz gibi genel itibarıyla iki odak tarafından düzenlenmiştir. Bunlardan ilki yasama erkidir. Yasam erkinin terörle mücadele ekseninde düzenlemeleri oldukça çok olmasına rağmen en önemlileri 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'dur. Bu düzenlemeler terörle mücadele sürecinde güvenlik politikalarının ağırlıklı olduğu dönemlerde oldukça önemli iken terörizmle mücadele sürecinde bu düzenlemeler daha net, kapsamı daha açık ve dar olacak şekilde değişime uğramışlardır.

Değişime uğrayan bir başka konu ise PKK'ya ve Kürt Sorunu'na karşı oluşan algıdır. Daha önceleri "Kürt Sorunu yoktur; terör sorunu vardır" söylemi ile PKK'nın dış destek tarafına olduğundan çok önem verilmiş, PKK'yı ve Kürt Sorunu'nu yaratan nedenler yadsınmıştır.

Kürt Sorunu'nun Kürtlerin devlet kademesinde yer almaması sorunu ya da Kürtlerle Türklerin eşit haklara sahip olmaması sorunu olarak algılanması bugün derinden değişime uğramıştır. Kürt Sorunu'nun aslında var olmadığını savunan çevrelerin devlet kademesindeki Kürtleri örnek göstererek yaptıkları savunma

bugün için küçük bir kesim tarafından savunulsa da esasında bu Kürt Sorunu'nun kültürel haklar bağlamında ele alınmaması nedeniyle rasyonel değildir ve Kürt Sorunu'nu PKK ve terörizme endekslemek bir başka yanılgıdır.

Kürt Sorunu; Türkiye'nin doğusunun geri kalması noktasında ekonomik, Kürtlere etniklik konusunda yapılan kısıtlamalar ile sosyolojik, PKK ile mücadelede devletin yaptığı hatalar noktasında ise siyasi bir anlam taşımaktadır.

Türkiye'nin Kürt Sorunu'na yönelik çözüm süreci önce Kürtlerin varlığının, sonra Kürt Sorunu'nun kabulü, daha sonra ise PKK'nın aslında salt bir terör örgütü olmadığını anlaşılması biçiminde ilerlemiştir. Son aşamada ise artık PKK daha doğrusu Öcalan çözüm sürecinin gizli ajanı olmuştur.

Çözüm sürecine dair raporları özetlersek; raporların tamamının kültürel haklara, demokratikleşmeye, şiddetin durmasına, insan haklarına ve hukuka vurgu yaptığını söyleyebiliriz. Raporların birbirinden en önemli farkını ise PKK ve Öcalan'ın çözümden aktör olup olmaması konusu oluşturmaktadır. Bir diğer fark ise yerel yönetimlerin reformunun özerkliğe doğru eğilim gösterip göstermeyeceği durumudur. Federatif ve başkanlık sistemi tartışmaları ile kamuoyunun nabzının yoklanmasının sebebi de budur.

Kürt Sorunu ya da PKK ile ilgili araştırmaların ortak yanı PKK'ya Kürtlerden bağımsız bir örgüt olarak, kandırılmış, beyni yıkanmış, tek amacı şiddet yaratmak olan bir örgüt olarak bakılmasıdır. Elbette bu görüş araştırmamızın en başında açıkladığımız terörizm kavramı çerçevesinde gerçekçi değildir; çünkü örgütlü, stratejik ve rasyonel davranan teröristlerin meydana getirdiği terörü teröristlerin kendi yaptıkları çılgın, akıl almaz ve vahşi eylemlerini meşrulaştırma, mazeret arama veya kendilerini ikna etme yöntemi olarak ele almak, halk tarafından rağbet görse de özünde bilimsellikten uzaktır. PKK'ya da bu açıdan bakmak gereklidir. Nitekim PKK'nın bugün Kürt siyasetinde edindiği yer bunun açık bir göstergesidir.

Kürt Sorunu ya da PKK ile ilgili eski araştırmalar bilimsel bir çerçevede hazırlanmış olsa da bu araştırmalardaki ortak nokta Kürt Sorunu'nun aslında var olmadığı, sorunun aslında PKK ya da terörizm sorunu olduğudur. Bu bakış açısının bilimsellikten ve gerçeklikten ne denli uzak olduğunu daha önce açıkladık.

Araştırmaların bir başka ortak yanı ise araştırmaların araştırma sonunda çözümlerinde bulunmasıdır; fakat Kürt Sorunu ve PKK ile ilgili araştırmamızda çözümlerinde bulunmak yerine Kürt Sorunu, PKK ve terörlere mücadele sürecini tüm yönleri ile açıklamak şüphesiz daha bilimseldir.

Sonuç olarak Türkiye terörlere mücadele sürecinde hataları, eksiklikleri, doğruları, zayıflıkları, güçlü yanları ile bugüne dek gelmiştir. Her şey bir yana tarih ve Türkiye'nin terörlere mücadelesinin en önemli sonucu; rasyonel ve yerinde kullanılmayan, dahası aşırı olan şiddetin her zaman geri teptiğidir. Kürt Sorunu ve PKK bugün gelinen ve yavaş yavaş aşılacak nokta da budur. Her şeye rağmen Kürt Sorunu ve PKK cumhuriyet tarihinin en önemli sorunu karşımızda durmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, Ü. (2012) *A'dan Z'ye Terörizm*, Kripto Basım Yayınları: Ankara.
- Akar, A. (2007) *Derin Dünya Devleti*, Timaş Yayınları: İstanbul.
- Alexander, Y., Myers, K. A. (2002) "Avrupa'da Terörizm", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Derl.: C. Güzel (Ayraç Yayınevi: İstanbul), ss. 209-217.
- Alkan, N. (2000) *Psikolojik Harekât Terörizm ve Polis*, TEMÜH Dairesi Yayınları: Ankara.
- Alkan, N. (2008) *Söz Bitmeden: Terörle Mücadelede Önleme Stratejileri*, USAK: Ankara.
- Alkan, N. (2010) *Türkiye'de Bir Terör Örgütünde Sosyolojik Açından Kadınlar*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD: Ankara.
- Araçon, M. (2010) "Ayrılkçı Kürt Hareketinin Tarihsel Dinamiklerine Kısa Bir Bakış", *Alternatif Politika*, c. 2, s. 2, ss. 175-194.
- Arıncı, K. (2010) "Siyasi ve Tarihi Coğrafya Perspektifiyle: Türkiye'nin Terör Sorununun Analizi ve Jeopolitik-Jeostatejik Açından Değerlendirilmesi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 2, s. 14, ss. 1-34.
- Arslanoğlu, İ. (1996) "Sosyo-Kültürel Bütünleşme ve Türkiye'de Bölücülük", *Yeni Forum Dergisi*, 17 (328), <http://w3.gazi.edu.tr/~iarслан/Sosyokulturelbutunlesme.pdf> (29.11.2012), ss. 39-44.
- Atıcı, B., Gümüş, Ç. (2002) "Bireylerin Terör Hareketlerine Katılım Durumları ile Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu*, 17-19 Ekim 2001, Fırat Üniversitesi: Elazığ, ss. 83-90.
- Avcı, H. E. (2012) "Dış Destekli Uluslararası Terör Örgütü Örneği: Daşnaksutyun ve Faaliyetleri (1890-1922)", *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, c. 3, s. 1, ss. 89-101.

- Aydemir, C. (2005) "E-Ticaret", *İnternet ve Toplum*, Ed.: A. Tarcan (Anı Yayıncılık: Ankara), ss. 146-160.
- Aydın, D. (2006) "Terör Eylemlerinin Siyasal Suç Açısından Değerlendirilmesi", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, c. 2, nu. 7, ss. 1-20.
- Aydınlı, H. (2008) *İntihar Eylemleri Ekseninde Din ve Terör İlişkisi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat ABD Din Sosyolojisi Bilim Dalı: İstanbul.
- Aykın, H., Sönmez, H. K. (2009) "Terörün Finansmanı", MASAK: Ankara.
- Aytar, V. (07.02.2013) "Daha Karanlık Bir Geleceğe Doğru mu? Terörle Mücadele Kanununda Yapılan Değişiklikler", <http://www.tesev.org.tr/Upload/Publication/52b9b38c-f36b-4093-b3ef-57537fe5eeca/TESEVTMKRaporu-VolkanAytar.pdf>
- Bahar, H. İ. (20.11.2012) "PKK'nın Finansmanı", www.ankarastrateji.org/yazar/prof-dr-halil-ibrahim-bahar/pkk-nin-finansmani/
- Bahar, H. İ. (2009) *Sosyoloji*, USAK: Ankara.
- Baharççek, A. (2000) "Etnik Terör ve Etnik Terörle Mücadele Sorunu", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 10, s. 1, ss. 11-27.
- Bal, İ. (2006a) *Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri*, USAK: Ankara.
- Bal, İ. (2006b) "Terör Nedir, Neden Terörist Olunur?", *Terörizm*, Derl.: İ. Bal (USAK: Ankara), ss. 7-25.
- Bal, İ. (2006c) "Türkiye'nin Terörle Mücadele Deneyimi: Hizbullah Terör Örgütü Örneği", *Terörizm*, Derl.: İ. Bal (USAK: Ankara), ss. 25-47.
- Bal, İ. (2007) "PKK Terör Örgütü Tarihsel Süreç ve 28 Mart Diyarbakır Olayları Analizi", *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, c. 2, s. 8, ss. 75-89.
- Bal, İ. (2010) "Türkiye'de Terörle Mücadele: PKK Örneği", *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*, Derl.: İ. Bal, S. Özeren (USAK: Ankara), ss. 17-79.

- Bal, İ., Özkan, E. (14.12.2012) "Dünyada Önemli Olaylar Kronolojisi PKK (Partiya Karkeren Kürdistan-Kürdistan İşçi Partisi) Terör Örgütü Kronolojisi (1976-2006)",
www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/z6UFq2LoFkdiuzBbZSt9qHMi7u4Ke2.pdf
- Bayar, F. (2008) "Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye",
Ekonomik Sorunlar Dergisi, s. 32,
www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/sayi32/firatbayar.pdf, ss. 25-34.
- Ben-Meir, A. (2011) "11 Eylül: Sonuçları ve Yeni Düzen" *11 Eylül Sonrası Ortadoğu*,
 Ed.: S. Laçiner, A. C. Ekinci (USAK: Ankara), ss. 9-41.
- Beşikçi, İ. (1991) *Bilim Yöntemi*, Yurt Kitap Yayın: Ankara.
- Bois, Th., Minorsky, V., Mc Kenzie, D. N. (2004) *Kürtler ve Kürdistan* (Çev. K. Fıratlı), Doz Yayınları: İstanbul.
- Borum, R. (2004) *Psychology of Terrorism*, University of South Florida: Tampa.
- Bourdieu, P. (2006) *Karşı Ateşler* (Çev. H. Yücel), Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Bölügiray, N. (1996) *Anarşi ve Terör Nasıl Önlenir*, Tekin Yayınevi: İstanbul.
- Çaşm, M. H. (2008) *Uluslararası Terörizm*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Chomsky, N. (2002) "Uluslararası Terörizm", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Derl.: C. Güzel (Ayraç Yayınevi: İstanbul), ss. 217-255.
- Cirhinlioğlu, Z. (2004) *Terör ve Toplum*, Gündoğan Yayınları: İstanbul.
- Cohen, G. (1998) *Karl Marx'ın Tarih Teorisi* (Çev. A. Fethi), Toplumsal Dönüşüm Yayınları: İstanbul.
- Çandar, C. (2011) "Dağdan İniş-PKK Nasıl silah bırakır?",
<http://www.tesev.org.tr/Upload/Publication/674c1f00-fc7f-4f91-b2e4-2ef8d91f1815/11452%20SilahsizlandirmaWEB.pdf> (14.03.2013)
- Çapçuoğlu, İ. (2004) "Terör Tipolojileri Üzerine Bir Literatür Taraması" *Dini Araştırmalar*, c. 7, s. 20, ss. 387-414.

- Çayan, M. (08.11.2012) "Yeni Oportünizmin Niteliği Üzerine",
www.kurtuluscephesi.com/eris/yeniport.html
- Çeçen, A. (1977) "Siyasal Rejimlerin Sosyal Yapıları",
www.auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1977-34-01-04/AUHF-1977-34-01-04-Cecen.pdf ss. 88-145.
- Çınar, B. (1997) *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*, Sam Yayınları: Ankara.
- Çiçek, N. (2009) *İtirafçı*, Timaş Yayınları: İstanbul.
- Çukuradi, İ. (2002) "İnsan Haklarından Devlet Kavramına", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Derl.: C. Güzel (Ayraç Yayınevi: İstanbul), ss. 332-345.
- Deligöz, Ö. (2012) *KCK Demokrasi Kılıfında Terör*, Timaş Yayınları: İstanbul.
- Demirci, S. (2011) "Radikal Sol Hareketlere Analitik Bakış", *Terörizm Paradoksu ve Türkiye*, Ed.: S. Özeren, M. Sever (Karıncaya Yayınları: Ankara), ss. 201-233.
- Denker, M. S., Kurubaş, E. (2003) "Jeo Politika ve Jeo Strateji Açısından Kürt konusu, PKK ve Türkiye (II)", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 8, ss. 225-251.
- Dılmaç, S. (16.11.2012) "Global Bir Tehdit: Terörizm",
www.caginpolisi.com.tr/30/30-31-32-33-34.html
- Dılmaç, S. (2011) *Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar*, Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Yönetimi ve Stratejileri ABD: Ankara.
- DİSK (2010) "Kürt Sorunu ve Demokratik Çözümü Konusunda Görüş ve Değerlendirmelerimiz",
http://www.disk.org.tr/content_images/DiSK_KurtSorunuYAZI.pdf
 (16.04.2010)
- Dolgoft, S. (1998) *Bakunin Hayatı, Mücadelesi, Düşünceleri* (Çev. C. Atila), Kaos Yayınları: İstanbul.
- Döner, İ. (11.10.2012) "Uluslararası Hukukta ve Türk Hukukunda Terör ve Terörizm",
www.e-

akademi.org/incele.asp?konu=ULUSLARARASI%20HUKUKTA%20VE%20T%20DCRK%20HUKUKUNDA%20TER%D6R%20VE%20TER%D6R%20DDZM&kimlik=1129233217&url=makaleler/idoner-1.htm

- Dündar, S. (2009) *Kürtler ve Azınlık Tartışmaları*, Doğan Kitap: İstanbul.
- EGM, (2004) *Kürtçü-Bölücü Terör Örgütleri*, İDB Yayınları Nu: 94: Ankara.
- Ekici, N., Sözer, M. A., Atak, S. (2010) "İdeoloji ve Örgütsel Yapının Örgüte Eleman Kazanma Üzerindeki Etkisi: Türkiye'de DHKP/C ve Hizbullah Örneği", *Uluslararası Güvenlik Terörizm Dergisi*, c. 1, s. 1, ss. 37-57.
- Ekinci, N. (2011) *Pimi Çekilmiş Bomba Geçici Köy Koruculuğu*, Do Yayınları: İstanbul.
- Ekinci, T. Z. (2008) "TİP ve Gençlik Hareketi", www.lekolin.com/modules.php?name=News&file=article&sid=225 (30.11.2012).
- Eren, V., Özel, M., Altınkaya, Ö. F. (2009)"Türkiye'de Göç, Gecekondu ve Terör Üzerine Bir Araştırma: Adana Kenti Örneği", *I. Uluslararası Terörizm ve Sınırtaşın Suçlar Sempozyumu*, 13-15 Kasım 2009.
- Ergil, D. (1980) *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Turhan Kitapevi: Ankara.
- Ergil, D. (1992) "Uluslararası Terörizm", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (Profesör Bedri Gürsoy'a Armağan)*, c. 47, s. 3-4, ss. 139-143.
- Ersever, A. C. (2010) *Kürtler PKK ve Abdullah Öcalan*, Milenyum Yayınları: İstanbul.
- Ersever, A. C. (2010) *Üçgendeki Tezgah*, Milenyum Yayınları: İstanbul.
- Ertekin, O. (2006) *Modern Demokraside "İstisna Durumu"nun Yeniden Doğuşu: "Terörizm İstisnası"nın Yaratılması ve Hukuk Düzeninin Egemen İnşası*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Siyaset Bilimi) ABD: Ankara.

- Eser, B., Yüksel, H. (2012) "Korporatizm, Faşizm ve Solidarizm Kavramları Ekseninde Erken Dönem Cumhuriyet Siyaseti Üzerine Bir İnceleme", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, c. 8, s.16, ss. 181-200.
- Fendoğlu, H. T. (16.11.2012) "Terör ve Medya", www.sde.org.tr/tr/kose-yazilari/1144/teror-ve-medya.aspx
- Fuller, E. G., Barkey, H. J. (2011) *Türkiye'nin Kürt Meselesi* (Çev. H. Kaya), Profil Yayıncılık: İstanbul.
- Goebel, O. (2000) "Türkiye'de Gladio", *Gladio NATO'nun Gizli Terör Örgütü*, Yayıncılar: J. Mecklenburg, M. Perner, D. N. Azzellini, O. Goebel, K. Zellhofer (Sorun Yayınevi: İstanbul), ss. 127-137.
- Grimal, J. C. (2001) "Dünyada Uyuşturucu Ticareti (I)" (Çev. S. Özbudun), *Ürün Sosyalist Dergi*, www.urundergisi.com/makaleler.php?ID=1761 (15.12.2012)
- Grolier International America Encyclopedia (1993) 12. Cilt, Sabah: İstanbul.
- Guevara, E. C. (1989) *Askeri Yazılar*, Yar Yayınları: İstanbul.
- Güller, M. A. (2011) *Hükümet-PKK Görüşmeleri (1986-2011)*, Kaynak Yayınları: İstanbul.
- Gülşen, R. (2005) "İnternet ve Suç", *İnternet ve Toplum*, Ed.: A. Tarcan (Anı Yayıncılık: Ankara), ss. 200-257.
- Gürses, E. (2007) *Etnik Terör*, Profil Yayıncılık: İstanbul.
- Güzel, C. (2002) *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi: Ankara.
- Güzel, H. C. (27.09.2011) "Medya ve Terör", www.sabah.com.tr/Yazarlar/guzel/2011/09/27/medya-ve-teror
- Habermas, J. (2002) "*Öteki*" Olmak, "*Öteki*"yle Yaşamak-Siyaset Kuramı Yazıları (Çev. İ. Aka), Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Hazır, H. (2001) *Siyasal Şiddet ve Terörizm*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Heywood, A. (2007) *Siyaset*, Adres Yayınları: Ankara.
- <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/18254.asp> (20.02.2013a)

- <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/448452.asp#storyContinues> (27.11.2012)
- <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/62983.asp> (21.01.2013b)
- <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/hur/turk/99/06/08/sondakikaozel.htm> (03.01.2013)
- http://gecmisgazete.com/?Apocular_Dogu-yu_kasip_kavuruyor&icerik=2633
(15.12.2012)
- <http://gundem.milliyet.com.tr/pkk-nin-harac-tarifes-i-gundem/gundemdetay/27.07.2012/1572656/default.htm> (20.11.2012a)
- <http://gundem.milliyet.com.tr/pkk-propagandasi-yapan-5-tv-kanali/gundem/gundemdetay/31.07.2012/1574306/default.htm>
(23.11.2012b)
- <http://medya.zaman.com.tr/2009/04/14/yapilanma2.jpg> (15.01.2013)
- <http://rojbas1.files.wordpress.com/2011/10/pkk-10-kongre-belgeleri.pdf> (16.01.2013a)
- <http://rojbas1.files.wordpress.com/2012/01/pkk-program-ve-tuzugu-1995.pdf>
(17.01.2013b)
- <http://rojbas1.files.wordpress.com/2012/02/argk-gene1-yonetmeli.pdf> (17.01.2013c)
- İşten, İ. (2010) *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Terörle Mücadelede İnsan Haklarının Sınırlandırılması*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD: Ankara.
- Kantarıcı, Ş. (2005) "Terör-Medya-Devlet", www.turksam.org/tr/a423.html
(17.11.2012)
- Kapani, M. (2007) *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi: Ankara.
- Karataş, H., Aytekin, A. (2003) *Polis Terimleri Sözlüğü*, Nüans Ajans Basım Yayın: İstanbul.
- Kaya, İ. (2005) *Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk*, USAK: Ankara.
- Kaynak, M., Gürses, E. (2007a) *Yeni Ortadoğu Haritası*, Profil Yayıncılık: İstanbul.
- Kaynak, M., Mete, Ö. L. (2007b) *Derin PKK*, Timaş Yayınları: İstanbul.

- Khairmukhanmedov, N. (2007) "Stalin Dönemindeki Siyasi Muhalifleri Tasfiye Uygulamaları ve Çalıştırma Kampları", *Bilig Dergisi*, s. 41, ss. 155-174.
- Kılıç, E. (2009) *JİTEM*, Timaş Yayınları: İstanbul.
- Kışlalı, A. T. (2006) *Siyasal Sistemler*, İmge Kitabevi: Ankara.
- Kongar, E. (16.11.2012) "Terör ve Medya",
www.kongar.org/medyanotu/182_Teror_ve_Medya.php
- Köseli, M., Yaşar, M. M. (2010) "Uyuşturucu, Terör ve FARC: Kolombiya'nın (Narko) Terörle Mücadelesi", *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*, Derl.: İ. Bal, S. Özeren (USAK: Ankara), ss. 377-413.
- Kurubaş, E. (2004) "Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye Cilt II 1960'lardan 2000'lere",
www.altinicizdiklerim.com/ozetler/KurtSorunununUluslararasıBoyutu2.pdf
 (29.11.2012), ss. 1-46.
- Kurubaş, E. (2012) "Kürt Sorununun Çözüm Mantiğini Anlamak",
http://www.ankarastrateji.org/_files/22082012214949-YKFSC.pdf
 (14.04.2013)
- Laqueur, W. (2002) "Terörizmin Yorumlanması", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Derl.: C. Güzel (Ayraç Yayınevi: İstanbul), ss. 95-142.
- Long, D. E. (2002) "Terörist Davranışı Anlamak", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Derl.: C. Güzel (Ayraç Yayınevi: İstanbul), ss. 415-433.
- Marighella, C. (2003) *Şehir Gerillası El Kitabı*, Eriş Yayınları: İstanbul.
- Marx, K., Engels, F. (2006) *Komünist Manifesto*, İthaki Yayınları: İstanbul.
- Matthew, R., Shambaugh, G. (2005) "Sarkaç Etkisi: Teröre Karşı Demokratik Tepkilerde Görülen Değişiklikleri Açıklamak", *Toplumsal Konular ve Kamu Politikası İncelemeleri*, c. 5, nu. 1, ss. 223-233.
- Matur, B. (2011) *Dağın Ardına Bakmak*, Timaş Yayınları: İstanbul.
- Meydan Larousse (1985) 12. Cilt, Meydan Yayınevi: İstanbul.
- Mumcu, U. (2007) *Kürt Dosyası*, umag Vakfı Yayınları: Ankara.

- Oran, B. (2010) "Kürt Meselesi", Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü-IV Uluslararası Güncel Sorunlar-Prof. Dr. İlhan Uzel, www.baskinoran.com/ders/KurtMeselesiDersi-SBF-Aralik2010.pdf (26.11.2012), ss. 1-49.
- Öcalan, A. (09.12.2012a) *Partileşme Sorunları ve Görevlerimiz Cilt I*, Bilim Aydınlanma Yayınları, <http://sterkaciwana.files.wordpress.com/2012/04/partilesme-sorunlari-ve-gorevlerimiz-cilt-1.pdf>
- Öcalan, A. (10.12.2012b) "Bir Halkı Savunmak", www.abdullah-ocalan.com/savunmalar/4/birhalkisavunmak.html
- Öcalan, A. (11.12.2012c) *Kürdistan'da Kadın ve Aile*, <http://rojbas1.files.wordpress.com/2012/01/kurdistanda-kadin-ve-aile.pdf>
- Öcalan, A. (1993a) *Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto)*, Weşanên Serxwebûn 24: Köln.
- Öcalan, A. (1993b) *PKK'ye Dayatılan Tasfiyecilik ve Tasfiyeciliğin Tasfiyeciliği*, Weşanên Serxwebûn 60: Köln
- Öcalan, A. (1994a) *Halk Savaşında Militan Kişilik*, Weşanên Serxwebûn 64: Köln.
- Öcalan, A. (1994b) *PKK Zindan Direniş Konferansı Konuşmaları*, Weşanên Serxwebûn 68: Köln.
- Öcalan, A. (1994c) *Seçme Röportajlar Cilt I*, Weşanên Serxwebûn 69: Köln.
- Öcalan, A. (1995) *Seçme Röportajlar Cilt II*, Weşanên Serxwebûn 76: Köln.
- Öcalan, A. (1996) *Devrimin Dili ve Eylemi*, Weşanên Serxwebûn 82.
- Öcalan, A. (1998) *İlk Konuşmalar*, Belgesel Dizi-Cilt II Weşanên Serxwebûn 91.
- Öcalan, A. (2001) *Sümer Rahip Devletinden Demokratik Uygarlığa AİHM Savunmaları Cilt II*, Mezopotamya Yayınları: Köln.
- Öcalan, A. (2003) "Özgür İnsan Savunması", <http://tr.scribd.com/doc/34893371/Ozgur-%C4%B0nsan-Savunmas%C4%B1-Abdullah-Ocalan> (09.12.2012)

- Öcalan, A. (2007) *İdeolojik Kimlik*, Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi Yayınları.
- Öcalan, A. (2009) *Nasıl Yaşamalı Cilt-II*, Weşanên Serxwebûn 81: Köln.
- Öcalan, A. (23.12.2012d) *Çeteciliğe Karşı Mücadele*,
www.belgeler.com/blg/2ggx/etecilie-kari-mcadele-a-calan
- Ökmen, M. (2005) "Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler", *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I*, Ed.: H. Özgür, M. Kösecik, (Nobel Yayın Dağıtım: Ankara), ss. 539-564.
- Öktem, E. (2004) "Uluslararası Hukukta Terörizm", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, c. 3, s. 5, ss. 133-147.
- Özarlan, S. (2001) "Terör ve Kelâmî Perspektiften İslâm'ın Teröre Bakışı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 11, s. 2, ss. 369-382.
- Özcan, M. (2012) *Terörün Matruşkası KCK*, Hayat Yayın Grubu: İstanbul.
- Özdağ, Ü. (2007) *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*, Pegasus Yayınları: İstanbul.
- Özeren, S. (2011) "Türkiye'de Paradigma Değişimi ve Terörle Mücadele", *Terörizm Paradoksu ve Türkiye*, Ed.: S. Özeren, M. Sever (Karnca Yayınları: Ankara), ss. 23-55.
- Özeren, S., Başibüyük, O. (2011) "Kendi Dilinde KCK: Sivil Siyaset mi Yeniden PKK mi?", *Terörizm Paradoksu ve Türkiye*, Ed.: S. Özeren, M. Sever (Karnca Yayınları: Ankara), ss. 93-127.
- Özeren, S., Cinoğlu, H. (2006) "Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi", *Terörizm*, Derl.: İ. Bal (USAK: Ankara), ss. 159-197.
- Özerkmen, N. (2004) "Terör, Terörizm ve Radikal İslamcı Terör", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, s. 44, ss. 247-265.
- Özkan, T. (2005) *MİT'in Gizli Tarihi*, Alfa Yayınları: İstanbul.
- Öztürk, O. M. (2007) *Amerika Çökerken Yeni Kutuplaşma*, Fark Yayınları: Ankara.

- Öztürk, S., Çelik, K. (2009) "Terörizmin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri", *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, c.1, s.2, ss. 85-106.
- Palabryk, R. (05.11.2012) "Medya-Şiddet", *Kriz Dergisi*, c. 5, s.2, www.acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/801/1135.pdf, ss. 123-126.
- Pekasil, T. (2007) *Türkiye'de 68 Kuşağı ve Din (Din Sosyolojisi Açısından Bir Neslin Analizi)*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat ABD Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalı: İstanbul.
- Püsküllüoğlu, A. (2006) *Türkçe Sözlük*, Can Sanat Yayınları: İstanbul.
- Rustemova, S. (2006) *Küresel Terörizm*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD: Ankara.
- Sabah Gazetesi, (24.08.2012)
- Sander, O. (2007) *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi: Ankara.
- Sander, O. (2009) *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*, İmge Kitabevi: Ankara.
- Sandıklı, A. (2010) "KCK Terör Örgütünün Yapısı ve Faaliyetleri", http://www.bilgesam.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1910:kck-teroer-oerguetuenuen-yaps-ve-faaliyetleri&catid=181:analizler-guvenlik (15.01.2013)
- Sandıklı, A. (2011) "Bilge Adamlar Kurulu Raporu Terörle Mücadele Stratejisi", BİLGESAM Yayınları: İstanbul.
- Saran, M., Bitirim, S. (2010) "Terörle Mücadelede Sosyal Pazarlama ve İletişim Stratejileri", *Uluslararası Güvenlik Terörizm Dergisi*, c. 1, s. 2, ss. 87-106.
- Sarıbay, A. Y. (2004) *Modernitenin İronisi Olarak Globalleşme*, Everest Yayınları: İstanbul.
- SDE, (2011) "Kürt Sorunu: Çözüm İçin Öneriler", <http://www.sde.org.tr/userfiles/file/SDE%20Kurt%20Sorunu%20Raporu%20Ic%20Sayfalar.pdf> (21.04.2013)
- Selçuk, S. S. (2012) "Dünden Bugüne Milliyetçilik: Küresel Dünyada Yükselen Sesler", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 12, s. 3, ss. 117-

136, www.anadolu.edu.tr/sites/default/files/files/2012-03-09.pdf
(15.12.2012).

- Selvi, H. (2011) "Terör Eylemlerine Tarihsel Bir Yaklaşım: Osmanlı Devleti'nde Ermeni Terör Eylemleri ve Yurtdışı Bağlantıları", *Uluslararası Güvenlik Terörizm Dergisi*, c. 2, s. 1, ss. 39-56.
- Semiz, B. (2011) "PKK'da Değişen Ne?", *Terörizm Paradoksu ve Türkiye*, Ed.: S. Özeren, M. Sever (Karınca Yayınları: Ankara), ss. 55-93.
- Short, P. (2007) *Mao Zedong-Bir Yaşam* (Çev. Y. Alogan), İthaki Yayınları: İstanbul.
- Şahin, F. N. (1995) "Dış Politik Etkenler Açısından Türkiye'de Terör Olayı", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 5, ss. 79-102.
- Tan, A. (2011) *Kürt Sorunu*, Timaş Yayınları: İstanbul.
- Tarcan, A. (2005) "Dünden Bugüne İnternet Üzerine Felsefi Yaklaşımlar", *İnternet ve Toplum*, Ed.: A. Tarcan (Anı Yayıncılık: Ankara), ss. 2-10.
- Taşdemir, F. (2006) *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, USAK: Ankara.
- Temel Britannica (1993) 17. Cilt, Hürriyet: İstanbul.
- Therbon, G. (1989) *İktidarın İdeolojisi ve İdeolojinin İktidarı* (Çev. İ. Cüre), İletişim Yayınları: İstanbul.
- Törel, T. (2002) *PKK Terör Örgütü (Tarihsel ve Siyasal Gelişim Süreci Bakımından İncelenmesi) 1978-1998*, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih ABD: Isparta.
- Tunçay, M. (1967) *Türkiye'de Sol Akımlar 1908-1925*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: Ankara.
- Uğur, G. (2010) "Dünden Bugüne Anarşizm ve Anarşizmin Çözmesi Gereken Sorunlar", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c. 1, s. 12, ss. 133-158.
- Uğur, H. A. (2011) *Abdullah Öcalan'ı Nasıl Sorguladım*, Kaynak Yayınları: İstanbul.

USAK (2008) "PKK Terör Örgütü ile Etkin Mücadelede Analiz, Risk, Fırsat ve Öneriler"

<http://www.usak.org.tr//dosyalar/rapor/LbGgUKbAUezb7QhxHn3m6PTmlmviRj.pdf> (14.01.2013)

UTSAM (2009) "Gladyo İtalyan Gizli Örgütlenmesi", Ed.: İ. Bal, Nu. 66: Ankara,

www.utsam.org/images/upload/attachment/GLADYO%20%C4%B0talyan%20Gizli%20%C3%96rg%C3%BCtlenmesi.pdf (30.11.2012).

Wilkinson, P. (2002) "Terör ve Terörizm", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Derl.: C. Güzel (Ayraç Yayınevi: İstanbul), ss. 142-163.

www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/04/120416_norway_update.shtml (06.11.2012a)

www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/10/121001_syria_un.shtml (09.11.2012b)

www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2005/07/050726_un_terrorism.shtml (21.09.2012c)

www.bugun.com.tr/haber-detay/69592-planlanan-kurt-aciliminin-ayrintisi-haberi.aspx (03.02.2013)

www.cnnurk.com/2011/dunya/01/03/iste.pkk.asala.isbirliginin.belgesi/601752.0/index.html (19.12.2012)

www.cumhuriyet.com.tr/?hn=364900 (20.11.2012)

www.diplomatikgozlem.com/TR/belge/1-8305/abdnin-korkulu-ruyasi-bin-ladin.html (22.11.2012)

www.egm.gov.tr/temuh/mucadele4.htm (03.01.2013)

www.firatnews.com/index.php?rupel=nuce&nuceID=20748 (12.12.2012)

www.haber.gazetevatan.com/pkknin-olum-tarlalari/483228/1/Haber (20.11.2012)

www.haber7.com/ic-politika/haber/965573-bulent-arinc-ben-de-olsam-daga-cikardim (20.12.2012)

www.haberturk.com/gundem/haber/101838-iste-pkknin-10-kongresi (13.01.2013)

www.haberturk.com/yasam/haber/731014-cocuk-kavgasi-meydan-savasina-dondu (06.11.2012a)

www.haberturk.com/yazarlar/ihsan-bal/781265-terorun-mantigi (22.11.2012b)

- www.hazine.org.tr/tr/index.php/ekonomi/enflasyon (07.04.2013)
- www.hezenparastin.com/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=177:k-kuran-hpgye&catid=34:hpg&Itemid=298 (17.01.2013)
- www.hurriyet.com.tr/ekonomi/19196582.asp (20.11.2012a)
- www.hurriyet.com.tr/gundem/19039866.asp (28.12.2012b)
- www.hurriyet.com.tr/yazarlar/21993538.asp (20.11.2012c)
- www.hurriyet.com.tr/yazarlar/22180481.asp (20.12.2012d)
- www.ihd.org.tr/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=383 (16.11.2012)
- www.ihh.org.tr/cenin-katliami-03-nisan-2002/ (16.11.2012)
- www.kurtuluscephesi.com/gerilla/chegerilla.html (01.06.2013)
- www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/kurdish_lands_92.jpg (16.12.2012)
- www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/652.html (20.02.2013)
- www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/809.html (09.08.2012)
- www.mevzuat.meb.gov.tr/html/133.html (10.08.2013)
- www.mfa.gov.tr/pkk_kongra-gel.tr.mfa (12.01.2013)
- www.mfa.gov.tr/terorizmle-mucadelede-uluslararası-ısbirligi-ve-tanim-sorunu-.tr.mfa (11.10.2012)
- www.milliyet.com.tr/2006/04/09/son/sontur12.asp (20.11.2012)
- www.pkkonline.com/tr/index.php?sys=article&artID=179 (02.01.2013a)
- www.pkkonline.net/tr/index.php?sys=article&artID=174 (14.01.2013b)
- www.pkkonline.net/tr/index.php?sys=article&artID=508 (21.12.2012)
- www.pkkonline.net/tr/index.php?sys=article&artID=850 (01.02.2013c)
- www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=79191 (22.12.2012a)
- www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYazar&CategoryID=97&ArticleID=1037824 (08.11.2012b)
- www.rizgari.com/modules.php?name=News&file=article&sid=21964 (29.11.2012)

www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=5a3cac1e-b6d9-4b23-bc7a-8dcd671fceb4 (18.11.2012)

www.sabah.com.tr/Gundem/2009/08/22/yildiranin_iskenceleri_pkknin_temelini_atti
(20.12.2012) 2012a

www.sabah.com.tr/Gundem/2011/12/27/demokratik-acilimda-ikinci-donem-basliyor
(12.12.2012) 2012b

www.sabah.com.tr/Gundem/2012/07/30/pismanliktan-yararlanan-pkkli-yeniden-araniyor (25.02.2013)

www.sabah.com.tr/Gundem/2012/12/16/licede-21-ton-esrar (17.2.2012b) 2012c

www.samanyoluhaber.com/gundem/Karayilan-Kurtler-Amerikancidir/206968/
(15.01.2013)

www.serxwebun.org/arsiv/102/files/assets/downloads/publication.pdf (27.12.2012b)

www.serxwebun.org/arsiv/14/files/assets/downloads/publication.pdf (23.12.2012a)

www.serxwebun.org/arsiv/149/files/assets/downloads/publication.pdf (28.12.2012c)

www.serxwebun.org/arsiv/150/files/assets/downloads/publication.pdf (28.12.2012d)

www.serxwebun.org/arsiv/158/files/assets/downloads/publication.pdf (30.12.2012e)

www.serxwebun.org/arsiv/159/files/assets/downloads/page0008.pdf (23.12.2012f)

www.serxwebun.org/arsiv/196/files/assets/downloads/publication.pdf (03.01.2013a)

www.serxwebun.org/arsiv/204/files/assets/downloads/publication.pdf

www.serxwebun.org/arsiv/210/files/assets/downloads/publication.pdf (04.01.2013b)

www.serxwebun.org/arsiv/218/files/assets/downloads/publication.pdf (08.01.2013c)

www.serxwebun.org/arsiv/235/files/assets/downloads/publication.pdf (11.01.2013d)

www.serxwebun.org/arsiv/244/files/assets/downloads/publication.pdf (11.01.2013e)

www.serxwebun.org/arsiv/244/files/assets/seo/page33.html (25.12.2012h)

www.serxwebun.org/arsiv/264/files/assets/downloads/publication.pdf (13.01.2013f)

www.serxwebun.org/arsiv/280/files/assets/downloads/publication.pdf (14.01.2013g)

www.serxwebun.org/arsiv/282/files/assets/downloads/publication.pdf (14.01.2013h)

www.serxwebun.org/arsiv/299/files/assets/seo/page14.html (08.01.2013i)

www.serxwebun.org/arsiv/306/files/assets/downloads/publication.pdf (16.01.2013k)

www.serxwebun.org/arsiv/321/files/assets/downloads/publication.pdf (16.01.2013j)

www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/195547.htm (08.11.2012)

www.takvim.com.tr/GuneBakis/2010/01/15/iste_hukumetin_kurt_acilimi_paketi

(03.02.2013)

www.taraf.com.tr/haber/osmanlidan-bugune-kurtler-ve-devlet-5.htm (02.12.2012)

www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf (20.02.2013b)

www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html (24.02.2013c)

www.tmmm.tsk.tr/anasayfa.htm (07.04.2013)

[www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyedeki-korucu-sayisi-ve-aldiklari-maas-](http://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyedeki-korucu-sayisi-ve-aldiklari-maas-54735.html)

[54735.html](http://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyedeki-korucu-sayisi-ve-aldiklari-maas-54735.html) (03.04.2013)

www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1 (20.02.2013)

www.ydh.com.tr/HD1629_pkk-komuta-merkezinin-ateskes-sonrasi-mesaji.html

(15.01.2013)

[www.yenisafak.com.tr/yazarlar/AliBayramoglu/buyuk-devlet-hatalariyla-](http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/AliBayramoglu/buyuk-devlet-hatalariyla-yuzlesebilen-devlettir/7887)

[yuzlesebilen-devlettir/7887](http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/AliBayramoglu/buyuk-devlet-hatalariyla-yuzlesebilen-devlettir/7887) (02.02.2013)

www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=1053129

(17.12.2012a)

[www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=628867&keyfield=4D](http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=628867&keyfield=4D616F697374204B6F6DC3BC6E6973742050617274697369)

[616F697374204B6F6DC3BC6E6973742050617274697369](http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=628867&keyfield=4D616F697374204B6F6DC3BC6E6973742050617274697369) (28.11.2012b)

www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?newsId=574649 (20.11.2012c)

[www1.gantep.edu.tr/~bidb/index.php?option=com_content&view=article&id=111%3A](http://www1.gantep.edu.tr/~bidb/index.php?option=com_content&view=article&id=111%3Asaylarla-nternetin-2011-yl&catid=18%3Ahaberler&Itemid=26&lang=tr)

[saylarla-nternetin-2011-yl&catid=18%3Ahaberler&Itemid=26&lang=tr](http://www1.gantep.edu.tr/~bidb/index.php?option=com_content&view=article&id=111%3Asaylarla-nternetin-2011-yl&catid=18%3Ahaberler&Itemid=26&lang=tr)

(09.11.2012)

www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-12607s.pdf (30.01.2013a)

- Yargıç, S. (2009) *Terör Olgusunun Uluslararası Hukuk ve İnsan Hakları Hukuku Üzerindeki Değiştirici Etkisi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku ABD: İstanbul.
- Yavuz, C., Şahin, M. (2011) *Terör ve Terörizmle Mücadele: PKK "Özeli" ve Çözüm Arayışları*, Berikan Yayınevi: Ankara.
- Yıldırım, Z. (2010) *Hukuksal Açıdan Terörizmin Finansmanı, Önlenmesi ve Vergisel Boyutu*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mali Hukuk ABD: İstanbul.
- Yılmaz, Ö. (2007) *PKK Terör Örgütünün Siyasal Alan ve Legalleşme Faaliyetleri (1975-2006)*, Yüksekisans Tezi, Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Yılmaz, S. (02.02.2013) "Bölücü Terör İle Mücadelede Geline Aşama",
<http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/Uploads/bolucu%20teror%20ile%20omucadelede%20gelinen%20asama.pdf>
- Yılmaz, U. (2008) "Tarihin Mülksüzleri", *Red Dergisi*, s. 22, ss. 12,
www.youblisher.com/p/152024-RED-Sayi-22/ (15.12.2012).
- Yükseköğretim Kurulu, (1985) *Türkiye'de Terörün Sebepleri ve Hedefleri*, Ankara.

EKLER

EK 1: PKK Kronolojisi

YIL	ÖNEMLİ OLAY	KONGRE	KONFERANS	ŞİDDET TÜRÜ	HÂKİM ÖRGÜT	DÖNEM
1973	Ankara Çubuk Barajı'nda örgüt kurma kararı alınması			Diğer örgütlere yönelik saldırılar (Örgütler arası şiddet dönemi)	ADYÖD	PKK'nın temelini atılması
1974						
1975	Ankara'da yapılan Dikmen Toplantısı ile faaliyetlerin bölgeselleşmesi kararı alınması					
1976						
1977	Ankara Mimarlar ve Mühendisler Odası'nda yapılan toplantı ile örgüt amacının ilan edilmesi				Kürdistan Devrimcileri/Apocular	
1978	Kürdistan Devrimin Yolu (manifestonun) yazılması	I. Kongre (Kuruluş Kongresi)				
	Diyarbakır ili Lice ilçesi Fis (Ziyaret) köyünde PKK Parti Kuruluş Kongresi					
1979	Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Celal Bucak'a yapılan silahlı saldırı ile kuruluşun ilan edilmesi			PKK	I. Dönem: Örgütlenme ve Eğitim	
	Öcalan'ın Suriye'ye kaçıışı					
1980	Örgüt üyelerinin Lübnan'da FKÖ kamplarında eğitilmeleri			Örgüt içi ve örgüt dışı şiddet dönemi		
1981			I. Konferans			
1982	HRK'nın	II. Kongre				

	kuruluşu					
1983	Irak'a ilk sınır ötesi operasyon					
1984	Maoizmi benimseme					II. Dönem: Yoğun Şiddet
	Eruh ve Şemdinli baskını HRK'nın ilanı					
1985	ERNK'nın kuruluşu					
	GGK'nın yürürlüğe girmesi					
1986	HRK'nın ARGK'ya dönüşümü	III. Kongre				
1987	OHAL'in yürürlüğe girmesi					
1988						
1989						
1990		IV. Kongre	II. Konferans			
1991						
1992						
1993	PKK'nın tek taraflı ateşkes ilanı					III. Dönem: Sosyalizmden Uzaklaşma, Siyasallaşma ve Tüm Bölgede Terör Estirme
1994		V. Kongre	III. Konferans			
1995	PKK'nın tek taraflı ateşkes ilanı					
1996			IV. Konferans			
1997						
1998	PKK'nın tek taraflı ateşkes ilanı		V. Konferans			
1999	Ocalan'ın Kenya'daki Yunanistan Büyükelçiliği'nde yakalanması	VI. Kongre				IV. Dönem: İçe Kapanma ve Ayakta Kalma
	PKK'nın tek taraflı ateşkes ilanı					
2000	ARGK'nın HPG'ye dönüşümü	VII. Kongre				
	ERNK'nın YDG'ye dönüşümü					
2001			VI. Konferans			

2002	OHAL çeşitli illerde kaldırılması	VIII. Kongre			KADEK	
2003		IX. Kongre			KONGRA-GEL ve PKK	V. Dönem: Yoğun Şiddet
2004						
2005		PKK'yı Yeniden İnşa Etme Kongresi				
2006	PKK'nın tek taraflı ateşkes ilanı					
2007						
2008		X. Kongre				
2009	PKK'nın tek taraflı ateşkes ilanı				KCK	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Davut TAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi : Tarsus 1988

Eğitim Durumu

Diğer : Ziraat Bankası 20. Dönem Bankacılık Okulu
Önlisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü
Önlisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi
Sosyal Bilimler ve Davranış Bilimi Bölümü
Lisans Öğrenimi : Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Kamu Yönetimi ABD

İletişim

E-posta Adresi : tas_davut@hotmail.com

Tarih : . . .2014